Föreläsningsmagasinet - Tidskrift för nykerhetsupplysning

Förord till den elektroniska utgåvan

Denna digitalisering, vilken borde omarbetas, så att det blir uppdelat i sina beståndsdelar och hanteras såsom periodiska tidskrifter, innehåller följande två ofullständiga periodiska tidskrifter:

- Föreläsningsmagasinet, Löpn:r 7-12, 1900-1901
- Vågbrytaren, Löpn:r 6-7, 1898-1899

I *Föreläsningsmagasinet*, vilket Conrad Thunström utgav kvartalsvis 1898-1901, skedde löpande numrering Årg. 1-3 (1898-1900) och därefter sidonumrering för varje Löpn:r under 1901.

Jultidningen *Vågbrytaren* gav Conrad Thunström ut i 7 utgåvor 1893-1899.

I Löpn:r 7 saknas sidorna 78-79 förutom Löpn:r 1-6 1898-1900 och kommer att kompletteras när dom blir tillgängliga.

TIDSKRIFT

FÖR

NYKTERHETSUPPLYSNING

UTGIFVEN

AF

C. THUNSTRÖM.

Tredje årgången.

Löp. N:o 7. 2:dra häftet. 1900.Vidare hafva vi som kristna fått lära, att Jesus var Kristus, världens frälsare; och följaktligen hafva vi alltid ansett de fariseiska beskyllningarna, att Jesus var en frossare och vindrinkare, som ytterligare ett bevis på fariséernas ondska och andliga blindhet.

Men i detta nådens år 1900 efter Kristi börd synes man på fullt allvar vilja instämma i fariséernas beskyllningar, och med kraft och myndighet fastslå som ett faktum att Jesus var en frossare och vindrinkare, — och att det följaktligen är oriktigt och »irrlärigt» att icke vara frossare och vindrinkare.

Detta synes oss vara alldeles förskräckligt; men vi kunna icke inse någon annan tolkning mäktig att från detta bibelspråk frammana det tal, som omedelbart efter morgonbönen, af seminariets rektor Herr J. H. Bergendal,] stäldes till seminaristerna. Detta tal var af följande lydelse:

» Det sorgliga har inträffat, att i dessa dagar går genom tidningarne den underrättelsen, att en elev vid detta seminarium sökt och erhållit ett godtemplar-stipendium, hvilket förhållande smärtsamt berört mig, då jag flera gånger haft tillfälle hos eder inskärpa det orätta i att hylla och kringsprida de villoläror, som nu af vissa föreningar predikas i vårt land, nemligen att man icke skulle kunna med måtta bruka Guds gåfvor. Ja, detta är så mycket olyckligare, som man här och der anser det som ett kännetecken på en allvarlig kristen att vara absolutist.

Vi veta ju, att dessa föreningars lära uppenbarligen strider mot Guds ord. Genom att så missbruka den nytestamentliga friheten visar man, att man är bunden i en, mycket farlig villfarelse. Det strideruppenbarligen mot bibelns och aposteln Pauli lära. Vi veta ju, att aposteln Paulus på sin tid bekämpade ett parti, som sade: »Du skall icke röra, icke heller smaka, icke heller komma vid.»

Härmed är emellertid ingen ändring gjord i den bestämda fordran, vi här ställa på seminariets elever att föra ett nyktert och ordentligt lif. Och väl veten I, hvilka straff, som drabbat och drabba dem, som brista i detta hänseende. Men dermed är icke sagdt, att det ej är en villfarelse att binda hvarje menniskas kristliga frihet genom löften om absolut afhållsamhet.

De elever, som redan tillhöra absolutistiska föreningar, må resa sig! * —- Jag anhåller då, att I måtten lemna dessa föreningar. Hur skall det blifva, om I, när I blifven lärare bland folket, kommen att bibringa barnen den åsigten, att något af det Grud skapat vore förkastligt?»

Jag hoppas att detta, att en elev vid Upsala seminarium söker ett sådant stipendium, aldrig kommer att upprepas?»

*

Likasom ett uggleskri gör ett obehagligt intryck på den, som älskar ljuset, så har ock denna »morgonbön» verkat som en skärande dissonans i vida kretsar öfver hela vårt land, isynnerhet bland de skaror, af vårt folk, som på ett praktiskt sätt egna sig åt den sanna folkupplysningens stora sak.

Bland den mängd kommentarier öfver den Bergen-dalska morgonbönen, som förekommit i tidningarna,

* Omkring hälften af de närvarande reste sig, hvarpå rektorn med häftighet fortsatte sitt tal.är det isynnerhet en (i Nat. Kur.) som tilldragit sig vår särskilda uppmärksamhet, och hvarur vi här taga oss friheten göra några utdrag:

»Så din säd ut om morgonen, och låt din hand ej hvila om aftonen, ty du vet icke hvilketdera som lyckas bättre.»

Detta språk af Salomos Predikare har seminarierektorn Fredrik Lundgren satt såsom motto till en för några år sedan utgifven brochyr med titeln: « Vinkar och råd till folkskolans lärare i anledning af kungl, cirkuläret den 4 november 1892», det cirkulär som ålägger undervisningsskyldighet i folkskolan om de rusgifvande ämnenas natur och verkningar.

Ur denna brochyr, som andas en varm nitälskan om vårt folks moraliska lyftning ur den förnedring, hvari rusdrycksbruket fört detsamma, tar jag mig friheten låna följande uttalande, som ganska tydligt markerar den aktade författarens ståndpunkt till nykterhetsfrågan.

»Här såsom i mycket annat beror det mesta på lärarens personliga ställning till saken. I de fall, då han är vän till nykterhetssträfvandena, gafs nog redan före kungl, cirkuläret i fråga undervisning i detta ämne; men om han är kall eller blott ljum för saken, då uträtta cirkulär, råd och anvisningar ganska litet.

Lyckligtvis har knappast någon i sitt eget välförstådda intresse så stor anledning till kamp för nykterheten som folkskoleläraren. Ett enda fall, då han är neutral i denna strid, är både ur hans egen och skolans synpunkt ett fall för mycket. Ingen har heller så ansvarsfulla tillfällen till sådan kamp somhan. Sant säger nämligen ett ordspråk, att den, som har ungdomen, har framtiden i sin vård. Men här gäller ock det ordet af en högre visdom, att »hvilken som förför en enda af dessa små, som tro på mig, honom är det bättre att en kvarnsten hänges om hans hals, och han sänkes ned i hafvets djup» (Matt. 18:6). I en så olycklig skola, der läraren genom sitt föredöme är till förförelse för sina barn, der hjelpa, som sagdt, inga råd och regler, ty om saltet mister sin sälta, hvarmed skall man salta då? Till intet duger det mer.» (Matt. 5:13). Här är således både utsigt

och ansvar, både lön och dom — — — — —-------,

Det är dock en omständighet, som gör, att undervisningen om spritdryckerna, deras missbruk och hemska följder för närvarande måste intaga större rum än eljest kunde vara af nöden, och det är den, att dryckenskapslasten hos oss är en nationalsynd, som på alla stigar utlagt dödens snaror för de unga och förleder dem att sätta sin ära i det,

som är deras skam och sin lycka i det, som är deras ofärd.»

Huru vidt skilda från här ofvan citerade uttalanden äro ej de vinkar och råd en annan seminarierektor helt nyligen gifvit de under hans ledning stående blifvande ungdomsvårdarne -- detta enligt hvad i tidningarne omtalats — nämligen rektorn vid Upsala folkskollärareseminarium J. H. Bergendal.

»Så ut din säd om morgonen» .... Att rektor Bergendal ej är rent okänslig för det visdomsrådet, förstår man däraf, att han under en morgonbönstund framkom med de vinkar och råd, han en-ligt sin — säkerligen på djup världserfarenhet grundade — åskådning, förmenar vara det korrektaste rättesnöret för en barnalärare och ungdomsledare.

Nära halfva antalet af hans elever reste sig upp såsom tillhörande helnykterhetsförening, lyder den glädjefulla underrättelsen, men har herr rektorn tagit med i beräkning, att hans om vrångsinthet vittnande uppträdande kan ha till följd, att nästa gång en sådan mönstring sker, nära hela antalet stiger upp. Nå innerligt väl om så vore, men icke komme det att höja herr rektorns prestige».

Tyvärr kan detta utsäde i arla morgonväkt ha till följd, att i en eller annan discipels själ i en framtid spirar upp en skörd så ogräsbemängd, att det nedslående utlåtandet kommer att lyda: »detta hafver ovännen gjort», och att hvarje sådant fall är ett fall för mycket, det begriper nog herr rektorn, åtminstone vid närmare eftertanke.

Det är för herr rektorn obegripligt, att hans lärjungar ej förstå det orätta i att bannlysa en af Gruds gåfvor. Det är naturligivis äfven obegripligt för honom att den fördomsfrie Paulus ej förstod, det orätta i sitt uttalande till Korintförsamlingen: om mat är min broder till anstöt, så vill jag aldrig någonsin äta kött, att jag icke må blifva min broder till anstöt. Och där gäller det dock ett för lifvets uppehälle nödvändigt ting, maten, gäller särskildt den »G-udsgåfvan» offerkött, hur mycket mera bör ej apostelns råd uppmärksammas, då det är frågan om ett minst sagdt obehöfligt njutningsmedel, spriten, hvilken visat sig vara en stötesten till fall, en förförelse för tusen sinom tusen svaga bröder.Men det begriper ej herr rektorn. Nå ja, om hans fattningsgåfva är ofullkomligt utvecklad, så rår han ju ej själf därför, och jag vill därför ge honom det blygsamma och välvilliga rådet att noggrant studera sin embetsbröder, rektor Lundgrens »vinkar och råd», eller än bättre att genomgå några lektioner under ledning af dem utaf hans elever hvilka kommit till klarhet i den för herr rektorn obegripliga frågan.

En af Grads gåfvor, var det ja! Det är för märkvärdigt, hvad man har brådt med att framhålla den allsmäktige gifvaren, då det är fråga om något, som visar sig betänkligt i sina verkningar. Adamsarfvet. »Kvinnan, som du gifvit mig» etc, lät det.

Nog begriper jag — och många med mig — lika väl som en Sorundakominister eller en seminarierektor i Upsala hvad som menas med Gfuds gåfvor, och jag förmår kanske lika bra som desse herrar att känna tacksamhet för de många gåfvor Grud gifvit. Men herr seminarierektorn bör lika så väl som jag förstå att Gruds gåfvor kunna missbrukas, ja, att det gifves Grudsgåfvor, hvilkas blotta bruk såsom njutningsmedel är ett missbruk. Hvad sägs om opium, arsenik m. fi. liknande Gruds gåfvor? Anser herr rektorn det ligga något orätt i att bannlysa dem såsom njutningsmedel?

Bolmörten är — för att taga ett exempel — en Grudsgåfva, som säkerligen har sin goda uppgift att fylla i naturens stora hushållning, men icke skulle herr rektorn anse sig rätt begagna den gåfvan genom att till frukost svänga i sig en bastantare stufning på bolmört, ej ens om en liten genévre togs för att reta aptiten? Herr rektorn har förvisso bannlyst denGudsgåfvan bolmört från sitt bord och skulle säkerligen äfven förmana en hvar, som visade tecken till smaklust, att akta sig för örten, och ett sådant bannlysande förefaller mig ej alls vare sig obegripligt eller orätt; ja, jag kan ärligt försäkra att så fördomsfri är jag att det aldrig skulle kunna falla mig in att bestrida herr rektorns egenskaper af sann kristen därför att herr rektorn icke då och då går och mumsar på bolmörtsrot.

Så fördragsamma äro vi nykterhets vänner.

Det invändes månne att bolmörten ej är afsedd som födoämne. Nå ja, det må ju vara sannt, men lika visst är att

rektorn aldrig skall lyckas öfvertyga någon förnuftig människa, att vår Herre afsett potatisen till — dryck.

När af snikenheten lifligt anfäktade pänningmän, såsom nu är förhållandet, sätta de mänskliga för-ståndsgåfvorna i verksamhet för att medels de sinnrikaste apparater och med tillhjälp af kemiens och teknikens alla till buds stående resurser komma rusdrycksflödet att svälla i ymnigaste mått, detta ej för att gagna mänskligheten, ej för att göra den friskare, lyckligare och ädlare, utan endast för att åt sig roffa millioner särskildt ur det fattigaste folkets fickor; när detta rusdrycksflöde dagligen inför våra ögon visar sina verkningar i nöd och elände, uselhet och moraliskt förfall samt brott i den vridigaste form, då frågas eder ärade herr rektor, om ni verkligen anser eder göra en Gudi behaglig gärning, genom att lämna ett godt handtag åt dessa ockrare på medmänniskors fördärf och genom er medverkan till rusdrycksflodens nuvarande och framtida stigning; då frågas eder om ni anser det för-enligt med sann kristendom att vara ett kraftigt eller ringa medel till ökandet af den skara roffare och drinkare, hvilka skriften frånkänner arfvedel i Guds rike; då frågas eder om ni ej förstår det orätta i att förbjuda edra elever att på ett verksamt sätt deltaga i det arbete som har till syfte att »bannlysa» spriten från det område där den kan vara en åt njutningslasten lätt hemfallen mänsklighet till förfång samt tvinga spritfloden inom de kanalbräddar medicinska, kemiska och tekniska behof påkalla; då frågas eder om ni verkligen anser spriten såsom njutningsmedel vara ett lifsvillkor för sann kristendom.

Detta angående sakens allvarsamma sida, men den har äfven en löjlig sådan, en som mäktar kittla människans sinne för humor. Den sidan skall jag dock ej här vidröra. Men för att gifva ett om än avigt och bristfälligt uttryck åt den stämning, hvari herr rektorns modiga — samt om försinkning å någon långt efterblifven hållplats vittnande — uttalande i nykterhetsfrågan försatte mig, har jag med stor ansträngning producerat ett kväde. . . . Ah jag ber, inga tacksägelser herr rektor.

»Det kanske förefaller obegripligt», men det är just det »fina i kråksången» om jag själf skall skryta, ty vår moderna skaldekonsts starkaste sida ligger just i dess obegriplighet, precis som herr rektorns uppträdande i nykterhetsfrågan. Denna i nutida konstkretsar märkligt gouterade smakriktning lär visst kallas symbolik eller något snarlikt.Superfinemangsen

eller

modern karatärs- och snilleodling.

(En gladelig visa på behaglig melodi, vördsamligen af författaren tillegnad herr seminarierektorn J. H. Bergendal att sjungas såsom en liten uppmuntran för dem som under hans ledning lära sig förstå det orätta i att bannlysa den »Guds gåfvan» spriten).

Där sutto två Jannar vid halftömd kantin,

För de niomdej för de jum Orerande väldigt med högviktig min

för de månsan hej skuttar ledarjum Och tonarten gick i tussi rullan rej Upsala månsa Duppelo dansa Skatta sine ledarjum.

De allting begrepo och lade sig i

För de niomdej för de jum Båd' statsrätt och börsspel och teologi

För de månsan hej skuttar ledarjum Och visheten flöt å la dumbom baj Upsala månsa Duppelo dansa Skatta sine ledarjum.

Ur Syrak den vise de kände så väl

för de niomdej för de jum Att vin skänker fröjd åt en människosjäl

för de månsan hej skuttar ledarjum Och glider så lätt i dalli doppan dej Upsala månsa Duppelo dansa Skatta sine ledarjum.Desslikes de lärt sig det ellofte bud

Eör de niomdej för de jum Att Cederlunds punsch är en gåfva af Gud

för de månsan hej skuttar ledarjum Oss gifven till gamman i Sorunda sej Upsala månsa Duppelo dansa Skatta sine ledarjum.

När klockan i tornet omsider slår ett

Eör de niomdej för de jum De tömt ur kantinen hvareviga skvätt

Eör de månsan hej skuttar ledarjum Så hemgång i böljgång si lunkom lej Upsala månsa Duppelo dansa Skatta sine ledarjum.

Den ene sig danat så fast karaktär

Eör de niomdej för de jum Att oomkullrunkligt han blir där han är Eör de månsan hej skuttar ledarjum EalPri falleri full i finkan fäj Upsala månsa Duppello dansa Skatta sine ledarjum.

Den andre har gifvit åt hjärnan så'n ans

för de niomdej för de jum Att han midt i ränsten tar öfverbalans för de månsan hej skuttar ledarjum Det plaskar och plumsar kring ding-dingli dej Upsala månsa Duppelo dansa Skatta sine ledarjum.

K. E. H.ometterlighet/ tränger them heller flagor theres hion öfwerfalla/ heller någon skade tillfoge/...

9. hwilken then man annan oförmarande och mebh fördel slår/ förwerkar eller öfwerfaller/... skall efter sakens wichtighet och Rättsens Kennelse/ sådant til lifwet straffet blifwa/... hwilken genom slagzmål ij druckenskap/ heller elliest skamfaret/ heller lemlestat blifwer/ then skall/ få länge han ofärdig är/ wår Besoldning förhollenn warda.Skall ondt med ondt fördrifvas?

Öfvervinn det onda med

det goda.

Paulus.

Vi känna alla det gamla ordspråket »ondt skall med ondt förgås». Och vi torde nog äfven lite hvar ha erfarenhet af att det i allmänhet icke är något blott munväder eller uttryck af »folkhumorn», utan verkligen rätt mycket tillämpas på de flesta områden, där begreppen ondt och godt förekomma.

Få vi ondt i magen eller bröstet, så bjuder oss läkaren en mixtur och säger: »ondt skall med ondt fördrifvas». Blir ett af våra ben svårt skadadt, så kommer kirurgen med sin yxa och såg, upprepande samma ordspråk: »ondt skall med ondt förgås». Begår en pojke något fuffens, så tar genast pappa eller mamma eller läraren fram »mäster Erik», och ryter hemskt: »ondt skall med ondt förgås». När en långfingrar gynnare tillegnar sig sin nästas ägodelar, när en valda vakare öfverfaller en annan människa med hugg och slag o. s. v. — då är lagen framme med

sitt »ondt skall med ondt förgås» och dömer de felande till några års fängelse m. m. När de maktägande begå öfvergrepp och göra sig skyldiga till maktmissbruk, orättvisor mot de små, mannamån och förtryck, då hudflänga vi dem gladeliga med stålpenna, trycksvärta och det talade ordet, så att de »inte äro värda en sur sill», och så säga vi: »sådant läder skall sådan smörja ha; — ondt skall med ondt förgås». När inom de lägre klasserna missnöje allt mer börjar utbreda sig med anledning af orättvisor, dålig aflöning och frihetsinskränkningar, och arbetarne organisera sig till kamp häremot, då heter det: »ondt skall med ondt förgås», och så stiftar man munkorgs-och sträjklagar samt hetsar landsmän, fjärdingsman och militär mot de fattiga missnöjda, för att de skola bli tillfreds med de ofördelaktiga villkor, som bjudas dem.

Här ha vi både tämligen många och tämligen mångartade exempel på hur den anförda »vishetsregeln» — vi förmoda att den kallas så — tillämpas både af samhällen och enskilda. Det finns emellertid folk, som anser, att den icke på långt när alltid äger giltighet. Vi ha t. ex. en ej alldeles obekant man, som lefde för inemot ett par tusen år sedan och hvilken med stöd af grundlig människokännedom på det bestämdaste uttalade sig mot satsen att ondt skall fördrifvas med ondt. Denne man är Jesus. Han gick t. o. m. så långt, att han förbjöd sina anhängare

att ens sätta sig till motvärn mot det onda: »I skolen icke motstå den, som är ond; utan om någon slår dig på det högra kindbenet, så vänd honom ock det andra till; etc».Det är mycket märkvärdigt, att samhällen, som i många hundra år bekännt sig till Jesu lära och lifsgrundsatser, ännu i. denna dag kunna tillämpa i deras lagar inskrifna bestämmelser, som icke ha den minsta likhet med hvad Jesus stadgade. Äfven om han icke bokstafligen menade, att man skulle, då man blef slagen på ena kinden, vända äfven den andra till, så afsåg han dock uppenbarligen att man icke skulle löna ondt med ondt.

Här ha vi ett af de många fall, då de, som framför andra förklara sig för Jesu efterföljare, handla stick i stäf mot hans bud. Det finns flere hedniska folk, hvilka icke ens känna till en sådan grymhet som de s. k. kristna folken ofta lägga i dagen, då det gäller att riktigt grundligt bota ondt med ondt.

De religiösa sekterna mennoniter och kväkare ha dock antagit en så till vida med Jesu mening öfverensstämmande tolkning af hans ord, att de icke alls låta bruka sig till krigstjänst, icke möta ens en angripande fiende med mordvapen.

Och den bekante ryske reformatorn Leo Tolstoi förkunnar rent ut, att Jesu ord om förhållandet mot en angripare böra bokstafligen följas. Man bör icke »motstå den, som är ond», icke låta någon lida ondt för det han har gjort ondt.

Då man känner mennoniters, kväkares och tolstoianers milda och människovänliga sinnelag och syften, inser man klart, att deras åsikter icke härflyta af någon sympati för det onda eller af lust att främja det. Tvärt om tro de, att man just genom mildhet och kärlek bättre än genom stränghet kan utrota det onda. Detta bör enligt deras åsikt uteslutande be-kämpas genom godhet; genom att man med milda ord och handlingar uppmjukar de onda människornas sinnen; genom att man uppfostrar människorna till godhet o. s. v.

Hvilka ha nu månne rätt, antingen de, som vilja fördrifva ondt med ondt, eller de, som anse att man bör öfvervinna det onda med det goda?

För vår del anse vi erfarenheten tydligt visa att i fråga om dessa så val som så många andra stridiga läror ech principer sanningen ligger midt emellan, eller riktigare uttryckt: hvarken den ena eller andra af de båda satserna gäller under alla förhållanden eller vid alla tillfällen då något ondt skall bortskaffas, men båda ha under olika förhållanden sin tillämpning. Det kräfves att undersöka de olika omständigheter, som föreligga, och efter dem bedöma, om man skall använda det ena eller andra förfarandet.

Den tid är nu förbi, då man inom läkekonsten — för att åter hemta exempel från samma områden som i uppsatsens början — alltid sökte bota en sjukdom genom att framkalla en annan sjukdom med motsatta symptom; ej heller använder man nu på långt när så mycket som förr medicinska gifter; man söker bota det onda med sådana goda medel som frisk luft, rörelse, lämplig föda, järnvatten, massage, våtvärmande omslag, varma och kalla bad m. m. Och det här visat sig, att man mycket ofta kan öfvervinna det onda med det goda. Men det är ty värr nog kändt att fall förekomma, då ingen annan utväg finnes än att fördrifva ondt med ondt, då man t. ex. måste kapa af en blodförgiftad arm eller ett ben för att rädda lifvet, eller då man måste med knifven be-reda sig väg till kroppens inre för att där göra slut på någon lifsfärlig bacillväfnad eller dylikt.

På uppfostrans område har man också börjat betydligt mer tillämpa humanitetens, och mildhetens metod i stället för stränghetens och grymhetens, samt med tillfredsställande resultat. Ingen, som sett hvilken uppmjukande och behärskande makt det vänliga tilltalet utöfvar åtminstone på alla ännu icke fördärfvade barn, kan annat än sätta godhetens uppfostringskonst tusen gånger högre än rytandets, arghetens och prygelns. Naturligtvis måste dock mildheten vara förenad med bestämdhet och en planmässighet, som leder barnen till ordning, lydnad och rättsksffenshet, Tyvärr förekomma emellertid en mängd fall, i synnerhet om barnets första uppfostran blifvit försummad eller missriktad, då det måste, som ordspråket säger, »tuktas ined skorpioner», om det ej skall gå förloradt.

Inom strafflagstiftningen ha redan i synnerhet i främmande land betydande reformer i human riktning blifvit genomförda; men de märklikaste upptäckter man har gjort genom att studera förbrytarnes själslif (kriminal-

psykologi) och hvilka visa, att brottslingarne oftast närmast äro andligt sjuka, hvilka behöfva botas, förebåda fullständiga, omhvälfningar på detta fält inom icke så aflägsen framtid. Men detta hindrar icke, att samhället äfven måste, då så visar sig nödigt med våld skydda sig mot fridstörare och nidingar. Ja, t. o. m. den enskilde har ovädersägligen lika väl moralisk som juridisk rätt att, om han af en våldsverkare hotas till lifvet och ingen annan utväg finnes att rädda sig, döda den öfverfallande.På samma sätt gäller det, att om en stat överfalles af en annan, den förra bör med krigsmakt rädda sig. Annars skulle ju röfvare och banditer bli de, som oinskränkt finge makten på jorden. Men naturligtvis bör man på det internationella området som annorstädes söka få slut på näfrätten.

Äfven på politikens och de sociala frågornas stridsfält borde man kunna tillämpa regeln »öfver-vinn det onda med det goda». Naturligtvis betrakta de flesta, som höra till det ena partiet, det motsatta såsom inkarnationen af allt ondt och böra för den skull med ondt förgås, hvilket skall ske genom att de anfallas med hetsiga och arga tillmälen samt utmålas som hemska banditer eller idioter. Vi äro öfvertygade att man till ömsesidig båtnad och utan skada för den sak man kämpar för skulle kunna åtminstone så långt söka öfvervinna sina »onda» motståndare med godt, att man i striderna hufvudsakligen använde skäl och bevis, men lät glåporden och smädelserna vara.

På samma sätt bör äfven i striderna om arbetslön och andra villkor den ena som andra parten ådagalägga moderation och tillmötesgående samt den fredliga underhandlingens väg hällre användas än hårdt mot-hårdt-metoden.Kärlekens makt och betydelse.

»Störst ibland dem är kärleken. Jag vore som en ljudande malm och en klingande cymbal, om jag icke hade kärleken.»

Det har alltid framhållits och framhålles alltjämt att kärleken, den oegoistiska allmänkärleken, bör vara ledmotivet för våra handlingar och våra sträfvanden. Allt, som icke sker under kärlekens märke och inflytande är till ringa nytta. Först sedan man satt kärleken öfver allt annat, öfver tron och öfver hoppet, blir det lif och anda i kristendomens döda bokstaf, lif och anda i alla stora och ädla tidsrörelser i världen. Nykterhetsrörelsen hade aldrig kommit dit, där den nu står om icke människokärleken varit det ledande och utmärkande draget hos den, ty det har varit den som räddat de arma, den som fört de tanklösa till besinning och den, som satt nytt lif i arbetet, då detsamma någon gång velat afstanna. Det stora eldande fältropet har fört skarorna tillsammans och detta eldande fältrop var det enda enkla: tro, hopp och kärlek, det sköna: för Gud och mänskligheten, det varma och ädla; nykterhet, upplysning

och människovärde. Öfverallt förnimma vi fläkten af kärlekens ande, den stora försonaren, utplånaren af smärta och skuld.

Hvad är det, som gjort kristendomen så älskad af tusentals millioner människor under de gångna och nu innevarande tiderna? Jo, kärleken, som aldrig kunnat helt vika undan för de tusen människofänder, hvilka alltid förorenat och ännu i mer eller mindre grad kastar sitt smolk i den stora reservoarens lifgifvande, själahelande vatten!

Hvad är det som gör teosofien, denna egendomliga reliken, så tilldragande för många tusen, hvilka inte på något annat ställe funnit frid och ro? Jo, det stora universella broderskapets heliga idé, det är den allsmäktigas människokärlek, som tagit sig sitt mest effektiva uttryck i den grundåskådning, som reserverat slutlig ooh ovig salighet åt alla.

Hvad; är det, som dragit millioner människor till dessa olika verldsreligioner, som sins emellan äro så vidt åtskilda till åsikter och grundsatser, men som dock ega åtskilliga likheter, så med hvarandra som med kristendomen? Jo, det är den varma kärlek, som finnes öfverallt, trots villfarelser och felsteg. Det gifves fall, då våldet tvingat människorna att antaga en ny religion, men den underkastelse, som på detta sätt frambringas, blir aldrig verklig. Först då kärleken ersätter våldet vinner idén seger.

Öfverallt vi således haft tillfälle att förmärka kärlekens storartade inflytande på saker och ting, ett inflytande allt för gigantiskt att kunna fattas af oss, men fullt lika välsignelserikt som stort. Men tvärr har mycket af kärlekens

ädelmodigt gifna val-signelser vikit och blifvit omintetgjordt genom egoismens maktspråk. Mycket af det, som kunnat vara godt och väl, är det ej längre nu sedan egenkärleken tillåtits inblanda sitt gift däri. Hvad är det väl som bjuder styrkan att krossande slå ned på svagheten, hvad om inte egenkärleken — den oädlaste af alla drifter, men dock en drift åt hvilken vi med en ovanlig förkärlek skatta. Huru ofta skulle vi ej kunna hjälpa och trösta den lidande brodern eller den på afvägar stadda systern, huru ofta skulle vi ej kunna uttala ord af hjälp och uppmuntran — ord, hvilka måhända skulle göra oändligt godt — men egenkärleken hindrar oss att göra hvad plikten bjuder. Alla, alla fela vi därutinnan, den ene mer, den andre mindre. Men så borde det ej vara.

Vi borde ingjuta mera innerlighet, mera kärleksfull omsorg i vårt arbete, och vi skulle snart förmärka att våra framgångar blefve flere än hvad de nu äro. Hvarför skulle ej hela vårt arbete kunna bli en lång predikan om praktisk kristendom, kärlekens religion och religionernas ideal? Hvarför skulle vi ej kunna iakttaga ett bättre och värdigare uppträdande mot hvarandra, än hvad som är händelsen på de flesta platser? Ja, hvarför?

Finnes det månne någonting annat än vår egen egoism, som hindrar oss att bli vänligare, mera öfverseende mot hvarandra? Säkerligen inte.

Men saken är den, att enhvar af oss vanligen fikar efter den bästa platsen. Den plikttrogna, försakande brodern, som med nöje håller sig undan och likaledes med nöje fullgör det arbete — det nödvändiga arbete — som andra måhända rata, är på deflesta ställen ett ideal, som ingen når och som man måste sakna. Däremot äro de ganska vanliga dessa typer, på hvilkas anleten stoltheten och öfvermodet med förkärlek tryckt sina stämplar. I stället för bröder måste somliga loger i sina medlemmar se herrar, mot hvilka ingen vågar opponera sig. Och dessa herrar äro för stolta att räcka handen till hjälp åt de fallna, de äro för stolta att samarbeta med dem, som måhända stå lägre än de själfva i fråga om intelligens och insikter. Men/ ärade bröder! en samvetsfråga :

Synes det eder måhända som om edert handlingssätt är öfverensstämmande med broderskärlekens fordringar? Jag vet inte — men jag tror, att I måsten svara nej till denna fråga.

Väl veta vi, att tusentals uppriktiga ordenssyskon arbeta på att förbättra sig själfva och världen omkring sig, att göra sig mera fylda af kärlekens välsignelser, och det är sålunda inte mot dem vi rikta våra förebråelser. De göra åtminstone hvad de kunna, om de än inte alltid lyckas i sina förehafvanden och redan det ärliga uppsåtet måste vara vardt vår aktning.

Men vi själfva då?

Borde vi icke alla ena oss om att ställa oss och våra sträfvanden under kärlekens fana för att där söka tillegna oss så mycket som möjligt af den ifver och hängifvenhet, som bryter bygd och vinner seger, fastän den icke begagnar sig af styrkans utan af kärlekens rätt.

Må vi blifva mera fördragsamma mot hvarandra, titan att dock behöfva pruta af något på våra egnalagliga rättigheter, rättigheter, på hvilka ju i viss mån hela vår organisation är byggd. Må vi räcka handen till försoning, då så erbjudes oss, och till hjälp, då så är af nöden. Mycket, mycket ha vi onekligen att lära af hvarandra, må lärdomarne blott mottagas i kärlek och gifvas i kärlek, och vi sålunda utgöra en illustration till en af våra författares yttrande: »Hvad som utgår från hjärtat går också ned till hjärtegrunden».

Först och sist må ingen glömma att en stor och tusen gånger bevisad sanning gömmer sig i de ord, som vi här ofvan användt som motto, och hvilka ord återfinnas i den heliga skrift: »Jag vore som en ljudande malm och en klingande cymbal om jag icke hade kärleken». Ty hvarje sträfvande är kallt och tomt om det icke värmes af kärlekens eld.

N. S. N-ng.

Laglig utplundring.

Hvar och en som vill slå sig fram här i världen på fullt hederligt sätt, får nog finna sig uti att lemna både fullgod och dertill billig valuta för de penningar han erhåller, om han vill behålla de kunder, han har och dessutom förvärfva flera. Dessa vilkor äro kännetecknande för hvarje hederlig affär och för öfrigt för hvarje människa, som

vill lefva genom hederligt arbete.

Hur ställer sig priset i förhållande till varan, när man ser rusdrycksförsäljningen ur affärssynpunkt? Får kunden äfven här skälig valuta för sina penningar? Är rusdrycksförsäljaren, i likhet med andra affärsmän, nöjd med måttlig och anständig vinst på sin omsättning? Nej, hvarken det ena eller det andra. Om vi nu skulle se saken ur absolutistisk synpunkt skulle vi ju genast afgifva det svaret, att rusdryckskonsumenten ingen valuta erhåller, som är penningarvärd. Men här vilja vi icke resonnera så, utan helt enkelt se saken uteslutande ur vanlig affärssynpunkt. Och om vi då söka att endast i några få fall jämföra tillverkningskostnaden med försäljningspriset, så skola vi genast finna, att förhållandet mellan dessa pris ställer sig så, att »affären» måste betraktas såsom misstänkt.

En sup bränvin t. ex. som kostar åtta öre på krogen representerar ett tillverkningsvärde af omkring ett — säger och skrifver ett öre.

En half butelj öl, som på den simplaste krogsylta eller »kafé» af tionde klassen, kostar tio öre, har ett tillverkningsvärde af omkring 2 öre. Är det emellertid på ett finare ställe, som ölhalfvan konsumeras, så kostar den 15, 20, ja, t. o, m. 25 öre.

Vi vilja här säskildt hålla oss till bränvinet och ölet, emedan det är dessa två sorters fylla, som hafva den största åtgången, beroende derpå att dessa drycker åstadkomma den starkaste berusningen till det billigaste priset. Och vi kunna gerna tillägga, att, då man helt naturligt icke åsyftar något annat än berusning, när man dricker berusande drycker, detta »urval» är synnerligen praktiskt.

Det är naturligtvis i högsta grad fånigt att betala flera kronor för ett rus, när syftet kan ernås för en femtio a sextio öre.

Detta sätt att se saken synes också varit bestämmande för de »herrar och svenske män», hvilka gjort till sin uppgift att tillfredsställa det svenska folkets berusningslusta. Ty, att bränvins- och öltillverkvingen bedrifves såsom »stor slöjd» här i frihetens stamort på jorden, torde väl vara allom bekant.Detta förhållande visar ju, att »affären går» bra och synes ha framtid för sig.

Man placerar sannerligen icke milliontals kronor i affärer, hvilkas rentabla utsikter äro tvifvelaktiga.

Nu frågas: finnes någon som kan framvisa exempel på att fullt hederliga yrken eller näringar gifva sina innehafvare en vinst af åtta- å tolfhundra procent? Nej — och åter nej! Den hederlige affärsmannen eller handtverkaren får allt nöja sig;— ofta åtminstone — med en vinst af tio ä femton procent på sina utlagda penningar, och då får han ändå gno på och arbeta i sitt anletes svett både tidigt och sent.

Det lönar sig alltid bra att arbeta på och befrämja laster och demoralisation — derom kunna kopplerskorna i våra storstäder — som hafva till speciell uppgift att befrämja otuktslasten och skör-lefnaden — gifva goda besked, om de det vilja.

Men det vilja de sannolikt icke.

Vi hafva heller aldrig förnummit, att rusdryckskopplarena visat sig angelägna att tala om den personliga intägten af sitt geschäft.

Frågan är nu den, hvilkendera lasten är till största skadan för land och folk: lösaktigheten och otuktslasten eller dryckenskapen?

Vi hålla före, att den senare lasten har åstadkommit mycket större skada och förderf bland vårt lands innevånare, än den förra — i all synnerhet när vi se saken ur ekonomisk synpunkt»

På intet annat sätt går det så lättvindigt attförmå den fattige drinkaren att offra sin sista skärf som genom att tjusa honom med rusdrycksgiftet.

Detta visar bättre än något annat drinkarens, s. k. hem.

Hvad hafva vi att vänta af de. barn, som uppfostras i sådana hem?

Kunna vi, eller hafva vi rätt att vänta, det de skola blifva goda medborgare och medborgarinnor?

Nej, och tusenfaldt nej!

Hvilken är sålunda sämre, den som tillhandahåller rusdrycker eller den som tillhandahåller lösaktiga kvinnor?

Alldeles visst är, att de bägge äro slägt i moraliskt hänseende; i det de bägge för snöd vinnings skull undergräfva de moraliska, fysiska och ekonomiska betingelserna för samhällets sunda utveckling och förkofran. Det lönar sig inte att rida på den der gamla, slitna käpphästen att, rusdryckshandteringen är laglig. Det är bara en så mycket större skam för vår lagstiftning; ty derigenom visas bäst den förfärliga depravation, som råder t. o. m. bland dem, som framför andra hafva till uppgift att tillse, det rättfärdighetsprincipen icke undanryckes statsbegreppet, utan i stället får utgöra dess fasta grundval — dess fundament.

Vi veta nog, att det tyvärr är lagligt att genom rusdrycker utplundra vårt folk på allt sådant, som är värdt att ega både i denna och tillkommande tiden; men vi hoppas dock, att den skamfläcken i sinom tid skall utplånas ur Sveriges rikes, lag. (N. K.) JustitiaBöra vi ordinera alkohol såsom stimulans?

Af Richard Hogner, M. D.

Boston, U. S. A.

slentrian eller tanklöst »gå-pående», den må vara i behandling af sjuka eller i andra afseenden, är nedsättande för den söm därtill gör sig skyldig, och än mer, den skadar till slut båda parterna, såväl den obetänksamma som hans offer.

Hoppas, att det numera icke finnes en sådan konjak-ordinationsmani i Sverige som t. ex. i Amerika. Någon alkoholstimuleringsterapi existerar det dock där helt visst ännu såsom minne från den tid, då konjak skulle bota för allt; ty »det är svårt att få bort ogräset». Man får rycka och rycka och ändå visar det sig ibland. Må det därför tillåtas att taga upp ämnet och tala med praktisk erfarenhet.

Att här meddela resultaten af de senaste årens fysiologiska experiment (de patologiska, som »homo sapiens» själf ombestyrt under lifvet, äro för oss välbekanta från autopsierna), gjorda af de mest kompetenta forskare, med de mest noggranna metoder, med fulländade instrument, på de mest olika ställen af

jordklotet och under de mest skilda förhållanden, skulle vara för långrandigt och äfven onödigt, då hvarje läkare, som följer med sin tid, känner till dem. Må det blott påpekas den ovanliga sammanstämmigheten i resultatet och forskarnes enighet och slutsatser, som kunna koncentreras i professor F. Hodges, vid Clark-universitetet sammanfattning af resultaten af sina undersökningar om

alkoholens fysiologiska verkan, den nämligen, att

»alkoholen hämmar, förvänder och förstör den normala cellens utveckling, och det antingen den användes i stor eller liten dos.»

De, som tvifla på de fysiologiska experimenten, göra så, synes det, nästan blott därför, att de icke vilja låta sig öfvertygas. Har man däremot en gång genomskådat deras sanna innebörd, är det också en skyldighet att därefter rätta sin terapi.

Blicka vi opartiskt omkring oss, hvilken hemsk tafla möter då ej af alkoholens effekt på organismen, individens lika väl som samhällets. Är det sant att fattighus, sjukhus men i synnerhet dårhus, idiothem och fängelser till stor del fyllas till följd af alkoholens degenererande inverkan på cellen, äfven den fortplantade: hvarför skola då så många läkare ännu inbilla sig själfva och därmed äfven andra, att alkoholen är så hälsobringande, att den knappast kan undvaras.

Se tidens tecken, om icke vetenskapen är nog. Nykterhetsrörelsen går stadigt framåt, de ifrigaste nykteristerna, som hellre vilja dö än som sjuka förtära alkohol, lefva dock, minst sagdt, lika länge som andra, och

muhammedanerna, hvars religion förbjuder dem alkoholdrycker, hafva, under i öfrigt lika förhål-

landen, en förvånande vitalitet och seghet, som särskildt visat sig i alla krig med Turkiet. Att genom alkoholordinationer indirekt uppmuntra alkohol-bruket och göra vägen för nykterhetsifrarne än mera knagglig är moraliskt orätt, om vi icke på grund af vetenskapens nuvarande ståndpunkt måste göra det. Men så är ju icke förhållandet. Vi veta alla, att det finnes bättre stimulantia att tillgå. Frånsedt vetenskapen, visar äfven den dagliga erfarenheten, isynnerhet från idrottsvärlden, att alkohol icke stimulerar till kraft och att den i det praktiska lifvet oftast blott stimulerar till ondt.

Genom militärers och några läkares gemensamma sträfvanden hafva spritrationerna i arméer och flottor öfverallt minskats (hvarför icke borttagits?), och i nutidens mest pröfvade och segerrikaste flotta, Förenta staternas i Nordamerika, äro de alldeles bannlysta. Det slag, som F. S:s flotta förlidet år slog vid Manilla och Santiago, var ej blott ett ärones slag för sitt land, utan det blef äfven ett moraliskt för nykterhetssaken.

Cerveras skvadron visade, huru alkoholen stimulerar. Den löpte hurtigt ut en klar söndags förmiddag, dess manskap var »lifvadt» till strid (det hade fått ökade alkoholrationer), dess kanonierer väl instruerade och beredda samt fiendens skepp inom godt skotthåll, hvilande lugnt i solskenet som svarta svanor. Amerikanarne, samlade till gudstjänst, blefvo ej öfverrumplade och de upptogo ögonblickligt striden, stimulerade endast af pliktens bud. Resultatet känna vi. Knappt ett skott träffade den amerikanska flottan och blott ett par män sårades ... af förlupna kulor,då däremot den spanska flottan sköts i sank och hundratals föllo för säkra skott. Man kan knappt tänka sig större kontrastverkan. De alkoholstimulerade »föllo som flugor» de helnyktre »stodo som män» och likadant var det vid Manilla.

Hvad effekt den lärdomen skulle hafva på alkoholrationerna i härar och flottor borde ej vara svårt att inse, och den torde också lära oss läkare något i striden mot sjukdomar.

Ingen må tro, att det sistnämda är »historiskt» a la Crusenstolpe. De flesta i Förenta staterna känna till det, men för att vara fullt säker gick förf. till en auktoritet, Öfverläkaren vid U. S. Marine hospital (flottans garnisonssjukhus) i Chelsea (en förstad till Boston), d:r F. A. Hessler, och bad om upplysningar. Förf. kan icke nog tacka d:r Hessler för den beredvillighet, hvarmed han lämnade dessa och för den tid han ägnade saken.

Fastän strängt upptagen diskuterade han och undersökte frågan väl en timmes tid. Han gick till arkivet och visade i »reglor för marinen», att destillerade drycker äro förbjudna inom Förenta staternas flotta annat än på »läkares uttryckliga ordination». »Förr», tillade han, »fanns det en daglig grogg-ration. men den togs bort i slutet af inbördes kriget, hvarvid manskapet fick i ersättning 5 cent per dag. Sedan dess hafva äfven ersättningspengar borttagits, men det tilläts ändå ingen grogg. Däremot har det haft tillåtelse att i hamn få på egen bekostnad förtära till middag och kväll en liten flaska (ungefär 250 kem.) öl; men detta öl måste rekvireras genom proviantmästaren, godkännas af skeppsläkaren och utdelas underoffentlig kontroll — manskapet uppställdt i led — till den som betalt. Den som ville fick sin flaska, men icke mera. Efter det spanska krigets slut är äfven detta borttaget, så att numera kan manskapet hvarken till sjös eller i hamn få några slags spirituosa annat än på läkares ordination». — D;r Hessler, som varit i flottans tjänst i 13 år och deltagit i kriget, nämde, att han förr ofta gifvit alkolol som stimulans, men att han gått ifrån det mer och mer. Under vårt samtal lät han kalla in patienter, den ena efter den andra, som deltagit i striderna utanför Manilla och Santiago, och frågade dem om saken. Alla förklarade enstämmigt, att ej en enda droppe öl, vin, konjak whisky utdelades till manskapet, hvarken före, under eller efter bataljerna eller någonsin, och alla syntes vara af den åsikten att det var bättre för tjänsten att vara utan än med alkohol. En 32-årig sjöbuss, som bland annat seglat 10 år på Kina, sade att han för sin del icke skulle redt sig utan spirituosa (han tog sig dagligen 300—-400 kem konjak), »ty», tillade han, »jag tyckte så mycket om det, och vattnet var så dåligt». Nu, sedan han kommit i flottan, drack han dock ej mera spirituosa och tyckte det vara mycket bättre. På fråga, om han skulle tillråda sin broder, om denne komme att segla i de kinesiska vattnen under samma förhållanden, att dricka såsom han gjort, svarades: »Nej, jag skulle tillråda honom att icke dricka alls». »Jag menar nu icke för det moraliska inflytandets skull», invände d:r Hessler, »utan för hans fysiska styrka och välbefinnandes skull.» .. . »Ja», svarades, »just för hans fysiska styrkas skull ville jag råda honom att icke smaka

någon spirituösa».»Men», invänder någon, »då alkohol ordineras, är det för sjuka och ej för friska.» Sant nog. Men våra varaktigaste stimulantia äro just de naturliga tonica: hvila, ro, omväxling sömn, frisk luft (O-gas) lättsmält näring (serum), köld, värme, vatten rörelser (aktiva eller passiva). Måste hastigt verkande medikamenter användas, låt oss då taga till det bästa, vi däraf äga, t. ex. kamfer, kaffe, koffein, digitalis, digitalin, strophantus, nitroglycerin, aconitin, fysiologisk eller starkare saltlösning m. m., allt efter de olika indikationerna och ej det sämsta: alkoholen.

Låtom oss ej bedraga oss själfva.

De läkare, som gifvit alkohol efter den gamla principen, men gått därifrån och sedermera pröfvat på sjukvård utan densamma, borde vara de mest kompetenta att bedöma frågan, och vill förf. då framhålla det faktum, att ännu aldrig, så vidt han vet, har en läkare, som samvetsgrant pröfvat de båda metoderna, alkohol eller icke alkohol, öfvergått från den senare terapien till den förra, men väl tvärtom, ett faktum, som synes förf. tala mera än siffror. Men äfven dessa tala i detta ämne ett ojäfvigt språk, fastän märkvärdigt nog så få ännu studerat eller vilja lyssna därtill.

Främst bland all medicinsk erfarenhet står den kliniska. Hvad lärer då den? Jo, att de sjukhus, där alkohol icke gifves, t. ex. the Temperance hospital i London, icke hafva — under för öfrigt samma förhållanden — sämre resultat än andra, utan delvis bättre. För ett år sedan hölls ett föredrag i Mass. Med. Society, Suffolk distrikt, om tyfoidfeberns behandling, och det visades, att de sjuka tillfrisknadebättre utan alkoholstimulering. D:r L. F. Roush har den 2 Sept. 1899 publicerat en serie af 143 fall af tyfoidfeber med allenast 3,5 % mortalitet, alla behandlade utan alkohol.

Hvad särskildt tyfoidfebern beträffar måste det blifva svårt att få åtminstone amerikanska läkare att pröfva »utan-alkohol», ty deras »auktorer» och läroböcker säga f. n. enstämmigt: »alcohol must be used freely». De läkare, som ända in i dessa dagar taga på sig det höga lärarekallet och icke tveka att predika: »du måste ge ymnigt med alkohol», åtaga sig, synes det författarens mening, ett stort ansvar.

(Forts.)

Rättelse.

Professor Hugo Holsti i Helsingfors är absolutist, hvilket härmed meddelas till rättelse af Föreläsningsmagasinets föregående häfte, sid. 37, där doktor Selldén yttrat: »Tvifvelsutan är professor Holsti för egen del moderatist.»

Det är med glädje vi erfara, att 12—15 universitetslärare i Helsingfors äro absolutister, och att bland dessa äro 3 medicine professorer.Kal Olas Stockholmsbesök.

Humoresk for Föreläsningsmagasinet. Af Gustavas,

Si dä' va' på dä' viset, så, att min pöjk, Jan Petter, hade stadt sej i Stockholm hos en så'n där grosshandlar' å bä' mej att ja' skulle hälsa pån innan ja' dödde.

Ja, vass, tänkte ja' ätter sum ja' allri kört på järnvägståg förr, å' dä' skulle va' lifvadt å' få si Stockholm, så lät gå, ja' knallar mej å'.

Ja' to' en dåckti' matsäck mä' mej å' en liter brännevin. Dä' va' trellafira mil te' station, å' när ja' kom fram, så fick ja syn på banan å? gick in i en vagn, sum va' sum halfve min la'går' så stor. Ja' va' te' först mol ensam, men senna så kom dä' ett herrskap in och slö' sej ner mittimot mej. Så kom en karl in mä' ett klöckhjul på mössan å' hvita tåtar på rocken å' sa' te' mej:— Här har ni inte å' göra. Dä' här a' första klats.

— Jaså, sa' ja', ja' kunne välan tro dä', fö' ja' ska' te Stockholm, a' så långt räcker väl inte första klats; vis' mej då in i en högre.

Så kom ja' in i tredje klats, å' då frägte han, um ja' hade biljett.

— Jaså, han säljer, töcka, sa' ja'. Hva' kosta di? Men han ville inte fram mä? nå'n biljett, utan

viste mej te' en karl, sum hade gömt sej bakom ett litet fönster, å' där fick ja'. Men si pruta, dä gick inte. — Så bar dä' då å', å' dä' va' hiskeli', hva' dä' gick unnan. Iblann stante di, för att inte lockmotivet skulle gå sönder.

När ja' ändtligen kom fram te' Stockholm, så va' dä' en så förfärli' smita mä' folk mej te' mötes, så ja' skämdes sum en hunn'.

— Vet han, hvar Jan Petter Karlson bor? frägte ja' en karl med en lång dolk ve' sidan och en spik i mösskullen.

— Vet ni inte alls hansas adress? frägte han.

— Jo, ja' har ett bref ifra' honom, svarte ja' å' dro' opp plånnboken.

Men dä' va' då för galet. Brefvet sto' inte tef å' finna; dä hade ja' glömt hemma, å' nu stog' bår ja' å' han mä' lång näsa.

— Men vet han hvar grosshandla'n bor, sa' ja', så ä' han där.

— Här finns tusen grosshandlare, sa han å' gick sin väg.

— Nu va' dä' tid å' laga, så ja' fick nattkvarter. Ja' tittade på ett hus, där dä' sto' qv. i hörnet.— Kan en få kvatter där? frägte ja' en käring mä' ett bann' i hatten, där dä' sto' frälsningsarmen.

— Kanske ni vill bo hos Jesus? sa' hon.

— A' har han kvatter här i sta'n, sa' jag. — Senna så hutade ja' åt'na å' ba'na inte skoja mä' sanna saker.

När ja' gått halfva'en mil, så kum ja' te' ett stort hus, sum dä' sto" »Grannt' hotell» på.

— A' dä' här en kan få kvatter? frägte ja' en karl, sum sto' ve' trappan, å' har han Porter å sälja? fö' dä' sto' dä på mössan.

— Grå ner i sta'n! Där finns dä', sa' han.

Ja, ja' ä' väl i sta'en, mente ja', å gick min väg.

— Tror han, att ja' ä' så dummer, sum ja sir ut te? skrek ja? åt honom.

Nu kom ja' ihåg, att fö'samlingen, där Jan Petter va' hette Vasaresta'n, å' därför spörjde ja' en pöjk, sum ja' mötte:

— Hvar bor du, min gosse?

— Ja' bor i Katrina, sa' han.

— A' vet skäms, din valp! sa' ja'. Ska du inbilla gammalt folk tosingafora?

Så kom ja1 te' ett ställe di kallte fö' Hömlegå'n, men inte så' ja' nå't humle inte. Men på afstånn' fick ja' si en gammal gubbe, sum satt halfnaken på på en sten, å' höll på å' kram' ihjäl en pöjk. Men den som to' te' benen, dä' va' ja', fö' ja' har vittnat en gång um, när Jons Mårtenssen slö'ihjäl sin käring, å' ja' gör inte um dä' mer. Senna talte ja'*um där fö' en karl, å' han sa' att de va' pojkens farfar.

Så mötte ja' en pöjk igen, å' frägte honom, um han bodde i Vasaresta'n.— Nää, ja' bor i Klara, sa' den gröningen.

— Ja' tror folk ä' tokiga här, sa' ja. Den ene bor i Katrina, den andre bor i Klara. Trångt ä' här, men inte kan di ge sej ^ te' å' bo i kvinnfolk heller.

Når ja' nu hade gått en vanna te', så bä' ja' en karl fö' gu'ss skull säja mej, hvar en kunne få natt-kvatter, å' då viste han mej in i ett hus, där ja7 kunne höra ätter. Men ja' så' inte te' vakken hunn eller katt.

Når ja, kom ut å' sa' te' honom c*ä, sa frägte han, um ja' inte hade ringt på klockan.

— Nää, sa' ja', nog har ja' klocka, men inte har hon nå't ringverk, sa' ja'.

Men då bara grinte han åt mej å' försvannt.

Så kröp ja' in i en port å' to' mej en mulbänk å' se'n en peliknarkere, sum kryade opp mej lite. Då kom dä' en

trasig karl fram, å sum ja' bä' visa te' nå't kvatter fö' natten.

— Ja, bjuder du pånå't, så ska' ja' väld ä' sa' han, å' därmäså räckte ja' honom lommaflasfcan, sum han höll på glömma ta' frå' mun.

Så spasserade vi gatan rakt ne' te' ett stort torg, där dä' satt en sotare, på en häst, sum sto' på en sten. Senna så gick vi öfver en stor bro, å' där nedanför i en grop blåste di musik i stora mässingskringlor; å' alla män'skor klappade i händerna, fö' dä' blåste väl kallt frå' sjön, sum lå' breve'. Rakt framför oss bodde kungen i en stor, grå byggning med lejon frampå gården i stället tör bånn'hundar. — Så gick vi förbi skomakarnes potatiskällare å' kom te' den gatan, di kalla Östralånggatan, där ja' fick bo fö' natten i en stor sal te'sammans mä, minstfemtio andra, men så kostade dä' också tolf skilling. — Når ja på möron vaknade å' skulle si va' klocka' va' så va' hon fö'svunnen å' hela sällskapet mä' för-rexten. — Ja, ja' säjer dä', tjyfvar å? bedragare finns dä' godt um i Stockholm mä'. Matsäcken hade de också knyckt, å' dä' va' mest synn' um den rare korfven, sum mor lagat.

Nu gick ja' ut, se'n ja' klädt på mej fö'stås, för å' skaffa mej lite mat, fö' ja' börjte bli hungriger.

I trappan mötte ja' en grabba, sum frägte, um ja' va' frälst.

— Nä' gu'nå's, dä' ä' inte så väl, sa' ja', men nock ha di frälst mej här frå' bå' klocka å'matknyte, sa' ja'.

— Må Herran beskydda er! sa' gräbban.

— Ja' dä' kan behöfvas, sa' ja', fö' dä' här va? en h—s höla.

— Syärj inte så ledt, far! sa' hon.

— Ja' jag har inte lärt mej svärja bättre, sa'ja'r å' förrexten, hur ska' en kunna göra annlessare, når en mister dä' lilla en har.

— Tänk på Job! sa' hon. Han va' from å* tåli.

— Ja' känner inte honom, sa' ja', men hade di stjälit klockan ifra' honom, så hade han nock morrat.

A' därmäså gick ja'. Ja' traskade bå, länge å' väl, utmä' sjöakanten, tess ja kam te' en backa, där det lå en källare, sum hette Peliknark. Men ja'ville ha mat, ja', å' ändtlfen fick ja' tag i ett dåktigt matställe, där ja' to7 mej minst femtan smörgåsar ve' bordet å' nästan lika mönna supar, så ja höllt rakt på bli fuller. Fö' dä' kosta väl' li'a mö'e, tänkte ja'. Men när ja' skulle te' å betala, så ankade ja' nästanpå, att ja1 vräkt i mej! så möe, fö' pigan kom å' frägte, hur mönna smörrgåsar ja' tä'tt.

— Bä' vete hunnsingen, sa' ja'; ja' räknar allri' matabitarna.

Men dä' va' allt ja', sum fick ponga ut mä' två å' trettifem, så ja' tordes inte äta på hela da'en se'n.

Dä' gällde nu å' ta' reda på min pöj k, men hur ja' letade, så syntes han inte te'. Fö' si Stockholm ä' stort, si å' ta' reda på nå'n där, dä går inte i brå'rasket.

Men så kom ja' te' ett ställe, där dä' sto' kaffe på dörren, å' därinne sto' en karl å' pratade mä' en trälåda i en lång trå', så ja' trodde han va': inte riktigt vetti'.

— Hva ä' dä' frägte ja' når han slutat.

— Jo, dä' ä' tell-ett-fån, sa' han, å' mä' dä' kan en prata mä' folk.

Köss, sa' ja', men dä' ä' väl bara mä' fån då?

— Nä' fö' all del sa' han, i dä' kan en prata mä hvem som helst.

"Hå, fö' Petter, sa' ja', då kanske ja' kunne få" tala mä' min pöj k, Jan Petter, ett slag?

— Vet ni hva' han har fö' nummer? sa' han.

— Ja, dä' måtte ja' välan veta, sa' ja', fö' han ä' den tredje i ordningen utå' mina pojkar.

— Ja, mä' da' går dä' inte å' tellfönera. sa' han. Vet ni inte hvem han ä' hos?

— Joo, sa' ja', han ä' hos grösshändla'n i Vasare-sta'n, kanske han bor i Vaserastan, så kunne vi få sällskap.

—• »Nä' ja' hor i Jakop, sa' han. Konstigt folk härista'n, tänkte ja/ å' sa' te' um en kopp kaffe, men ja' måste fräga först, hva' dä'kostade, fö' si'. Stockholmarna ä' inte å lita på så värst.

Men hvar skulle ja' nu ta' vägen? Att söka råka Jan Petter va' ju' allri' lönt, så ja' måste tänka på riffrängen, sum dä' står i en psalm. Ja' steg opp i en så'n där spåVagn di kalla, för å' komma fortare te' station, å når ja' åkt ett stöcké, kom dä' en slags korpral mä' en löckta i näfven, sum folket la' pengar i.

Ja, piravall, ja, kan väl lägga ne' nå't ja' mä', tänkte ja' å' stoppade dit en tvåöring.

— Dä' räcker inte, sa' korpralen.

— Ja' brukar allri' lägga mer i hafven där hemma, sa' ja' å' ja har inte kommit, för å offra te' Stöckholmarne.

Men han ville ändå promt ha 8 öre te', men då bä' ja' att få stig'å, å' dä' fick ja'. Når ja' då va' å'kömmen, så gick ja' ett stöcke åt dä' håll därifrå' ja' töckte ja' va' kommen' å' så' kom ja' té' ett stort hus, där dä? strömmade in folk ifra' alla kanter.

— Hva' a dä' där fö' nå't? frägte ja? en karl mä' en mässingsskifva i pannan.

-r- Dä' ä' natjenalmössan, sa' han.

— Hva? få' en si i den fö' någenting? frägteja'.

— Allting för ingenting, sa' han.

— Nå, då klyfver ja' väl på, tänkte ja'; å' ressom ja' va' inkommen, kom dä? en karl ätter mej i trappan å? skrek att ja' skulle ge honom min käpp.

— Jaså, sa' ja', tror han, att ja' ä' utå' den sorten. Ja' ä' en fredli' karl, ska' ja' säja, å'ja' ska' visst inte ställa te' nå't slagsmål här. Låt han mej ha käppen bara!Men han va' så envis, så ja' måste te' sist lämna ifra' mej honom emot kvitto fö'stås.

A' senna så fick ja' si en så.9xl massa mä' hvita englar, sum sto' oppra'ade i den ena kamma'n ätter den ann'ra. A' en figur, sa' di, föreställde kungen, men dä' va' bara hufv'et utå' honom, fö' han skämdes väl å stå' der naken liksom di ann're. A där va' Norden-sjött å' Lapander, sum skref vet ihop Nordostpasjasan, å' där va' mönna, mönna ann'ra, sum ja inte va' bekant mä'.

Så' kom ja' dit, där di hade taflor, å' dä' va' den rälie, hva' väggarna va fullsatta mä, töcka. A' där va' en, sum föreställte David å' Saul, å' den hade ja' så gärna velat köpa å' ta' mä' mej hem te' mor, um den va'tt lite minn're, fö' si mor töcker så möeke' um David. A' ja' frägte en karl, sum satt å' målte bolsterväf um dä' inte fanns en minnre utå' samme sort, men dä' va' ingen färdi'. — Där gick ja' nu å' glodde å' glodde, tess ja' ble' kollri'er i hu'et, å' dä' va' mä' nö' ja' hettade ut igen.

Men nu måste ja' be' nå'n följa] mä' mej te' station, å' så fick ja' tag i en karl, sum skulle göra dä', um ja bara ville bju' på någontingen.

Men si dä va' dä' dummaste ja' kunne ta' mej te', fö, dä' ble' ett peliknarkarde utan all ände, så att vi hannt all'ri fram te' station.

Te' sist ble' bå' han å' ja' knöla, å han skrek å' halloa, så dä' ble' stora fölksköckningar, hvar vi tågade fram, å' den sum fick skylien fö' alltihop dä' va' ja'.

— Hva' skräner ni ätter? kom dä' en karl mä' kopp argryta på hu'et å' sa'.

— Ja skräner inte, din droinmel, sa' ja'; ja vill bara ha nattkvatter, fö' nu ä' dä' väl fö' senat å' tänka på nå?t tåg.

— Ja, noek ska' ja' laga att du får nattkvatter, saT han, å' därmäså to' han mej i ärmen, sum va' hygglig å' honom, fö' ja' hade svårt för å' gå; å' så fölide han mä' mej te' ett hus mä' en röT löckta, där jaT fick bo öfver natten.

Men har ni hört på maken förr? Di to' tie riksdaler fö' härberget, men den sum knallade sej hem igen, dä' va' allt ja' dä', å' di ska' få vänta en gor stunn', innan ja' kommer te'baks, å' all'ri tar ja' en dråpe brännvin mera.

Ur "Världsfreden".*)

Pänningen.

På man i civilicerade samhällen antagit pänningen såsom ett underlättande medel för arbets- och varubytet, är det naturligt, att man uppskattar hvarje värkstäldt arbete i en viss summa pangar. Emedan pänningen representerar arbetet, kan man för pangar få utfördt hvilket arbete som, hälst. Häraf kan då en ytlig betraktare lätt' komma på den tanken, att pänningen i sig själf är oberoende af om arbetet har värde. Har man således godt om pangar, så har man allt hvad man behöfver.

Tänkom oss nu ett samhälle, som bestode af idel millionärer. Hvar och en har här lifvets goda i öfverflöd. Skomakaren behöfver icke göra några skor, skräddaren inga kläder, bagaren inga bröd, landtbrukaren ej plöja sin åker. Alla hafva pangar, ingen

•) Världsfreden, är namnet på ett större arbete af K. P. Arnoldsson, f. n. nnder utgifning. (Se annonsen i slutet af detta häfte). Med förläggarens benägna tillåtelse meddela vi här några kortare utdrag ur lista häftet.

behöfver arbeta. Men om sålunda ingen arbetar, gifver jorden inga skördar, inga kläder tillvärkas, intet bröd bakas, inga hus byggas. Hvad skall man föda och kläda sig med? Man har ju stora högar af pängar. Magen skall imellertid känna sig föga belåten med dessa högar af guld och silfver. Ett samhälle, som bestode af sysslolöse pänningfurstar, skulle helt enkelt inom några veckor svälta ihjäl. Det är arbetet, hvaraf samhället lefver. Arbetet är allt, pänningen tjänstgör blott såsom ett underlättande medel för arbets- och varubytet.

Om åter under nu rådande förhållanden inga pangar funnes så vore hvar och en, såsom det skedde i samhällets begynnelse, nödgad att omedelbart utbyta sina tjänster mot andras. Skomakaren A. måste vända sig till skräddaren B. och bagaren C. och med hvar och en af desse utbyta ömsesidiga tjänster. Men genom pänningen såsom underlättande medel kan han nu i stället vända sig till hvem som hälst. Dess uppgift är således blott att göra samfärdseln lättare samhällets medlemmar imellan. Den har värde endast såsom representerande ett visst arbete. Representerar den icke arbetet, så är den fullständigt värdelös.

Arbetet,

Men är det icke af pänningen, utan af arbetet, som ett samhälle lefver, så är det lätt att inse, hvad betydelse det har, att en stor del af samhällets medlemmar icke arbetar, utan sysselsätter sig med blott improduktiva göromål. Följden är naturligtvis den,

ätt då de icke lefva af sitt eget arbete, måste de lefva af de andras, eller af deras som arbeta. Detta betyder detsamma som att arbetarne — icke mindre hjärnans än handens arbetare — måste dela med sig för att underhålla de icke arbetande och således arbeta mera än de äljes skulle behöfva göra. Ju större den del af samhället är, som icke arbetar, dess mera betungande blir naturligtvis arbetet för de öfrige, som skola arbeta för att kläda och föda denna icke arbetande del.

Militären underhålles genom direkta och indirekta skatter och de andra måste dela med sig af sitt arbetes frukter under en sådan form. De arbetande samhällsmedlemmarne kunna därför lätt glömma eller förbise, att militärväsendet för dem betyder det samma som försämring i alla lefnadsvilkor. Då krigsmakten kostar ett land med 5 millioner invånare 50 millioner kronor årligen, så innebär detta för dess närande klasser en tillökning i deras arbetstid motsvarande dessa 50 millioner och samhället går dessutom förlustigt hela den insats i det allmänna välståndet, som den hu tärande samhällsklassen under året skulle hafva gjort.

Man tänke sig en arbetarefamilj, af hvars vuxna medlemmar en del icke bidrager till familjens underhåll. De öfriga nödgas då genom ökadt arbete förtjäna de icke arbetande medlemmarnes uppehälle. De närande medlemmarne få arbeta och sträfva mera och hårdare och ändå blir hela familjens ställning svår och bekymmersam. Arbeta därimot alla familjens medlemmar, så skulle den befinna sig i välstånd och oberoende. Ett

folk må ju betraktas som en större familj. Om de arbetande medlemmarne af en folk-familj under trycket af den hårda och bekymmersamma kampen för utkomst känner sin kärlek för familjen svalna och genom omständigheternas tvång nödgas utvandra till någon annan, lyckligare folkfamilj, där utsikterna för tillvaron äro ljusare, så borde detta väl icke vara så mycket att undra på.

Fredsrörelsen, ehuru jämförelsevis ung, har redan tilldragit sig den tänkande världens uppmärksamhet och beundran. I flere riksförsamlingar ha tid efter annan skiljedomsförslag blifvit väckta och godkända.

Den 8 juli 1873 framställdes i engelska underhuset af Henry Richard förslag att anmoda regeringen inleda underhandlingar med främmande makter om upprättande af »ett allmänt och fortvarande system af mellanfolklig skiljedom». Då varande premier-ministern Gladstone uttalade sig välvilligt om förslaget, men tillrådde dess återtagande. Detta oaktadt fasthöll Richard sin motion, med den märkliga påföljd, att den blef af underhuset antagen med 10 rösters öfvervikt.

Detta exempel följdes af italienska deputeradekammaren den 24 november samma år; Hollands generalstater den 27 november 1874; Belgiska representantkammaren den 19 januari 1875 och kort därefter äfven af senaten; samt af Förenta Staternas kongress den 17 juni 1874 och den 3 april 1890.

Den 10 mars 1890 framstälde Artur o de Marcoartu i spanska senaten ett förslag, att Spaniens regering skulle sätta sig i förbindelse med öfriga europeiskaregeringar för åvägabringande af en ständig skiljedomstol i Europa. Först borde staterna, enligt motionärens mening, träffa öfverenskommelse omen allmän vapenhvila för fem år. Under denna tid skulle det sammankallas en kongress af ombud från samtliga regeringar och riksförsamlingar i vår världsdel. Kongressens uppgift skulle vada att utarbeta en mellanfolklig lagbok. Förslaget hade framstälts särskildt med hänsyn till nödvändigheten att finna en förnuftig lösning af den stora sociala frågan, då allt arbete i denna riktning vore hopplöst, så länge nationernas ekonomiska tillgångar uppslukas af militärutgifter. Utrikesministern uppmanade församlingen att taga det i allvarligt öfvervägande, och den 14 juni beslöt senaten att bemyndiga regeringen träffa öfverenskommelse med främmande makter i förslagets syfte.

Franska deputeradekammaren behandlade den 8 juli 1895 ett af Barodet väckt förslag, enligt hvilket regeringen uppmanas att snarast möjligt inleda underhandlingar om en öfverenskommelse mellan Frankrike och Förenta Staterna angående upprättandet af en ständig skiljedomstol. Sedan kammaren beslutat en skyndsam behandling af frågan, blef förslaget antaget.

Skiljedomsmål.

Det är ett betydelsefullt förhållande, att det icke kan anföras något enda fall, då stater, efter att ha Öfverlämnat sina stridiga mellanhafvanden till skiljemäns pröfning och utlåtande, sökt undandraga sig verkningarna af den mot dem uttalade domen. Omock flertalet af dessa skiljedomar afsett smärre tvister, ha dock åtskilliga af dem varit af ganska hotande beskaffenhet. Förberedelsevis påpekar jag här ett litet urval af båda slagen.

Ar 1794 afslöts genom skiljedom en tvist angående S:t Croix-floden mellan England och Nordamerikas Förenta Stater; 1803 ådömdes på samma sätt Frankrike att betala Nordamerikas Förenta Stater 18 millioner kronor för olofligt anhållna fartyg; 1818 uppgjordes genom skiljedom en hotfull tvist mellan Spanien och Nordamerikas Förenta Stater; mellan dessa och England uppgjordes en tvist 1826 genom ryske käjsaren såsom vald skiljedomare o. s. v.

Den mäst aktvärda af sådana tvister var Alabama-frågan, som hotade med ett förödande världskrig.

Denna sak härledde sig från det nordamerikanska inbördeskriget 1861—65. Sydstaterna hade låtit bygga kaparfartyg i England, bland dem »Alabama», som i synnerhet gjort nordstaterna stor skada. Unionsregeringen ansåg, att England genom att tillåta kaparfartygens utrustning hade brutit sin neutralitetsplikt och kräfde därför ersättning. Bitterheten växte och kriget syntes oundvikligt. Det lyckades dock den 14 januari 1869 att i London få till stånd en öfverenskommelse, som genom nya underhandlingar ledde till Washingtontraktaten 8 maj 1871, enligt hvilken tvisten hänsköts till afgörande genom en skiljedomsrätt på fem medlemmar, af hvilka England och Nordamerikas Förenta Stater valde hvardera en samt de neutrala staterna Italien, Sveits och Brasilien likaledes

hvardera en. Dessa fem sammanträdde 15 december 1871 som skiljedomstol i Geneve och fälde där 14 september

1872 den dom (4 röster mot 1, Englands), att engelska regeringen hade förbrutit sig mot de neutrales plikter med hänsyn till några af de omtalade kaparfartygen och att England därför skulle i skadeersättning betala 15 1/2 millioner dollars, (nära 58 millioner. kronor) till Nordamerikas Förenta Stater.

England böjde sig för domen och fullgjorde sin plikt.

Lika villigt underkastade sig det mäktiga öriket utslaget i den långvariga, tvisten med Portugal angående besittningen af Delagoaviken och kringliggande område vid Afrikas östkust, hvilken tvist under 1874 hänsköts till franska republikens president, som i juli 1875 dömde till Portugals fördel.

Om, rätten till sälfångst i Beringssundet hade i flere år stridiga meningar varit rådande mellan Förenta Staterna och Storbritannien. Sedan republiken 1867 köpt Alaska af Ryssland, ansåg den att därmed följt obetingad höghetsrätt öfver Beringshafvet. Där vimlar af sälar och hvalrossar. Amerikanerna höllo på, att de egde uteslutande rätt att drifva jakt och fiske å dessa farvatten. Då kanadiska fiskefartyg infunno sig, tillbakavisades de af amerikanska örlogsfartyg. Engelsmännen svarade genom att likaledes komma med krigsskepp. På detta sätt syntes krigiska förvecklingar lätt kunna uppstå.

Unionsregeringen försvarade sina påståenden därmed, att Beringshaf måste folkrättsligt betraktas som ett »slutet haf» (mare clausum) och att höghetsrätten däröfver följt med förvärfvandet af Alaska. Omvändt gjorde engelska regeringen gällande, att detta anspråk vore stridande mot folkrättens grundsatser, och att

! •

Iamerikanska regeringen därför saknade befogenhet att hindra britiske fiskare bedrifva sälfångst i detta farvatten. Det kunde alldeles icke kallas ett slutet haf. I en traktat mellan England och Ryssland 1825 erkännes det uttryckligen som en del af Stilla oceanen. Medan Ryssland innehade Alaska hade denna makt icke häller utöfvat någon höghetsrätt öfver Be-ringshaf. Vidare åberopades från engelsk sida den omständigheten, att Förenta Staternas president 1821 förklarat: »I Beringshaf har skeppsfart och fiske sedan urminnes tid varit fria och böra äfven så förblifva».

Diplomaterna voro icke i stånd att lösa knuten. Omsider enades parterna att låta saken afgöras genom en skiljedomstol bestående af sju ledamöter: två utsedda af Förenta Staterna, två af Storbritannien och de öfrige tre af respektive franska republiken, konungen af Italien och konungen af Sverige och Norge.

Skiljedomstolens förhandlingar voro offentliga och fördes väsentligen på samma sätt som inför en vanlig domstol. Båda parterna hade sändt sina bäste och mest framstående advokater till detta krig med lagens vapen. Domen, som afkunnades den 15 augusti 1893, utföll till Storbritanniens fördel. Förenta Staterna förklarades icke hafva någon höghetsrätt utanför sitt sjöområde och särskildt ingen uteslutanderätt till fisket i Beringshaf. För ett tretiotal britiska fartyg, hvilka Förenta Staterna uppbringat, tillerkändes Storbritannien ett skadestånd af 1 1/2 million dollars.

Denna gång blef det sålunda nordamerikanska republiken som fick böja sig för domen.Fredsarbetet går sin gilla gång, medan dess vedersakare tala och skrifva om det samma med ringaktning eller misstro. Här tänker jag nu slutligen icke jttst på dem, som, för att nyttja grefve Moltkes ord, anse att »utan krig skulle världen ruttna bort» och att »kriget är det enda rätta medlet att betrygga ett lands välbefinnande, Oafhängighet och heder». (Logiken var inte den gamle krigarens starka sida). Detta slags motståndare torde åtminstone i vårt land vara skäligen oskadlige. Men det gifves äfven här ett slags motståndare, skadligare än alle andre, krigets egentlige Uppehållare. Det är den sorten jag åsyftar. Deras antal och inflytande är, dess värre, i alla land ganska stort. De äro lätt igenkänlige. Den röda tråden i deras betraktelsesätt är en genomgående misstro till människonaturen. De tro människorna bara om ondt. De anse det därför vara nödvändigt för ett folk att städse vara beredd på strid med andra folk. På så sätt växer misstron till ovilja och hat. Kriget är sedan blött en tidsfråga.

Men desse krigets Uppehållare Och främjare äro ofta nog respektabelt och hyggligt folk, icke sällan godlynta och välvilliga människor. De kunna visserligen icke gärna tala i ämnet utan något hån mot hvad de i tid och otid gycklande kalla den »eviga freden». Men helt visst äro månge af dem uppriktige, då de så där säkert förklara: hvem gillar icke själfva fredsidén och hvem skulle icke önska dess förverkligande — men, om o. s. v.

Här ett exempel på desse respektable upprätt-hållare af hälvetet på jorden, livilka efter några vänliga fredsord och en suck öfver världens ondska slumrain på hvilstolen. Under en försvarsdebatt i första kammaren talade äfven en allmänt känd och äktad nykterhetsifrare mpt fredsaken. Efter några varmhjärtade ord i religiös riktning slöt han sitt anförande med att uttala en hög och en låg tanke, Den höga tanken var, att vi med all makt böra bekämpa superiet; den låga tanken utgjordes af detta tillägg: »så skola vi få tillräckliga medel till både flotta och armé, så att vi kunna säga till de främmande makterna: 'Kom icke hit, ty då smäller det, ty vi stå ett helt folk i vapen!'»

Huru omätligt högt värde äfven i ekonomiskt hänseende jag än skulle tillmäta en allmän nykterhet i vårt land, kan jag dock icke tro, att den skulle kunna göra oss så jättestarka, som den ärade talaren syntes föreställa sig. Men äfven om det vore möjligt, skulle ett sådant hot, som slutorden innehålla, vara föga värdigt ett nyktert folk. Allra minst skulle det anstå ett folk, som vunnit sin sedliga och materiella kraft genom kristendomen och nykterhetsmissionen i förening. Enligt båda är ju människokärleken det väsentliga och nationaliteten denna underordnad. Båda lära oss tillmötesgående och fördragsamhet. Den läran, enligt hvilken individerna så väl som folken skola lefva äfven för andra, har ju sin grund lika mycket i brödrakärlekens religion som uti goodtemplarrörelsen, Likväl se vi af det anförda exemplet, att en representativ man, som vill värka i kristendomens och goodtemplarnes tjänst, förnekar deras anda, då det gäller bådas hufvudmål: freden — fred mellan människorna, fred mellan folken.Sådane äro desse troende och dock otrogne, desse aktade samhällsmedlemmar, som beklaga sig öfver folkens ondska och lidelser, Emedan de själfva öfver allt utgöra tändämnet till kriget. I Frankrike stå de bakom käjsar Napoleon. III, då han i juli 1870 tillropar sin krigshär: »Hela Frankrike ledsagar eder med sina glödande välönskningar, världsaltet har vändt sina blickar på eder, frihetens och civilisationens öden bero på vår lycka. En hvar göre sin plikt! Bataljernas gud skall vara. med oss!» I Preussen mottaga de med helig andakt konung Vilhelms budskap om segern vid Sedan, i hvilket konungen utropar: »Hvilken vändning sakerna genom guds försyn, tagit!» I vårt kära Sverge lyssna de lika andäktigt till litanians ord: »För krig och örlig. .. bevare oss milde herre gud», som till den söndagliga bönen i kyrkan: »att du, o Gud! värdes krigsmakten till lands och vatten styrka och bevara».

Sådana äro i allmänhet de respektable. Många af dem äro föredömen i fråga om det regelrätta iakt-agandet af vissa kyrkliga och borgerliga föreskrifter och sedvänjor, hvarförutom de på lediga stunder ifra för fromma stiftelser och ibland ömma för nödlidande både bland människor och djur. Men de vilja icke störas af några »idéer», och det är därför mycket här i världen som går dem spårlöst förbi. Att människosläktet i många afseenden gjort stora framsteg, veta de nog, men tänka just icke mycket på hvad det kan innebära. Förgäfves, skola vi peka på skilnaden mellan människans barbariska urtillstånd och hennes nu varande ståndpunkt i ett pdladt samhälle, för att därigenom väcka deras medkänsla för fredsarbetarnes

sträfvanden och förhoppningar. Förgäfves skola vi säga: är folkens okunnighet krigets orsak, låtom oss då med förenade krafter upplysa dem; äro orättvisorna och misshälligheterna inom samhället orsaken, låtom då söka att mildra och aflägsna dem; är källan till det onda att söka i ett uppfostrings- och undervisningsväsende, som lägger grunden till trånga föreställningssätt om rätt och plikt, heder och ära, så dröj om icke att arbeta på dess förbättring; härleder sig kriget från furstarnes härsklystnad och fåfänga, må vi då inskränka deras makt eller i värsta fall aflägsna dem; äro bidragande orsaker att söka i religiokslärarnes tvister om påfvens skägg i stället för förkunnandet af fridens evangelium, i en falsk beundran för krigiska bedrifter framför det fredliga arbetets bragder o. s. v., må vi då af alla krafter bekämpa sådana hinder. Förgäfves skola vi tala så till likgiltigheten. Hon skall med korslagda armar och ett medlidsamt leende svara oss: kom igen om tusen år!

Fredsidén skrider fram i världshändelsernas spår och stiger varsamt upp till aktuel politik. Explosioner sådana

som det sydafrikanska kriget, eller än mera vidt gående afbrott, kunna väl till en tid hindra idéns framsteg. Men hennes lifskraft härdar ut mot de skiftande stämningarna och stärkes alltjämt genom hvarje ny bitter erfarenhet. Och innerst i allvarlig tanke dröjer hon kvar äfven sedan vi tro oss hafva visat henne bort såsom en förförisk gyckelbild.Grundsatsfaste fredsvänner lära väl i sitt enskilda lif hällre taga två slag än gifva ett. Folk i allmänhet har ju en annan uppfattning om mänsklig värdighet. Men lika allmänt ogillas ock hvarje slags uppenbar råhet och öfverfall med hugg och slag. Ingen anser, att det fordras en ängels rättfärdighet för att ieke bära sig åt som en galning eller en vilde. Därför kräfves ju blott ett helt ringa mått af hyfsning. Trots allt anspråksfullt tal om högre ändamål fordras i självfva värket icke mera för att afskaffa kriget, sammanfattningen af all vederstygglighet människonaturen kan fatta, afskaffa en institution, som fordrar, att hundratusentals kristna människor måste under vildt vrålande om gud, kung och fosterland sönderslita hvarandra och sticka, hugga och skjuta ihop ärorika högar af ohyggligt sargade och lemlästade medmänniskor, lefvande och döda om hvar andra i »järn och blod».

Menas med krig det samma som kif och strid i allmänhet, så lär det nog dröja både århunhraden och årtusenden, innan kriget blir öfvervunnet. Men att kriget som massmordsinstitution kan komma att afskaffas under det 20:de århundradet, sedan slafveriet som institution utrotats från jorden under det 19:de, torde åtminstone kunna förutsättas som en sannolikhet.Motivering till Lagförslag mot dryckenskap, i Tyska Riksdagen 1892. *

Tyska rikets lagstiftning har i jämförelse med lagstiftningen i andra stater hittills varit föga ingripande i fråga om föreskrifter för de med handel af spirituosa förbundna näringsfången samt följderna af dessa dryckers missbruk.

Med afseende på handeln med spritdrycker komma under innevarande riksdag några bestämmelser i yrkesförordningen på allerhögsta befallning att tagas i öfvervägande. § 33 lit. C. af denna förordning kräfver för bedrifvande af värdshus- och krogrörelse eller minuthandel med bränvin och sprit en å frånvaron af vissa förhållanden beroende och under vissa omständigheter af bevis å förefintliga behof betingad tillåtels. § 56 lit. C. förbjuder spritdryckers uppköp

* Denna uppsats är ett ganska tydligt bevis på sanningen af det ofta gjorda påståendet att regleringen af rasdrycks-trafiken är ett nästan olösligt problem, You might as well regulate hell itself — Ni kan lika gerna regulera siellva helvetet — sade en gång en amerikansk talare; och lektor Waldenström bedyrade ungefär detsamma, då han å senaste förbudskongressen i Stockholm yttrade om arbetet med öl-lagstiftningen att det kunde »göra en klok människa galen».

och utbjudande till salu; af kringvandrande handelsmän och enl. § 56 A. räknas icke till dylik handelsrörelse upptagandet af beställningar å bränvin och sprit af personer, i hvilkas handelsrörelse dessa drycker icke finna något användande. Sjömansförordningen af den 27 dec. 1872 § 84 stadgar straff för fylleri inom skeppsbord. Enl. krigslagen af den 20 juni 1872 anses självförvålladt fylleri icke såsom förmildrande omständighet vid disciplinbrott eller vid tjänste-utöfning begångna förbrytelser (§49). Samma lag ålägger vidare straff för en hvar, som af feg stridsfruktan och rädsla för fienden genom afsiktligt sig ådraget fylleri söker undandraga sig en dylik med fara för hans lif förbunden tjänsteutöfning (§ 85) så ock för den, som i tjänsten eller sedan han blifvit inkallad till tjänstgöring genom fylleri blir oduglig för utförandet af sina åligganden (§§ 151 och 141). Och strafflagen slutligen hotar i §§ 361, 362 med utlämnandet till polismyndighet och häkte en hvar, som till den grad hängifver sig åt spel, dryckenskap och lätja att han blir oförmögen att bidraga till sin familjs underhåll och därför genom myndigheternas förmedling främmande hjälp måste anlitas för hans eget uppehälle eller deras, hvilka han är förpliktad att försörja. Enl. § 365 i strafflagen kan straff tilldömas hvar och, som kvarstannar på ett utskänkningsställe utöfver den af polisen stadfästade tiden oaktadt en af därtill befogad person tilldelad uppmaning att aflägsna sig. Sammalunda gör sig ock den krogvärd skyldig till straff, hvilken tillstädjer sina gästers kvarstannande utöfver den af myndigheterna stadgade tiden.

1Att dessa och andra gällande lagbestämmelser icke äro tillfyllestgörande för bekämpandet af det moraliska och sociala onda, som förorsakas af missbruk af spritdrycker, är ställdt utom allt tvifvel genom de talrika undersökningar, som under de senast förflutna åren företagits af pressen och den vetenskapliga litteraturen.

Ett värdefullt material till bedömandet af frågan, huruvida och i hvilken riktning vår lagstiftning bör vidtaga

ytterligare mått och steg gent emot alkoholismen lämnas i synnerhet genom de af d:r A. Baer författade skrifterna: »Alkoholismen, dess utbredning och inverkan på den mänskliga, organismen» (utgifven 1878 i Berlin på Aug. Hirsehwalds förlag) samt »Dryckenskapen och dess bekämpande, ett bidrag till belysande af rusdrycksfrågans nuvarande ståndpuukt» (Wien och Leipzig 1890) och slutligen en af edsförbundets statistiska byrå sammanfattad redogörelse: »I rusdrycksfrågan. Jämförande framställning af lagar och erfarenheter inom några utländska stater». (Bern 1884.) I allmänhet föreligga inga fullt tillförlitliga uppgifter öfver spritförbrukningens omfattning i tyska riket. I den inkomstberäkning, som bifogades lagen om bränvinsskatten af den 24 juni 1887 upptogs förbrukningen under åren 1880—1886 i rundt tal till 2,500,000 hektoliter ren alkohol om året. Beräknadt å en folkmängd af 38 mill. gör detta en årlig konsumtion af 6,58 liter person, hvari dock inbegripes den sprit och det bränvin, som förbrukas i hemmen till brännämne o. d. Enligt en af Kejs. Statistiska byrån nyligen upprättad beräkning steg bränvinskonsumtionen inom hela riket efter det den nya bran-

vinsskatten trädt i kraft och under tiden mellan den 1 okt. 1889 till 1890 till 2,279,828 hektoliter ren alkohol, eller på en befolkning af 49,096,000 innevånare till 4,64 liter pr person, häri blott hvad det inhemska bränvinet angår, inberäknadt det till dryck afsedda. Denna minskning i förbrukningen kan dock ej anses betydande, enär i de sydtyska staterna, som anslutit till lagen af den 24 juni 1887 förbrukningen af bränvin är betydligt mindre an konsumtionen af vin och öl.

öfver vinkonsumtionen föreligga följande siffror: Den nyligen i Kejs. statistiska byrån beräknade förbrukningen af vin uppgick inom tyska tullområdet under åren 1881—1889 till 26,823,195 hektoliter eller årligen i genomsnitt 6,44 liter person.

Hvad slutligen ölförbrukningen angår belöper sig densamma enligt uppgift i tyska rikets statistiska årsbok för 1891 sid. 126 per person i medeltal åren 1872—1875 till 89,6 liter,

1876—1880/81 » 87,o » 1881/82—1885/86 » 87 ,o » 1886/87-1889/90 » 92,2 » alltså genomsnitt under denna 18-års-period till 90.3 liter per person.

D:r Baes ofvaanämda bok: »Dryckenskapen etc.» och den schweitziska redogörelsen i rusdrycksfrågan lämna följande upplysningar om alkoholförbrukningen i några främmande stater: (siffrorna utvisa konsumtionen per person). (Forts.)FÖRELÄSNINGSMAGASINET

TIDSKRIFT

FÖR

Nykterhetsupplysning

UTGIFVEN

AF

Tredje årgången.

Löp. N:o 8. 3:dje kvartalet. 1900.Föreläsningsmagasinet

utkommer kvartalsvis (i januari, april, juli och oktober).

Pris pr kvartal............... kr. 0:50

» för heltår.........___ » 1:75

(postbefordringsafgiften inberäknad).

Prenumeration kan ske å alla postanstalter i Sverige,

Liberal kommission till agenter.

Tillskrif

C. THUNSTRÖM,

Nykterhetsbyrån, Stockholm.Nykterhetsföreningarne och konsten.

I.

De flesta tänkande människor äro ense därom att konsten, som hittills endast varit tillgänglig för några utvalda få, bör populariseras, d. v. s. göras tillgänglig för folkets stora flertal.

Angående det sätt på hvilket detta bör ske är man däremot mindre ense med hvarandra och man kan säga att åsikterna härvidlag skiljas i tvenne olika hufvudgrupperingar.

A ena sidan önskar man nämligen att, konsten skall sänkas till den nivå där den af alla förstås. Konstnärerna skola tillgripa sina motiv från det område inom hvilket folkets flertal lefver och andas. Konsten skulle följaktligen endast sysselsätta sig med sådana saker som en hvar människa sett och känner igen. Den skulle öppna folkets ögon för det sköna ihvardaglligheternas växlande scenerier och hos människorna småningom dana en blick som kunde uppfatta och igenkänna skönheten hvarhelst den uppenbarar sig. Sedan detta skett vore rätta tiden inne för ett gradvis skeende höjande af den konstnärliga nivån hvarmed af sig själf skulle följa höjandet af folkets förmåga och förstånd att fatta och inse det sköna. På samma gång kunde man åter börja återgå till behandlandet af mera ideella, motiv, ty folkets intressen och tankar skulle då hafva idealiserats, dess vyer skulle ha blifvit vidare och luftigare, i hela samhället skulle ha insmugit sig en ren, uppfriskande vårluft. Grundmotivet till denna teori torde vara det antagande, som gärna framkommer, att konsten och den mänskliga utvecklingen i öfrigt af ålder äro egnade att gå hand i hand, stödjande hvarandra. Detta antagande finner ett visst beriktigande i det faktum, att forntidens kulturfolk nästan alltid förstod och uppskattade värdet af den dåtida konstnärliga produktionen. Sedermera skulle emellertid konsten ha distanserat utvecklingen i öfrigt och lämnat denna ett godt stycke bakom sig. Nu gäller det följaktligen inte blott för människorna att återtaga det förlorade utan också för konsten att gå människorna till mötes.

o

A andra sidan åter önskar man icke att konsten skall sänkas till en lägre nivå, men väl att mänskligheten skall så småningom höjas till en högre, så, att den kan inse och gripas af skönheten i den redan existerande konsten och utan svårighet medfölja steg för steg uppåt. På detta sätt skulle konsten inte förlora något af vare sig tid eller nu innehafd höghet, hvilket otvifvelaktigt vore en förlust ej blott för konstensjälf utan också för mänskligheten, hvilken den är satt att höja och förädla. De i människonaturen liggande utvecklingsmöjligheterna skola visserligen väckas till lif, men detta bör ej ske genom uppoffrande af redan intagna positioner å den andliga odlingens fält, utan fastmer genom ett visst magnetiskt inflytande från denna i ett högt utvecklingsskede stående andliga odling. Grundmotivet i denna teori tyckes vara tanken på en fredlig, genom alla tider fortlöpande täfling, hvarest den förlorande parten eggas till nya ansträngningar och slutligen hinner fram jämsides med den i början vinnande. Människorna skola så småningom göras mera ädla, mera stora och mera energi-starka än de nu äro och strålglansen från den höga konstens gloria skall bringa dem en ny syn på tingen. Eggade af konstens höga plats skola de — så snart de få ögonen öppnade för det för dem välsignelsebringande i konsten — skynda att uppnå förståndets och kritikförmågans höga nivå, från hvilken det går lätt att komma vidare. Groda lärare skola leda de ungas uppmärksamhet på skönheten i konsten och lifvet, i naturen och dikten. De som redan fått ögonen öppnade skola alltfort verka missionerande och verkande på sina medmänniskor. Härigenom skall så småningom uppammas en människoätt som känner och förstår icke blott som nu lifvets hvardaglighet utan också helgden af stora befruktande idéer som genomströmma och föryngra det gamla.

Otvifvelaktigt är att man måste, ifall man vill rättvist fälla sina omdömen, skänka sina sympatier åt den senare teorien, såsom varande den hvilken är mest egnad att uppfylla allan rättfärdighet åt alla håll.Det är också tydligen den som väckt till lif rörelser, sådana som exempelvis den hvilken afser skolornas prydande med konstverk — en rörelse som redan, ung som den är, uträttat mycket godt och i en framtid säkerligen kommer att verka ännu mera välsignelsebringande. Man utgår här från den riktiga synpunkten att folket bör redan i ungdomen bringas att göra

bekantskap med konsten, hvilket icke kan annat än vara välsignelsebringande för de många, om än en och annan är och blir okänslig för alla goda inflytanden.

II.

En fråga som af sig själf uppställer sig till besvarande då vi inkommit på detta ämne är denna: Ha månne inte nykterhetsföreningarne, dessa mäktiga, af intelligenta och vakna personligheter ledda tidsrörelser en storartad mission att härvidlag fylla?

Vi behöfva inte blicka långt omkring oss för att finna det de aldra flesta föreningars möteslokaler äro ända till ytterlighet enkelt — man kan gärna säga osmakligt — inredda. Omålade tapeter eller också alldeles bara väggar, bord och säten i möjligast enkla konstruktion, och i träets egen färg — se där den allmängiltiga fysionomien af våra möteslokaler. Och öfverallt ligger en tung dimma af kväfvande dåsighet som meddelar sig åt medlemmarne och skänker sin egen nedslående prägel åt arbetet. Det blir aldrig någon riktig framgång så länge man andas denna dimmiga luft och lefver under trycket af denna grå-daskiga, öfver allt hvilande färgton.Se vi däremot på de föreningar hvilka förstått att åt sina möteslokaler skänka ett kynne af hemtreflighet så finna vi snart att de arbeta under en helt annan atmosfär. Det tunga och tyckande finnes inte hos dem utan allt går lätt och gemytligt till. Man finner utan svårighet att dylika föreningar utgöra verkliga hem för medlemmarne, hem från hvilka de ej behöfva längta bort till andra förlustelser. Också kvarstanna medlemmarne mycket hällre i dylika hemtrefliga föreningar än i sådana, där man hänvisas att titta på de bara väggarne och höra på medan ordföranden punkt för punkt med vresig stämma föredrager — arbetsordningen.

Detta hänvisar oss på ett förhållande som vi ej böra låta obeaktadt undgå oss. Vi böra nämligen minnas att det ur alla synpunkter skulle vara till nykterhetsrörelsens båtnad ifall dess målsmän allmänt, mera allmänt än nu är händelsen, ville verka för möteslokalernas prydande med konstverk. De många som nu lämna oss af brist på trefnad skulle helt säkert-kvarstanna ifall vi . verkligen ville göra det trefligt. Våra föreningars ekonomiska resurser, äro oftast obetydliga och det kan ju vara möjligt att man, med tankarne fästa på detta förhållande invänder: Vi hafva icke råd till vidtagande af dylika arrangementer; det ringa vi kunna åvägabringa i ekonomiskt hänseende behöfva vi mer än väl för utförande af det aktiva arbete, som dock väl är vår förnämsta uppgift.

Mycket sannt — men hvad menar man då egentligen med ett aktivt arbete. Månne blott det att samla så många människor som möjligt är under nykterhetens fanor. Jag för min del vill gärna medbegreppet aktivt nykterhetsarbete förknippa en vidsträcktare betydelse. Eller är det månne icke ett arbete så godt som något, det att söka kvarhålla bland oss dem som redan slutit sig till vår rörelse? Bringar icke månne just denna gren af vårt arbete de största och mest välsignelserika resultaten?

Säkerligen måste vi medgifva att så är förhållandet. Men är det då orätt, kan det då vara klandervärdt att vi bringa äfven ekonomiska offer åt denna verksamhetsgren? — Visst inte.

Men, invänder ni, i det föreslagna hänseendet kunna vi med våra ytterligt klena resurser inte åstadkomma någonting nämnvärdt. Nonsens! I de aldra flesta fall kan man nog det man af uppriktigt hjärta önskar. Och vilja vi något i förevarande hånseende så kunna vi nog äfven, därom råder intet tvifvel. För öfrigt torde saken väl ej vara så dyr att utföra som den vid första påseendet kan förefalla.

Det kan naturligtvis ej vara meningen att hvarje möteslokal skall prydas med konstverk i original — för någonting dylikt hafva vi verkligen, det medgifves villigt, inga medel disponibla, — och torde näppeligen någonsin få det häller.

Men i de flesta fall äro reproduktioner af konstverk nästan lika vackra som originalen och kunna erhållas till priser så låga, att de omöjligen kunna lägga hinder i vägen för anskaffande.

För resten torde härvidlag som i så mycket annat den satsen göra sig gällande att enighet ger styrka. Äro alla ense om att något bör göras så dröjer det nog ej länge förrän detta något äfven blir utfördt. Detmå för öfrigt dröja längre eller kortare tid förrän verket blir fullbordadt, hufvudsaken är i alla fall den att vi fortast möjligt börja, ty väl börjadt är halfgjordt arbete.

N.S. N-ng.

I sammanhang med ofvanstående bedja vi få erinra att i Amerika — föreningsverksamhetens förlofvade land — finner man i allmänhet möteslokalerna inredda på ett tilldragande, snyggt och hemtrefligt sätt. Man nöjer sig ej med att blott och bart ha tak och väggar till möteslokal, utan man vinnlägger sig att efter bästa förmåga göra lokalen hemtreflig så att medlemmar och besökande skola trifvas där under mötena och längta äter dit Om denna del »verksamheten» — att göra lokalerna hemtrefliga — blefve mera beaktad i våra svenska bygder så skulle vår sak i sin helhet säkerligen vinna mycket därpå.

C- Th—m.Med seende ögon se de intet.

En doktor Langstein i Wien berättar följande lärorika lilla historia.

En bonde i trakten af Österrikes hufvudstad hade som bisyssla tagit sig före att uppföda ett slags sällsynt små hundvalpar, dem han till högt pris sålde såsom knä- och sällskapshundar till stadsboarne. Metoden han använde bestod däri att han under hyndans drägtighets- och digifningstid gaf henne smärre kvantiteter alkohol i födan. Genom att följa denna metod från generation till generation hade han slutligen bringat det därhän, att djuren blefvo sällsynt små. På tillfrågan hvar och huru han inhemtat kunskapen om denna alkoholens degenererande verkan svarade han, att den verkan kände väl hvarenda människa där i trakten, fastän ingen förut hittat på att draga ekonomisk fördel däraf.Det torde observeras, att bonden i fråga, som för sina ögon hade så att säga handgripliga bevis på alkoholbrukets degenererande inflytande, själf var en »moderatist», som icke blott kunde hos sig uppvisa alla tecken på kronisk alkoholism, utan till och med fått göra bekantskap med delirium tremens. Men att få honom att upphöra med sitt superi genom att påvisa och framhålla för honom hans egna tydliga experiment, var alldeles omöjligt i följd af hans låga bildningsgrad och hans af alkoholbruket alstrade slöhet.

Denna lilla historia gifver två lärdomar. A alla sidor fastslås därigenom den af alla verkliga nykterhetsifrare fullt kända och erkända samt af alla öfriga mer eller mindre kända, men ej erkända sanningen att alkoholbruk degenererar. Och å andra sidan visar den ett ganska slående exempel på hur obenägen man är att verkligt tillgodogöra sig en kunskap, om denna kunskap nämligen är sådan, att dess tillgodogörande skall tvinga en att ändra sitt lif eller sina vanor i någon mån.

När den lilla historien här om sistens refererades i ett sällskap af nyktert folk, voro åhörarne genast färdiga med sitt omdöme: »ja, det är då för rysligt hur alkoholen förblindar folk!» Men referenten drog på munnen och visade en uppsyn, som bestämdt erinrade om den uppsyn doktor Langstein visade, när den hundpysslinguppfödand^ bonden visade sig ej kunna tillgodogöra sig lärdomen af sina egna experiment.

Nog är alkoholen en stor »syndare» — det är sant. Ja, större till och med än folk i allmänhet tror. Men att bara stirra på den syndaren och låta alla

andra passera obemärkta, är alldeles inte riktigt för det. Ty svårigheten att verkligt tillgodogöra sig kunskaper af här åsyftade slag är nog lika stor hos den ene som hos den andre.

Låtom oss tänka oss åtskilliga fall.

Man sätter en tobaksbrukare — rökare, tuggare, snusare — i tillfälle att experimentera med nikotin för att finna hvilket fördärfvande inflytande denna har på en del organ. Tror ni att han verkligt tillgodogör sig sin därigenom vunna kunskap? Icke i ett fall af tio.

Man försöke samma experiment med en »kaffesyster», och man skall komma till enahanda resultat.

Förmå en tärna, »smal som en liljestängel, hvit som mjölk» — ja ni känner de idiotiska romanfraserna — förmå henne att träda fram till ett obduktionsbord och visa henne hur snörlifvet fördärfvat en hennes där liggande väninnas liflösa kropp. Ja det kan ju vara, »rysligt» intressant och lärorikt. Men hon drar nog till sitt eget snörlif ännu värre om modet så fordrar. Si, hon är en så »modig» liten tös.

Och hvem för allt i världen vill gå i »tråg» då modet fordrar »snipor»? Inte vill någon »klädd» människa det, om

än skomakarne äro nog hyggliga (eller kanske ohyggliga) att visa hundratals exempel på fötter, totalt fördärfvade genom opassande skodon.

Man skulle kunna gå på på detta vis snart sagdt i oändlighet.

Men allt detta är ju för galet säger ni. Visserligen. Men hur galet det än är, så går det likväl så till, Ty; ser ni, den mänskliga åsnelikheten är nog en ännu större syndare än alkoholen. Högfärden att vilja»öfverglänsa» hvarandra till och med i dumhet, och fegheten att icke ens tåla grin af svinet, ha gjort dumheten så allmän, att den alltid kommer att utgöra den »kompakta majoriteten». Det där, »man säger» är i regel bara åsneskrik. Men det gör ingenting. Ty rena vanvettet är och blir ändå för mer i hopens ögon än -ett visdomsord, om det förra blott har stödet af majoriteten.

Värst af allt i denna trassliga härfva är att det ock fins en hop »intelligenta» personer, nog låga att själfva skatta åt eller t. o. m. slå mynt af den öfverhandtagande åsneaktigheten.

»Alltid», säger doktor Langstein efter berättandet af ofvan anförda historia, »alltid leder från detta krassa fall bland folket en brygga till dessa intelligensens representanter, som, ehuru de känna alkoholens skadliga verkningar och alltså borde känna sig manade att hvar inom sin krets motverka den sammes användande, likväl anse en fullt planlagd kamp mot denna mänsklighetens argaste fiende onödig».

Och detta är sant. Man tvingas att från massans dumhet sluta till att det nog icke är så väl beståldt häller bland dem som brösta sig öfver sin »intelligens». Och dåligt ståldt är det med den, när den alltid och öfverallt får krypa bakom pänningpungen och det »anseende» som kan vinnas af — — —

Nej, prata hur man vill om kunskap så är den ej mycket värd, om man ej tillgodogör sig den. Och hojta hur mycket man orkar om exemplets magt, så blir nog denna skäligen klen ändå, om den ej härleder sig från en person, som är en man och ingen ---------142 FÖRELÄSNINGSMAGASINET.

En man som gör hvad godt och rätt är, därför att det är godt och rätt — han är ett exempel. Men den som rättar sig efter det där »dom säger» d. v. s. böjer sig för åsneskriket — han blir aldrig ett lämpligt föredöme, vore han än hygglig nog i ett eller annat fall. __ru.Motivering till Lagförslag mot dryckenskap, i tyska Riksdagen 1892.

(Forts. fr. föreg, häfte.)

Enligt dessa uppgifter (å omstående sida) måste konsumtionen af rusdrycker i Tyskland anses högst betydlig i jämförelse med konsumtionen i nämda, främmande stater.

Beträffande följderna af ett omåttligt förtärande af spritdrycker, kan här nämnas, att dryckenskapslasten ökar sjukdomsorsakerna och dödligheten, att en stor del självmord och en ännu större del sinnessjukdomar kunna härledas från ett omåttligt bruk af rusdrycker, att detta äfven visat sig vara den vanligaste orsaken till armod, att det krossar den husliga lyckan, befordrar prostitutionen och undergräfver det allmänna ordnings- och rättsbegreppet, samt att dess verkningar sträcka sig till de efterkommandes fysiska, och psykiska lif, och därigenom verkar släktsleds degenerering. Enligt uppgift i ett lagförslag angående bränvinsmonopol (riksdagstrycket n:r 165. 6 legislatur-Land År Bränvin Vin Öl

Storbrittanien och Irland 1857—1881 4,72 1. 1,95 1. 130,52 1.

Norge__________.......... 1880—1884 3,5 » 1,00 » 16,2 »

Danmark ___.........__ 1880 18,9 » ------ 1 33 .00 approximativt.

Holland______________ 1885 9,26 » 4,00 » 39,00 »

Belgien______________ 1879—1881 13,00 » 3,90 » 1240.00 »

Frankrike....._________ 1885 3,85 » 75,00 » 22,00 » Cider/18 l.

Italien.................... 1885 1,00 » drygt 86,00 » 1,00 » knappt

Österrike-Ungern......... 1880 5,76 » ------ _-----

Sverige_____............ 1829 46,oo » ------ ------

» ..____........... 1888 6,90 » ------ ------

I Schweiz uppgifves konsumtionssiffran under de senaste åren med vissa undantag uppgått till: bränvin 9,40 1., vin 55,00 L, öl 37,50 1.perioden, 2 sessionen 1885, bilaga B., sid. 64) och ett tillkännagifvande i Kejserliga Medicinalstyrelsens Arbeten IV band, Berlin 1888, sid. 358 om: »Tyska rikssjukvårds anstalter» etc. af regeringsrådet d:r Rath har på de allmänna sjukhusen i Tysklands större stater kronisk alkoholism och delirium tilltagit i följande proportion:

Land 1877 1878 1879 1880 1881 1882 1883 1884 1885

Preussen 2925 2655 3092 2774 2821 3388 5207 7001 8163

285 266 253 183 150 191 197 232 300

Sachsen 235 259 255 269 253 274 332 318 425

Wurtemberg 48 60 31 55 50 60 70 62 98

Baden 82 60 75 82 86 58 65 88 85

Tyska riket 4272 4051 4540 4200 4143 5003 7040 8954 10360

Däraf kvinnor ... — — 276 311 264 372 511 678 673

Om det sammanlagda antalet fall af delirium och alkoholism å rikets allmänna sjukhus åren 1883—85 å ena sidan och 1886—88 å andra sidan lämnas uppgift i af kejserliga medicinalstyrelsen nyligen uppsatta tabeller.

På rikets allmänna sjukhus uppgick enligt dessa tabeller under tidrymden 1886—1888 de sammanlagda sjukdomsfallen af alkoholism till 8,408, d. v. s. i medeltal årligen 2,800 fall mer än under de tre föregående åren. Af 1,000 sjukdomsfall voro på de manliga afdelningarne 27 fall af kronisk alkoholism under den senare tidsperioden mot 22 under den förra.

Det sammanräknade antalet inom hela riket af

de å statens allmänna sjukvårds- och dåranstalter

behandlade fallen af kronisk alkoholism uppgick enligt

upprättade tabeller:

10Beträffande antalet dödsfall af delirium potatoriun i konungariket Preussen, se nedanstående tabell:

År Män Kvinnor År Män Kvinnor

1877 1,077 88 1882 1,100 90

1878 1,160 105 1883 1,131 146

1879 1,095 92 1884 1,154 138

1880 960 120 1885 1,281 158

1881 1,152 98 1886 1,213 121

Enligt »Statistisk handbok för Preussen år 1888» band I, sid. 175, steg antalet självmord, som beräknats härleda sig från dryckenskap och fylleri i medeltal år:

1873—1876 till 327

1877—1882 » 457

1883 » 585

1884 » 543

1885 » 603

Af synnerligt värde för afgörandet af frågan om alkololismens utbredning äro de i preussiska hospital anstälda undersökningarna öfver sjukdomsorsakerna hos de nyintagna dårarna, enär dessa undersökningar i det hela hvila på tillförlitliga grunder. Dårarnas anhöriga pläga nämligen icke underlåta att

1877 till 5,085 1882 till 6,421

1878 » 5.055 1883 » 8,584

1879 > 5,579 1884 » 10,401

1880 » 5,208 1885 » 11,974

1881 » 5,291

uppgifva, om den sjuke varit förfallen till dryckenskapslast, när de tillfrågas om upphofvet till hans sjukdom.

Om man utesluter de personer, som lida af medfödd sinnessjukdom och i öfrigt blott medräknar de fall, där en bestämd sjukdomsorsak kan angifvas, vinnes följande resultat: Under treårsperioden 1886— 1888 hade för 5,935 manliga dårar en bestämd sjukdomsorsak uppgifvits och i 2,526 fall var denna orsak att söka i dryckenskap. På 100 manliga dårar kunde under åren 1886, 1887 och 1888 i respektive 39, 41, 44 fall alkoholism uppgifvas såsom sjukdomsorsak; häraf framgår tydligt, att antalet alkoholister är i tilltagande och under sistförflutna år uppgick antalet af de dårar, som till följd af dryckenskap förlorat sitt förstånd till nära nog hälften af samtliga sinnessjuka, kretiner och medfödt sinnesslöa (idioter) härifrån undantagna.

Under åren 1880—1883 hade det motsvarande procentantalet varierat mellan 33 och 34, men åren 1884 —1885 hade det redan stigit till 44 och 45. Dessa siffror innefatta icke blott det ungefärliga antalet af de af fyllerigalenskap (delirium potatorum) lidande, utan äfven andra yttringar af sinnessjukdomar härleda sig enligt föreliggande uppgifter jämförelsevis ofta från dryckenskapslasten. Bland de af »vanligt vansinne» lidande manliga dårarne kunde t. ex. hos 30 % sjukdomen härledas från dryckenskap, bland de paralytiskt vansinnige uppgick detta procentantal till 25 och bland de epileptiska dårarne till 21 procent.

I d:r Baers bok om dryckenskapslasten framhålles, att bland jurister och fängelsedirektörer den

åsikt länge varit rådande, att omåttlighet och dryckenskap är en af de förnämsta orsakerna till begångna förbrytelser och ofta förorsaka brottslingens återfall i brottet.

Äfven om icke statistiska bevis å sammanhanget mellan dryckenskap och brott kunna framlägg as, sa kan dock i detta hänseende det förhållande anses som gällande bevis, att en hög procent af de förbrytelser, hvartill dryckenskap enligt hvad erfarenheten utvisar i hög grad är anledning, föröfvas af drinkare. Med stöd af en undersökning, som 1876 anställdes i 120 af rikets fängelser och omfattade 32,837 fångar, kunde d:r Baer upplysa om, att 41,7 % voro begifna på dryckenskap; häraf voro af de 30,041 manliga fångarne 53,6 % tillfällighetssupare och 46,4 % drinkare ; bland de 2,796 kvinliga fångarne stego motsvarande siffror till 39,0 % och 61,0 %.

Rusdryckernas och förbrytelsernas förhållande till hvarandra framgår af följande tabeller:

(Se tabell A och B.)

Fångvårds direktören d:r Krohne yttrade i ett å Berlins nykterhetsförening år 1883 hållet föredrag följande:

»Af förbrytelser mot lif och lem kunna samtliga lättare och svårare kroppsskador, så godt som alla genom våda tillfogade kroppsskador samt dråp och vådadråp med få undantag härledas från bränvinet.

Äfven kan detta i många fall anses vara yttersta orsaken till begångna mord.

De flesta stölder härleda sig nästan utan undantag från en tillfällig eller långvarig yttre nöd, men anledningen till denna nöd är i 80 fall af 100 attA. I tukthus för män.

Olika slag af förbrytelser. Förbrytare öfver hufvud. Däraf drinkare: Af drinkarne voro: öfver hufvud. procent. tillfällighets supare. procent. drinkare. procent.

Mord................................ 514 237 46,1 139 58,6 98 41,4

Dråp................................ 348 220 63,2 129 58,6 91 41,4

Mordförsök....................... 252 128 50,8 78 60,9 50 39,1

Rån 898 618 68,8 353 57,1 265 42,9

Stöld................................ 10,333 5,212 51,9 2,513 48,2 2,699 51,8

Tillfogande af kroppsskada... 773 575 74,5 418 72,7 157 27,3

Mordbrand 804 338 47,6 184 48,o 199 52,o

Mened 590 157 26,6 82 52,2 75 47,8

954 575 60,2 352 61,2 223 38,8

Diverse............................. 1,689 712 42,2 358 50,2 354 49,8

B. 1 fängelser för män.

Olika slag af förbrytelser Förbrytare öfver hufvud. Däraf drinkare: Af drinkarne voro: öfver hufvud. procent. tillfällig-hetssupare. procent. drinkare. procent.

Stöld................................ 3,282 1,130 1,048 716 32,0 63,4 666 581 63,5 81,1 382 135 36,5 18,9

Tillfogande af kroppsskada... Rån 48 652 28 499 58,3 76,5 16 445 57,0 89,o 12 54 43,0 11,0

Brott mot offentlig myndighet Hemfridsbrott.................... 411 200 786 223 154 194 54,2 77,0 24,7 210 113 111 94,2 73,3 57,2 13 41 83 5,8 26,7 42,8

Sedlighetsbrott .... Bedrägeri, förfalskning Uppror och landsfredsbrott... 34 18 52,9 12 66,6 6 33,3

23 826 11 433 48,o 52,4 5 306 45,4 70,7 6 127 54,5 29,3

Diverse.............................Å r Hemfridsbrott Otukt, Våldtägt Ärekränkning Tillfogande af lättare kroppsskador Tillfogande af svårare kroppsskador Åverkan

1 2 3 4 5 6

1890.................... 17,104 16,244 14,851 15,969 15,983 14,855 15,353 13,306 13,826 3,254 3,210 3,088 3,169 3,221 2,896 2,797 2,771 2,918 45,351 43,572 42,959 44,084 42,586 40,859 42,616 39,911 38,971 21,546 19,723 18,374 19,202 19,334 18,620 18,718 17,116 16,527 60,948 57,176 55,223 55,821 53,759 51,449 48,118 40,933 38,291 13,959 12,880 12,239 13,099 12,798 12,812 12,379 11,153 11,639

1889.................... 1888.................... 1887.................... 1886.................... 1885.................... 1884.................... 1883.................... 1882.....................finna hos den nödlidande själf eller hans anhöriga och den egentliga orsaken är vanligen bränvinet. Sedlighetsbrotten, de må nu bestå i otukt eller våldtägt mot vuxna eller barn, leda nästan uteslutande sitt upphof från bränvinet. Detta är min erfarenhet sedan 20 år tillbaka i Oldenburg, Schleswig-Holstein, Hessen och

Brandenburg»...... «Sjuttio procent af alla brott

och förseelser stå i ett närmare eller fjärmare sammanhang med bränvinet.»

Äfven från andra håll är det konstateradt, att antalet förbrytelser stiger i samma mån, som dycken-skapslasten vinner spridning, då däremot i de länder, där ett aftagande af fylleriet kan konstateras, genast en i ögonen fallande minskning af brottens antal förmärkes såsom t. ex. i Irland till följd af pater Mattews energiska kamp

mot dryckenskapen och i Sverige på grund af en verksam, representativ lagstiftning.

Den gradvisa ökningen af några af de brott, som hufvudsakligast föröfvas under dryckenskapens infly- tände, framgår af följande tabell, som upptager det sammanlagda antalet af de personer hvilka i tyska riket dömts för nedanstående brott.

(Se tabell C.)

Om det inflytande, som dryckenskapslasten bl. a. utöfvar på antalet af de olyckshändelser, som förekomma inom industriella företag, lämnas uppgift i den för år 1887 af yrkesföreningen upprättade olycksfallsstatistiken. (Forts.)Nyttan af godt lynne,

och hur det kan ernås.

Det säges, att människorna lyckats i lifvet fullt ut lika mycket genom sitt lynne som genom sina, talanger. Visst är, att deras lycka i lifvet hufvudsakligen beror på jämnheten af deras lynne, på deras tålamod och fördragsamhet samt den vänlighet och omtanke de visa för dem, som omge dem. Det är fullkomligt sant, hvad Plato säger, att då man söker andras väl, finner man sitt eget.

Det ges naturer så sammansatta, att de alltid finna något godt i allting. De möta ingen olycka så stor, att de icke därur kunna framleta någon hugnad eller tröst.

Må ingen för ett ögonblick tro, att sådana människor äro lättsinniga och oeftertänksamma. De mäst storsinnade naturer äro vanligen äfven de gladaste, de mast älskande, de förtröstansfullaste.

Då Jeremias Taylor, en engelsk författare, förlorat allt — då hans hus blifvit utplundradt, hansfamilj drifvits därifrån, och hela hans världsliga förmögenhet var beslagtagen — kunde han ändock skrifva så här: »Jag är fallen i publikaners och roffares händer, och de ha tagit ifrån mig allt. Än se'n! Låt mig se mig omkring! De ha lämnat kvar åt mig solen och månen, en älskande hustru, många vänner, som beklaga mig, och några till reds att hjälpa mig. Så vidt jag inte själf vill, förmå de ej ta ifrån mig mitt glada ansikte, mitt muntra lynne och mitt goda samvete. Jag kan ännu ata, dricka och sofva; jag kan läsa och tänka. Och den, som har så många och stora anledningar till glädje, måste i sanning vara bra kär i sorgen och surmulenheten, om han väljer att sätta sig ned på sin handfull törnen».

Ehuru lynnets glädtighet mycket beror på det medfödda temperamentet, kan det dock äfven inläras och uppodlas, likt hvarje annan vana. Det fins alltid två sidor, hvarifrån lifvet kan betraktas, allt efter som vi själfva behaga — den ljusa sidan eller den dystra. Vi kunna tvinga vår vilja att göra sitt val och sålunda uppodla vanan att vara lyckliga, eller tvärt om. Vi kunna uppmuntra oss att se tingen från den ljusaste sidan i stället för den mörkaste; och må vi, då vi se molnet, icke tillsluta ögat för dess silfverkant.

Hvaraf kommer det sig, att män, sådana som Luther, Franklin, Fryxell, John Ericsson åldrats i sin rustning och kraftfullt fortsatt sitt arbete intill sista stunden? Hufvudsakligen af deras lynnes jämnhet och deras beständiga glädtighet. De ha uppfostrat sig i en vana att kunna tåla, att icke lätt bli upp-retade, till och med om de fingo höra hårda och orättvisa saker; att kunna undvika små lumpna och själfplågande förargelser och bekymmer.

Å andra sidan: hur plåga ej de människor sig själfva, hvilka ständigt knota och klaga vid minsta bagatell, som går dem emot, och hvilka tyckas anse att allt, som fins är orätt. Man kan omhulda missnöjet, tills det till slut blir en kronisk sjukdom. Det fins människor, om hvilka man skulle kunna säga, att de »njuta af sin dåliga hälsa». De anse den som ett slags intressant egendom. De tala om »min hufvudvärk» — »min ryggvärk» o. s. v., tills deras åkomma slutligen blir det käraste de ha.

Ungefär på samma sätt förhåller det sig med dem, som ständigt vredgas eller bli sorgsna för ingenting eller för småsaker. De tyckas njuta af att vara arga, att gräla, ryta och fara fram som yrväder eller att pusta och jämra sig. För en ringa motsägelse kunna de brusa upp, som om de blifvit dödligt förolämpade, och för ett obetydligt missöde kunna de timvis fälla modet.

Hvilken plåga är ej ett dylikt humör både för den som har det, och för hans omgifning. All trefnad, frihet och glädje fly bort från en sådan »sur-mule» ; ty ingen, som kommer i hans närhet, vågar fritt säga eller företaga sig något af fruktan att antingen reta upp det rasande vilddjuret inom honom eller göra honom ledsen.

Och hvad gagnar sådana vredes- och sorgeutbrott till? I de allra flesta fall till ingenting. Man hjälper aldrig upp ett skett missöde genom vrede. Inte blir ett sönderslaget verktyg åter helt, eller återkommeren förlorad prydnad, om man ock förbittras aldrig så mycket? Och oftast afvärjer man sina underlydande från slarf och vårdslöshet vida bättre genom lugn undervisning och allvarlig förmaning, hvaremot vredesutbrotten irritera dem och göra dem trotsiga.

Vreden är i synnerhet ett sätt att ålägga sig själf straff; ty ingen plågas så mycket däraf som den vredgade själf. Och genom att ofta ge vreden fritt lopp blir det småningom en vana att förbittras öfver nära nog allt, och för hvarje gång framträder vreden våldsammare. Då blir den rent af ett naturfel, liksom den i betydlig grad undergräfver skönhet och hälsa, ja t. o. m. i en hast kan göra slut på lifvet. Många fall äro kända, då häftiga vredesutbrott haft döden till följd.

Vi måste städse vara på vår Vakt mot små förargelser och bekymmer, emedan vi, om vi uppmuntra dem, äro mycket benägna att göra dem till stora. Vi måste vänja oss att i vårt hem och vårt umgänge tåla andra sedvänjor, annan smak, andra åsikter och idéer än dem vi själfva hylla. Vi måste med ett ord lära oss fördragsamhet.

Om vi föresätta oss att vid alla missöden och obehagligheter göra kraftigt motstånd mot vreden och icke tillåta den ge sig uttryck, utan i stället hålla klart fram för tanken, att saken bättre hjälpes genom lugn och sans, så skall man snart nog besegra ett häftigt lynne.

Så vidt man af lefnadsteckningar kunnat lära, ha män med det största snille för det masta varit glada och förnöjsamme män — icke trängtande efterFORELASNINGSMAG-ASINET- 157

rykte, pangar och makt — men njutande af lifvet och lätt tillgängliga för glädjen.

Sidney Smith, en framstående präst, utgjorde en träffande illustration till det goda lynnets makt. I hur besvärliga förhållanden han än kom, var han alltid lika god, flitig, tålig och exemplarisk. På lediga stunder använde han sin panna i rättvisans, frihetens, uppfostrans och fördragsamhetens tjänst. På sin ålderdom, skref han: »Jag har podager, astma och sju andra sjukdomar, men annars mår jag mycket bra».

En af de största pröfningar, som kunnat träffa en mans lynne och tålamod, var den, som träffade naturforskaren Abaurit i Geneve. Han studerade bl. a. barometerns växlingar för att leta sig till de allmänna lagar, som reglera lufttrycket. Under 27 år gjorde han därför dagligen observationer, hvilka han antecknade på ett papper. En dag, då en ny tjänstflicka blifvit anstäld i huset, försvann papperet. Abaurit frågade hvart det tagit vägen. »Ack, hr Abaurit», svarade hon, »det var så smutsigt, att jag brände upp det och satte dit ett rent papper». Abaurit lade armarne i kors öfver bröstet, och efter några ögonblicks djup, inre strid drog han en tung suck, sägande: »Ni har förstört resultaten af 27 års arbete; rör aldrig hädanefter något i detta rum».

Man berättar en anekdot om en liten flicka, en stor favorit till alla, som kände henne. Någon frågade henne: »Hur kommer det sig, att alla människor tycka så mycket om dig?» Hon svarade: »Det är väl därför, att jag tycker så mycket om alla människor».I allmänhet skall man verkligen också finna, att vår lycka som mänskliga varelser till mycket stor del beror på det antal ting som vi älska och det antal ting som älska oss.

Det kan bli oss en vana att vara antingen vrångsinta och vrånghjartade eller tåliga, glada och vänliga, och världen blir för hvar och en m£ oss till stor del just sådan vi genom vårt sätt att ta den göra den.Grefve Leo Tolstoy junior, om nykterhetssaken.

(Vi rekommendera på det varmaste följande anförande af den unge grefven, till uppläsande vid våra nykterhetsmöten; och vi tro att en sådan föreläsning: passar vid hvilket nykterhetsmöte som hälst.)

Under dessa dagar här en notis gått genom den svenska pressen, att jag anlagt blå bandet för att introducera blåbandismen i Ryssland, och att det var icke för min egen skull, utan af nämnda orsak, som jag ingått i

blåbandsföreningen.

Det vore naturligtvis mycket önskvärdt att introducera blåbandismen i Ryssland, och kanske skall jag lyckas göra det; men för att vara uppriktig måste jag säga, att jag ingått i blåbandsföreningen först och främst för min egen skull. Och jag tror, att jag ej behöfver blygas därför.160 EORELASNINGSMAGASINE T

Många människor här i Sverige säga, att de ej vilja ingå i ett nyktefhetssällskap, emedan detta vore ett tvång, och att de, utan att tillhöra någon nykterhetsförening, dricka ytterst litet, och äfven om de icke dricka alls, vilja de ej binda sig vid något sällskap. Men oaktadt de så säga, upphöra de likväl ej med att »dricka ytterst litet», utan fortfara att så småningom

förgifta sig

med alkohol. För det andra inse de icke, att de i sin nuvarande ställning äro mera slafvar under bruket, än om de tillhörde en nykterhetsförening. Man inträder ju i en nykterhetsförening för att blifva fri från slafveriet under traditionen och vanan. Hvar är »tvånget»? Jag kan ej se det. Om det imorgon skulle uppstå ett sällskap, som skulle hindra människor från att vredgas och blifva sjuka — om nämligen ett dylikt sällskap kunde uppstå — och om jag genast inginge i detta sällskap, så skulle jag därigenom endast känna mig mera fri från vredens och sjukdomens onda och icke mera bunden. Men att aldrig vredgas och aldrig vara sjuk är omöjligt, att icke förgifta sig med alkohol däremot är möjligt för hvar och en. Medvetandet af att tillhöra ett sällskap af liktänkande, skänker för resten alltid en viss moralisk kraft, som icke är att förakta.

Ingenstädes i världen har jag så som i Sverige kommit i en sådan

obehaglig ställning

att nödgas dricka alkohol för att »skåla» med folk.I intet annat land i världen är seden att »skåla» så djupt inrotad som här. Vid hvarje frukost, lunch, middag och supé förgifta sig människorna med alkohol genom att dricka till hvarandras »hälsa», alldeles som om det vore på skämt.

Som bekant, har här i Sverige gjorts mycket för att bekämpa alkoholismen. Här drickes icke hälften så mycket som för hundra år sedan. Och likväl är ännu i Sverige, liksom i hela det öfriga Europa, den kroniska alkoholismen — icke i betydelse af grof dryckenskap, utan i mening, att människorna ständigt, utan att själfva märka det, förgifta sig, låt vara i små doser, hvarje dag med öl, ett glas brännvin eller, vid högtidliga tillfällen, med champagne samt konjak och likör till kaffet — ett grufligt och skriande ondt.

Alla, med få undantag, äro angripna af denna pästsmitta. Kraftiga män, svaga män (härigenom görande sig ännu mera svaga och icke starkare, såsom vissa doktorer säga), kvinnor och äfven barn, utan att förstå det skadliga i hvad de göra, taga in detta gift; och stora auktoriteter inom vetenskapen och läkekonsten bidraga, i den tanken att litet alkohol stundom är nyttigt, till att rotfasta detta onda. Och detta är det värsta.

Ja, det värsta är: att den föreställningen, att alkohol är nyttigt för hälsan, är så djupt inrotad i mänskligheten, att människorna förlöjliga nykterhetssaken, le åt all slags nykterhet, emedan de som dricka ej hafva något annat att göra.

Låt dem le!

Men hvarför medverka till att stärka vidskepelsen? Hvarför skola de, som ej vilj a gå in i en nykterhetsförening,i strid mot sanningen förebära som skäl, att detta skulle beröfva dem deras frihet, i stället för att erkänna sin svaghet och säga rent ut, att de stundom tycka om att taga ett glas? Dessa, som öppet säga såsom det i verkligheten förhåller sig, äro mycket aktningsvärdare än de, som säga »att de icke dricka för att de äro bjudna», såsom män säger i Ryssland.

Jag har blifvit blåbandist, jag upprepar det, först och främst för min egen skull för att hafva en ursäkt för min vägran att dricka de förskräckliga svenska skålarne och därigenom rädda mig från att förgifta mig genom att dricka till andras »hälsa» — jag ber om förlåtelse — icke till deras »hälsa», utan för att undergräfva deras hälsa.

Endast i andra rummet har jag blifvit medlem af blåbandsföreningen för att möjligen förbinda detta stora sällskap med vårt land.

Zola säger i sin stora intressanta roman »Fecondité»,

att

Frankrikes degeneration,

och depravation, komma däraf, att människan med uppsåt och medvetet dödar sin generation och lifskraft vid själfva dess upprinnelse. Zola har icke rätt i detta. Degenerationen och depopulationen i Frankrike såväl som i andra länder inom den moderna världen komma däraf, att mänskligheten dödar sin generation och sin lifskraft ouppsåtligt och omedvetet med alkohol, med tobak, med kaffe, med omåttlighet, med lyx i alla dess former. Häri måste man söka orsaken till det onda. Zola gick förbi denna närmaste orsak.

I denna orsak, som människorna finna vara så obetydlig, har man, enligt min uppfattning, att söka roten och upphofvet till största delen af den modernakulturens dåliga sidor, som framhållas i Zolas bok, och många andra. På denna grundorsaks undanrödjande måste vi rikta vår uppmärksamhet.

, Men läsaren ler måhända åt mig och frågar: »Tillhör också kaffe och en cigarr det där giftet? Voltaire drack kaffe hela sitt lif och lefde ändå till den höga åldern af 90 år. Andersson och Pettersson drucko punsch och uppnådde sina 100 år. Och Andersson och Pettersson voro så feta, röda och runda som gödda oxar. — Jag vill dock ej lefva så länge. Jag föredrar att lefva ett kort, men angenämt lif».

Må vara, men denna Anderssons och Petterssons, typ för

mänsklig skönhet

är icke i min stil. Vi moderna människor kunna icke göra oss en rätt föreställning om idealet för en verkligt vacker mänsklig varelse. För oss är en fet, röd och rund Andersson, hvilken är färdig att spricka, bilden af mänsklig skönhet. — Med dem, som hysa dylika tankar om »ett angenämt lif», vill jag icke tala. Jag kan endast beklaga dessa, som ej veta, hvari sann mänsklig lycka består. Kanske är det svårt att upphöra att dricka kaffe och att röka, men jag tror, att ju mer vi lägga bort af det moderna förgiftandet af lifvet, desto bättre. Men naturligtvis böra vi först och främst bortlägga det förnämsta giftet, alkohol.

Vi måste först af allt blifva nyktra. Detta är det första. Upphöra med att förgifta vårt lif, den dyrbaraste gåfva, som Skaparen gifvit oss, upphöra att under vänligt leende förgifta vår broder.

Hvem vet, huru mänskligheten skulle komma att utveckla sig, om vi alla i morgon skulle lägga bortdet största giftet,

alkohol, och i öfvermorgon alla andra gifter? Kanske skulle vårt lif blifva så långt som i den gammaltestamentliga tiden — 2 a 3 gånger längre än nu? Hvem vet, om ej Voltaire, i fall han ej druckit kaffe, skulle hafva lefvat i öfver 100 år; och Andersson och Pettersson, i fall de ej druckit brännvin och punsch, i 200 år? Jag tror, att detta icke är omöjligt.

Men ni frågar kanske: Hvarför skulle vi då lefva så länge? Ja, hvarför, om icke för att vara lyckliga och för att verka det goda.

Min far sade en gång i ett samtal med mig, att

ryske tsaren

skulle göra den största välgärning för ryska folket, om han, då han dricker sina regementens skål, använde vatten i stället för vin och champagne. Häri ligger en djup sanning, och jag säger, att ej blott konungar och kejsare, utan vi privatpersoner och småfolk kunde uträtta ofantligt mycket godt med vårt exempel att vägra att dricka alkohol öfverallt, i hemmen, i familjen, i sällskapslifvet.

Ja, vatten i stället för champagnen, ryskt »kvass» i stället för öl, icke blott för exemplets skull, utan äfven för vår

egen hälsa, vårt arbete och vår lycka.

Stockholm den 21 jan. 1900.

Leo Tolstoy junior.Herr Alkohol och fröken Nikotin.

En icke alltför fantastisk sagobit.

Vi kunna ju antaga att det stimulerande i alkoholen och det narkotiska i tobaken kunde frigöra sig från de respektive medier, genom hvilka de verka, och helt enkelt personifieras, uppträda som två med förnuft och diskussionsförmåga begåfvade väsen.

Det vore under denna förutsättning icke allt för otroligt, att en dialog uppstode mellan dem af ungefär följande innehåll:

Herr Alkohol: Tjenare, fröken Nikotin! Det skall bli intressant att få en pratstund alldeles för oss själfva. Vi umgås nämligen mycket intimt, allt sedan den store Columbus, hvars minne jag därför välsignar och ärar, genom sin upptäckt af en ny kontinent beredde er, min fröken, tillträde till den gamla världen och därigenom skänkte mig en bunds-

förvändt med dittills icke anad makt, en bundsförvandt — jag erkänner det med tacksamhet - utan hvars älskvärda bistånd min popularitet skulle varit betydligt mindre, än hvad nu är fallet .

Fröken Nikotin (med tillgjord anspråklöshet): Åh, jag ber, ni är allt för god, bäste herr Alkohol! Hvar och en vet, att ni i och för er själf besitter så tilldragande egenskaper, att ni ingalunda behöfver någon bundsförvandt för att utöfva ett mäktigt inflytande ...

Herr Alkohol (mycket smickrad): Ni öfverdrifver, min fröken, ehuru jag långt ifrån vill förneka, att jag är i besittning af en viss förmåga. Likväl behöfver äfven den starke bundsförvandter, och jag har trott mig finna, att ni, min fröken, är en bland mina bäste, och att ni själf anser detta faktum lända er till berömmelse.

Fröken Nikotin (fundersamt): Hm . . . jag vet just inte det ...

Herr Alkohol: (ifrigt afbrytande) Jag vill till och med gå så långt, att jag påstår ert samarbete med mig är er förnämsta uppgift här i världen, och att det till och med kan anses som er skyldighet att på allt sätt understödja min verksamhet, hvilket borde vara er hufvuduppgift . . .

Fröken Nikotin (något stött): Ursäkta min herre, men ni går för långt! Jag vill påpeka för er, att jag äfven har en fullt självständig mission att fylla, äfven om jag vid lämpliga och, det medgifves, ganska talrika tillfällen finner det med min fördel förenligt att realisera era planer Ni torde ha märkt, att icke så få individer af det sinligt-förnuftiga släkte, blandhvilket vår verksamhet eger rum, äro oemottagliga för era lockelser, under det de i mig hylla en välgörarinna.

Herr Alkohol: Må så vara, min fröken! Men de tillfällen, då ni banat vägen för min verksamhet, äro i sanning så talrika, att jag med fullt skäl kan benämna er min bundsförvandt. Och jag vill hoppas, att ni ej finner något nedsättande häri. Jag vill ej såra er, men jag tillåter mig påpeka, att människorna till den grad både frukta, hata och älska mig, att de på det yttersta i dessa dagar tilldelat mig den majestätiska benämningen kung Alkohol. Och att vara en, låt vara underordnad, bundsförvandt till en konung borde väl smickra er egenkärlek.

Fröken Nikotin: Det kan så tyckas, herr . . . ursäkta! ... ers majestät menar jag. Jag vill dock ej dölja för ers majestät, att jag länge känt mig en smula ångerköpt öfver det bundsförvandtskap, som jag tyvärr ej kan förneka. Jag är egentligen till min natur lugnt och flegmatiskt, kanske en smula filosofiskt anlagd, hvarför jag i själfva verket hyser föga sympati för den bullrande och omstörtande verksamhet, ers majestät utöfvar. Och jag har länge tänkt att draga mig tillbaka från allt, hvad som kan anses för ett slags kompaniskap med ers majestät, ehuru jag nog vet, att vi båda skulle förlora i inflytande härigenom. Men de blodiga offer, som era ifrigaste dyrkare egna er, komma mig ofta att rysa . . . Jag älskar blott rökoffer ...

Herr Alkohol: Sådant der är blott en kvinlig sentimentalitet, min nådiga! Fatta emellertid intet förhastadt beslut

och — framför allt — uppgif ickeer välsignelsebringande missionsverksamhet bland ungdomen, så skall jag ändå anse mig för er gäldenär!

Fröken Nikotin: Jag tror ers majestät, kan vara lugn — ännu så länge. Men (med en suck) det anar mig, att vi en gång båda få stryka på foten . . .

Herr Alkohol (hånleende): För herrskapet Coffein, Tein, Teobromin, eller hvad de der uppkomlingarna heta — hvasa?

Fröken Nikotin (i det hon upplöses i ett lätt moln): Kanske inte för dem, men för en stegrad upplysning, som kan ha kraft att för alltid skingra både spritångor och tobaksrök!Böra vi ordinera alkohol såsom stimulans?

Af Richard Hogner, M. D. Boston, IL S. A.

(Forts.)

Närmast i beviskraft kommer härvidlag den allmänna praktikens erfarenheter. För att gå till sig själf vill förf. nämna, att han under sin 20-åriga läkarebana använde de första 5 åren som en »snäll gosse», hvad han fått »lära i skolan», nämligen ovillkorligen alkohol vid difteri, alkohol vid de flesta kroniska hjärtsjukdomar, ett glas vin eller öl efter maten vid kronisk magkatarr, porter med ägg, konjak i mjölk vid nervsvaghet, konjak eller brännvin till alkoholister och deliranter, ett glas vin eller konjak strax efter kloroformuppvaknandet (1/2 glas konjak eller ett fullt glas vin till en ännu rusig person). . . för att få honom att vakna upp ur ruset! o. s. v.

Läkare finnas, som i regel spruta in subkutant 1 kem. eter för att pigga upp en patient efter narkosen och tycka sig däraf funnit stor nytta, tillskrifvande det eterns stimulerande verkan. Förf. tror, att de tagit fel. Etern har icke verkat stimulerande i den mening; de taga. det, utan den har verkat irriterande på de-sensitiva, kutana nerverna och därifrån per reflex påandningcentra; ty som bekant gifver en subkutan eterinsprutning en stark, brännande lokal förnimmelse; enahanda förklaring vill förf. ge den s. k. stimulerande verkan af konjak eller vin efter narkosen. Alkoholen, här gifven per dos, retar svalgets nerver (i likhet med en tung-traktion) till reflexverkan på andningscentra, en retning som blir så mycket större om alkoholen gifves iskall eller brännhet. Gif en dödfull personett »bondrusk», is i eller på sig eller ock brännheta vatten och stimuleringen blir kraftigare, än om han fått mera alkohol. Ett bevis för öfrigt på den sensitiva retningen är t. ex. användandet af ammoniak till inandning. Af misstag har skett, att en stackare i stället svälj t ammoniak, hvaraf följden blifvit att han nyktrat till med ens. — Ett talande bevis på den yttre retningens verkan på respiration och hjärta hade förf. nyligen. Den högra näskaviteten hade blifvit kokainiserad (5 %) för polypoperation. Plötsligt får pat. symptom af synkope med svårighet att andas och deprimeradt hjärta. Anseende att bästa medlet skulle vara en kraftig retning af sensitiva nerver, tog förf. genast till att operera och anlade instrumentet ofvan den kokainiserade zonen. »Ondt gjorde det», men faran för synkope var öfver, och med en kopp hett, starkt kaffe var patienten snart bra.

Låt oss efter kloroformering, eterisering o. d. använda kraftiga, irritantia och våra bästa stimulantia, men hvarken eter eller alkohol.

Det synes förf. nästan oförklarligt, att han kunnat tro på någon alkoholterapi, och helt visst skall litet hvar, som tager sig en allvarlig och samvetsgrann funderare öfver saken, finna, att »något galet» måstedet vara i en sådan. Förf. skulle för sin del icke vilja vara läkare, om det icke funnes bättre stimulans än alkohol. För öfrigt är han lycklig nog att kunna konstatera, att han de senare 15 åren icke förlorat något fall af tyfoidfeber och ytterst få fall af tidigt behandlad difteri — sedan serumsbehandlingens början för några år sedan blott ett fall — och dock har han haft till behandling »många» fall af dessa sjukdomar. Ej en droppe alkohol har ordinerats annat än ibland såsom tinctur, d. v. s. såsom lösningsmedel för det verksamma. Det difterifall, som dog, hade af en »vän» i smyg gifvits konjak i flere dygn, innan det upptäcktes.

Såsom, enligt förf. mening, ett mer än tillfälligt sammanträffande vill han meddela några fall af olycklig utgång efter administrering af alkohol och ett par med lyckligt resultat utan alkohol. Det första var en »lindrig» tyfoid hos en förut alltid frisk, medelålders kvinna, hvilken på tillrådan att gå till sjukhus svarade: »De ge där bara konjak och så dör jag från mina små barn». Hon kom till sjukhus och fick där mycket riktigt konjak och mjölk

samt annan »kraftig» behandling (kalla bad etc.) och tre veckor senare var hon ett lik till följd af »metastaser i hjärnan», såsom obduktionsprotokollet uppgaf.

Ett annat tyfoidfall, som nyligen dött, Hade ungefär samma historia, ehuru utan motvilja för konjak. Förf. tillkallades i konsultation i tredje veckan. Hjärtverksamheten var ovanligt god. Det enda att anmärka var en half oredighet, i synnerhet nattetid, men pat. syntes icke vidare sjuk. Läkaren, en amerikanare, hade ordinerat konjak, »bästa, gammal fransk»,

hvar annan timme. Förf. bad dem sluta därmed, men i öfrigt följa gifna ordinationer. Till läkaren skref han (denne hade näml. blifvit förhindrad att komma till konsultationen) en begäran att låta bli konjaken, »ty därtill fanns ingen indikation och vi ha ju mycket bättre stimulantia, om det behöfs.» Dagen därpå förklarade dock läkaren, att om han skulle sköta patienten, skulle han ha konjak. Han fick d'et . . . och 1 1/2 vecka senare var han »lyckligt hädanfaren». Dödsorsaken uppgafs vara hj ärtförlamning.

Förf. har f. n. under behandling ett af de svåraste fall af nervfeber, en ung familjefader, han någonsin haft. Temperaturen har något öfver en vecka stått mellan 40,2 och 39,6 utom en f. m., då den efter en tarmblödning plötsligt föll ned till 38,7 och stod så för några timmar för att återigen stiga.

Såsom hj ärtstimulans och toxineliminerande har gifvits ammonium-salicylat hv. 2 timme — en tid dygnet om — samt kalla tvättningar. Hustrun till den sjuke, en tyska, frågade en dag: »Schadet etwas Branntwein». Af full öfvertygelse svarades: »Grewiss, es schadet» — och därvid förblef det. Pat. synes nu vara utan fara. Det blef recidiv strax efter första feberfria dagen med en temperatur för första veckan (af recidivet) växlande mellan 39,6 och 40,2° (ungefär som förut sålunda) — likväl tillfrisknande utan en droppe alkohol. —

Ett fall af purpura hämorrhagica med så ymnig flere veckors munblödning, att kvinnan var nästan hopplös! Den behandlande läkaren, en amerikan, hade bland annat hela tiden gifvit vin och förklarade, att »det måste ovilkorligen gifvas, ty eljest dör hon».Förf. tillkallades och sade motsatsen: »Ej en smula vin eller dylikt, om Ni vill följa mitt råd.» Det lyddes. Andra stimulantia gåfvos (fysiologisk saltlösning m. m.), och pat. blef frisk.

Flera fall af blödningar, dels till följd af magsår, men än flera till följd af missfall, kunna meddelas, där patienten varit likblek, legat kall, pulslös eller med trådfin puls, och där behandlingen varit fysiogisk saltlösning, subkutant och rektalt, samt starkt varmt kaffe med socker uti, stillhet o. s. v. — men ej en droppe alkohol —; alla hafva tillfrisknat.

Dessa enstaka fall skulle icke beröra förf. så mycket, om han icke nästan dagligen hade sådana, där andra läkare med sin konjak eller alkohol-stimulering förut förgäfves sökt få pat. frisk, men där förf. haft glädjen af framgång med ungefär samma behandling, dock utan alkohol.

Författarens erfarenhet är, att sjukdomar botas hastigare och säkrare utan än med alkoholstimulering.

»Icke-alkohol» vinner mer och mer terräng bland läkarne härute, ehuru det går »fasligt sakta». Däremot är det nästan regel, att de »icke ge så mycket som förr.» Men hvarför ej taga steget fullt ut och icke ordinera »alkoholstimulans» alls. Kan det väl tänkas något rysligare t. ex., än såsom vi senare åren ännu ofta hört från Frankrike och Tyskland, att dibarn få alkoholismus, emedan amman dricker vin eller öl för att få mjölk och för att »stärka sig». I förf:s praktik hafva några snarlika fall inträffat.

Ett två månaders barn hade i fyra veckors tid behandlats för gastrointestinal katarr, uppkommen genom artificiellt uppfödande. Ord. var reglering afdieten, wismuth och 1 tesked konjak i 1/2 glas vatten, téskedvis mellan målen. Den lillas kräkningar och diarrhé slutade, men hon tycktes »aldrig ta sig» ; »blef svagare på annat sätt». Hon var »orolig, ryckte till, stirrade ibland med Ögonen». Läkaren ordinerade »ny medicin» och »konjak i vatten såsom förut». Var här icke ett tydligt fall af alkoholism post ordinationen!? Helt visst. Barnet blef också friskt snart nog genom absolutism..

En 6 års gosse ville icke äta något, som icke smakade kaffe, hvartill han fått ett oemotståndligt begär. Den amerikanske läkaren ordinerade mjölk, »om han icke ville ta den enbart, försatt med litet konjak». Allt syntes gå

bra. Gossen tog sin konjak och mjölk, men icke enbart mjölk. Han blef fet ... men nervös, ja »så nervös, att det var alldeles olidligt», såsom modern klagade. Förf:s ordination var allenast: »Låt barnet dricka mycket, varmt sockervatten med eller utan apelsinsaft och låt det svälta, tills det dricker enbart mjölk». Tillfrisknandet följde härpå snart.

I södra Amerika dö årligen hundratals personer af ormgift och tron på alkoholen, både som stimulans och motgift, är där så utbredd, att många, i synnerhet turister, bära konjaksflaskan ständigt på sig för att alltid ha den till hands. En Bostonbo, som rest dit ned öfver vintern, gjorde likaledes. Olyckan var framme. Vid en spatsertur blef han biten af en orm och sedan han förgäfves sökt i sina fickor efter konjaken, föll han med ett skrik... död. För läkaren är tydligt att han dött af rädsla, men hans vänner tro än i dag, att han skulle gått igenom, om han blott genast fått konjak.Professorerna S. Weir-Mitchel och E. F. Reichert som gjort ryktbara undersökningar af dessa ormars gift och behandlingen af ormbett, säga: »I trots af allmänhetens tro är det alldeles säkert att många hafva blifvit dödade genom alkoholen, de fått som läkemedel, och det har också flerfaldiga gånger blifvit observeradt, att män, som varit druckna af whisky och därefter bitits af en giftig orm, dött af bettet.» — Detsamma tror förf. har inträffat många gånger med andra sjukdomar.

Jämför förf. erfarenheten från studietiden och de fem första åren af sin praktik med de senare 15 årens, då öl, vin, konjak o, d. varit bannlyst i ordinationsförrådet, så kan han blott upprepa, hvad som redan framhållits, att han kommit till den slutsatsen, att man bör icke ordinera alkohol såsom stimulans.

(Eira nr 24, 1899)Sadi.

(Österländsk berättelse)

kön var Sadi; enhälligt kallade man honom

vida omkring i hela Persien för den skönaste yngling.

Hans växt var ädel, hans gång full af lif, hans svarta öga strålade af eld, hvarje hans rörelse var full af uttryck, hans ansigte gladt som den unga morgonen, hans långa hår föll i lockar från den höga hjässan ned öfver axlarne — hela hans väsen väckte bifall och beundran.

Skön var Sadi; men högmod, hvilket är den värsta själssjukdom, hade slagit hans hjärta i bojor. Den allmänna beundran öfver hans skönhet hade underblåst och närt denna stolthet; han tyckte sig upphöjd öfver alla andra, lika väl som han öfverträffade alla i kroppslig skönhet.

Berusad genom känslan af sina företräden — full af svindlande förslag huru han skulle kunna till dess yttersta höjd stegra den beundran han väckte, kom han en gång till en tät skog, där han märkte en

sgångstig slingra sig mellan de i hvarandra flätade grenarne. Önskan att veta hvart denna stig ledde, förmådde honom att gå vidare. Utan att bry sig om besväret, banade han sig väg genom kvistarna. Länge vandrade han framåt denna mödosamma stig och fann till slut en mossbelupen graf. Med fruktan och nyfikenhet i hjärtat närmade Sadi sig marmorhällen, som betäckte densamma, och läste:

»Dödens ljufva slummer sofver här ett troget syskonpar. Den odödlige skänkte den äldre hög gudaskönhet — den yngres lott var bedröflig vanskaplighet. Vandrare upplyft stenen och öfvertyga dig om sanningen af dessa ord».

»Grudaskön!» utropade Sadi. »Måhända ännu skönare än jag?» och skyndsamt upplyftade han stenen för att öfvertyda sig.

Inhöljda i den halft förmultnade svepningen såg han två benrangel, med bägge skallarna lika nakna, lika fattiga på tjusande behag. Ett luftdrag, och den för honom så förfärliga anblicken förvandlades till stoft.

Häpen ryggade Sadi tillbaka och ur djupet af griften ljöd en dof röst:

»Dåre, som ännu i själfva döden sökte det, som är underkastadt en vindsnabb förändring. Se här den lott, som lika drabbar allt jordiskt, vare sig att det är skönt eller missbildadt. Det väntar på sin förmultning. Blif vis!

Oförgänglig är endast själens skönhet».En läkares historia.

Öfversatt från engelskan af — d.

Ni vet ingenting om dryckenskapen», sade en beryktad läkare. »Jag kunde skrifva volymer med berättelser därom, hvilka skulle förskräcka er».

»Skrif en», sade jag.

»Det skulle bli ett hedersbrott. En läkare bör liksom en katolsk präst ej förråda bikten». Efter en stund tillade han: »vår praktik för oss ofta in i hemmen. Och lif och hjärtan, som synas lysande och lyckliga, äro ofta mörka och olyckliga af själssjukdomar».

»Då måste ni veta mycket, som skulle vara lämpligt att berätta för mig», påpekade jag. »Tänk efter något».

»Jag blef kallad till en framstående gentlemannahustru. Hennes man satt vid bädden, och en vacker blombukett stod vid hennes sida. Två små barn lekte

i rummet. Det var en förtjusande tafla af kärlek och hängifvenhet».

»Min hustru föll utför en trappa», sade mannen »och jag fruktar att hon skadat sig mycket».

Jag undersökte hennes axel. Den var svullen och alldeles svart, och ett refben var brutet.

»Huru är det med henne?» frågade han ängsligt.

»Jag vill göra några frågor, om ni behagar. Huru tillgick det, då ni föll och skadade er?»

»Jag föll utför trappan».

»Jag tvekade. Jag var icke i något fattigt hem, utan i en välkänd och obefläckad mans hus. Jag undersökte henne ännu en gång».

»När föll hon?» frågade jag.

»I går afton», svarade han, efter en sekunds paus och med en blick på henne.

Mitt beslut var fattadt.

»Var god och visa mig det ställe på trappan där hon föll?» sade jag till hennes man, i det jag reste mig upp och gick ut. Han följde mig.

»Jag såg inte då hon föll», svarade han.

»Skadan har icke skett af ett fall och det var inte i går afton. Försök inte att föra en läkare bakom ljuset».

»Hon bad mig, att jag inte skulle tala om sanna förhållandet för er».

»Vänd er då till en annan läkare», sade jag.

»Jag skall säga er hela sanningen. I förgår var jag borta på middag».

»Jag såg edert utmärkta tal i tidningen. Var det inspireradt af vinet?»

»Säkerligen. Alla skåltal äro det till en vissgrad, och i synnerhet efter en sådan där festmiddag. Jag kom hem uppeldad af den fina middagen, vinet och det spirituella samtalet, och gick icke till sängs utan till vinskåpet och drack ytterligare. Min hustru hörde mig och kom ner, i hopp att få mig med sig upp, såsom hon gjort många gånger förr.

Men hon kom försent. Mitt förnuft och mina känslor voro borta och jag slog och sparkade henne. Hon försökte att följa mig, men föll på trappan. Hon berättade själf, att hon efter en stund kraflade sig upp och in i barnkammaren, och somnade där hos sitt lilla barn. Jag somnade sedan och vaknade med svår hufvudverk. Grenast som jag klädt mig gick jag ut, utan att äta frukost, i tanke att den friska luften skulle göra mig klar i hufvudet för mitt förmiddags arbete. Vid min ära, jag hade ej en aning om att jag slagit min hustru. När jag kom

hem på aftonen, fann jag henne sjuk och lidande, men hon ville inte att någon läkare skulle efterskickas, ty det skulle vara en skam för mig. Jag tror hon värkligen försökte inbilla sig att hon skadade sig mest då hon föll». Och med en darrning på rösten tillade han: »hon är en ängel och vinet en djäfvul».

»Hvad äro vindrinkarne?»

»Sin faders egna barn. Ar min hustru mycket skadad?»

»Ännu kan jag inte säga något, men jag fruktar det värsta».

Outtröttligare omvårdnad . har en man aldrig lämnat sin hustru än han gjorde under , hennes lidande. När hennes ädla, trogna, älskade hjärta

upphört att slå, var han alldeles otröstlig. Han syntes icke kunna öfverlefva det. Hans uppoffrande kärlek var på allas läppar. På hennes graf stå endast dessa ord:

En älskad hustru!

Nu har äfven han gått till det land där inga rusdrycker mera finnas.

Ingen mer än jag har känt hela sanningen.

Förbannelse.

Skiss af N. S. N—ng.

(För Föreläsningsmagasinet).

Per Hansson var en äkta hedersman af det gammaldags slaget, en af de många, som blifvit fostrade i gamla tidens seder och åskådningar och som därför i det allra längsta söker vidhålla dessa. Med den för dylika personer egna, själfsäkra tryggheten motsatte han sig alla inflytanden från framströmmande nya idéer. Han afvek icke en tum från den af farfar och farfars far och ännu äldre förfäder trampade myrstigen.

Per Hansson kunde svärja rätt olustiga eder öfver den nya tidens flerfaldiga påhitt, hvilka taga sig uttryck på än det ena, än det andra sättet. Läseri, godtempleri, trikiner, lungsotsbaciller och mera dylikt — allt bar för honom den opröfvade nyhetens nedsättande kännemärke. Hans brydde sig inte ens omatt »grunna» riktigt öfver dylika saker, det gjorde honom så sabla virrig i hufvudet, och hufvudet behöfde han ha klart under arbetet.

Han var en hedersman, Per Hansson, utan andra fel än dem han delade med så många tusen andra hedersmän. Han trodde på slumpen och misstrodde ödet, allt sedan han en gång hört omtalas, att somliga människor förföljas af ödet.

»Jag vill inte alls ha med ödet att skaffa», sade han och smålog knipslugt, samt tillade: »ty ödet lär vara oförskämdt stundom.»

Det var hela hans filosofi, enkel och oförarglig för resten.

Men stackars Per Hansson. Han kände inte ödet. Han visste inte att detta mystiska väsen stundom kan träda in på neutral mark att förfölja till och med dem, som ligga i ide långt borta i skogen. Stackars Per Hansson, han visste inte att ödet bryter sönder fästningar och vallar, samt slår vår rygg värkande med de trästänger, hvilka vi användt till bommar för vår port.

En sommardag, när vägarne röko och åkrarne blefvo röda af hetta, gick Per Hansson i sitt anletes svett ute och hackade röjdning på. Jöns Trulssons i Haliastorp lycka. Han slet och arbetade med torfvorna, spottade i händerna,

småsvor öfverjordens seghet och solens hetta samt tänkte dess emellan på sin märr eller sin ko — allt efterkom det föll sig.

Men nu måste han pusta ut. Han ställde hackan på marken, torkade sig på pannan med tröjärmarne och började se sig omkring. Kors hvad de lågo vackra, rad vid rad — torfvorna, hvilka skördar här skulle kunna bli.Borta vid fältets andra sida kom Jöns Trulsson gående med stora självsäkra steg. Han mätte visst upp hela lyckan med sina långa steg. Han kråmade sig af stolthet öfver den vackra nyodling här skulle bli och hvisslade entonigt medan han närmade sig.

Då han kommit intill Per Hansson stannade han och satte högra foten uppå en trädstubbe. Så såg han utåt rymden öfver Per Hanssons ena axel och sade:

»Det går ju fort, mycket fort det här arbetet.»

»Ahja», mente Per, »det kryper nog undan så småningom tänker jag. Men varmt är det». Han torkade sig å nyo öfver pannan, pustade och stönade.

»Det skulle allt vara präktigt med en gök i det här präktiga vädret», trodde Jöns Trulsson. Per Hansson smackade med tungan och instämde i denna förmodan. Men han ville förstås inte gärna lämna arbetet.

o

»Ah, det går nog för sig. Du reder dig godt med det ändå, innan kvällen. En gök kan vara bra. Den lifvar upp krafterna. Följ med mig hem bara.»

Aja, Per Hansson hade visst ingenting vidare emot en dylik tillställning. Han lade hackan raklång pä marken och höljde öfver den med ris, samt följde sedan Jöns Trulsson ned till dennes gård.

Gröken smakade bra och gubbarne kommo riktigt i lynne efter den. Grisar, spanmål, tullar och trikiner afhandlades efter hvart annat, där inne vid de rykande kaffekopparne.

»Vet du hvad?» sade Per slutligen och såg knipslugt på Jöns Trulsson — »vet du hvad — jag tror jag ger hackandet hundingen i våld för i dag. DetFÖRELÄSNINGSMAGASINET. 185

är så samlingens varmt — jag tror verkligen jag låter det vara till i morgon. Då blir det kanske bättra.

»Gör du det — det går godt an», hviskade Jöns Trulsson under det han slog upp en ny gök åt kamraten.

Det blef ett hiskligt supande den eftermiddagen. De båda vännerna voro riktigt i sitt esse. De tyckta sig båda vara halft om halft unga på nytt, sjöngo beväringsvisor och tjoade »i gevär» — alldeles som fordom.

Men hvarje dag har en kväll, till och med den aldra trefligaste.

Så äfven här. Dagen hade varit lång, men rätt hvad det var öfverraskades de båda vännerna dock af att se solen på vippen att sjunka ned i väster. De drogo båda en djup suck och Jöns Trulsson »lullade» med något osäker röst:

»Säg mig en fröjd — som va-arar bee-ständigt?»

Han drog ut det i långa släptoner, hickade ett. tag ofvanpå refrengen, knäppte sammun händerna öfver sin trinda mage öch såg öfvernaturligt lycksalig ut.

Per Hansson glodde glåmigt på sin värd och mumlade någonting oförståeligt, hvarefter han reste sig upp, fattade sin mössa och gick. Han vinglade ej obetydligt och snubblade åtskilliga gånger öfver stenar och annat patrask, som låg i hans väg.

Han råkade så småningom i misshumör, svor en. eller annan vers när det föll sig så, och trafvade undan allt fort så hastigt det lät sig göra i det tillstånd, hvari han befann sig.

Just som han befann sig midt emot grannens, Johan Linders, hus stötte han med foten emot en större flat sten och snafvade ånyo.

Det rågade måttet på hans ilska.»Det är — hick — förb — — — oförskämdt att — hick — kasta ut stenar midt

på vägen — hick — så en stackare inte skall kunna — hick — komma fram», resonnerade han med sig själf.

»Men de ska' ha för det — hick — de ska' ha betalt för både det och mera till de — hick — de uslingarne hick — de ska' så», tröstade han sig själf och började med detsamma krypa rundt omkring på vägen, plockande småstenar med båda händerna.

Det var nog ett tråkigt göra, det förstås, men gick gjorde det i alla fall, och det dröjde inte allt för länge, förrän han hade båda rockfickorna fullproppade. Så skulle han till att resa sig, hvilket gick lätt nog, men väl uppkommen tog han ånyo öfver-balansen, denna gången fallande på ryggen. Hufvudet slog han mot en hvasskantad sten så att ett större, blödande sår uppstod.

Detta ökade naturligtvis hans raseri. Tydligen hade den illasinnade Johan Linders lagt ut den der stenen. Han — den usle fattiglappen — hade ju alltid varit afundsjuk på Per Hanssons välmåga och nu naturligtvis .., Jaha, reflektionerna gjorde sig självfva.

Men han skulle ha betalt, den stackaren — både för ny och gammal ost — det svor Per Hansson på medan han ännu låg på ryggen i landsvägsdammet, med blodsprängda ögon betraktande den bleka månen, som sakta och safligt tycktes skrida fram öfver himlahvalfvet. Så reste han sig, gick fram och fattade tag i staketet framför Linders hus samt drog ur fickan / upp en sten, hvilken han måttade mot stugfönstret.

»De ska7 ha betalning, de uslingarne», gnisslade han mellan tänderna! Men stenen råkade inte utanslog endast med en dof dunst mot väggen. Ingen rörde sig inne i huset. Antagligen voro alla försänkta i djup sömn.

Åter en sten susade genom luften. Den träffade sitt mål och en fönsterruta krossades med ett klingande ljud, under det projektilen rullade fram åt golfvet. Snabb som en blixt drog Per Hansson fram ytterligare en sten, med hvilken han krossade en annan fönsterruta.

Därpå fortsatte han sin väg med en skyndsamhet, som man knappast kunnat tilltro honom, men som mer än väl motiverades af de misstänkta ljud som förnummos inne ifrån Linders stuga, där man nu tycktes ha vaknat och kommit till insikt om situationens egentliga art. Det dröjde dock en stund förrän Linder, som ju ej så noga kunde veta huru många hemfridsstörarne kunde vara till antalet, vågade sig ut.

Naturligtvis afhördes ingenting — endast långt borta i norr syntes en svart skugga glida undan i skymningen. För öfrigt låg den ljumma sommarnatten vid och klar och tyst öfver nejden. En hvit dimma ångade ur markerna och luften var fyld af sommarens alla rusande vällukter, hvilka legat bundna under dagens kväfvande hetta, men nu sluppit fria.

Linders lyssnade en stund, men afhörde ingenting annat än ett osäkert eko af bortdöende steg. Så snurrade han med en snabb rörelse om på klacken och återvände in, väl bommande om sig. I fönstret spikade han inifrån ett par brädbitar, hvilka fingo tjänstgöra som provisoriska rutor.

Det är långt emellan grannarne i denna trakt och Per Hansson hade ytterligare en dryg sträcka att vandra sedan han lämnat platsen för sin »hämd»bakom sig. Han gick ovanligt lätt — hämden är ljuf — den kan till och med gjuta spänstighet och kraft i de mest vacklande ben. Per Hansson kände sig till mods ungefär, som om han utfört ett storverk, och han frossade redan vid tanken på huru alla människor skulle spörja och undra hvem det var som gifvit Linders hans rättvisa straff. Men han allena skulle veta det, han allena skulle inte pinas af den stingande, aldrig tillfredsställda nyfikenheten.

Han satte sig ned på en sten utmed landsvägen. Han behöfde pusta ut efter den hastiga spatserturen och på samma gång göra en liten öfverblick på det som tilldragit sig. Han lutade hufvudet i händerna och »grunnade» — fördjupande sig i själfkära betraktelser ända tills hans ögon sakta föllo samman till sömn...

Någon ristade i honom — en gång — två —, tre — fyra gånger. Han slog förvirrad upp ögonen. Framför honom stod en i vid själ insvept kvinna, som sade:

»Skall du inte gå hem nu, Per? Det är ju inte likt någonting, att sitta kvar här midt i natten. Opp med dig!»

Han stirrade och stirrade men lyckades ej med sina sömniga ögon genomtränga skymningen så mycket, att han kunde se hvem den talande var. Rösten hade han visst hört förr, men kunde ej erinra sig när och hvar. Besynnerligt.

Han hade iust en fråga på läpparna, då helt plötsligt ett minne slog honom — tilldragelsen under natten. — Ah — han hade naturligtvis varit sedd af denna kvinna, som nu kom och störde honom i hans ro. Nu hade hon antagligen för afsikt attanmäla honom och åtala honom, samt vittna mot honom.

Det var fräckt — det var oförskämdt — men det skulle straffas.

Det var honom ett ögonblicks verk att ur gärdesgården bakom honom rycka loss en stör af försvarliga dimensioner. Med denna rusade han emot den okända som ej hann vika undan utan segnade omkull för ett kraftigt slag af honom.

Han gjorde stora ögon. Det där var i alla fall inte hans mening. Han skulle tukta litet, men ej så där hårdhändt. Lika godt emellertid, nu var vittnet undan och skulle antagligen hålla munnen.

Det föll en sten från hans bröst, då han kom till insikt om detta faktum, och det var med spänstiga, lätta steg, han fortsatte vägen mot sitt hem.

Plötsligt hejdade han sig, stannade och mumlade:

»Det skulle i alla fall vara bra roligt att veta om — om hon ligger där ännu — och hvem hon är.»

Så vände han om och smög sig sakta fram genom skymningen, långs vägen. Hans förstånd var visserligen ännu temligen omtöcknadt, men ej värre än att han insåg det han hade att med största försiktighet nalkas offret för ögonblickets dåliga ingifvelse. Någon annan kunde ju lätt hafva påträffat den afd anade eller döda — hvilket det nu var — kvinnan, och då dugde det ej att komma spatserande helt lungt, ty då kunde man spatsera rakt i fördärfvet. Man måste ha ögon i skallen och se sig för, det är nödvändigt, framför allt i dylika situationer.

Lyckligtvis afhördes intet, utan kom han utan något som hälst äfventyr, fram till sitt offer, somännu låg kvar i samma ställning. Han erfor visserligen en känsla af beklämning då han ånyo nalkades platsen för sitt dåd, men han bemannade sig dock med mod och trädde fram. Det prasslade hemlighetsfullt i småbuskarne utmed vägen. — »Skulle det möjligen vara spöken», frågade han sig själf. »Åhnej», svarade han, »spöken komma inte fram en sådan här månljus natt, det skall vara storm och höst och gnällande låt genom luften, då sådant händer. Men i natt — bah — månsken och vindstilla och tystnad rundt omkring — åhnej. Det är grodorna, intet annat, som äro vakna för att oroa mig.»

Han lutade sig öfver kvinnan och tyckte sig höra något liknande en svag andning. Kanske lefde hon ännu — så mycket bättre. Hon skulle nog i alla fall tiga med hvad hon hört och sett. För öfrigt kunde hon ju ingenting bevisa, så det var nog inte lönt hon försökte komma med några påståenden, inte.

Men att hon låg så där stilla och tyst utan att röra sig och med ansiktet borradt ned i sanden, det bådade intet godt för honom — för hans framtida samvetsro och frid.

Han måste undersöka saken.

Med ena handen tog han under kvinnans hufvud, hvilket han lyftade upp från marken, hvarpå han med andra handen lyckades gifva kroppen ett annat läge. Törst nu kunde han se ansiktet af den fallna.

Han ryckte förskräckt till vid denna syn.

Det liknade — men nej, det kunde dock inte vara möjligt. Han kunde för resten inte i den rådande halfskymningen helt urskilja dragen. Men likheten var i alla fall stor.Med darrande hand trefvade han i fickorna efter en tändsticka. En stund förlöp, förrän han fick fatt i en dylik, som han genast tände. Det bleka skenet från lågan föll rakt i ansiktet på kvinnan.

Jo, sannerligen — det var hon — hans egen hustru.

I ett nu var han fri från hvarje återstod af rus, och det dröjde inte länge förrän han hade hela sammanhanget af nattens tilldragelser klart för sig. Hustrun hade naturligtvis känt sig orolig öfver hans långa bortovaro samt gått ut för att söka honom.

Och så hade han i fyllan och villan ... Men, huh, han ville verkligen inte tänka på ens, hur illa han burit sig åt. Han nästan ryste af fasa öfver sig själf, och på hans panna rann kallsvetten i stora, sipprande droppar. Han blef tvungen att sätta sig ned på vägkanten en stund, för att hämta sig från den vilda sinnesrörelse, som bemäktigat sig honom.

Plötsligt slog honom emellertid den tanken, att något måste göras — ovilkorligen, så vida ej hans skuld skulle växa sig än högre, än den redan var.

Han reste sig, stönande, och förr än han själf visste om det, hade han i hastigheten utslungat ett hest, doft:

»Förbannelse öfver denna galenskap — dessa, rusdrycker, som försätta en i sådant tillstånd, att man inte vet hvad man gör, utan rusar på i blindo.»

Därpå tog han hustrun i famnen och bar henne hem. Här nedlade han henne på sängen i stugan och vidtog sedan alla de åtgärder han kunde utfundera, för att ånyo kalla henne till lif. Det lyckades honom också verkligen. Med ett djupt stönande slog honupp ögonen och såg sig förvånad omkring. Han sade några förklarande ord, och bad henne på samma gång om förlåtelse, för det lidande han tillfogat henne.

Om några dagar hade hon i det närmaste återhämtat sig från misshandeln, och inom kort var allt sig likt i huset.

Dock inte allt. Per Hansson hade blifvit mera tänkande och allvarsam än förut. Det hände ofta nog, att han satt långa stunder, försänkt i grubblerier, alldeles som hade han något inveckladt problem att lösa. En dag, sedan han ovanligt länge setat med hufvudet hvilande i händerna, reste han sig plötsliga i hela sin längd, strök bort en hårtofs ur pannan och sade till hustrun:

»Vet du mor, jag har många gånger tyckt, att lifvet är en underlig skola, så till sägandes. Man får alltid lära något, som man förut ej kommit sig för att tänka på. Till exempel den där natten... ja du förstår nog att jag lärde något då.»

Hustrun såg förundrad upp från sitt arbete. Hon hade aldrig förut hört mannen tala på detta sätt, och inte förstod hon heller rätt, hvad han menade, men så mycket förstod hon dock, att han hade rätt i hvad han sade. Och hon nickade instämmande.

Per fortsatte i en sorts monologisk ton, mera för sig själf än för hustrun:

»Men man får mycken aga i lifvets skola. Man har skarpa rottingar där till sitt förfogande. Stundom får man bruka dem själf, och då gör man det äfven alldeles som vore man nyfiken efter att lära känna, hur det smakar. Men då man en gång kännt svedan, kallar man agan förbannelse — och kanske har man rätt.»FÖRELÄSNINGSMAGASINET

TIDSKRIFT

FÖR

NYKTERHETSUPPLYSNING

UTGIFVEN

AF

Tredje årgången.

Löp. N:o 9. 4:de kvartalet. 1900.föreläsningsmagasinet

utkommer kvartalsvis (i januari, april, juli och oktober).

Pris pr kvartal.............. kr. 0:50

» för helt år..........___ » 1:75

(postbefordringsafgiften inberäknad).

Prenumeration kan ske a alla postanstalter i Sverige.

liberal kommission till agenter.

Tillskrif

C. THUNSTRÖM,

Nykterhetsbyrån, Stockholm.Oseden att dricka skålar.

Bedömd af en engelsk ambassadör.

Under drottning Kristinas regering sände Cromwell 1653 en ambassad till henne för att med Sverige sluta ett närmare förbund. Ledningen af denna ambassad anförtroddes åt den allvarlige puritanen Whitelocke, som, i en intressant dagbok, sedermera öfversatt på svenska, * meddelat sina intryck frÅn denna sin resa till och vistelse i Sverige. Bland andra fel hos svenskarne anmärker han flerstädes dryckenskap; och för att hindra sitt stora följe att falla offer för det samma, förbjöd han sina underordnade att dricka skålar. Det torde icke sakna intresse att anföra den ofvannämnda dagboken just i afseende därpå. A sid. 185 läses följande:

* Whitelocke, Bulstrode, dagbok öfver dess ambassade till Sverige åren 1653 och 1654. Öfversatt från engelsk. Upsala J. Edman, 1777.»Som Whitelocke fått höra, det man här i landet (Sverige) var mycket fallen för dryckenskap, och i anledning däraf brukade i starka viner och drycker dricka skålar, hvarigenom man, förutan att med fylleri skada sin hälsa, äfven svårligen syndade mot Gud, så hade han förbudit, att ingen af dess följe, så länge de' voro med honom, skulle få dricka några skålar, utan kunde de med hans förbud ursäkta sig.

I Upsala blef den engelske ambassadören bjuden till en officiel bankett, som till hans ära gafs d. 21 dec. 1653 å drottningens vägnar. Midt under måltiden steg ceremonie-mästaren* upp och kom med ett stort glas vin till Whitelocke, samt proponerade den fria republiken Englands välgång. Whitelocke ursäktade sig, att han aldrig drack skålar, och önskade, som det vore stridande emot det hos hans folk vedertagna bruket, att få ega sin frihet. Ceremonie-mästaren påstod, med en befallande ton, att han ej borde neka dricka sina principalers skål, men Whitelocke sade sig vara säker, att de ej illa upptogo hans förhållande härutinnan, och skulle de icke en gång själfva, om de voro tillstädes, dricka densamma. Dessutom hade han med mycken fara hemma förvärfvat sig den ädla friheten, samt skulle ogärna på ett främmande ställe mista den.

Ju häftigare ceremoniemästaren trugade, ju mera nekade Whitelocke, för att följa den gamla regeln: principius obsta. **

Härpå proponerade ceremonie-mästaren Cromwells skål, hvilken äfven afslogs, då han nästan med bitterhet

* hos drottning Kristina; han hette van der Linde. ** »motstå ett ondt i dess förstlingsyttringar.»frågade, om han hölle det för olagligt att dricka skålar, och sade därjämte sig icke nog kunna undra, att han ej ville dricka sin egen generals skål. Whitelocke svarade sig ej lasta någon, för det han drack skålar, och hoppades sålunda icke blifva tadlad för det han icke drack och att ceremonie-mästarens förundran var alldeles fåfäng. Cromwell hade, såsom general för sina soldater, annan syssla än dricka skålar, och frågade endast efter, huru de i mera betydande saker uppfylla hans ordres. Efter någon ordväxling, som var ej alldeles utan hetta, bad ceremonie-mästaren Whitelocke, som ock D:r Whistler,* dricka dessa skålar, men då hans begäran af dem afslogs, blef han helt ond och frågade med hetta, hvarför de ej ville dricka skålar? De frågade, tillbaka, hvarföre icke med lika skäl äta skålar? hvarpå ceremonie-mästaren svarade, att de böra taga seden hvart de komma, och hemma i akt taga sitt lands bruk.

Whitelocke svarade sig ej känna dessa lagar, och fann ingenting, som kunde ålägga honom, i sin värdighet, att följa andra bruk, än dem han själf fann för godt att antaga.

* som hörde till ambassadörens följe.Är rusdryckshandteringen ett brott eller en laglig handtering?

En lord Bramwell, moderatist af renaste vatten, utgaf för några år sedan en broschyr för att föra sin visdom till torgs. En svensk tidning med samma åskådning hugnade oss svenskar med ett längre utdrag ur denna broschyr och prisade denne lord, för att han hade mod att bekämpa »ett för dagen modernt anskri».

Det är 15 år sedan detta skrefs, men ännu höjes detta »anskri» och det med rätta, ty det var ingen — modesak, som snart skulle försvinna för att efterträdas af någonting annat nytt. Vi ha endast gått litet längre, d. v. s. ökat våra fordringar och mera bestämt vårt mål: »bort med rusdryckerna».

En och annan torde äfven anse ofvanstående fråga som ett oberättigadt »anskri», men det kan nu ickehjälpas. Många äro nog äfven böjda för att jakande besvara den senare delen af frågan. Och i viss mening ha ju dessa rätt. Det är en loflig (= laglig) handtering tills vidare. Man har nämligen laglig rättighet att tillvärka och försälj a rusdrycker, men därmed kunna vi icke nedtystas.

Vi påstå, att rusdryckshandteringen är ett brott emot barmhärtighetens lag. Ty rusdryckshandteringen är en grym handling, emedan den plundrar tusentals människor på, hvad för dem är dyrbarast, på människovärde och familjelycka. — Se här en familjetilldragelse ur värkligheten, tagen ur högen bland de många af samma eller liknande slag:

Ett par grannar på landet hade under 10 års tid ej tilltalat hvarandra, emedan de voro ovänner. Att deras barn lekte tillsammans, kunde dock icke förhindras.

En dag vid jultiden träffades de båda grannarnes söner, små parflar på en 7 a 8 år. Den ene frågade den andre: »Hvad gör din far?» »Jo, han super.» »Får du något med då?» »Nej, jag får ingenting. Jag har bedt flere gånger att få smaka, men far säger jämt nej, och att jag får vänta, tills jag blir karl.» Den andre genmälde: »Följ med mig hem då, så skall du få smaka. Jag får alltid smaka utaf far!»

Grossen följde motvilligt med. Han hade nog en förnimmelse af, att det icke var rätt att gå till grannens i afsikt att smaka på den förbjudna frukten eller med andra ord, det som nekades honom hemma.

Han följde emellertid med, och hans lekkamrat berättade för sin fader, att denne gosse aldrig fick smaka något »starkt».

»Hm», tänkte fadern, »här blir ett ypperligt tillfälle till hämd».

Han- tog gossen på sina knän och gaf honom till en början ett glas vin och sedermera 2 glas konjak efter hvarandra. Som konjaken hade samma färg som vinet, var det ganska lätt för den djäfvulske mannen att locka barnet att dricka.

Grossen somnade strax därpå och — vaknade aldrig mera upp.

Han hade blifvit alkoholförgiftad, ett offer för själfhämden genom rusdryckerna. Och mördaren? Han gick naturligtvis fri. Hade han slagit ihjäl barnet med buteljen (eller något annat tillhygge), då hade han blifvit straffad, men när han begick ett mord med buteljens innehåll (med alkohol), då kunde icke lagens arm nå brottslingen. Hade buteljen innehållit något annat gift än alkohol, hade han äfven varit underkastad laga ansvar. Behöfs något annat bevis på, att denna handtering är brottslig?

Rusdryckshandteringen är vidare ett brott emot kärlekens lag. »Du skall älska din nästa såsom dig själf» är en af paragraferna i denna lag. Men huru efterlefves denna lag af dem, som »utskänka» gift åt sina medmänniskor? Jo, på det sättet, att de kasta om budet så, att det fått denna form: »jag skall endast älska mig själf». Åtminstone blir praktiken sådan. Huru skulle man annars kunna förklara den flinthårda egennytta, den hjärtlösa likgiltighet gent emot offren för denna handtering? Nej, någon kärlek kan icke spåras hos kung Alkohols trogna ämbets-och tjänstemän. Men man förskansar sig bakom följande:»Vi tvinga ingen att dricka. Vi sälja vår vara åt dem, som vilja köpa».

Alldeles riktigt. Men om ingen tillhandahölle denna vara, då funnes icke dessa tusentals offer för rusdryckshandteringen.

Slutligen är denna handtering ett brott mot moral och goda seder. Den är en fiende till allt ädelt, godt, sant och skönt. Den neddrager i smutsen anständighet, ett värdigt uppförande, heder och ära. Den bespottar allt heligt. »En bespottare är vinet, en larmare är rusdryck, och ingen, som raglar däraf, är vis», säger Salomo. Och erfarenheten bekräftar, att han talat sant. Man stoppar in i munnen en fiende, som stjäl bort förståndet.

Vi uppfordra därför hvarje man och kvinna inom Sveriges gränser att hjälpa oss att få bort rusdryckshandteringen, ty den är, från hvilken sida man än betraktar saken, ett brott, ett ondt, en grym tyrann. Och det synes oss, att man med fog på denne fiende kan tillämpa Tegnérs ord uti »Svea.»

»Du bär ej utländskt ok. Ditt eget ok är värre. Hvar slaf af sitt begär har en tyrann till herre.»"Ännu lefva de gamla gudar!"

I »Söndagsbladet» för den 12 januari 1845, sålunda för öfver 50 år sedan, kunde våra förfäder läsa följande målande betraktelse öfver »lejonmärgen» — med andra ord öfver det kungliga svenska bränvinet och dess betydelse i samhället.

»Hvad göra vi? Jo, prosaiskt sagdt: vi supa. Flaskan är vårt sköldemärke. Flaskan följer oss från det ena året till det andra. Våra folknöjen skall man skåda från bränvinsborden. Vår förmögenhet, våra inkomster gå genom halsen, försvinna i halsen likt droppen i hafvet. Då Carl Johan dog, söpo vi af sorg, då Oscar I kröntes, söpo vi af glädje. Då representationsförslaget föll, söpo vi af gammal vana, och då nyåret var inne, gjorde vi så med. Gramla året söps ut och det nya in, och staden stank af fluidum i alla väderstreck. Komma vi från kyrkan,f öeeläsn:kgsmagasin.-et. 203

skola vi supa, äro vi på spektaklet, nöja vi oss icke med en glace, utan bränvinet måste fram. När vi födas, super man på vår kristningsdag, när vi dö på vår begrafningsdag. Lukten är oss välbekant, är oss kär. Det bränvinet, ack det bränvinet! Världen — nej, icke världen, men Sverige, men Stockholm behöfver en Luther i bränvinsväg. Ju mera man super, ju mera insupna och fördärfvade blifva vi: hvarannan man träffar stinker bränvin på långt håll.

Ar det den »lejonmärg», hvarom skalderna tala? Ja, vår lejonmärg dricka vi ur bleckjumfrur och dricka den lika gärna morgon som afton, middag som natt. Lemna vi den för någon gång, så är det för punschen och konjaken. Smaken är härlig, och vi dofta alla mycket godt, och vi må så väl. Vi hafva inga bekymmer, som trycka vårt hjerta, utan detta ligger förvaradt i sprit, i ren sprit, bomb- och brandfritt, det plågas aldrig af känlornas makt, det förblir otillgängligt för allt, utom för ny sprit, och då finna vi oss ännu bättre, då få vi ännu friskare stämning, ännu mera lifvad tankeflykt!»

*

Vi hafva firat minnet af goodtemplarordens 20-åriga verksamhet i landet, och mycket har onekligen uträstats på denna tid. Men, i stort sedt, är väl skilnaden mellan nu och för 50 år sedan så stor, man kunde vänta och önska? Om vi se oss omkring på gator och torg, på restauranter och källare, på guld-och bolagskrogar, och så göra en liten titt in i ett204 FÖRELÄSNINGSMAGASINET.

eller annat hem dessutom, så skola vi finna, att mycket ännu är att uträtta för kloka och praktiska nykterhetsvänner.

Låtom oss framför allt ihågkomma, att litteraturen är en mäktig häfstång, då det gäller reformer af här ifrågavarande art. Den nykterhetslitteratur, som under de senaste åren börjat spridas i vårt land i allt vidare kretsar är ett utsäde, som i våra dagar slår rot, isynnerhet bland de unga, för att hos våra efterkommande framväxa i form af en allmän opinion, hvars resultat skall blifva: bildningens dom öfver rusdryckerna.

Bidrag till Nykterhetshistorien från äldsta tider.

(Arkiv- och Bibliotekforskningar för Föreläsningsmagasinet). Af Professor F. Schullhess,

(Sveriges första förordning för krögare och gästgifvare — år 1622.)

(Efter ett originalexemplar).

Dr&ning / för Krögare och

GäStgifware Ocss huru Accijsen aff

allehanda fremmande drycker vtgifvas Skal.

Först/ Skole uthi alle Städer öfuer heele Rijket förordnas wifje Krögare och GäStgif= ware/ the Som aff H. K. ML ther på blifwa Privilegierade / och ellieSt få mânge Som Stathollaren eller Fougden/ Sampt Borgmästare och Rådh pröfwa kunne och befinne uthi hwar Stadh nödige wara: Hwilka Skole wara Konungenom och Stadenom trogne och rättrådige/ och Sigh effter theSSe för= fattade Artiklar/ rätte widh det poen til görandes Som cher hos förmäles.2. 3ngen Krögare eller GäStgifware skal någon fremmande dryck/ Wx\n eller (Döl i fin Källare inläggia/ eller anSti^a låta/. fö^r än han hoos 0ppfynesmannen bafwer anfagdt och teckna låtit hwadh flags Dryck chet är/ hUru myckit / och aff hwem han köpt haffner. (Dch cher uppå skal han tagha en Sedel aff (Dpfynesmannen. Gör han ey få/ vtan tagher dryckerne in förr än the anfagde äre/ miSte dryckerne til Hospitalet/ och böte ioo. mark Konungenom/ Stadenom och VTlåls-ägandenom til treskiptes.

3. Allé Kröghare eller Gäffgifware uthi Städerne skole hafwa theres ferdeles Skiölder och Cafler uthe hånglande cher che boo/ cher chen wäghfarande man kan them känna uthaff. (Dch skole the wara förfedde medh Cocementer och alle= banda nödhtorffter och lägenheter / Som then wägh= farande/ och the forn komma til chem til gäst kunne behofwe och Jagare för fine penningar.

4. Jföruthan theffe fkal ingen hvarken Borgare eller anbva i Städerne måghe Kannetals fälia eller uthtappa någon Fremmande .Dryck/ Ööl eller JPijn t widh förluSt uppå thet Stycke/ ii\\m eller tunna JDijn eller ©öl hatt tappar aff/ til Hofpitalet/ och cher ho°s 4°- mark böter Konungenom/ Stadenom och Mfålsägandenom til trefkiptes. Cher emoot fkole cheSfe Kröghare och GäStgifware waraböte 4.00. Xftavt Konungenom/ Stadenom och -HTålsägandenom til treskiptis.

7. Krögare fkole icke Sälta theras Drycker uth för högra prijs ån forn che taxerade och fatte äre/ 3cke ^ok ity tyUtx fälla cheres IDijn eller Ööl pipetals / Åhmetals eller Cunnetals» Fins thet annorledes/ miSte drydeme til Hofpitalet/ och böte 40, 2Hark. Konungenom/Stadenom och M[åls= ägandenom til treeskiptes.

8. Hwart Fi^rdings Åhr /skole Krögare eller GäStgifware Ieffrere ©pfYnesmannen Accifen, forn them aff theres dryper Konungenom giffua bör / effter %n ©rdning/ forn här effter folier/ räk= nändes ifrån ttyn tiden forn the dryckarne anskrifwe låte. Göre ity ey th^t, viljan länger ther medh förfumme/ böte Konungenom/ Stadenom och Måls= ägandenom 40. M[ark til treeskiptes.

9- ©ch skal ingen Krögare/ fåfom icke heller någon Borgare eller anbve i Stadljen måge fälia någhot Fremande Brännewijn / eljwad nampn chet hälst hdffUa kan/ Bliffuer någon ther med befunnen/ mifi:e famma Fremmande Brennewijntill Hospitalet, och böte Konungenom/ Stadenom och 2Tlåls= ägandenom 2 00. -Mark til treeskiptes.

\0. Borgare och andre forn i Stadenom och uppå Mtalmerne boendes äre/ och wele något IDijn eller Fremmande (Döl utfst thércts Källare208 EÖRELÄSNINGSMAGASINET.

förplichtadhe alltijbh at hafwa gott IDiju och Ööl i förrådh Kannetals at fälia för dem forn fådant begära.

5. Så skal och ingen Krögare eller Gäst= gifware måge hafwa meer än enahanda flag3 tDijn uchi fin Källare til at uchtappa/ få at then forn fälier Zlenftt tDijn må ey fälia Spanfkt eller Frankt/ <£Y he^er then Som haffuer Frankt Win/ Sälta Zienftt eller SpanSkt/ 3cke häller then Som haffuer SpanSkt eller något annat Starkt Wx\n/ at fälia Renftt eller Franskt. Sammaledes skal och ingen haffua mere än enahanda flag3 Främmande (Ööl i Källaren at Sälta. Doch må en Geftgifware hafwa enahanda flag3 IDijn och enaiianöa flag3 Fremmande Ööl tillijke i fin Källare faalt/ för fine GäSter skul. 3ten1 tt?en Som haffuer Spanskt VO\\nl må cher aff haffua allehanda flag3/ fåfom och annat Starkt JPijn ther hoos / föruchan ^n\lt och Franfkt. Gör någon annorledes/ miste chet Slag3 drfcker Som han Således olofligen tappar/til Hospitalet, och böte 40. Vdaxt Konungenom / Sta= denom och -Målsäganden til treeSkiptes.

6. Skole och Krögare Sälta cheras Drycker medh rätt Stad3ens mått/ Hannoxf Stoop och (Qwarter/ Så at che ingen cher medh bedraghe och befwike. Bliffuer någon beslagen cher medh/ at han brukar orätt mått/ ehwad-h th^t hälst är/infäggia til theras eget hwsbetjoff/the skole äfwen Så wäl forn Krögare det anfäya tjooé Dppfynes= mannen/ hwad flag3 dryck thet är/ huru myckit/ och aff hwem han thet bekommit haffuer. (Dch fkola che cher aff fixayt Accifen uthgtf wa och lewerera / nemligen halffparten mindre än forn Krögare aff theras drycker giffua. Hwilken ey få gör/ mifi:e drycken til Hofpitalet, och böte Konungenom / Stadenom och Målsägandenom 40. Mark til tree-Skiptes. Doch skole Adelen fritt haffna uthan Accijs hwadh dryper forn the fielffue och uppå theras eg?n bekostnad ifra ^xemmanbe Cand in= beställa/ och fixayt anten läggia i theras Källare i Staden / eller och skick a genast til theras Gårdar. Men köpa the dryckerne upå något Skip uchi Städerne/ tå skola che gifwa Accijs cher aff fåfom andre/ effter (ordningen.

Cayering uppå allé handa Fremmande Drycker/

och ht.oc.dfy ther aff i -Hccijs gismas skal.

qwax Kanna. -2lcctjs.

6. Marek Claret. (1 öre. 12 pen.

5. Marek Malwefier 1 öre. 6 pen.

5. Marek Peterfement 1 öre. 6 pen.

5. Marek Canari IDijn 1 öre. 6 peri.

4^ Marek rDinfäk 1 öre.

5. Marek Dngersk tDijn 1 öre. 6 pen.

5. Marek Hy Möff 11 öre. 6 pen.

144. Marek Renff XDijn li öre.

3. Marek F: wiln 18 pen

1. Marek Swensk mjödh . 6 pen.

2. Marek £Ybef|miödh \ öre.

2 finare! FYnff mjödh 1 rö pen.

3. Marek Cittowsk miödh Aff en 18 peu.

14 Marek S. mjödh Kanna! 9 pen.

2. Marc! 2lple must t öre.

1. Marek g, er best ©öl 6 pen.

i. Marek Brun§wif3 Mf: 6 pen.

6. öre Gripswold3 Mumma 4t p^n..

5. öre Rostock Ööl 3 t pen.

5. öre C. Fat Ööl 34 pen.

4. öre C. Cumt ©öl i 3 pen*

2. öre SundSt ©öl • 14 pen.

4. öre IDi§mars <£>öl 3 pen.

4. öre Slet. ©öl I 3 pen.

2. IHarcf IDijn ^ttifia Aff emHanna f?alff öre.

4. öre S: 2ltikia aff een Hanna 3 pen.

4. öre Cyfk ^Itifia aff een Hanna 3 pen.

Här dryckerne ef sker tijden och inköpet Cayeras

högre/ få giffs och mere Accijs cher aff/ Men

när che werderas för ringare prijs / få giffs och

mindre Accijs. Hemligen/ altidjd chen 32.

penningen.

En dålig tröst.

Det har visat sig flerfaldiga gånger, att personer kunnat vara nyktra i åratal, men så hade de råkat ut för någon motgång, en större penningeförlust eller dylikt och då, för att få tröst i sorgen, ha de tillgripit rusdrycken såsom tröstare. Att detta var det sämsta de kunde hitta på, det ha de förut insett. För tillfället ha de möjligen nått sitt mål, men i längden ha inte alla världens rusdrycker kunnat gifva dem någon ersättning, för hvad de förlorat. Genom att bedöfva sina sinnen ha de endast arbetat på sin egen undergång. Det har fordrats en allt större och större bedöfning, och slutligen ha berusande drycker blifvit en vana, ett behof, som inte mera kunde afvisas, utan måste tillfredsställas med eller mot deras vilja.

I en norrländsk stad lefde för några år sedan en köpman, som började sin bana under mycket små och obetydliga förhållanden. Han hade sin bod belägen på en bakgata och själf stod han där från morgonentill kvällen. Han var till ytterlighet sparsam, för att inte säga girig. Till börden torde han ha varit finne. Han var ständigt klädd i ett stort förskinn och trätofflor.

Så hölls i den staden en dag en exekutiv auktion på en på Storgatan välbelägen gård (hus), i närheten af kyrkan. Herr K. var närvarande och bjöd på huset och] stannade för högsta anbudet. Det var 16,000 kronor. Alla förvånades, ty ingen trodde, att K. ägde denna summa. Auktionsförrättaren förklarade, att beloppet skulle pr kassa inbetalas. K. svarade, att han genast skulle springa hem efter pänningarne. Och så begaf han sig i väg, under det han mumlade 16,000 kr., 16,000 kr., 16,000 kr., och förskinnet slog mot benen, och trätofflorna dunkade mot gatstenarne. Men ändå trodde ingen, att K. skulle komma tillbaka med auktionssumman. Han kom likväl tillbaka och räknade upp hela köpeskillingen, troligen till stor missbelåtenhet för andra lika allvarliga spekulanter.

Så flyttade han till sin nya gård, lade bort förskinnet och trätofflorna, dref upp sin affär, så att han måste taga ett biträde, men var fortfarande mycket sparsam. Som ett bevis på det senare må anföras, att han ständigt beställde olinierade kontorsböcker (släppte själf till papperet) och lät biträdet på lediga stunder liniera dem.

Några år förflöto, och K. ökade sitt kapital mer och mer. Han var sin egen bankir, han behöfde aldrig låna. Han ansågs äga 150 a 200 tusen kronor.

Han hade en dotter, och denna blef gift med en köpman af nyare tiden; med en, som ständigt behöfde pänningar, och ansåg för en heder att »lefva eftersitt stånd,» antingen tillgångarne medgåfvo det eller ej. På sin måg förlorade K. vid ett tillfälle en större summa. Efter denna händelse var det slut med hans sparsamhet, arbetslust, omtanke och energi. Han började dricka, och det gick med snabba steg utför, tills han slutligen inte hade större lager kvar, än som kunde rymmas i en låda, 30 cm. i fyrkant,

»Så lätt alkoholen en hemlöcka grusar», säger Grustavus. Och vi tillägga: flaskan är en dålig tröstare; ty hon endast försämrar, men ej på något sätt förbättrar en dålig ekonomisk ställning. Därför bort med sådana falska, svekfulla och bedrägliga tröstegrunder! De äro att likna vid den mannen, som byggde sitt hus på sanden. När floden och störtregnet kommo, föll huset, och dess fall var stort.I mjäLltsjiJLk: tid.

På civilisationens träd växer icke uteslutande goda frukter. På dess omfångsrika stam inympas den ena giftiga plantan efter den andra och alla skjuta de skott och frodas. Snart kväfves civilisationens mödosamt odlade och

vårdade växter af oarternas mångfaldiga ogräs.

Mänskligheten är mjältsjuk. Lifsledans, dådlöshetens, den häjdlösa njutningslystnadens, demoralisationens och storhetsvansinnets dämoner slå sina klor i människornas själar, kratsa ut det guld som finnes där och lämna kvar endast den af passionerna förbrända slaggen. Den ene efter den andre försvinner genom det moraliska vanvettets gungfly. Luften förpestas, smittan sprider sig, mjältsjukans ande kraxar på hvarje ruta och vill in . . .

Samhällskroppen är sjuk, dess varfyllda celler stinka, ur dess öppna bölder jäsa bacillernas myriader, organismen frätes och kroppen vrider sig i konvulsioner— men tjuter ändock af fasa när kiurgen nalkas med dissektions knifven och med dess blanka, fina klinga genom ett operativt snitt vill bortföra varhärdarnes rötter. Ty det gör ondt, det svider så . ..

* *. . ' '

Mänskligheten blir mer och mer feg. Och fegheten föder så mången annan giftig ört: hyckleri, trolöshet, opålitlighet, bristande ansvarskänsla, själfförnedring m. m. m. m. Opålitligheten och den bristande ansvarskänslan är dock måhända de tvänne farligaste af feghetens fallfrukter. Ty en ingången förbindelse eller ett aflagt löfte har för den af feghetsbacillen angripne individen ingen som hälst betydelse såvidt icke en sådan person finner sig ha direkt förtjänst af att hålla förbindelsen eller löftet. Och det anses nu för tiden för en särskild heder att kunna »sno» sig ifrån sina förbindelser ifall de icke smaka en.

Detta gör att man förbinder sig till snart sagdt hvad som hälst, utan att först närmare tänka på följderna, men med den vackra baktanken att om förbindelsen icke längre konvenerar »så struntar jag i det». Man känner icke något ansvar för hvad man lofvar eller gör och tycker sig alls icke ha någon skyldighet att ställa en karl bakom ordet. Manlighet anses nästan som kuriositet och den som är mast slängd i att försvara sig bakom sofismernas och de advoka-toriska knepens förskansningar anses som en riktig talang och ett fullfjädrade snille, som man tar af sig hatten för.

Men sådant där är egentligen endast lumpet och vämjeligt och misstroendeväckande och samhällsför-därfvande samt vardt det sunda förnuftets förakt. Dumhet och enfald båda kan och bör man förlåta, men ej falskhet och feghet. Man skall ej förbinda sig till något, som man icke efter moget öfvervägande tror sig om att kunna och fast beslutad att vilja hålla, och sedan förbindelsen är gjord skall man också sätta en heder uti att hålla den så långt och så vidt möjligheterna medgifva det. Det bör och måste finnas ansvarskänsla bakom våra förbindelser i lifvet om icke samhällsförhållandena i förtid skola råka ur led.

Se exempelvis, i våra nykterhetsföreningar. Hur många är det ej som inför hundratals medmänniskor med handen på hjärtat aflägga ett högtidligt löfte att afstå ifrån rusdrycker — för att strax därpå bryta löftet. Och sådant är gifvetvis icke annat än en ömklig feghet, alstrad af vanan att gång på gång bryta sina löften och förbindelser i andra lifsför-hållanden, tills man 'sjunkit ner till det stadium af moralisk otillräknelighet då själen icke längre är herre öfver de fysiska organismerna — med ett ord, då ambitionen är borta och man icke längre känner ansvar inför vare sig själf eller medmänniskor. Ett nykterhetslöfte är ett fritt afgifvet löfte som icke påtvingas någon hvarför man, om man icke bestämdt sig för att hålla det, ej häller behöfver afgifva det. Men då man en gång afgifvit det är det också tarfligt och fegt att bryta det.

Vi måste därför på alla vis söka fördrifva den värkliga fegheten från oss — döda den med löjet, hånet och föraktet då det sunda förnuftets resonnemang icke längre visar sig mäktigt att kunna invärka. Låtom oss komma öfverens om att feghet är mänsklig-

hetens plågoris och ett af de ömkligaste dragen i människonaturen — och må vi framför allt komma öfverens om att hos barnen grundlägga det värkliga modet — modet att vara ärlig i sin öfvertygelse, trofast i sina löften och manlig i sina handlingar.

*

Det är denna öfverhandtagande feghet och andliga slapphet som alstrar det sjuka själstillståndet hos vår tids

människor, det är den förhärjande, frätande, brännande och mördande mjältsjukans föregångare och därför skola vi nykterhetsmänniskor bekämpa den som en förfärlig farsort. Men i så fall måste vi dock själfva gå i spetsen och lägga bort allt kryperi inför våra motståndare, all feghet och allt skenheligt hycklande. Må vi utan förbarmande sticka dissekerknifven i hvarje sjuk samhällsböld vi träffa på. (Verd.) S. L.

Motivering till Lagförslag mot dryckenskap, i Tyska Riksdagen år 1892.

Vid pröfning af frågan huruvida och i hvilken utsträckning ytterligare lagliga åtgärder mot dryckenskapslasten vore erforderliga, bör det faktum beaktas, att värdshuslifvets och det sociala lifvets nuvarande ståndpunkt i jämförelse med forna dagars, har till följd en ökad spänning af den enskildes kropps-och själskrafter samt stegrade begär. Man måste vidare besinna att med mångfalden af olikartade njutningsmedel och den tilltagande lättheten att erhålla desamma äfven begäret efter alkohol tilltager inom nästan alla samhällsklasser. I vida kretsar är nu den öfvertygelsen utbredd, att man i moralens intresse och för att befrämja stegrandet af den enskildes arbetsförmåga och nationens andliga utvecklig mera verksamt än hittills måste uppträda emot krogarnes ytterligare uppsving och de däraf uppkommande farorna.Efter det att lagstiftningen hittills försökt att ordna enskilda sidor af denna angelägenhet och sedan talrika försök att vidtaga vidare åtgärder mot alkoholismen föreslagits af riksstyrelsen, riksdagen och de enskilda staternas regeringar, synes nu, enligt hvad andra staters exempel utvisar, ett lagförslag vara af nöden, hvilket liksidigt beaktade alla de olika rättsområden, som i denna fråga måste tagas i betraktande. Enligt resultatet af de företagna omfattande undersökningar och vetenskapens nuvarande ståndpunkt lider det intet tvifvel mer därom, att dryckenskapslasten i rättsligt hänseende fordrar en särskild behandling och att särskilda lagliga skyddsåtgärder måste vidtagas till afvärjande af de faror, söm dryckenskapslasten medför för de därtill hemfallna och för hela samhället.

Redan gällande bestämmelser i rikslagen rörande dryckenskapen bekämpande (nämligen de antagna bestämmelserna i yrkesförordningen, strafflagen och sjömansförordningen) komma icke att beröras i det lagförslag, som nu framlägges, och ej heller de här och där gällande landsrättsliga bestämmelser, hvilka direkt eller indirekt åsyfta dryckenskapens bekämpande.

Föreliggande lagförslag söker motarbeta dryckenskapen på tre olika sätt.

För det första skola de lagliga vilkoren för utöfvandet af de med rusdryckshandeln sammanhängande näringarne regleras, likasom ock följderna af dessa vilkors uteblifvande, samt de å nämda yrkens utöfvare stälda fordringar med afseende å dem åliggande förpliktelser.För det andra skola flere bestämmelser träffas berörande privaträttens område.

För det tredje skola fylleri och dryckenskap lagligen bestraffas.

I förbindelse härmed innehåller förslaget bestämmelser om de anstalter, som hafva visat sig nödvändiga för att rädda de åt dryckenskapslasten hemfallne och afvärja den nöd och fara, som till följd af denna böjelse uppstår för drinkaren och hans familj.

Vid de särskilda bestämmelserna torde följande beaktas:

§ 1.

Med afseende på vilkoren för utöfvande af de med rusdryckshandeln sammanhängande yrkena anbefalles ett skärpande af § 33 af yrkesförordningen på så sätt att erhållandet af tillstånd till bedrifvande af värdshusrörelse, utskänkning af spritdrycker och minuthandel med bränvin eller sprit genom en rikslag göres beroende af förefintliga behof.

Till bestyrkande af detta förslag bör närmast tagas i öfvervägande det resultat, som vunnits genom de på grund af ett beslut i förbundsrådet den 22 oktober 1885 företagna undersökningarna öfver handhafvandet af § 33 mom. 3 af yrkesförordningen.

Det enligt denna förordning af den 21 juni 1869 redan antagna beslutet, att tillstånd till utskänkning af bränvin och minuthandel med bränvin och sprit är beroende af bevis å förefintliga behof, var gällande vid utgifvandet

eller införandet af yrkesförordningen eller antogs omedelbart därefter i följande stater: Preussen, Bayern, Sachsen, Wurttemberg, Baden,Mecklenburg-Schwerin, Mecklenburg-Strelitz, Braunschweig, Sachsen-Altenburg, Anhåll, Schwarzburg-Rudolstadt, Waldeck Reuss ä. h., Reuss y. 1., Schaumburg-Lippe, Lippe.

I Sachsen-Meinigen gälde denna förordning blott för krogrörelse, icke för minuthandel med bränvin.

I Lubeck upphäfdes år 1872 denna förordning, som dittills i sin helhet där varit gällande, men antogs åter till laga kraft 1883. I Schwarzburg-Sondershausen infördes den 1876, så äfven så småningom i Oldenburgs olika landsdelar med undantag af städerna Oldenburg och Jever ända till år 1877.

I Hamburg var samma förhållande gällande hvad landsområdet angår. I Hessen, Sachsen-Weimar, Koburg och Gotha gjordes intet bruk af bestämmelserna i 33 § af yrkesförordningen förr än den nya förordningen af den 23 juli år 1879 utkom. Men efter utgifvandet af denna förordning hafva samtliga tyska staters regeringar med undantag af Bremen allt mer och mer gjort bruk af den numera utvidgade rättigheten i hela dess omfång. I Hamburg inskränkte sig dessa bestämmelser till landsbygden. Vid slutet af år 1886 var tillståndet i riket således följande:

Bedrifvande af krogrörelse och minuthandel med bränvin var beroende af förefintliga behof i hela det område, där yrkesförordningen var gällande med undantag af Bremen och Hamburgs statsområde. För bedrifvande af värdshusrörelse och utskänkning af andra spritdrycker än bränvin erfordrades likaledes i hela det område, där yrkesförordningen var gällande med undantag af Bremen och Hamburgs stadsområde,ett bevis å förefintliga behof, dock i städer med öfver 15,000 invånare blott såvida dessa utgifvet en kommunalstadga som berörde detta förhållande. Då härtill kan läggas att staternas regeringar så godt som allmänt äro af den öfvertygelsen att bevis å förefintliga behof är en nödvändig förutsättning för erhållande af tillstånd till ofvannämda näringsfångs bedrifvande, kan det ej anses annat än rätt, att genom en rikslag göra dessa vilkor obligatoriska. Sedan det nya tillägget af den 23 juli 1879 till yrkesförordningen antagits har i allmänhet en icke obetydlig minskning inträdt i krogarnes och värdshusens antal, medan däremot minuthandlandenas antal något litet ökats.

Om dessa förhållanden föreligga följande uppgifter:

I Preussen funnos: 1869 1879 mot 1869 1886 mot 1879

flere färre flere förre

Värdshus............... 43,591 63,550 19,959 — 62,720 — 830

Krogar................. 64,721 76,604 11,883 — 73,390 — 3,214

Minutförsäljnings-

ställen.............. 15,337 16,299 962 — 16,574 275 —

2. I Bayern.

1872 18/79 mot 1872 1886 mot 1879

flere färre flere färre

Krogar o. värdshus ... 24,776 34,861 10,085 — 34,069 — 792

Minutförsäljnings- icke

angifna ställen ....—- 3,666 — — 3,597 — 69

3. I konungariket Sachsen.

1879 1886 mot 1879

flere färre Värdshus utan bränvinsutskänkning 137 124 — 13

Värdshus med bränvinsutskänkning 4,896 5,126 230 —Krogar utan bränvinsutskänkning... 1,490 1,438 — 52 Krogar med bränvinsutskänkning... 8,668 8,986 318 — Krogar uteslutande för bränvinsutskänkning

.... 169 145 — 24

Minutfförsäljningsställen.............. 4,957 4,988 31 —

Af de 490 krogar och minutförsäljningsställen, som sedan 1879 ytterligare öppnades, belöpte sig antalet däraf på städerna Dresden och Chemnitz, hvilka dittills icke ägt någon kommunalstadga till 324 + 61 = 385. I staden Leipzig, för hvilken statut finnes upprättad, har krogarnes antal sedan 1879 vuxit med 335. Den inträffade ökningen inskränker sig alltså till de större städerna. I amtmanskapsområdena har krogarnes antal minskats med 172, d. v. s. 2,8 %.

4. I Wurttemberg.

1879 1886 mot 1879

flere färre

Värdshus...................................... 7,686 7,579 — 107

Krogar... 8,987 7,934 — 1,053

Minutförsäljningsställen .... 850 1,035 185 —

Ökningen i minutförsäljningsställena för bränvin förklaras hufvudsakligen däraf att tillåtelse därtill för apotekare och sockerbagare icke är beroende af förefintliga behof.

5. I Baden.

1878 1886 mot 1878

flere färre Krogar och värdshus .... 9,437 8,881 — 556

Ar 1883 funnos 8,860 krogar och värdshus. Den sedan dess inträdda ökningen af 21 st. kommer uteslutande på städer med öfver 15,000 invånare, för hvilka ingen kommunalstatut finnes upprättad.6. Om Hessen föreligga inga uppgifter.

7. I Mecklenburg-Schwerin äro förhållandena blott kända i städerna och på kronogodsen, men icke på riddargodsen. Här funnos:

1879 1886 mot 1879

flere färre

Krogar i städerna........................... 950 1,053 103 —

» på kronogodsen..................... 682 770 88 —

Tillsamman 2,632 2,823 191 —

8. Från Sachsen-Weimar föreligga inga uppgifter blott underrättelse om det förhållande att sedan 1877 det dittills tillväxande antalet krogar icke hade ökats.

9. I Mecklenburg-Strelitz.

1879 1886 mot 1879

flere färre

Värdshus i städerna .... 50 79 29 —

> på landsbygden............... 185 184 — 1

Tillsamman 235 263 28 -

Krogar i städerna........................... 134 116 —-18

> på landsbygden.................. 45 47 2 -

Tillsamman 179 163 — 16

Tillväxten i värdshusens antal förklaras till en del däraf att under åren 1878—1886 flera olika järnvägar voro under byggnad.

10. I Oldenburg.

a) I kela riket excl. staden Oldenburg 1879 1885 mot 1879

flere färre

Värdshus.. 1,241 1,204 — 37

Krogar... 1,421 1,237 — 184

Minutförsäljningsställen..................... 289 257 — 32b) I staden Oldenburg i början af år 1884 1885 mot 1884

flere färre

Värdshus... 54 57 3 —

Krogar .... 139 128 — 11

Minutförsäljningsställen .... 30 30 — —

11. Från Braunschweig föreligga inga siffror, blott det meddelande, att sedan 1880 en minskning inträdt i krogarnes antal.

12. I Sachsen-Meiningen.

1878 1875 mot 1878

flere färre

Värdshus....................................... 472 524 52 —

Krogar.. 937 791 — 146

Minutförsäljningsställen icke angifvet — 565 ? ?

13. Från Sachsen-Altenburg föreligger blott den uppgiften, att sedan 1880 krogarnes antal minskats med 61.

14. I Sachsen Coburg och Gotha.

a) I Sachsen Coburg—Gotha 1879 1886 mot 1879

flere färre

Värdshus och krogar........................726 714 — 12

Minutförsäljningsställen .... 452 419 — 33

b) I Sachsen Coberg............ 1884 1886 mot 1884

flere färre Värdshus...................................... 177 179 2 —

Krogar.. 252 258 6 -

Minutförsäljningsställen ....138 150 12 —

15. I Anhalt har från den 1 oktober 1879 till den 1 januari 1886 krogarnes och minutförsäljningsställenas antal ökats med 131.

16. I Schwartzburg-Sondershausen.

1876 1879 1886 mot 1879 ell. 1876

flere färre

Krogar och värdshus ... 398 420 376 — 22

Minutförsäljningsställen 424 icke angif. 361 — 63

1517. I Schwartzburg-Rudolstadt.

1869 1879 mot 1869 1885 mot 1879

flere färre flere färre

Värdshus.............. 128 222 94 — 227 5 —

Krogar och. minutförsäljningsställen 379 622 243 — 558 — 64

18. I Waldeck.

1881 1885 mot 1881

Värdshus...................................... 279 254 — 25

Krogar .... 45 45 — —

» utan bränvinsutskänkning ... 27 21 — 6

Minutförsäljningsställen .... 42 37 — 5

19. I Reuss ä. 1. har sedan 1879 krogarnes antal vuxit med 29, minutförsäljningsställena med 7.

20. I Reuss y. 1. hafva krogarnes antal sedan 1879 ökats med 23.

21. I Schaumburg-Lippe.

1879 1885 mot 1879

flere färre

Krogar och försäljningsställen .... 192 184 — 8

22. I Lippe.

a) I städerna... 1870 1880 mot 1870 1886 mot 1880

flere förre flere färre

Krogar ....142 175 33 — 177 2 -

Minutförsäljningsställen 157 176 19 — 191 15 —

b) På landsbygden:

Krogar...................253 298 55 — 291 — 7

Minutförsäljningsställen 265 314 49 — 312 — 2

23. I Lubeck.

1873 1882 mot 1873 1883 mot 1882 1886 mot 1883

flere färre flere färre flere färre

Krogar och

värdshus 435 580 145 — 566 — 14 524 — 42

24. I Bremen.

I stadsområdet funnos 1867 (före Upphäfvandet af koncessionstvånget) 649 krogar, d. v. s. en krog på 115 invånare; 1886 efter en 18-årig befrielse från pröfning af frågan om bevis å förefintliga behof uppgick antalet till 862 krogar och minutförsäljningsställen, d. v. s. 1 på 139 invånare.

I landtområdet, där samma lagar voro. gällande:

1867: 164 försäljningsställen, d. v. s. 1 på 139,o invånare.

1886: 214 försäljningsställen, d. v. s. 1 på 143,5 invånare.

Angående Hamburg är det blott bekant att antalet utskänknings ställen inom landtområdet, hvilket antal varit i jämt stigande intill år 1879, sedan dess icke ökats.

Följaktligen funnos, så långt jämförliga siffror föreligga, innan tillägget af den 23 juli 1879 till yrkesförordningen trädt i kraft, tillsamman 226,722 värdshus och kroglokaler och 27,697 minutförsäljningsställen.

I början af år 1886 däremot 220,395 värdshus och kroglokaler samt 27,998 minutförsäljningsställen.

Värdshusens och krogarnes antal har alltså minskats med 6,327 men minuthandels ställena ökats med 301.Varning för bandhunden

eller

Hvar skall anslaget stå?

För någon tid sedan passerade vi en stor hundkoja. Vid ingången till densamma låg en stor, vacker hund. Åsynen af det stora och vackra djuret manade oss att egna en liten vänlig smekning åt dess välformade hufvud. Med mildhet i sinnet nalkades vi sålunda den stora fyrfotingen, som syntes betrakta oss med en öfverlägsen vårdslöshet. Plötsligt föllo våra blickar på en öfver hundkojan befintlig anslagstafla, hvarå med stora bokstäfver stod: Varning för bandhunden!

Denna korta varning hejdade våra steg, och i stället för att nalkas det vackra djuret med en vänlig smekning, drogo vi oss tillbaka med en känsla af fruktan och harm. Vid närmare eftertanke funno vi dock en anledning till glädje och tacksamhet — äfven här. Och denna anledning Var den lyckligaomständigheten: att varningen stod på sin rätta plats.

Antag t. ex. att hundens ägare skulle placerat varningen på några tusen fots afstånd från hundkojan, eller att han blott någon gång låtit utsända ett tillkännagifvande att han hade en farlig bandhund för hvilken allmänheten borde taga sig till vara. I dessa eller liknande fall skulle vi antagligen vid åsynen af det vackra djuret icke tänkt på någon fara förr än vi stått där bitna och blödande — kanske lemlästade för lifvet.

Nu undgingo vi lyckligt faran, ty varningen stod på sin rätta plats.

Någon tid efter denna tilldragelse hade vi ett samtal med en ledamot af K. Fångvårdsstyrelsen, därvid tillfälligtvis kom att nämnas ett visst anslag — Undfly krogen! — som finnes i hvarje fängelsecell.

Efter samtalets slut framletade vi ett ex. af ifrågavarande K. Fångvårdsstyrelsens varningsord. Det har följande lydelse:

Undfly krogen!

En välvillig maning, som du ej bör förglömma: Undfly krogen! Du skall aldrig skörda någon fördel af dess sällskap. Där håller drinkaren sitt själfsvåldiga väsende, där förleder dig spelaren att förstöra din egendom, där utöser svärj aren sina eder och förbannelser, där locka de, som själfva äro mogna för den eviga fördömelsen, andra att träda i deras fotspår, och inleda den unge, den obetänksamme på fördärvets väg.

Undfly krogen! Du skall draga dig själf och de dina i elände, om du där förstör dina inkomster. De pänningar, som användas på dessa usla nöjen och tidsfördrif, äro stulna från din husliga trefnad. Säg icke, att det är litet du använder på dina nöjen, detta lilla kunde ju besparas till dina barns uppfostran eller till hjälpkälla vid möjliga inträffande sjukdomsfall eller olyckshändelser.

Undfly krogen! Se dig omkring och märk, huru många där ha tillintetgjort sina bästa platser, förslöat sitt

förstånd, förfelat sin timliga och eviga bestämmelse samt åsamkat sig sjukdomar och plågor, hvilka förr eller senare fört honom till grafven och inför Gruds domstol.

Undfly krogen! Den människan är icke din vän, utan din fiende, som förleder dig att förstöra dina pänningar, förspilla din tid och förnedra dig själf genom umgänget med den liderlige och gudlöse.

Undfly krogen! Hvar och en, som besökt detta ställe, måste finna att det, som där förvärfvas, är en kunskap icke på godt, utan på ondt, icke en källa till sann fördel och frid, utan till synd, vanära och sorg. Undfly krogen! Huru mången husfader har icke genom kroglifvets förförelser fått begråta sin sons utsväfningar; huru månget barn sina föräldrars förnedring; huru mången hustru sin mans kärlekslöshet, vildhet och brott; och slutligen: huru många hus uppfylda med jämmer och ve!

Undfly krogen! Hvad är den väl såsom samlingsplats betraktad, annat än den ogudaktiges tillflykt, drinkarens hem, den liderliges snöda vällust, hvarest många, som tillförene voro aktningsvärda medlemmaraf samhället och sina familjer, hafva blifvit bördor för sig själfva och sin omgifning, tills de slutligen hafva försvunnit för att genom den mörka, af ingen efterlefvandes tårar befuktade grafven ingå i en evighet af förtviflan och kval.

Min vän, eho du vara må, om du är angelägen om din ära och sällhet i detta lifvet; om dina föräldrars ålderdoms lugn och deras välsignelser äro dig dyrbara, om trefnaden i ditt hus, om din makas och dina barns välstånd och lugn äro dig heliga: om du vill undvika de brott, som nedsänkt så många af dina medmänniskor långt under djuren och skildt dem från gemenskapen med deras skapare; om du åstundar frid på din dödsbädd och salighet i en tillkommande värld — Undfly krogen!

Här ha vi alltså ett nio-faldigt varningsord i en så allvarlig och kärleksfull stil, att det borde kunna beveka de mest motsträfviga, och sålunda förmå alla människor att undfly krogen. Men hvad är det som gör »krogen» så fruktansvärd? Helt enkelt rusdryckerna. Att undfly krogen innebär således detsamma som att undfly rusdryckerna. Att detta vanings-ord är berättigadt lär väl ingen förnuftig människa våga förneka; men hvarför åtlydes då ej detta varningsord lika villigt och omsorgsfullt som en »varning för bandhunden»?

Orsakerna härtill äro flerahanda. Vi vilja för tillfället blott fästa uppmärksamheten vid en enda, nämligen att varningsordet ej står på rätt plats.

Huru många tusen äro ej de som med mild och vänlig sinnesstämning närmat sig rusdryckstrafikens »bandhund», krogen, ej anande någon fara förr än de »stått där bitna och blödande», eller kanske under inflytelsen af »kopparslagarens hammar» börjat läsa anslaget på cellväggen: Undfly krogen! Dessa tusental af olyckliga män (och äfven kvinnor) hafva då insett att detta anslag icke står på sin rätta plats.

Likasom bandhundens varning står vid hundkojan så borde också varningen för krogen — stå vid krogen.

Under senare åren hafva varningsord mot alkohol blifvit uppsatta på åtskilliga platser, i skolor, vid järnvägsstationer o. d., men där dessa varningsord framför allt behöfvas, där ha vi aldrig sett dem.

Hvilket är förnuftigare: att sätta varningsord vid bråddjupets kant eller vid dess botten? — Att ropa undfly krogen! vid krogdörren eller vid fängelsedörren?

Af människokärlek och stigande bildning höjas allt högre och högre varningsrop mot rusdryckerna. Dessa varningsrop hafva nu i åratal varit anslagna å fängelsernas celldörrar. Ett niofaldigt »Undfly krogen!» läses dagligen af våra fängelsers olyckliga invånare. När skall detta varningsord komma på sin rätta plats? När skall det, på statens bekostnad, anslås på kroglokalernas dörrar och fönster?

C. Thunström. .

Bildningens betydelse i likställighetssträfvandet.

En ganska allmän meningsskilj aktighet beträffande den sociala frågan eller de sociala frågorna är den om hvilkendera af nämda frågas hufvudsakliga sidor har största vigt, antingen den som man skulle kunna kalla den ideella, d. v. s. krafvet på sociala och medborgerliga rättigheter åt småfolket, likhet inför lagen, bildning o, s. v.,

eller den mer materiella s. k. mag- eller brödfrågan, d. v. s. frågan om hur naturens håfvor skola kunna fördelas så, att ingen får för litet och ingen heller för mycket, ty intetdera är nyttigt. Den förstnämda sidans förkämpar säga, att de lägre klasserna icke kunna synnerligen höja sig i fråga om vett, intelligens, människovärde och medborgerlig ställning förr, än de först tillkämpat sig drägliga existensvilkor. Och onekligen är det sant, att omman kunde skaffa tillräcklig arbetsförtj änst eller med andra ord en välmående ställning och lagom ledighet åt alla, så vore härmed äfven ett jättesteg taget till höjande af både den moraliska nivån, den allmänna bildningen och de lägre klassernas sociala anseende.

Men å andra sidan är det lika säkert, att utan kunskap, duglighet, rätt att deltaga i handhafvandet af samhällets angelägenheter samt anseende hos medmänniskor skola de lägre klasserna icke heller kunna synnerligen mycket förbättra sin ekonomiska ställning. Båda sakerna bero af hvarandra och främja hvarandra samt böra således samtidigt genomföras.

Vi vilja vid detta tillfälle särskildt rikta uppmärksamheten på den stora vigten af en bland det sociala reformarbetets ideella angelägenheter, hvars betydelse och verkan enligt vår mening af de allra flesfa allt för ringa uppskattas, ja, ofta alldeles förbises. Det är bildningen, särskildt såsom vilkor för anseende och aktning inför andra samt dermed för den sociala likställigheten.

Om man något tänker på saken, skall man lätt inse, att hvarken rikedom, förnäma later, lyx i beklädnad och bostadsanordning eller dylikt, förmår göra en person till en högt uppsatt varelse eller ge honom stort inflytande, derest allmänheten och i synnerhet de tongifvande neka att erkänna honom, d. v. s. i fall han icke förmår skaffa sig socialt anseende. Litet hvarstädes träffar man på någon s. k. »lyckans gunstling», som vunnit på lotteriet eller kommit i besittning af ett stort arf eller dylikt som gör allt för att vinna inträde i de förnämas krets utan att lyckas. Hvarför? Jo, man skall vid efterforskning finna orsaken i deflesta fall vara, att han icke anses »presentabel»; han är för litet bildad.

Världen visar sig mycket godtycklig i fråga om att utdela socialt anseende. Den sätter visserligen högst värde på rikedom och medlemskap af förnäma och förmögna slägter. Dock vill den gerna ha dessa egenskaper förenade med bildning, helst s. k. »salongsbildning». Den, som är af »god» slägt och eger bildning blir väl ansedd, äfven om har är fattig. En tölp och egoist skall deremot vara mycket rik för att ändå bli erkänd; men världen blundar dock verkligen rätt ofta för både dumhet, okunnighet och t. o. m. skurkaktighet hoe den, som eger stor förmögenhet.

Vi värdera bildning — d. ä. kunskaper, nyttiga, vackra och angenäma färdigheter, ett belefvadt och älskvärdt uppträdande m. m. — mycket högt för dess egen skull, för den njutning den skänker och för dess förädlande förmåga. Men vi skola nu dertill kunna ha nöjet att äfven rent affärsmessigt bevisa bildningens stora värde för de lägre klasserna genom dess nytta, visserligen icke så att vi kunna taxera den i vissa kronor och öre, men så att vi ådagalägga det kostnaderna och arbetet på bildnings vinnande lemna den bästa valutan.

Förnäm härkomst kan man naturligtvis inte sjélf skaffa sig; den beror af »ödet»; och inom de lägre klasserna finnas som bekant inte många, åt hvilka ödet beskärt hög börd i vanlig mening. Så att det medlet till att stiga i höjden måste vi för dessa klasser lämna ur räkningen.

Tillräckligt stor rikedom för att bli ansedd jämngod med »bättre folk» kan naturligtvis endast enstakaarbetare bland tiotusen förskaffa sig; så att det medlet står icke heller till buds att kunna verka en reform af hela samhället.

Bildning, upplysning, vetande, ett städadt uppförande, ärlighet och heder äro däremot något som nu mer kan tillegnas af nästan alla, hvilka allvarsamt vilja det, utan afseende på samhällsställning. Vetenskapliga skrifter tillhandahållas för ytterst billigt pris och finnas för öfrigt på en mängd ställen att tillgå i ännu billigare lånbibliotek; tidningar med lärorikt innehåll utges i mängd för ringa prenumerations afgifter, och vid föreläsningar och på möten utminuteras en mängd af tidens färskaste upptäckter för en hvar, som vill höra på.

Detta sociala reformmedel är således lätt tillgängligt. Att det äfven eger en stor reformerande förmåga inses lätt. Det är ju nämligen redan genom sakens eget sammanhang klart, att om de djupa leden ha t. ex. en tydlig inblick i

samhällenas utvecklingshistoria och nuvarande verkliga tillstånd, i beskaffenheten af de herrskandes förmåner och makt, i lagarnes anda och tendens, i styrelsesättets maskineri, i arbetarnes och arbetsgifvarens olika behöflighet och vigt för den förbrukande allmänheten o. s. v., samt äro uppfostrade till sträng rättskänsla, ärlighet, viljekraft och karaktärsfasthet, så skola de hittills högre stående själfvilligt uppträda mot och behandla massorna ej blott med vida mer respekt än nu utan verkligen aktningsfullt.

Detta är också just hvad erfarenheten visar: i längden är det alltid de mest intelligenta, kunniga och tankeöfvade, d. v. s. de andligt öfverlägsna, de

med andliga maktmedel bäst utrustade arterna, raserna och samhällsklasserna, som beherrska de öfriga. Den klass, som tillegnat sig kapitalets maktmedel, skulle ej kunnat behålla det utan att odla sina själskrafter. Och den sjanständigare, friare och ekonomiskt fördelaktigare ställning massorna — om ock blott i ringa mån — under de senaste årtiondena förvärfvat, är onekligen i främsta rummet ett upplysningens verk. Skolor, böcker, tidningar, föreningar och möten ha öppnat ögonen på folket och manat det att mer och mer bevaka sina rättigheter.

Det är således uppenbart att inhemtande af kunskaper, en »rätt syn på tingen» och nyttiga färdigheter är bland det vigtigaste arbete för likställighet samt rättvisa och lyckliga samhällsförhållanden, som småfolket kan utföra.

Emellertid har vårt folk ännu kommit bedröfligt litet i gång med detta arbete. Endast högst få inom yrkes- och affärsmännens samt arbetarnes klasser intressera sig för kunskaper och studier. Hvad en del äldre personer, som fått för dålig underbyggnad, beträffar kan ju detta i någon mån ursäktas; men att ungdomen är så sorgligt intresselös, det är man benägen att nästan endast förgrymmas öfver.

Dock finner man ursäktande förklaringsgrunder äfven här. Bland sådana äro tråkigheten af skolans arbete och den omständigheten att barnen i hemmet aldrig vänjas att erfara hur intressant och angenämt läsandet af underhållande och kunskapsrika böcker är.

Nu växer ungdomen upp i den föreställningen att all läsning är lika tråkig som inpluggandet afkatekes och andra läxböcker, och därför håller den sig fjärran från literaturen.

Emellertid inses lätt, att hemmen isynnerhet skulle kunna göra ganska mycket för att ändra detta förhållande, om nämligen föräldrarne föreläste till att börja med roliga (men icke osedliga) berättelse vis-och skämtböcker samt sedermera lättfattliga historiska, naturvetenskapliga, folkskildrande m. fl. skrifter.

Fem minuter.

Vid ett större möte i Newyork, då en förening höll årsfest, skulle ingen af de uppträdande talarne få mer än fem minuter för sitt tal. Det är icke så lätt att på så kort tid hålla ett tal, synnerligast om det skall bli till någon nytta. Men väl förberedt är det dock icke någon omöjlig sak. Tvärtom kan man på denna tid hinna uträtta ganska mycket, såsom en af talarne vid det omnämnda mötet, doktor Grime, också visade i följande nätta tal. Han sade: »Jag är inbjuden att hålla tal, men har därtill icke mer än fem minuter. På fem minuter kan en hel stad antändas, ett skepp borras i sank, en själ gå förlorad. Ett ögonblicks felsteg kan för ens hela lefnad förorsaka bekymmer. Behj ärten I detta, så har jag på mindre än fem minuter löst min uppgift. Under ett obevakadt ögonblick har mången ung man förorsakat sig en ruin, som i åratal icke låtit reparera sig, ja, som i den längsta lifstid icke kunnat godtgöras. En förbrytelse, en synd, en försummad plikt, och följderna uteblifva icke.Ett hädelsens ord, en kärlekslös anmärkning, en elak eller oren handling befläckar själen till den grad, att en ocean icke kan rentvå den. Betänken, att i frestelsens stund kunnen I på ett ögonblick förlora ert goda namn, belasta er med samvetskval samt störta edra gamla föräldrar i en förtidig graf. Men, om så mycket ondt under fem minuter kan åstadkommas, så låter sig dock under samma tid äfven mycket godt uträttas. Tagen minuten i akt, så blir timmen er dyrbar.

På följande sätt författade jag en liten bok. Uti frukostrummet funnos skrifmaterialer. Då frukosten icke på bestämd tid var färdig, nedskref jag några ord eller rader, allt som det föll sig. Då sedan den lilla boken blef utgifven, fick jag erfara, hvilken välsignelse den spred, och jag hade därtill icke användt en minut, som jag på annat bättre vis kunnat nyttja.

Ringa vattendroppar Ringa korn af sand Bilda stora hafvet Och det vida land.

Om rusdryckslagstiftningen i Sverige.

(Forts. fr. Föreläsn. n:r 63.)

Adsigten med 1854 års bränvinsreform var att erhålla »större riksinkomster» och »lindrigare

skatter». Större riksinkomster erhöllos visserligen, men de ökade inkomsterna hafva icke användts såsom före reformen framhölls »till många järnvägar och elektriska telegrafer, m. m.», ej häller hafva skatterna minskats.

Inkomsten af bränvinstillverkningen, som år 1810 icke fullt uppgick till en million kronor och 1850 föga öfversteg en million kronor, uppgick år 1855 (reformens första år) till fem millioner, år 1860 till sex millioner, år 1865 till tio millioner, år 1870 till elfva millioner och år 1880 till omkring 18 millioner kronor. Sedan den år 1882 sjunkit till omkring 12 millioner kronor, innehålla tidningarna ej speciella uppgifter om denna statsinkomst, utan bränvins-, tull- och järnvägsinkomster sammanföras vanligen i en summa.Reformen hade verkat.; Allmogen söp och millionerna hamnade i statskassan. Den naturliga följden häraf blef folkets utarmande — fattigdom och elände. De fattige arbetarne voro icke klarsynte nog att kunna genomskåda hela »systemet», men så mycket framstod dock snart nog klart och tydligt för de förståndigaste, att bränvinet var en förbannelse. Arbetarne började också så småningom att agitera emot bränvinet. På flera ställen bildade man föreningar, där man lofvade att icke bjuda hvarandra på spirituosa, att aldrig förtära bränvin, att afhålla sig därifrån på försök under en viss tid o. s. v. Från ett par hundra församlingar ingingo till regeringen petitioner om åtgärders vidtagande för den öfverhandtagande dryckenskapslastens hämmande.

Vid 1874 års riksdag väcktes motion om bränvins-skättens höjande i afsikt att minska superiet genom bränvinets fördyrande. Dessa motioner affärdades helt lättvindigt. De 200 petitionerna bortresonnerades med sofismer och paradoxer, och det allvarsamma i saken bortraljerades af det inom båda kamrarna starkt representerade bränvinsintresset.

Vid 1875 års riksdag förekom frågan ånyo till behandling. Flera motioner hade nu blifvit väckta, dels om förhöjning af tillverknings afgiften, dels om dennas och försäljningsafgifternas sammanslående till en enda förhöjd skatt. Kraftiga rop höjdes på en förändrad lagstiftning, hvilken man fordrade skulle bota det onda. Dessa rop understöddes på ett be-römvärdt sätt af tidningspressen. Men alla dessa ansatser möttes med hånfulla uttryck om pietism och prästhistorier, och — — — — läs och häpna! — —"för att ännu ytterligare gynna den omhuldade bränvins-industrien beslöts tillsättande af en kringresande undervisare i sprittillverkning"*

Angående konungens makt och ansvar med afseende på rusdryckstrafiken torde följande anförande ur »Sveriges bränvinspolitik»** ej sakna intresse:

»Men om konungen, på grund af den ekonomiska lagstiftningen kan till en tid förbjuda bränvinstill verkning, så kan han också utfärda förbud för alltid mot all tillverkning och försäljning af starka drycker, så framt hans finansminister kontrasignerar en sådan förordning; och då konungen enligt regeringsformen till statsråd kallar hvem han vill, så är han moraliskt ansvarig för allt det elände, som de starka dryckerna i Sverige förorsaka, ty riksdagen har endast rättighet att bestämma skatten å dem under förutsättning att konungen tillåter tillverkning och försäljning.

I detta afseende är det anmärkningsvärdt, att sedan Sveriges konungar börjat att idka bränvinspolitik, som har till följd att den stora mängden får betala en stor del af stats- och militärlyxen samt att folkets förstånd så försvagas, att folket hvarken förstår att bevaka sina grundlagsenliga rättigheter eller kontrollera regeringen, så hafva de alla vid slutet af sin regering blifvit olyckliga, utom Carl den fjortonde Johan, hvilken, ifrigt sökte hämma superiet.

Gustaf den tredje, som upphäfde sitt eget bränvins-

* O. Th. Sundholm. Bran vinets historia i Sverige. Sid. 30. ** As-sociationsboktryckeriet, Stockholm 1884.förbud och först gjorde bränningen till ett regale och därefter utarrenderade rättigheten att bränna bränvin, blef ihjälskjuten. Gustaf den fjärde Adolf, som fortsatte bränvinsarrendepolitiken, blef afsatt. Carl den trettonde,

som införde husbehofsbränningen och under-skref den grundlag, i hvilken »husbehofbrännerimed-len» utgjorde en bevillning, satt som en vacklande skugga på tronen och regerade i självfva verket aldrig.

Oscar den förste, som utan afseende på folkets böner om bränvinsförbud grundlade den nyare brän-vinspolitiken, blef kort därefter sinnesslö, hvilket fortfor till hans död, och Carl den femtonde, som fortsatte sin faders bränvinspolitik, dog i sin ålders blomma och tillbrakte liksom fadern sina sista år med brutna kropps- och själskrafter.

Carl den fjortonde Johan däremot, som uppnådde en ovanligt hög ålder och till dödsstunden fick behålla själskrafterna, yttrade redan i början af år 1812, således efter föga mer ett års vistelse i Sverige vid ett offentligt tillfälle sin »bedröfvelse öfver ett bruk och en tillverkning af bränvin, som åsidosätter det allmänna intresset för det enskilda och förstör nationens

moralitet». År 1832 utfärdade han en uppmaning till ämbets- och tjänstemän, föräldrar, husbönder och andra att samfäldt motarbeta dryckenskapslasten, och år 1835 lät han sprida en berättelse om nykterhets-sällskaperna i Förenta Staterna samt uppmuntrade Sveriges utmärkte nykterhetskämpe Per Wieselgrens verksamhet. Carl Johan var således i väsentlig mån upphof till de många petitioner om bränvinsförbud, som framkommo år 1853.

Sveriges konung är inför lag oansvarig för sina

handlingar men inför Gud skall han, liksom hvarje dödlig, svara för hvad han gjort och icke gjort, men bort göra. Inför Ond skall därför hvarje svensk konung ansvara för allt det onda, som bränvinet under hans regering åstadkommit, så framt han genom bränvins-förbud kunnat förekomma det*.

De oerhörda summor som i form af bränvinsskatt influtit i statskassan hafva förnämligast användts till ökade löner åt militära och civila ämbets- och tjänstemän samt till stats- och militärlyx. Under sådana förhållanden är det ju alldeles solklart att regeringen icke vill mista bränvinsinkomsten.

För att förmå borgareståndet att gå in på brän-vinsreformen framhölls isynnerhet den bestämmelsen, att af de afgifter som i stad inflyta för bränvinsför-säljning, tre femtedelar tillfalla staden. Denna bestämmelse har för städerna blifvit en god inkomstkälla, hvarigenom äfven de kunnat förbättra sina tjänstemäns löner, aflöna polis, upplysa gatorna, besörja fattigvården, bygga broar och plantera träd,

I en uppsats »om självstyrelse» af Hans Forssell i Svensk tidskrift för år 1872 upplyses exempelvis, att Hjo stads årliga utgifter stego till 11,834 rdr., hvaraf 8,095 rdr betäcktes genom bränvinsmedel; att i Motala utgifterna uppgingo till 11,600 rdr, hvaraf 8,000 rdr betäcktes med bränvinsmedel; att af Vesterås stads utgifter 21,250 rdr betäcktes af bränvinsmedel och att i Eksjö, där de årliga utgifterna uppgingo till 30,068 rdr, 21,800 rdr. betäcktes af bränvinsmedel.I »Bränvinskrigets historia», af Mengel, uppgifves att städerna mellan åren 1855 och 1879 af bränvinet haft en inkomst af 35 millioner kronor. Det ligger alltså i sakens natur, att städerna icke vilja mista bränvinsinkomsten.

Näst staten och städerna hafva bränvinsförsäljningsbolagen största intresset af rusdryckstrafiken.

Herr L. O. Smith, — som ju bör anses för fackman på detta område säger i »öppet bref till Sveriges arbetare», att af t. ex. 45 millioner kronor (tillverkningsvärde) erhåller staten 14 millioner och bränvins-tillverkaren 7 millioner. »Återstående 24 millioner kronor, gå till stads- och landtkommuner, hushållningssällskap och landsting, men af dessa 24 millioner, försäljnings afgifter och vinst, redovisades för försäljningsåret 1880—1881 blött 5,780,271 kronor 65 öre, hvadan öfriga cirka 18 millioner kronor utgöra omkostnader för försäljningen, såsom löner åt bolagsdirektörer, tjänstemän och krögare m. m. samt premier åt gynnade leverantörer».

Denna lilla upplysning torde kunna anses typisk för hela vårt bränvinsutskänkningsbolagssystem, och den förklarar ju på ett ganska tydligt sätt livar för »vederbörande» i arbetet för »nykterhet och sedlighet» hällre vilja använda bränvinsbolag än absolut nykterhet.

Om en allmän nykterhet skulle blifva rådande så skulle naturligtvis den stora rusdrycksinkomstskatten försvinna, och man måste i så fall se sig om efter andra inkomstkällor, för att kunna uppehålla stäts-och militärlyxen. Att

öka skatterna for de förmögnare samhällsklasserna vore ju både enkelt och rättvist, men dylika åtgärder kunde föranleda grundligareundersökningar, angående nödvändigheten af mångt och mycket som nu kostar betydliga summor, och sådana undersökningar vore kanske ej önskliga i de kretsar där man nu i viss mån lefver på den af småfolket hopsupna bränvinsskatten.

Under för handen varande förhållanden, då regeringen, städerna och bränvinsbolagen, på grund af ekonomiska intressen äro motståndare till helnykter-hetsidéen, kan denna idé ej påräkna något verkligt stöd från »högre ort». Vi helnykterhets arbetare måste därför vända oss — icke till dem, som begärligt inhösta bränvinsvinsten utan — till dem, som på grund af okunnighet, tanklöshet, sjuklig vana eller lastbarhet, hopsupa de kolossala summorna. Nykterhetsupplysning är den häfstång hvarmed det supande folket måste höjas till en högre intellektuel ståndpunkt. Nykterhetsrörelsen måste upprycka supsedens djupa rötter, upplysa om rusdryckernas icke blott obehöflig-het utan skadlighet, upplysa om rusdryckstrafikens hemliga samband med stats- och militärlyxens bibehållande, öfverklassens skattelindring och löneförmåner samt underklassens mångdubbla beskattning. Ty hvad är det väl annat än en mångdubbel beskattning å de arma, som ingenting äga, då t. ex. våra fosterländska för »nykterhet och sedlighet» arbetande bränvinsutskänkningsbolag, trots tusentals medborgares protester, placera krogen där de fattige arbetarne skola passera? De »kristliga» bolagsherrarne (=krögarne) veta ganska väl att arbetarne skulle må mycket bättre utan krogen, men krogen måste placeras i arbetarens väg, ty krogen är en skatteindrifningsapparat i mångdubbel mening. Genom krogen afnarras arbetaren sin dagspänning—eller åtminstone en dryg del däraf — och det blir således i statskassan en ökning som ej på annat sätt kunnat aftvingas arbetaren. Genom offrandet på krogen förlorar arbetaren möjligheten att spara af sin inkomst, och den som aldrig lyckas »spara en styfver» bryr sig sällan om att rikta tanken mot högre mål, utan går där och suckar: »den, som är slagen till slant blir aldrig en krona!» Genom sällskapslifvet på krogen förlorar arbetaren tid, äfvensom håg och lust för all högre sträfvan. Han sitter där han sitter — för att nu icke tala om det allmänna sjunkandet och de djupa fallen. Summa summarum: genom krogen blir arbetaren beskattad på sin inkomst, sin tid, sin intelligens, sin moral, sin både fysiska och psykiska kraft — och möjligheten till utveckling och framsteg i samhället.

Nykterhetsrörelsen måste inskärpa det mångsidiga vetande, som behöfs för ett klart skärskådande af den infernaliska rusdryckshåndteringen, samt vidare ingjuta afsky för rusdrycksbruket och fostra en smak för ädlare förströelser och renare nöjen. I den mån rörelsen hinner utvecklas och folket förmår tillegna sig detta programs djupgående innebörd, skola vi också få märka allt flera ropande röster i vår lagstiftande församling, till dess vi omsider nå det lyckliga målet, då Sveriges riksdag säger: »på apoteket få vi köpa all den sprit vi verkligen behöfva; krogen är öfverflödig — den är af ondo — bort med den!»

Då skall man också hafva lärt sig inse att nykterhet föder välmåga i samhället, hvarigenom till de allmänna utgifternas betäckande frammanas rikare och ädlare källor än »bränvinsfästagen och drankbingarne».Nationens vinst af en allmän nykterhet kan svårligen beräknas, ty utom den direkta vinsten — d. v. s, behållning hos folket af de medel som nu årligen supas upp — skulle ovädersägligen en stor vinst tillföras nationen i form af minskad fattigvård och minskad fångvård. Härtill kommer, att genom nykterhet de fattigare samhällsklassernas förstånd skulle skärpas i otrolig grad, hvarjämte folkets sedliga karaktär skulle höjas; ty erfarenheten har visat både här och hos andra folk, att ingenting kan så förslappa förståndet och sänka ett folks rättskänsla och sedliga nivå som just rusdryckerna.

G-enom nykterhet kan arbetaren förbättra sin ställning och kämpa sig fram till politisk myndighet både med hänsyn till inkomst och mogenhet (= vetande). Genom arbetarnes deltagande i riksdagsmannavalen skall så småningom flera förhållanden komma att utjämnas, hvilka nu ställa sig ganska orättvist gent emot småfolket. Lika uppfostran åt alla samhällsklasser föder likhet i tänkesätt och seder, och är således ett af de mest effektiva medlen till undanrödjande af »klyftan» mellan öfver- och underklass; men ingångsporten hvarigenom småfolket kan finna vägen uppåt heter allmän helnykterhet.

Helnykterhetens program skall i sina följder komma att medföra en betydlig ändring i de s. k. bestående politiska förhållandena. Att arbeta för den upplysning hvars mål är förbud för all tillverkning och försäljning af rusdrycker

är därför den förnämsta politiska verksamhet, som af en svensk medborgare för närvarande kan utvecklas.Bättre idéer bland folket — bättre samhällsordning.

Att de förhållanden, under hvilka människorna lefva, bero af många omständigheter ligger i öppen dag. På dessa förhållanden inverka bl. a. landets naturbeskaffenhet, klimat, rikdom eller fattigdom på vattendrag, skogar och brukbara mineralier, folkets eget skaplynne, dess andliga och kroppsliga begåfning, dess ärfda inrättningar, lagar, sedvänjor och åskådningssätt, dess åsikter och idéer, dess samfärdsel m. ni.

Det är naturligt att samhällsförhållandena i mycket bli annorlunda hos ett folk, som lefver i ett snötäckt polärland, sådant som Grönland eller andra eskimåland, än hos tyskar, engelsmän eller Afrikas invånare, annorlunda bland okunniga och försupna ryssar än bland de upplysta amerikanarne, annorlunda bland de för herremän krypande svenskarne än bland de frisinnade och själfständiga norrmännen o. s. v.

Häraf är klart, att, vid arbetet för samhällenas förbättring, hänsyn måste tagas till många omständigheter, verket bedrifvas från flere sidor. Dock bör icke förgätas vikten af att koncentrera den största ansträngningen på någon angelägenhet, som spelar en hufvudsaklig roll och på hvilken inflytande kan öfvas, förändringar åstadkommas.

Detta är just förhållandet med folkens vetande, föreställningar och idéer. De inverka mer än de flesta andra omständigheter på lefnadssätt, seder, samhällsskick och politik, vida mer an folk i allmänhet vet eller tänker på.

»Hvad hälst en människa medvetet gör, säger Theodore Parker, är alltid en tanke, innan det blir ett ting. Detta gäller om allt, från knappnålsudden ända till de politiska institutioner, hvilka sammanhålla de fem och sjuttio millionerna ryssar till ett rike. Knappnålen sticker i uppfinnarens tanke, innan den existerar såsom hopfästningsmedel för ett litet barns klädnad. Det ryska riket är endast Peter den stores och hans mer kortlifvade efterträdares tanke, som gingo före dem.

En ångmaskin är endast en stor tanke klädd i järn, och den rörde sig i någons hufvud, innan den kunde sättas i gång på någon järnväg; ja, järnvägen själf är en tanke — skenorna, syllarne och grunden. .. . En man bygger sitt skepp af idéer och seglar med dessa öfver hafvet, trotsande stormen.

Betrakta från en annan sida det praktiska inflytandet af idéer. Här är en ung man, som tänker att lifvets hufvudändamål är njutning. Se hur hans tanke tar gestalt. Viii, hästar, kort, tärningar, osed-liga romaner, lättsinniga taflor, förnedrade och förnedrande kvinnor och ännu mer förnedrade och förnedrande män — dessa äro hans sällskap och verktyg. Småningom blir det en själfvisk, låg och föraktlig karaktär och en vederstygglig kropp.

Här är en annan falsk idé, nämligen att människorna icke äro lika i det väsentliga af sin mänskliga natur och däraf följande rättigheter. När denna tanke framträder i verkligheten — hvad är han då? Alla de själfviska aristokratierna i världen ha vuxit ut från henne. Fabriksägarne i Sachsen, Schlesien och Belgien förtrycka sina fattiga och okunniga trälar under inflytandet af denna idé; i England öfverlämnar den flere millioner människors jord åt några få tusen aristokrater.

Här är en sann idé — att det är den starkes uppgift att hjälpa de svaga. Den skall, om den blir tillräckligt utbredd, bringa de starka klasserna att hjälpa de svaga, och de rika att bistå de fattiga, icke så mycket genom barmhärtighet som genom rättvisa.

Förändringen i idéer kommer först. De äro utsädet till handlingar och inrättningar i tider som stunda.

Människorna se icke ännu tillräckligt idéns makt. Det är ingenting annat än en tanke, säga de. Men vänta blott, tills tanken blir ett helt folks, till dess tanken blir en nations handling, såsom den skall bli! Hvilken kan då motstå henne, när hon tränger framåt liksom tidvattnet i Atlantiska hafvet?»

Det är just dit hän vi måste bringa det med alla sanna idéer, till hvilka de skefva förhållandena i värl-

den ännu stå i strid. Genom att låta folkens massor besjälas af dessa idéer är det som vi skola åstadkomma en

bättre ordning inom samhällena.

Historien öfverflödar af bevis på det väldiga inflytande idéer, som blifvit allmänt omfattade, öfvat på folkens och hela mänsklighetens utveckling. Det var buddhaismens idéer om renlefnad, fördragsamhet, välvilja och mildhet, som på kort tid gjorde flere råa, barbariska och grymma asiatiska folk till sedliga och kärleksfulla mot allt lefvande; det var till god del idéen om fläsk-, mjöd- och slagsmåls saligheten i Valhall samt om det skamliga i att dö sotdöden, som gjorde våra förfäder till så tappra slagskämpar och sjöröfvare; den romerska idéen om världsherravälde och om romarnes uppgift att bringa administrativ och juridisk ordning till alla land, utgjorde drifkraften till romarnes krigiska framgångar; det var kristendomens idéer om allas likställighet och om godhet mot de fattiga, som mäst undergräfde det antika slafveriet; det var ur den prästerliga idéen om guds-vikariat på jorden, som påfveväldet framväxte; det var några munkars och prästers ifriga utbredande på 1000-talet af idéen om nödvändigheten att eröfra »det heliga landet», som satte i gång korstågen; feodalsystemet berodde till stor del af de under medeltiden härskande religiösa, sociala och militära idéerna; det var uppenbarligen de af reformatorernas föregångare och af reformatorerna själfva förkunnade frisinnade idéerna, som gjorde slut på det påfliga världsherraväldet; den först i England allmännare erkända idéen om att all makt utgår från folket, var orsaken till att kungen förlorade nästan all makt samt efterträddes af pärla-

mentarismen; slafveriets afskaffande i Amerika var främst ett verk af antislafveriidéen o. s. v.

De anförda sakförhållandena äro i högsta grad lärorika; de utgöra det kraftigaste stöd för den åsikten, att en bland de förnämsta orsakerna till det långsamma framåtskridandet hos oss är att folkets flertal ännu är dels besjäladt af allt för gammalmodiga och falska idéer, dels obekant med eller likgiltigt för de sanna nutidsidéerna.

Detta inse de maktägande och det fåtal, som har det bra under närvarande förhållanden, och därför söka de af alla krafter hos folket bevara idéer, som göra det nöjdt med sin lott, om den än är aldrig så usel, och likgiltigt för reformer. Därför söker man genom ihärdiga agitationer underhålla vördnaden för gångna tiders krigshjältar, nutidens pänningemän och ämbetsmannavälde samt ingjuta militära idéer hos massorna.

Det är nödvändigt att de frisinnade motverka dessa sträfvanden. Alla, som vilja framåt, måste i främsta rummet arbeta på att ändra folkets idéer och att inge folket hänförelse för de nya sanningar, hvilka med tidens oemotståndliga kraft tränga sig på oss, under världshändelsernas lopp och folkens vexlande roller på den historiska skådebanan.Innehållsförteckning.

(Då ingen innehållsförteckning infördes vid förra årets slut infora vi här en fullständig förteckning öfver Eöreläsnings-magasinets innehåll från dess början. Hädanefter kommer — i likhet med detta år — pagineringen att fortlöpa genom hela årgången, och innehållsförteckning att införas i slutet af sista kvartalshäftet).

FÖRELÄSNINGSMAGASINET

TIDSKRIFT

FÖR

NYKTERHETSUPPLYSNING

UTGIFVEN

AF

C. THUNSTRÖM. FJÄRDE ÅRGÅNGEN.

Löp. N:o 10. 1:a häftet. 1901.

OSKAR EKLUNDS BOKTRYCKERI, 1901.öreläsningsmagasinet

utkommer kvartalsvis (i januari, april, juli och oktober).

Pris pr kvartal........... kr. 0: 50

» för helt år........... » 1:75

(postbefordringsafgiften inberäknad). *)

Obs.! Prenumeration kan ske å alla postanstalter. Liberal kommission Ull agenter.

Tillskrif

C. THUNSTRÖM,

Nykterhetsbyrån, Stockholm.

*) Vid expedition mot postförskott tillkommer alliid 15 öre å hvarje försändelse, utgörande postverkets postförskotisafgift (d. v. s. ersättning för beloppets hitsändande).Passar äfven hos oss. Det har varit synnerligt intressant att följa senaste valstriden i Förenta staterna. Andarne ha väldeliga drabbat tillsammans och skarpa hugg växlats, synnerligast tidningarna emellan.

Under striden i fråga ha prohibitionisterna, för-budspartiet, spelat en ganska framstående roll och alldeles icke en så underordnad, som åtskilliga af våra tidningar velat låta påskina. Det har också därför, detta parti, varit utsatt för en del angrepp och trakasserier, som det ju skulle vara både nöjsamt och intressant att något närmare redogöra för. Men därmed må för tillfället anstå. Och här må endast relateras ett angrepp och ett försvar, hvilka båda synnerligt väl kunna lämpa sig äfven för vårt land.

Det fins i Förenta staterna en högt ansedd veckotidning »Outlook», som redigeras och utgifves af en vida bekant prästman d:r Abbott. Denna veckotidning har gifvit den ena slängen efter den andra åt prohibitionspartiet. Och rörande partiets program har den yttrat följande ord, som häller icke äro alldeles främmande för oss här i gamla Sverige.

»Vi tro alldeles icke, säger den, att det nationella intresset och nationalmoralen har det minsta att vinna af en nationalpolitik, som genom samverkan af hvarje stat förbjuder tillverkning och försäljning, export och import samt transporterande af rusdrycker såsom dryck och njutningsmedel. Vi tro alldeles icke att i de stater, en dylik politik försökts, resultaten varit särdeles gynnsamma hvad angår medborgaremoralen; vi hålla tvärt om före att hvad som vunnits i nykterhetsväg varit mera skenbart än verkligt samt städse åtföljts af lönkrögeri, hyckleri och falskhet, något som varit långt mer demoraliserande än öppen rusdrycksförsäljning, hvilken ju än inskränkts än icke, men likväl alltid kan bli mera effektivt inskränkt utan så stora kostnader genom »local option.» Ej häller äro vi i stånd att hysa synnerlig aktning för intelligensen och moralen hos dessa självgjorda politiska ledare, som under något så viktigt som ett presidentval iakttaga absolut tystnad rörande de nationella frågor, i hvilka den stora massan af medborgare äro högst intresserade, men uteslutande orda om en fråga som, vid ett federalsystem som vårt, nödvändigtvis måste vara en lokal- eller på sin höjd en statsfråga, men ingalunda en national eller federal.»

Att nu detta angrepp ej skulle lämnas obesväradt, förstås af sig självt. Många svar hafva ock gifvits; men särskild uppmärksamhet har det ådragit sig, som afgifvits af en icke-prohibitionist, B. C. Jordan, en högt aktad gammal

hedersman i Alfred, Maine. Han bemöter angreppet sålunda:

»Jag har hört allt detta upprepas mångfaldiga gånger sedan 1851, synnerligast i Maine, af värdshus-värdar och deras beskyddare men jag känner mig helt Öfverraskad och rent af upprörd att se repeteradt i ett quasi-religiöst organ, så ansedt och inflytelserikt som »Outlook», utgifven af en så framstående prästman som d:r Abbott, till hvilken jag härmed vänder mig. (Det säger sig själft att d:r Abbott vägrade svaret plats i sin tidning). Ni söker fastslå:

1) att superi är att rubricera under »mindre farliga» saker;

2) att förbud icke är rätta vägen att komma superiet till lifs;

3) att förbud i detta fall ej verkat så säkert som andra medel;

4) att ett förbudsarbete alltid framkallat lönkrö-geri, hyckleri och falskhet;

5) att detta lönkrögeri m. m. är mera demoraliserande än öppen rusdrycksförsäljning;

6) att »local option» verkar lika bra, men utan lönkrögeri m. m.;

7) att »local option» är mera verksamt än allmänt förbud; samt

8) att det är ovist att lämna å sido hvad man själf anser vara mindre betydelsefulla frågor för att ena alla om en eller två lifsfrågor.

Hvad nu angår första punkten, trodde jag, att hela den tänkande världen vore ense om att ett ondt, som i vårt land ensamt rycker en million män från industri och annat nyttigt arbete och gör dem till tillfälliga eller ständiga suptutar till skada och förbannelse för dem självfva och deras familjer och tillbåde kostnad och fara för staten, vore ett tidens största och mest skriande onda.

Rörande andra punkten bör ni uppmärksamma att hela den civiliserade världen enstämmigt, att döma af dess lagstiftning, anser förbud vara just rätta vägen att undertrycka ett ondt såsom mord, röfveri, stöld o. s. v. och nästan enstämmigt valt samma väg för utrotande af hasardspel, prostitution o. d. Nåväl, kan ni nu nämna en orsak hvarför Ni och hela världen äro ense om förbud såsom rätta vägen i de nämnda fallen, men däremot anse förbudsvägen vara odulig, när det gäller rusdrycksförsäljning, som kan fullt jämföras med åtminstone ett par af de här ofvan uppräknade kategorierna?

I tredje punkten säger ni er tro att i stater, där prohibition införts, resultaten ej varit synnerligen gynnsamma både hvad angår medborgarmoralen och med afseende å allmänna nykterheten. Den teorien har ni, med förlof, uppgjort vid ert skrifbord, och mot den vill jag ställa min erfarenhet. Jag är 67 år gammal och har alltid vistats i staten Maine. Förbudet blef antaget här 1851, då jag var 18 år gammal. Jag mins mycket väl hvilket inflytande krogväsendet utöfvade både vid nämnda tid och dessförinnan. Jag mins lika väl hur rusdryckerna rent af flödade ut från tillverknings- och försäljningsställena. Och jag mins äfven att förbudslagen till en början kräfde en hop tillägg och förändringar för att få tillstoppade de kryphål, genom hvilka krögarnes advokater hjälpte sina klienter att smyga. Af dessa 50 år sedan lagen genomdrefs har jag tillbragt 5 år i olika städer i Yorks och Cumberlands Counties, och ingenstädes harjag funnit någon vare sig öppen eller lönkrog. Enda möjlighet att få något att »dricka» har varit att vända sig till någon farmare, som med stor försiktighet sålt något cider af egen tillverkning, eller att skicka till New Hampshire eller Massachusetts för att få en kagge att dela med andra supbröder. Om vi nu hade en sådan lag, som Ni sade er icke tro på, d. v. s. en förbudslag för hela nationen, så kunde lätteligen äfven omnämnda öfverträdelser hindras. Och om förbudet blefve afskaffadt, skulle ej ens en vecka förflyta, innan en krog (den första på 50 år) skulle bli öppnad i den stad, där jag nu bor, nämligen Alfred, hufvudorten i Yorks County. Jag vet detta däraf att under de allra sista åren de politiska valledarne gripit folket, så att säga vid strupen och så demoraliserat våra myndigheter att lagen icke med yttersta stränghet upprätthållits åtminstone i städerna. Så ha ock lagar för undertryckande af annat ondt rent af suspenderats vissa tider, tack vare vissa olycksaliga politiska kombinationer. Ni har nog haft erfarenhet af dylikt i New York. Tag nu icke mitt påstående såsom löst, utan beakta äfven hvad Maines alla röstägande sagt rent ut rörande denna angelägenhet. Såsom jag

redan sagt, antogs förbudslagen första gången 1851. Fyra eller fem, år därefter blef samma lag genom något slags politisk kombination upphäfd och licensesystemet upphöjdt till lag. Vid närmast därpå följande val utsago en styrelse, som lofvade förbudslagens återställande; och den har varit gällande sedan dess. Efter att ha pröfvat lagen under 31 år och efter att ha åter och åter igen fått till lifs alla storartade bevis till förmån för hög license, låg license, local optiono. d., har folket fått frågan direkt om händer för att afgöra den genom ja- och nejröstning. Och märk väl att detta skedde alldeles fritt utan någon politisk kombination. Frågan diskuterades då öfverallt under två månaders tid, och resultatet blef att vid röstsammanräkningen befunnos tre fjärdedelar af de röstägande hafva uttalat sig för lagen och dess intagande i konstitutionen. — Nå, hvilkendera har väl större värde er hopkonstruerade mening utan all erfarenhet eller de röstägandes i Maine 31-åriga erfarenhet?

Vi komma så till fjärde punkten. Kan ni visa hur i all världen ett rusdrycksförbud med nödvändighet skall vara åtföljdt af värre och flere öfverträdelser än ett förbud mot annat ondt? Naturligtvis draga sig alla brottslingar i mörkret, hyckla och ljuga för att undgå följderna af sina brott; men göra rus-drycksförsäljarne detta mera än andra? Har ni någonsin hört ett dylikt skäl uppgifvas i fråga om förbud mot hasardspel, stöld, saluhållande af skämd föda o. d.?

I femte punkten fastslår ni att de uppgifna nödvändiga följderna af rusdrycksförbud, nämligen lönkrögeri m. m. äro mera demoraliserande än öppen rusdrycksförsäljning. Mig synes som borde detta ert påstående framkalla ett riktigt fasans skri mot er från hela den civiliserade världen, som just vid sin lagstiftning gått förbudsvägen. Vi skulle alltså med alla våra förbud mot det onda ha åstadkommit större demoralisation än om vi låtit det onda grassera fritt! Detta är ju rena vanvettet.

Beträffande sjätte punkten frågas: Hur kan local option hindra dessa nödvändiga följder af ett förbudeller verka på samma sätt som ett förbud men utan dettas nödvändiga följder? Med local option menar ni väl att hvarje samhälle får rätt att stadga förbud eller license allt eftersom de röstägande bestämma. Om nu ett samhälle genom local option bestämmer sig för förbud, hvarför i all världens namn, skola då ett förbuds nödvändiga följder uteblifva?

I sjunde punkten framhålles, att local option är mera verksamt än ett förbud. Hur i all rimlighets namn kan sådant vara möjligt. Åtskilliga städer ha större folkmängd än hela stater. Tror ni kanske att det går lättare att få en nykterhetslagstiftning bland millionerna i New York, Filadelfia eller Chicago än i femton eller tjugu stater med mindre folkmängd? Om nu local option vore ett så ypperligt och verksamt medel att hindra det onda, hvarför använder man den icke mot stöld, spel, saluhållande af förfalskade födoämnen o. s. v. Alla lagar mot dylikt öfverträdas till viss grad i de mest laglydiga samhällen. Skulle ni som bot mot dylika öfverträdelser vilja rekommendera local option? Antag att vi gjorde ett försök med afseende å hasardspel; hur skulle det försöket utfalla? Ett större samhälle röstar förbud mot spel alltså. Hvarenda spelare och spelhushållare där skola då begifva sig till något litet samhälle där de lätt kunna bli majoritet, och där rösta för license. Blefve nu icke detta senare lilla samhälle en farlig plats? Skulle ni dit vilja sända era söner och unga biträden? Och kan ni å andra sidan uppgifva något skäl hvarför icke local option skulle vara lika verksamt mot annat ondt som mot rusdryckseländet? Kan ni gifva stöd åt er teori genom att uppvisa någon

stat eller kommun, där local option eller hög license eller låg license lyckats så tillbakatränga rusdrycksrörelsen för 50, 25, 10 eller ett år som förbudet undanträngt den i Maine under de sista 50 åren?

Och hvad slutligen åttonde punkten angår, så är det visst ingen nyhet att låta mindre frågor vika för en eller två större. Hur var det med slafverifrågan 1856 och 60, med tullfrågan 1892 och med silfverfrågan 1896?

Jag har icke skrifvit allt detta i det politiska prohibitionspartiets intresse ty jag hvarken är eller har varit prohibitionist. Jag har skrifvit det i sanningens intresse och emedan det bör få vara rätt.

Jag har velat gifva denna kvartalsskrifts läsare del af detta angrepp och försvar; ty som sagdt, samma skäl åberopas äfven här mot våra dagars nykterhetsrörelse, som ju styr kurs mot lagstadgadt förbud, och då kan det ju vara både godt och nyttigt för mången att lära sig bemöta de skälen.

O. P—n.Hvar är kvinnan?

Denna fråga har nästan blifvit ett bevingadt ord; ty ganska ofta, då en man råkat på villospår, har hon blifvit framställd. Det har också funnits anledning att misstänka, det någon »bräcklig dygd» varit medspelare i lustspelet, som slutade med tragedi inför fru justitia.

Än i dag torde någon t. ex. förundra sig öfver att en tjänsteman med omkring 40 tusen kris årlig inkomst kunde komma på 525 tusen kr:s balans. De invigde visste berätta att »hon» uppbar 30 t. om året.

Kvinnan har dock sin plats äfven på sådana ställen, där det gäller att främja det goda. Det är sant, att ingen kan sjunka så djupt som kvinnan, men ingen kan å andra sidan älska så djupt och innerligt som hon. Och när kärleken till egna likar blir den förhärskande, då fyller hon sin uppgift, lefver och verkar för ett stort ändamål.

Hvar är kvinnan i fråga om nykterhetsarbetet? Ja, några finnas ju här och där, som deltaga uti arbetet. Men flertalet hålla sig ännu på afstånd. Så borde det dock icke vara. Om kvinnan i allmänhetville ansluta sig till våra nykterhetsföreningar, skulle äfven männen åtminstone göra ett försök att befria sig från sina fjättrar. Många skulle lyckas, och följden däraf skulle blifva äktenskap mellan liksinnade. Hemmet blefve i dylika fall befriadt från rusdrycker. Lycka och sällhet vore inga tomma fraser, utan verkligheter.

Det kommande släktet blefve inte ifrån födelsen alkoholförgiftadt, sjukligt, förkrympt och dvärjartadt, utan friskt, starkt och kraftigt. Det vore en ofantligt stor vinst för samhället att erhålla ett sundt släkte både till kropp och själ. Härtill kan kvinnan medverka i högre grad än hon förmodar, om hon blott ägde det moraliska modet att bryta med gamla nedärfda fördomar och vanor samt icke minst, det gängse bruket.

Kampen torde nog bli svår, men är icke hopplös. Medvetandet och öfvertygelsen — för att icke säga förvissningen — att man kämpar för en god och rättvis sak, gifver styrka och uthållighet, så att man icke låter sig öfvervinnas.

Må därför snart den dagen inbryta, då svaret på frågan blir denna:

Hon är med i nykterhetsarbetet, hon är en af de våra. Hon är mera ifrig och nitisk än det starkare könet.Människosläktets kainsmärke.

En studie.

Genom mörker och ljus, genom framåtskridande och reaktion har människosläktets väg gått allt sedan dess första uppträdande på jorden. Historia och saga tälja oss huruledes andar stridit och vunnit, men ock mången gång förlorat intagna positioner. Slutresultatet af denna oerhörda kamp, kämpad af så många skilda individer, under trycket af skilda förhållanden — detta slutresultat, sådant det i närvarande tid låter sig fixera, har emellertid blifvit intagandet af en nivå så mycket högre än den för släktet ursprungliga, att den knappast kan mätas med samma mått, som denna. Individer finnas visserligen än i dag, hvilka utmärka sig för sådana sedliga och moraliska, liksom för sådana fysiska och psykiska egenskaper att man instinktmässigt vill förflytta deras existens tillbaka till en länge sedan hänsvunnen tids period, öfver hvilken skuggan af en tusenårig natt länkar sig. Men dylika individer, dylika gengångareexistenser äro endast att betrakta som ett ringa fåtal, drunknande och försvinnande i mängden af intelligenta,

kultiverade, civiliserade, tänkande människor. Till och med den slentrian- och konvenansbundna hvardagsmänniskan, hvars vyer icke sträcka sig utom det individuellt materiella välbefinnandets in-tressesfer — till och med denne, efter nutida moderna begrepp ett innehållslöst halflif lefvande person, är dock att betrakta som en filosof vid sidan af en dåsig dagsverkare, då han ställes jämsidig med mannen från ett dimhöljdt fordom.

Men, trots allt — trots framåtskridande, trots begagnandet af tusentals, vid skilda tidpunkter upptäckta möjligheter till ny utveckling, trots det gradvis skeende utdanandet af det i människans natur inneboende gudsbelätet, trots vyernas utvidgande, trots jätteandars vägar uppåt mot fullkomningens slutmål, kort sagdt, trots allt det de hänrullande tidehvarfven bringadt af godt, sant och stort, kvardröjer dock ännu på släktets panna detta den hämnande förbannelsens brännmärke — kainstecknet: individens despotmoral, bjudande det starkare jagets

utveckling på det svagare icke-jagets bekostnad. Där denna moral, utdragen i sina konsekvenser, förekommit vid samma tidpunkt hos ett större antal samverkande individer, eller där den, förekommande hos en enda tillräckligt hänsynslös individ tillåtits härska öfver ett större antal, i följd af denna gemensamma öfverhöghet samverkande individer, där har alltid en nationell despotmoral framgått som gifven följd. Detta begär att härska och att vara den första, denna öfverallt uppstigande fordran att allt icke-jag skall uppgifva sina individuella egenskaper och taga plats som vasall under det enbart individuella jaget, enfordran, som där den af personer och förhållanden respekterats, tagit form och gestalt i bildandet af världsriken och skapandet af järnhårda dogmatiska systemer — denna fordran, hvad är den annat än ett blodigt Kainsmärke, som aldrig aftvättas utom då när erfarenheten i folkens medvetande hunnit inprägla den sanningen att endast den andliga högheten och det andliga majestätet är för den sanna människan efterssträfvansvärdt.

Först när enhvar individ kommit till insikt om, att det lyckligaste lifvet består i den enskildes, under försakande kamp för allas väl skeende sträfvanden efter egen andlig utveckling, först då är kainsmärket ändtligen utplånadt från släktets panna. En dylik omdaning af förhållandena innebär tydligtvis inte att individen skulle uppoffra de materiella kraf, hvars uppfyllande i närvarande tid anses vara nödvändiga för skapandet af sann lycka. Ingen behöfver offra ett grand af sin fordran på mänskliga rättigheter såsom garantier för en verkligt mänsklig tillvaro — men alla måste offra den själfviskhet som bjuder styrkan att trampa rätten och sanningen under sina fötter.

Krigen och de sociala orättvisorna i världen, ock-randet, njutningslustan, — på mänskliga laster och svagheter, — andarnas slafbindande i dogmers och trånga systemers band; allt detta skall vara en öfvervunnen ståndpunkt den dag då kainsmärket utplånats och tillintetgjorts af visdomens och människokärlekens milda andar.

N. S. N—ng.En nykterhetsuppsats

Ur svenska almanackan för ar 1828.

Om brännvinets fördärfliga inflytande på hälsa, seder och välmåga.

Då brännvin först uppfanns, nyttjades det såsom läkemedel och borde aldrig annorlunda nyttjas, ty det innehåller ingenting, som kan tjäna

människor till födoämne — —-----------------och är

det således en alldeles falsk sats, som man så ofta hör och ser upprepas, att det är en nödvändig styrkedryck, i synnerhet i vårt kallare klimat för arbetare eller emot kölden. Af historien veta vi, att våra förfäder, som icke kände brännvin och lefde uti ett ännu kallare klimat än det nu är, voro ett utmärkt starkt folk och troligen starkare, än deras efterkommande nu för tiden, och den dagliga erfarenheten visar oss, hvilka svaga varelser de äro och blifva, som af elak vana dagligen förtära flere supar. Man förebär vanligen, att brännvin, måttligen nyttjadt, ärnyttigt och stärkande, men det är endast vanan, som kan göra dess måttliga bruk någorlunda oskadligt och då blott vid måltiderna. Igenom sin retande egenskap väcker supen för några ögonblick en viss liflighet i sinne och kropp, det är sant, men hvilken endast lämnar förslappning och olust efter sig. För att nu någorlunda underhålla denna liflighet, är den, som olyckligtvis söker sin vederkvickelse i brännvinet, nödsakad, att taga sup på sup hela dagen igenom, hvilket snart urartar till vana och omåttlighet, hvarigenom dess oundvikliga fördärf beredes. Utan att beskrifva det vettlösa och skamliga tillstånd, som kallas rus, hvilket, tyvärr, alltför ofta framställer sig till hvars och ens åskådning, vill man nämna blott de vanligaste försämringar i hälsotillståndet, som brännvinet åstadkommer. Den första kroppsdel, som lider, är magen, så att brännvinssuparen förlorar matlusten och matsmältningen, och kan slutligen knappt förtära någon egentlig föda, hvaraf naturligtvis följer en mer och mer tilltagande svaghet med darrning i händerna och hela kroppen. Därjämte eller därefter följa de egentliga sjukligheterna: stockningar i lefren och underlifvets öfriga inälfvor, gulsot, vattensot, ofta fallandesot och galenskap. Att således en brännvinssupare är en ömkelig, fastän, knappt ömkansvärd, varelse finner hvar och en, och att han går med bråd-störtande steg döden till mötes. Det vore ändock väl, om hans brottslighet därmed vore slut. Men hurudana barn skall väl en sådan försvagad, utmärglad varelse lämna efter sig? Allmän svaghet, körtelsvullnader, engelska sjukan, höftsjuka, ögonsjukdomar, m. fl. äro nästan oundvikliga hos barn af sådana

för-

åldrar, hälst som dessa, snart sagt från vaggan gifva barnen brännvin, hvilket man ofta får se. Att barnen dessutom af föräldrarnas exempel fördärfvas, är lätt begripligt, så att man på gästgifvaregårdar och på andra ställen får se 11 å 12 års pojkar supa lika så duktigt, som någon fullväxt. I så beskaffade omständigheter få, beklagligen, barnen lida för fädernas missgärningar.

Detta må vara tillräckligt, för att öfvertyga hvar och en någorlunda tänkande människa om brännvinets skadliga inflytande på hälsan. Dess fördärfliga inflytande på sederna är, om möjligt, ännu bedröfligare. Utom det, att brännvinet, genom sin retande egenskap ger anledning och fart åt all slags osedlighet, så finner man lätt, att en människa, som en stor del af dagen är, igenom brännvin, beröfvad sitt medvetande och sitt förnufts bruk, skall ofta kunna begå de största rysligheter, för hvilka han, såsom nykter, själf skulle fasa. En högt aktad och nu mera djupt saknad ledamot i konungens högsta domstol (justitierådet Torén) har uti en afhandling, tryckt 1823, kallad: Försök, att bestämma orsakerna till ökade brottmål och medlen till deras förekommande eller minskning, påtagligen och allvarligt bevisat, att orsakerna till en ganska stor del brott igenfinnas uti brännvinets missbruk, och att deras minskning icke kan väntas, utan prästersapets och andra goda medborgares nitiska bemödanden, att, med undervisning och exempel, utrota detta missbruk. Att detta rysliga förhållande ännu äger rum i vårt kära fädernesland, intygas af de till kungl, sundhetscollegium inkomna officiella handlingar. Dessa visa, att, ifrån och med 1823 till och med 1826,1338 personer på ett våldsamt eller onaturligt sätt aflidit, och af dessa icke mindre än 360 personer, nära 1/4 af alla olyckshändelserna, omkommit genom följderna af fylleri, antingen mördade i slagsmål under ruset eller döda af slag efter omåttligt förtärdt brännvin.

Brännvinets skadliga inflytande på ett stort antal medborgares välmåga, eller förmögenhets omständigheter, står i så nära samband med dess inflytande på hälsa och seder, att det förra är blott en naturlig föjld af det senare. Om en man, af hvad samhällsklass som hälst, med hustru och barn, är någorlunda förmögen eller välmående, och faller på den olyckliga vanan att supa, så är det snart förbi med förmögenheten. Dryckenskapen föder först olust, sedan oskicklighet till allt arbete; sysslan, verkstaden, jordbruket vårdslösas och försummas, husets redbarheter gå ut för brännvin, man sätter sig i skuld på skuld, och då den skall betalas, utpantas både löst och fast, så att den fordom välmående mannen nu med hustru och barn befinner sig i största armod. Ofvanstående till kungl, sundhets-collegium inkomna handlingar förete flera exempel på husfäder, som mördat sig själfva af förtviflan däröfver, att de igenom brännvinssupande blifvit skuldsatta och förstört sig med hustru och barn. I hvarje blad af Post- och Inrikestidningen läser man om folk, i synnerhet bönder, som blifvit satta under förmyndare, sedan de, genom oordentlig lefnad, blifvit oskickliga att sköta sin egendom. I de större städerna, och kanske äfven i vissa orter af landsbygden, finnes en mängd arbetsfolk, som med sin goda dagspenning eller arbetsförtjänst och enordentlig lefnad kunde med heder och tarflighet underhålla ett hushåll; men, då oftast hela arbetsförtjänsten, åtminstone större delen däraf, stannar på krogen, måste hustru och barn blifva illa både klädda och födda, och all huslig sällhet sålunda förstörd.

Då man är öfvertygad om den satsen: att hela samhällets välstånd och trefnad beror på, eller utgöres af alla dess medlemmars, så måste hvar och en, som hyser minsta människokärlek och fosterlandskänsla, finna sig uppmanad, att motverka det öfverflödiga* bruket af brännvin. Sådant kan endast ske genom det enskilda lifvets bemödanden. När därföre varningen är gifven, blir det en skyldighet för husfäder och föräldrar, att afhålla barn före manbarhets-åren att någonsin smaka brännvin, hvilket för dem är skadligt; att hindra tjänstfolk och andra från dess omåttliga förtäring; och slutligen att själfva, genom föredöme af ordning och sedlighet, visa fördelarna af nykterhet och ett ordentligt lefnadssätt, samt afböja fördärfvet af fylleriet.

* Man bör erinra sig att detta var skrifvet 1828 — en tid då nykterhetstanken ännu icke hunnit mogna till absolutistisk ståndpunkt. Bed.Hvad gör ni för nykterhetssaken?

J lag skulle önska att ni ville ingå i vår nykter hetsförening herr Nilsson», sade Rudolf Pettersson, då han stod i herr Nilssons bod, väntande på, att få de saker inpackade som han köpt åt sin moder. — Hvarför skulle jag ingå i nykterhetsföreningen? Jag är fullkomligt nykter ändå och det är väl nog, var svaret.

— Hvilken nykterhetstidning prenumererar ni på, frågade gossen. Pappa prenumererar på Reform åt sig själf och på Arbetarens vän åt mig och det skulle vara roligt att byta med någon annan i fall ni har någon. — Jag har inga nykterhetstidningar och har ej något bruk för dem ty jag har knappt tid att läsa mina affärstidningar. — Ni kunde ju låna ut dem åt någon annan som icke är nykterhetsvän; vi göra så och det har varit mycket nyttigt, sade Rudolf allvarsamt. Vår förening håller nu offentliga möten hvarje vecka; kan ni ej komma med och taga

några vänner med eder? Vi ha musik, deklamation, tal och sång samt därefter intagning af nya medlemmar; så taga vi upp kollekt till hyra för salen. Om ni känner några drinkare och vill taga dem med, så kunde de bli upprättade såsom många andra.

— Jag har ingen tid att uppfånga sådant folk och hvad kollekten angår så har jag inga pengar att offra för närvarande ty vi ha så dåliga tider, att jag aldrig haft sämre affärer än nu.

Af det sätt, hvarpå han kastade de oskyldiga paketerna i korgen, kunde det synas, som om dessa voro orsak till de dåliga tiderna.

Då Rudolf tog sin korg såg han allvarsamt på köpmannen och sade: ni är en besynnerlig nykterhetsvän herr Nilsson. Ni tillhör ingen förening, tar ingen tidning, ger inga bidrag, går ej på möten och söker ej att upprätta drinkare; hvad gör ni då för att befordra nykterheten?

En kund kom i detsamma in i boden, hvarför den framställda frågan blef obesvarad och gossen gick sin väg.

Då han följande vecka en dag gick förbi, blef han af herr Nilsson inropad. Fråga din pappa om namnet på de bästa nykterhetstidningarna, sade han, jag önskar prenumerera, och vid nästa möte kan du anmäla mig som kandidat, ty jag vill bli medlem i eder nykterhetsförening.

— Är det möjligt? Har ni ändrat åsikter, sade Rudolf glad och Öfverraskad. Hvad har åstadkommit detta? — Jo det har din lilla fråga gjort, min gosse. Hvad gör ni att befordra nykterhetssaken?

— Den susade i mina öron och stack i mitt sam-vete, så att jag ej kunde sofva, emedan jag gjorde ingenting.

— Jag känner ett halft dussin just sådana »besynnerliga nykterhetsvänner» som jag själf har varit, och om jag ger dig en uppgift på deras namn, så kanske du vill skaka upp dem vid första tillfälle, såsom du gjorde med mig.

— Ja det vill jag visst göra svarade Rudolf, och han har därför lämnat berättelsen till mig för att tryckas, på det att så många som möjligt måtte få läsa densamma.

"Icke en droppa mera, Daniel."

Daniel Wilson var en drinkare. Han var helt och hållet under flaskans herravälde, när han hade medel hvarmed han kunde släcka sin törst. Han hade så länge försummat sin familj, att hans svärföräldrar måste taga hustrun och barnen hem till sig. Han hade offrat allt för dryckenskapen och undgick fattighuset endast därigenom att han uträttade de aldra minst aflönade arbeten, samt genom hjälp af en ungdomsvän, Thomas Edgerton, hvilken ännu hoppades, att Daniel skulle få ögonen upp för sitt elände, och makt att öfvergifva det. Hoskins, värdshusvärden i den lilla byn, hade så länge gifvit honom rusdryck, som han hyste hopp att få något betaldt, men då han intet mera hade att betala med, ville han ej lämna honom mera.

Det var en skön månskensafton. Daniel var

kommen in i krogen, där han på ödmjukaste sätt tiggde om »en sup»; han skulle betala den framdeles, påstod han: men krögaren svarade honom hårdt och utan medlidande: »Icke en droppe mera, Daniel.»

Daniel väntade ännu en kort stund, men då han märkte att han icke kunde beveka krögaren, lämnade han värdshuset. Under det han sedan vankade omkring, verkade den kalla aftonluften på hans feber-heta hjärna, och han gaf sina känslor luft uti följande uttryck:

— Icke en droppa mera, Daniel! Är jag full eller är jag nykter? Icke en droppa mera, Daniel. Nekade Hoskins mig brännvin, emedan han trodde att det skulle skada mig? Nej! men jag hade inga penningar. Han har fått allt —

allt, t. o. m. bibeln, som min mor gaf mig. Han har fått min Janes kängor, som min hustru hade köpt, för hvad hon själf förtjänat. Icke en droppa mera, Daniel! Daniel, hvad säger du om det där? Jag säger detsamma. Jag var en gång välklädd, nu har jag endast trasor. Icke en droppa mera, Daniel, förr än jag har lika goda kläder, som jag hade, då jag gifte mig med Maria. Jag hade en utmärkt klocka, äfven den är borta. Icke en droppa mera, Daniel, innan jag åter har en lika god klocka, som den jag för brännvin pantsatte hos Hoskins. Jag minnes äfven den dag, då jag hade lika god häst och vagn, som någon i staden. Icke en droppa mera, Daniel, förrän jag återvunnit annan häst och vagn, som äro lika goda, som de förlorade. Jag ägde en gång kor, som försågo oss med smör och ost, men krögaren eger dem nu! Icke en droppa mera, Daniel, förrän antingen dessa kor ellerandra som äro lika goda åter äro i din ego. Jag hade en gång denna pung fylld med penningar, nu eger jag icke ett öre! Icke en droppa mera, Daniel, förr än denna pung är lika så väl fylld som förr.»

Under det han sålunda gick och talade med sig själf, var han kommen till sitt förra hem, samt stödde sig nu mot staketet. Han stod en lång stund och betraktade huset och trädgården, samt lät sin blick stirra ut öfver marken, som en gång varit hans, och fortsatte:

— En gång egde jag detta hus och denna jord. Här blef jag född. Här dogo både far och mor. Jag var deras hjärtas stolthet; men jag bragte deras gråa hår med sorg i grafven. Här började jag min egen hushållning, och allt, hvad ett hjärta kunde önska sig, var mitt. Här bodde Maria och jag tillsamman i kärlek och lycka, till dess Hoskins öppnade sitt värdshus, och nu kallar han min egendom sin. I detta hus äro mina barn födda, och dog min Jane. O, huru bedröfvadt hon betraktade mig, då jag tog hennes små kängor för att hos Hoskins sälja dem för brännvin, medan hon låg sjuk, och huru hon bad mig, att aldrig mera slå hennes moder ! Jag ser henne nu, detta bleka, aftärda ansikte och den utmagrade kroppen; men hon kommer aldrig mera tillbaka till mig. Och, o, min hustru! Huru förfärligt har jag icke misshandlat henne! Det var icke din Daniel, Maria, som gjorde det; det var Hoskins brännvin. Det var intet underligt, att de som älskade henne togo henne ifrån mig och ej tilläto, att jag misshandlade henne. De ville icke hafva mig i huset, de ville icke låta mig bo hos henne. Icke en droppa mera, Daniel,

förr än detta hus och denna jord är i din ego, och din hustru oah dina barn bo i huset, samt vi åter äro en lika lycklig familj som någonsin förut. Icke en droppa mera, Daniel, så sant du Gud vill hjälpa mig, förr än alla dessa ting äro uppfyllda!

Han var så upptagen af sina egna tankar och talade med så hög stämma, att han alls icke märkte, att en vagn höll stilla helt nära vid honom, och hans vän, qväkaren Thomas Edgerton, satt däruti. Han hade stannat sin häst, då han härde hans stämma, och han hade tydligen hört hvarje ord. Då han tystnade, sade Edgerton: Daniel ämnar du hålla ditt löfte ?

— Ja, min trogne vän, Edgerton, det ämnar jag.

— Du har ofta lofvat sluta upp med att dricka, hvarföre tror du nu, att du skall hålla ditt löfte.

— Jag vet nog, att jag ofta lofvat sluta upp med att dricka, men nu känner jag, såsom jag aldrig känt förr; mitt hjärta är förkrossadt och jag känner min stora svaghet. Jag tror, att Gud vill hjälpa mig denna gång.

— Gud gifve, ätt det måtte vara så, Daniel!

— Sätt dig upp och kom med mig hem; du är visst hungrig.

På vägen hem fick kväkaren veta af Daniel, hvad som redan är berättadt, och han rådde honom att resa till till New York, och därifrån bana sig väg genom att taga hyra på ett skepp, samt lofvade förse honom med det nödvändiga.

— Du vill kanske gärna tala med din hustru och dina barn innan du reser?— Ja, men de äro så helt och hållet främmande för mig: om jag sade dem mina beslut, skulle de knappast tro mig, emedan jag så ofta bedragit dem; det är visst bäst, att de ej veta, hvar jag är. Jag önskar att öfverraska dem, och hoppas att göra det, när jag en gång kommer hem som en nykter man och med tillräckliga medel att åter bereda dem ett lyckligt hem. Jag tror därföre,

det är bäst, att ingen utom du och din hustru vet något om, hvar jag är, eller hvad jag företager mig.

Sålunda blef det bestämdt på hemvägen till kväkarens gård. Då de kommo dit och hade satt in hästen, gick Daniel med Edgerton in i stugan. Där var aftonbordet dukadt, och kväkaren sade till sin hustru: Duka äfven för Daniel, ty han blifver här några dagar innan han afreser till Kalifornien.

Den beskedlige mannen kände sig helt förvissad om, att Daniel denna gång skulle hålla sitt ord. Efter få dagars förlopp var allting klart för afresan. Hästen sattes för och redan före daggryningen var Daniel vid järnbanstationen. Han hade ej varit i staden sedan den aftonen, då han uttalade orden: Icke en droppa mera, Daniel! han saknades i värdshuset, men ingen bekymrade sig därom, ty han hade ju inga penningar.

Han hade varit borta något öfver ett år, då kväkaren en dag gick in till Hoskins för att fråga, om han hade någon ängsmark att utarrendera åt honom.

— Jag har en som jag vill låta dig få utan betalning, om du vill inhägna den, sade Hoskins.

— Hvar är den?— Det är Daniel Wilsons gamla egendom, ljöd svaret.

— Om du vill hyra ut den till det priset, måste den vara i ett mycket förfallet skick.

— Ja, det är den äfven, ty familjen, som hade den, var ju fattig, och då min tid är så upptagen här hemma, kan jag icke sköta den. Sistliden vinter användes alla gärdesgårdarne till bränsle. Jag skulle i verkligheten mycket hällre sälja den än leja bort den.

— Hvad skall den kosta?

— Den har kostat mig 1,600 dollars.

— Men du har betalat den med varor och satt ditt eget pris på dem.

— Helt visst. Daniel Wilson kunde ej anförtros någon plats, och jag riskerade mycket genom att borga åt honom, och följaktligen lät jag betala mig därefter. Det skulle enhvar under samma omständigheter hafva gjort.

— Jag vill icke säga, att det är rätt, sade kväkaren, men du har ännu icke sagt mig hvad du vill sälja egendomen för; jag vill gifva dig 800 dollars för den, om du vill sälja den.

Hoskins betänkte sig icke länge; ty han insåg snart, att räntorna af 800 dollars voro bättre än en egendom, som icke inbringade honom något, och han sade därföre: Sagt och gjordt; du får den.

— Godt, du kan göra papperen i ordning tills i morgon, så. skall jag komma och betala dig. Men säg mig, vet du något, hvart Daniel tagit vägen?

— Nej, han har ej varit här i staden på öfver ett år, åtminstone har ej jag sett honom.

Vi kunna här berätta läsaren något, som Hoskinsicke visste. Kväkaren hade den dagen emottagit bref från Daniel Wilson, hvari denne skref, att han arbetade i minorna och följde sitt valspråk: Icke en droppa mera, Daniel! Han hade samman sparat några hundra dollars, och hade sändt 500 dollars i guld till en bankir i Newyork, betalbara på hans order, och att de skulle begagnas för att därmed återköpa något af hans egendom. Guldet var den tiden i högt värde, och dessa 500 dollars blefvo 800 innan de nådde till Edgerton. Wilson bad honom i ett senare bref att sköta egendomen för hans hustru, Maria; ty, skref han, om jag skulle blifva otrogen mitt löfte, så har jag dock förskaffat min familj ett hem. Men jag önskar ej, att hon med det snaraste får veta det; lefver jag och kommer hem igen, då vill jag gifva det åt henne med mina egna händer; om icke, så kan du göra det. Nu, då egendomen är köpt, är det väl bäst, att du köper några kreatur och sätter på den; ty jag har i sinnet att blifva trogen mot föresatsen: Icke en droppa mera, Daniel!

Åter förflöt ett år, och Edgerton hade köpt kor och får till egendomen; alla gärdesgårdar voro i ordning, och allt såg bra ut med undantag af huset. Snart kom det en annan växel, som betalade för kreaturen och så mycket blef öfver att husen kunde repareras. Timmermän och murare blefvo satta i arbete, och den lilla stadens innevånare, som gingo förbi, förundrade sig öfver förändringen, men ingen vågade fråga den inbundne kväkaren hvad allt

detta skulle betyda.

Några dagar senare förundrade man sig ännu mera öfver att se den sparsamme kväkaren kommaåkande genom staden i en ny elegant vagn förspänd med en präktig häst. Orsaken var, att han emottagit följande bref:

— Jag är i godt behåll återkommen till Newyork. Gör mig den tjänsten och hämta Maria och barnen. Kväkaren var sålunda på väg till den närbelägna landtbyn, hvarest Marias föräldrar bodde. Efter att hafva uppehållit sig litet hos dem, inbjöd han Maria och barnen att resa med hem. Bjudningen mottogs och de följde med. Följande dags eftermiddag sade han: Maria, jag skall ned till järnvägsstationen, vill du ej vara snäll stanna hos min hustru tills jag kommer åter? Han åkte ned och hämtade Daniel, samt förde honom till hans eget hus, hvarest han bestämde sig att tillbringa natten. Det var mörkt, då Edgerton kom hem.

Följande morgon sade kväkaren: Maria, du har väl hört, att jag köpt ditt gamla hem? Jag har nu fått det i godt skick, och om du och barnen kunde hafva lust att se det, så vill jag efter frukosten åka dit?

De åkte dit, och Maria förundrade sig mycket öfver att se de många förändringarne, som blifvit gjorda. De sågo först den nedra våningen, och i hvar-dagsstugan hängde en stor tafla,. på hvilken stod med stora förgylda bokstäfver: Icke en droppa mera, Daniel!

Då Maria läst dessa ord, utbrast hon:

*» 7

— Käre vän Edgerton, om Daniel hade kunnat säga dessa ord i sanning, då hade detta hus ännu varit vårt.

— Vet du icke, hvarest Daniel är? frågade kväkaren.

— Nej, det är öfver tre år sedan jag såg eller hörde något ifrån honom.

— Skulle du icke gärna vilja se honom?

— Ack jo, så innerligt gärna!

Då de hade sett, hvad som var sevärdt inunder, sade kväkaren: Låtom oss nu gå ofvanpå! Och medan de gingo upp framtrappan, lopp Daniel ned baktrappan och satte sig i hvardagsrummet. Då de kommo ned igen såg Maria en stor välklädd man sitta med ryggen mot dörren. Hon studsade, men kväkaren sade: Det är en vän, Maria. Daniel vände sig om, och uti mannen ined det stora skägget kände Maria igen sin man. Daniel närmade sig och med rörd stämma utbrast han: Känner du mig icke, Maria?

Vi öfverlämna åt läsaren att föreställa sig detta möte. Edgerton sade, att han var tvungen gå hem, och i det han gick, sade han: Maria, hela denna egendom är din. Daniel har köpt den och vill gifva dig den. Du får blifva här, så länge du vill, och lefva lyckligt: ty detta: (han pekade på taflan) Icke en droppa mera, Daniel! är nu hans valspråk, och skall förblifva det, så länge han lefver.

Daniel och hans hustru föllo på knä och tackade Gud. Flera år äro sedan dess förflutna, och Daniel Wilson är en arbetsam man samt en lefvande kristen, som håller sitt valspråk: Icke en droppa mera, Daniel!

Hvem vill göra detta valspråk till sitt och därigenom grunda sin timliga och kanske eviga lycka?Motivering till Lagförslag mot dryckenskap, i Tyska Riksdagen år 1892.

(Forts.) Det bör vidare tagas i öfvervägande om i anslutning till föreskrifterna i § 33 mom. 3 litt. 6. af yrkesförordningen en bestämmelse borde träffas i den riktning, att tillstånd till bedrifvande af värdshusrörelse eller utskänkning af vin, öl eller andra icke sprithaltiga rusdrycker i kommuner med 15,000 invånare och däröfver blott då skulle vara beroende af ett bevis å förefintliga behof, när en motsvarande kommunalstadga vore utfärdad. Vägande skäl talade emellertid för, att man borde bortse från ett dylikt undantag. Innehafvarne af sådana lokaler, hvilkas utskänkningskoncession blott omfattar icke sprithaltiga drycker äro till följd af den starka konkurrensen icke sällan nödsakade till att öfverbjuda hvarandra i utöfvandet af mångfaldiga retelsemedel vid besök i deras lokaler, och att för gästerna framsätta förfalskade eller fördärfvade varor; de låta äfven

understundom förleda sig till en koncessionsvidrig försäljning af ren spirituosa, utan att det är möjligt, att däröfver utöfva kontroll. Det måste alltså vid bekämpandet af det omåttliga förtärandet af starka

drycker hållas för gifvet, att äfven i större samhällen de i § 33 mom. 3 litt. b af yrkesförordningen innefattade lokalerna inskränkas till ett begränsadt antal. Detta mål kunde icke uppnås genom ett beslut i ofvannämnda riktning. Ty såsom den år 1886 förda undersökningen gifvit vid handen saknas kommunalstatut för många platser i riket och i konungariket Preussen ofta i synnerhet i de städer, i hvilka det klagas öfver särskilda folkklassers starka böjelse för dryckenskapslasten.

Enligt denna undersökning hade i nedanstående stater kommunalstadga i följande antal städer:

utgifvits icke utgifvits

Preussen......................... 81 46

Bayern............................ 11 4

Sachsen........................... 11 2

Wurtemberg i samtliga städer:

Baden 2 3

Mecklenburg.................... 2

Schwerin........................ —

Sachsen-Weimar................ 1 2

Oldenburg...................... 1 —

Braunschweig................... 1 —

Sachsen-Altenburg............. 1

Sachsen Koburgo-Gotha...... 1 1

Anhalt .... 3 —

Reuss y. L...................... 1

I Mecklenburg-Strelitz, Sachsen-Meiningen, Schwarz-burg-Söndershausen, Schwarzburg-Rudolstadt, Waldeck, Reuss ä. L., Schaumburg-Lippe och Lippe funnos inga städer med öfver 15,000 invånare, från Hessen, där regeringen först nyligen utgifvit förordningen enligt§ 33 mom. 3 af yrkesförordningen förelågo inga uppgifter.

Vid närmare öfvervägande har det icke ansetts värdt att förorda det från många håll och i synnerhet från Tyska nykterhetsföreningen väckta förslaget om öfvergång till ett system, enligt hvilket antalet krögare och värdshusvärdar i kraft af lagar eller af genom statuter fastställda föreskrifter ställdes i beroende ställning af befolkningssiffran eller andra objektiva omständigheter.

Emot införandet af ett dylikt system, motsvarande den holländska lagen af 1881, uppreser sig de principiella betänkligheterna, att därigenom den mångfaldiga omväxlingen af nuvarande förhållanden skulle ersättas af allt för schablonmässiga former.

Bortseende från den förnyade regleringen af frågan om bevis å förefintliga behof, skall innehållet i den stadfästade § 33 i yrkesförordningen blifva oförändradt, desslikes skall det ock såsom hittills förblifva orubbadt i hvad som angår försäljning och utskänkning af drycker af egen tillverkning, denna må nu vara tillåten till följd af lagliga bestämmelser eller af gammal gällande vana såsom en binäring vid sidan af landvärdshusrörelsen utan polisens särskilda tillåtelse. Äfven skall hittills gällande praxis fortfarande äga bestånd, att koncession till försäljning af andra spritdrycker än brännvin kan beviljas krog och värdshusvärdar.

Däremot förordas att regeringarne uttryckligen åt sig förbehålla rätten att träffa bestämmelser om under hvilka

förutsättningar handel med brännvin och sprit är att anse som minutförsäljning.36 V Ö R i: L Ä >S NIN G B M A G A B T N K T.

§2.

En bestämmelse är påbjuden angående det minimikvantum brännvin, som minuthandlandena hafva rättighet att försälja, på det att frestelsen må bortfalla, att för en huru liten penning som hälst kunna få köpa brännvin i afsikt att färtära detsamma å stället.

§ 3 och 4.

Ett af de verksammaste medlen till bekämpande af dryckenskapslasten består däri, att vissa fordringar angående lokalens läge och rummens inredning såsom ock angående upprätthållandet af god tukt och ordning i lokalen åläggas samtliga krog- och värdshusvärdar och i synnerhet dem, hvilkas lokaler besökas af mindre välbergade kunder. Den pekuniära förlust, som värdarne härigenom få vidkännas, kan desto mindre anses såsom orsak till invändning, som tillstånd till bedrifvande af värdshus- och krogrörelse skänker en betydlig fördel åt den, som erhållit koncession och beviljandet däraf alltså är att anse såsom ett företräde.

Den bestämmelse, som innehålles i § 3 af lagförslaget, att rum, som tjäna till utskänkning af brännvin eller stå i omedelbar förbindelse med kroglokaler, icke få användas till regelbunden handels eller handtverksrörelse, afser att motarbeta det ofta iakttagna missförhållandet att kunder vid inköp eller beställning af varor för dagligt bruk på samma ställe kunna erhålla brännvin. En gång för alla undantages från detta förbud sådana näringar, till hvilkas bedrifvande hör utlämnande af näringsmedel till förtäring,F0KE LÄSNINGS MAGASIN ET. 37

då ingen anledning föreligger att förbjuda brännvins-utskänkning i konditorier eller på matställen. Vidare anses det lämpligt att utöfva kontroll öfver vissa enskilda förhållanden därigenom att rättighet meddelas de högre förvaltningsmyndigheterna att tillåta sådana undantag. Det sista är desto mera värdt att förordas som föreskrifterna i mom. 1 äfven skola tillämpas på redan förefintliga kroglokaler. I en del stater har regeringen med afseende på § 33 mom. 2 litt. 2 af yrkesförordningen redan nu utgifvit närmare bestämmelser öfver de fordringar, som af polisen kunna uppställas på de till värdshus och krogar bestämda lokalerna. Dessa åtgärder äro bepröfvade och lofva att sätta en stark damm mot upprättandet af bristfälliga krogar och värdhus.

Bestämmelserna i § 3 mom. 2 skall i synnerhet blifva en hjälp för centralmyndigheterna eller de högre förvaltningsmyndigheterna vid anordningar rörande hälsovården, sedligheten och den allmänna säkerheten såsom ock vid anordningar rörande lokalens läge. Det synes icke oantagligt att de på grund af mom. 2 uppställda fordringarne sträcka sig utöfver innehållet i mom. 1.

Det finnes ytterligare en bestämmelse af hvilken man äfven kan hoppas på en god inverkan i afseende på måttlighet vid förtärandet af spritdrycker, den nämligen, att förordningarne i § 75 af yrkesförordningen äfven skola tillämpas på krogrörelsen. Därigenom erhålla de lokala polismyndigheterna genom rikslag rättighet att tillhålla krogvärdarne skyldigheten att upprätta förteckning öfver de af dem fastställda prisen å krogvarorna samt uppspika denna förteckning i38 V Ö R E L Ä S X I X G S M A G A S I N E T.

kroglokalen. Denna bestämmelse är redan i några stater fastställd genom landslag.

§§ 5-8.

Angående upprätthållandet af god tukt och ordning i kroglokalerna, bör först och främst den grundsats uppställas, att den värd, som erhållit koncession eller eventuellt den af honom antagna ställföreträdaren, härför är ansvarig. Innehafvare af kroglokal utöfvar husbonderätt öfver alla sina inom densamma befintliga kunder och åtnjuter härutinnan erforderligt skydd genom § 123 i strafflagen. När det allmänna intresset sådant fordrar, måste han göra bruk af denna sin rätt med afseende å de särskilda förhållandena i hans affär och för den händelse han själf till en tid vore därtill förhindrad, träffa anstalter att annan lämplig person upprätthåller ordning inom lokalen. Så är ock i anslutning till en inom rättskipningen erkänd grundsats, den förpliktelse bestämdt ålagd krog-och värdshusvärdar, att de skola förhindra allt, hvarigenom fylleri, förbjudet spel och osedlighet kan befordras. (§ 33

mom. 2 litt. 1 af yrkesförordningen). Närmare bestämmelser skola genom polisförordningar kunna fastställas om huru krog- och värdshusvärdar i detta hänseende hafva att förhålla sig.

I enahanda riktning gå vissa i § 120 a. ff. af yrkesförordningen i lagen af den 1 juni 1891 uppställda allmänna grundsatser om arbetsgivares förpliktelser i afseende å arbetarnes skyddande för faror till lif och hälsa etc, hvilkas genomförande är öfverlämnadt åt vederbörande myndigheters godtfinnande. Bestraffning för brott mot § 5 mom. 1 kan blottådömas för den händelse att en motsvarande polisförordning utgifvits (se § 13 i lagförslaget).

Användandet af kvinnlig personal till betjänande af gästerna å krogar och värdshus gifver i många delar af riket icke blott anledning till betänkligheter i sedligt afseende utan befordrar äfven ofta direkt missbruket af spritdrycker. De kvinnliga biträdena uppfordra ofta i egennyttig afsikt gästerna att dricka och dessa sistnämnda göra sällan motstånd mot en dylik uppmaning enligt hvad erfarenheten utvisar. Den fara, som häri ligger kan icke väsentligt motarbetas genom meddelande af koncession eller genom densammas indragande i öfverensstämmelse med § 53 i yrkesförordningen. Det synes därför vara af behofvet påkalladt att söka vinna möjlighet till ett genomgripande afhjälpande af det onda därigenom, att åt staternas regeringar öfverlåtes att fatta beslut angående tillstånd att använda kvinnlig betjäning.

Till krogvärdarnes särskilda förpliktelser hörde äfven förut skyldigheten att tillse, det rörelsen på kroglokalen icke utsträcktes utöfver en bestämd timme på aftonen eller natten. § 365 i strafflagen förutsätter föreskrifter från polisens sida angående iakttagandet af den enligt lagen bestämda timmen för kroglokalens stängning till natten. Närmare beslut härom skola äfven framgent öfverlåtas åt den lokala polismaktens bestämmanderätt, enär man härvid måste taga hänsyn till lokala förhållanden.

Fullt inseende den fara, som förtärandet af brännvin tidigt på morgonen medför, hafva myndigheterna i vissa delar af riket, i synnerhet i de distrikt i Preussen där bergsindustrien är den förnämsta för-värfskällan, såsom ock i större handelsstäder låtit utgifva polisförordningar, hvarigenom brännvinsutskänkning och minuthandel med brännvin förbjudes före en fastställd timme på dagen. Det vore önskligt att den tanke, som ligger till grund för liknande bestämmelser, skall finna uttryck på detta ställe i lagen.

Ytterligare skyldigheter för kroginnehafvare samt för minuthandlande med brännvin bestämmas genom föreskrifterna i § 7 och 8. Förbudet mot utskänk-ning af starka drycker till personer, som ännu icke fyllt 16 år och icke befinna sig under vuxna personers uppsikt, synes synnerligen ägnadt att förebygga, det ungdomen vänjes att begagna rusdrycker. En dylik bestämmelse har i synnerhet visat sig erfoderlig i fabriksområden för att motverka de unge arbetarnes förvildning.

Hufvudinnehållet i § 7 likasom det i § 8 föreslagna förbudet mot utskänkning af rusdrycker till druckna personer eller åt sådana, om hvilka det är kändt, att de inom de tre sista åren blifvit bestraffade för förargelseväckande dryckenskap, öfverensstämmer med det beslut, som fattats af den kommission, som förberedt det år 1881 framlagda lagförslaget om bestraffning af dryckenskap (riksdagstrycket n:o 161). Det synes vara ändamålsenligt att här uttryckligen uttala, det de lagbestämmelser förblifva gällande, hvarigenom vissa personer i sin hembygd eller angränsande kommuner kunna förvägras tillträde till offentliga krogar och till uppköp af brännvin hos minuthandlande (se äfven § 39 mom. 1 i strafflagen). De i § 8 mom. 1 föreslagna bestämmelserna skola äfven utsträckas till minuthandlande för att motarbeta detF O K E L A B NIN G 8 INI A G A S I N E T. 41

missbruk, att druckna personer kunna uppköpa spirituosa

i smärre mängder och sedan genast förtära det utanför handelslokalen.

Slutligen fordras af krog- och värdshusvärdar beträffande personer, hvilka inom deras lokaler förtärt spritdrycker, att om kundernas tillstånd erfordrar hjälp, värdarne blott då kunna utvisa dem ur lokalen, när nödiga anstalter träffats för den drucknes forslande till sitt hem eller till polisstation. De utgifter, värden härigenom ikläder sig måste af druckne själf ersättas.

§9.

I många delar af riket, synnerligen i landskommunerna, befrämjas befolkningens böjelse för dryckenskap på ett betänkligt sätt därigenom, att allmänheten i stor utsträckning förledes att genom handelsresande göra beställningar å brännvin. Den skuld, han härigenom ådrager sig, öfverstiger ofta rekvirentens betalningsförmåga och bringar därigenom hans ekonomiska ställning i fara.

Dessa missförhållanden skola nu rättas genom bestämmelsen, att upptagandet af beställning å brännvin och sprit af personer, i hvilkas handelsrörelse försäljning häraf icke ingår, äfven kommer att tillämpas på handelsresandes affärsföretag (§ 44 yrkesförordningen). Ett sådant förbud innehålles redan i § 56 a. mom. 3 yrkesförordningen angående gårdfarihandel, men då meningarne äro delade om detta förbud äfven afser de fall, hvilka enligt § 44 icke äro att anse som gårdfarihandel utan som en binäring till fast handelsrörelse, förordas uttryckliga föreskrifter i sistnämnda hänseende. (Forts.)En flaskas saga.

Då jag var en liten gosse, fann jag på en sophög en sönderslagen flaska. Då jag betraktade henne, såg jag, att hon hade gått af på midten; hvarje del var för öfrigt hel. Jag fick reda på litet kitt och kittade försiktigt tillsammans delarne. Till min glädje var hon dagen efter hel och stark och så tät, att jag kunde fylla henne med vatten. Då flaskan var fylld och hade stått en stund i fönstret i solen, började hon till min stora förundran att tala. Hon sade: »Jag är icke van att gömma en så simpel vätska; nej, jag har varit hållen i större ära; och nu vill jag berätta min lefnadsbeskrifning», sade hon. »Det första jag ihåghommer är, att jag var en flytande massa, smält tångaska, sade de, och att en man i glasverket pustade och blåste så, att jag blef ihålig och utvidgade mig till den skapnad jag nu har. Några dagar efteråt sändes jag tillsammans med många andra flaskor till staden, köptes af en brännvinshandlare, fylldes medfranskt brännvin och sattes på en hylla, hvarest det stod en mängd andra flaskor och karaffiner, fylda med de dyrbaraste dryckesvaror. Några timmar efteråt fördes jag till en rik köpmans hus, och där gladde man sig åt mig, skänkte i stora glas, och så drack man af hjärtans lust. Då jag om natten var tom, voro gästerna så ankomna, att de skrålade dryckesvisor mot hvarandra; några måste köras hem, andra somnade i sofforna och måste ligga där till dagen efter, då de alla klagade öfver gikt i lemmarna, men berömde med synbar glädje den ypperliga punsch, som jag hade lämnat mitt innehåll till. Därpå fördes jag tillbaka till brännvinsboden och fylldes åter, men denna gång med simpelt brännvin, äkta finkel. Jag var icke väl korkad, förr än en fiskare kom och köpte mig. Han och hans reskamrater drucko ur mitt innehåll, hvarefter de kommo i träta, började slåss och stjälpte båten. Dagen efter fördes jag hem jämte båten och två lik och blef vittne till den största sorg och nöd i den fattige fiskarens hem. Ett par dagar efter förde en man mig med till staden, fick mig åter fylld med brännvin, hvaraf jag troget lämnade åt gästerna vid min ägares begrafning, och jag kunde som vanligt glädja mig åt, att mitt innehåll förde munterhet och sång i sorgens hem; ja det gick så långt, att flere af männen lämnade sorgehuset med blåa ögon och bul-nader i pannan. Ett år därefter fördes jag åter till byn och fylldes med brännvin. Denna gång tjänade jag som uppassare vid min matmors andra bröllop och väckte åter samma munterhet och stoj bland gästerna, hvaraf en under oväsendet bröt sitt ben och måste bäras hem. Jag hade ännu några droppar kvar ochsändes med honom för att tjäna min nya husbonde som läkemedel. Om det halp något, hvad de smorde på honom af det jag hade att bjuda, vill jag låta vara osagdt, men han blef liggande ett halft år i svåra plågor, och hans ben måste tagas af. När mannen ändtligen hade blifvit frisk igen, var det stor nöd och brist i huset. Hustrun gret och bannade mannen, och barnen måste ut för att tigga; men likväl följde jag med hvarje gång det företogs en stadsresa och fick lika ofta tillfälle att, när husbonden kom hem, höra oenighet och träta, svordomar och förbannelser. En gång blefvo de två reskamrater, som hade varit i staden med min husbonde, ense om att tömma mig nere vid röset, innan de gingo till sina hem, och följden blef, att de började slåss; den ene gaf den andre en stöt i bröstet, hvaraf han fick sin död; och så kom gärningsmannen på fästning. Sedan blef husbonden så sjuk, att han icke längre kunde resa till staden själf; jag sändes då än med den ene och än med den andre för att hemföra en förfriskning till den lidande mannen. En ung gosse hade mig en gång med. På återvägen fick han lust att smaka på mitt innehåll; men det han njöt hade som vanligt en bedöf-vande verkan, och han fanns sofvande i vassen, just när sjön nådde honom till halsen; om han legat kvar en kvart längre, hade han sannolikt blifvit funnen som lik. Jag har efter den dagen vandrat vida omkring, men städse har man sörjt för, att jag blifvit fylld, tömd och åter fylld, tills en flicka en afton — i harmen öfver att hennes broder hade supit sig full —

slängde mig ut genom fönstret, hvarvid jag slogs i tu. Och nu är min historia slut. Där man haft mig, har

jag alltid medfört synd och sorg. Men nu äro mina dagar räknade, och jag öfverlämnar till andra flaskor att fortsätta mitt verk».

Länge satt jag och tänkte öfver flaskans ömkliga lefnadslopp. Nästa dag slog jag sönder den och sålunda kommer icke denna flaska mer fördärf åstad.

Belzebub och Bispen.

(Öfversättning från engelskan).

Det var i ett landskap, hvars namn vi ej sport, Till en stad, hvilken låg på en aflägsen ort, En nykterhetstalare en gång for ned För att stanna en tid, ty det var så hans sed; Man bad honom hålla ett nykterhetstal. »Rätt gärna», han svarar, »blott skaffa lokal». Man gick då till Bispen och bad att få kyrkan: »Nej; den är ju bygd för den eviges dyrkan Och ej att befrämja ett nytt svärmeri, Nej, kyrkan den låta ni vackert väl bli». Så talade Bispen och fortfor att neka, Han låter sig slutligen likväl beveka; Men yttrar sin tanke, hur orätt det är, Att lekmännen ohelga templen så där. På kvällen tar Bispen sin kappa och hatt Och går för att lyssna och få sig ett skratt. Men talar'n han tänkte, du varse skall blifva Om jag ej ett styng kan ditt samvete gifva, Den sagan om »Belzebub» passande är, Och lifligt han börjar berätta så här:

I afgrundens boning där Belzebub bor
Med orena andar en skara så stor,
De framgå till honom en hvar från sin ort
Och lämna rapporter om hvad de ha gjort,
Hur' mänskor de narrat att bryta Guds bud
Och alla nu prisas med hädiska ljud;
Dock några af andarne än skulle vara
På jorden att vakta, och om någon fara
De märkte af mänskor i gärning och tal,
Så skulle de skynda att gifva signal.
Bäst allting var stilla, ett buller man hör:
»Belzebub, kom på gräs, man ditt rike förstör,
De bilda på jorden en farlig förening
Och om det vill lyckas, så är deras mening
Att sända Guds ord dit där hedningar bo
Och få dem omvända till kärlek och tro».
Att få »komma på gräs» är ett ord, skall man veta
Hvilket brukas om dem, som i grufvor arbeta,
De äro i mörker, men önska ock de,
Att få komma på gräs och naturen få se.
Så ock Belzebub skyndar på gräset och snart
Har han kastat sin blick och fann allt vara klart,
Förnöjd han berättar: »i hamnen där låg
Ett vackert missionsskepp, på däcket jag såg

En skara af mänskor, man sjöng och man bad.

Jag började darra, men snart blef jag glad,

Ty inunder däcket jag blickarne kastar

Och finner att samma missionsskepp man lastar

Med konjak och brännvin, med punsch och likör.

Jag log då och tänkte, hvad gagn det mig gör;

Missionsskeppets last låter hedningen ärfva

En skatt, som skall snart honom sjufaldt fördärfva,För sådana sällskap jag fruktar mig ej Håll på med ditt verk, det ej skadar, o nej». Då Belzebub slutat man ropade, bra! Och afgrunden genljöd af hip, hip, hurra!

Snart det ropas på nytt och ett buller man hör: »Belzebub kom pä gräs, kom och se hvad man gör! Nu en annan förening har börjat bland dem, För att bringa en bibel till hvarje mans hem; Och upp flög Appollyn på jorden med fart, Här var ingen tid att förlora, men snart Han kommer tillbaka och säger så käckt: »Den rörelsen gör mig visst icke förskräckt, Ty jag såg hur' en fröken, så ödmjuk och god Trädde in i ett hus där så vänlig hon stod Och talte om nådens och kärlekens haf; Men innan hon gick, hon en bibel dem gaf. Straxt som hon var gången, knappt gatan till slut. En kvinna i dörren sitt hufvud stack ut, Med bibeln i förklätt till »Stampen» *) hon går Och se'n in på krogen där brännvin hon får» Och andarne jubla: »om så det vill gå, Vi önska att bibiarne afgång må få».

Snart det bullrar igen och ett rop brister ut: »Belzebub kom på gräs, ty nu är det väl slut, Man börjat ett nykterhetssällskap att bilda, Och sen blir ej lätt att få mänskorna vilda». Han går, men han kommer strax åter igen Och säger med hån: »hvilka narrar till män;

•) Pantlåneinrättningen.

Det »måttlighetssällskapet» må man ej klandra,

Som skyr endast brännvin och spritdrycker andra,

Ty öl får man dricka båd' tidigt och sent

Och porter och viner är icke förment.

Med moderatismen man gör mig ej hinder

Blott fastare kedjor kring drinkaren binder».

Och Belzebub fattar sin djupaste bål,

Sen håller han tal och han tömmer en skål

För moderatismen och måttlighetssupen,

Och andarne klinga och skratta i djupen. —

Men åter det larmar på afgrundens dörr

En trumhvirfvel värre än någonsin förr

Och Belzebub bet sina tänder och frågar:

»Hvem är det nu åter, som skrämma mig vågar?»

Men anden han svarar med häpnad och sorg:

»Kom Belzebub, Svartkonung upp från din borg,

Lägg genast ut hinder förren makten du mister!

Ett sällskap är bildadt af absolutister,

Som ha sig förbundit att afstå från allt

Hvad rusdrycker kallas, ja ock utaf malt».

Nu flög han ur kulan förfärad och blek,

Men kom snart igen då han skrattande skrek:

»Att trumma blott hälften var mer än tillräckligt,

Visst kämpa de absolutister förskräckligt,

Men då det blott är en hop olärde män

Så går det ej fort genom massorna än.

De skola nog ej till de bildade hinna,

Ty bland de förnäma ej framgång de vinna,

Då än på min sida ses kämpande stå

En skara af lärda, båd' stora och små; —

Doktorer och vördige där man får se,

Bland dem den förnämste min vän, biskop E.» Och talaren förvånad på bispen ser neder, Som ville han fråga: »har han ock fått eder». Upp rusar herr E. och han ropar: »aj, aj, Han skall ej behålla mig längre, o, nej, Ej mera en dag vill jag Belzebub tjäna; Nej nu, denna stund, tvår jag händerna rena; Jag aldrig betänkt hvad exempel jag gett Förren jag edra taflor i andanom sett». Moralen är enkel att fatta helt visst: Fly Belzebubs tjänst och blif absolutist!

Skeppsgossen.

Det berättas om en amerikansk matros, skicklig i sitt yrke, omtyckt och värderad af befäl och kamrater, att han hade blott ett enda fel: han drack. Hade han aldrig kunnat komma i land eller blifvit i tillfälle att erhålla rusdrycker, hade han med säkerhet kunnat taga styrmansexamen, ja kanske till och med kaptensexamen, men detta fel var han olycka i mångt och mycket. Allt eftersom åren skredo framåt, tilltog begäret, och slutligen ville ingen kapten mönstra honom. Han blef som det kallas i Amerika, »aflagd».

Han hade hustru och ett barn, en son, kallad John. I den sjöstad han bodde fanns det godt om gamla f. d. sjömän och de flesta voro nog villiga att bjuda en gammal yrkeskamrat på ett glas. Något tillfälligt arbete erhöll han väl emellanåt, men snart tröttnade alla på att använda en drinkare, och han tvingades då, för att inte hela familjen skulle svälta ihjäl, att något inskränka spritförbrukningen.

Så hände det sig en dag, att han af en familj i staden fick i uppdrag att rengöra fönstren med — sprit, hvartill den lär vara särdeles lämplig. Han började, men tog snart en duktig klunk ur den fyllda buteljen, precis som han själf ämnade göra sig reninvärtes. Han drack mer och mer, och slutligen fanns det icke en droppe kvar i buteljen. Han satte sig på en stol, insomnade och — vaknade aldrig mera. Enligt läkarens utsago var dödsorsaken: alkoholförgiftning.

Hustrun blef naturligtvis djupt förkrossad af sin makes olyckliga slut, men mest fasansfull var den tanken, att John möjligen skulle träda i faderns fotspår. Så länge han var hemma, fanns ingen anledning till bekymmer, men när han komme ut på sjön, bland supiga kamrater, skulle icke då äfven han falla för samma frestelse som fadern. Hvad vore att göra för att förekomma denna möjligen inträffande fara? Hon hade nog predikat nykterhet för John, och denne hade med afsky betraktat faderns dryckenskap, men ändå hyste hon stora farhågor för framtiden.

Hvad hon kunde, det gjorde hon emellertid. Hon

lät gossen knäböja på den ena sidan om faderns lik,

under det hon själf knäböjde på den andra, fattade

Johns högra hand och lät honom så öfver liket, inför Gud, som allting ser och hör, afgifva det mest allvarliga löfte att aldrig smaka en enda droppe af det berusande gift, som dödat hans egen fader, och därjämte tusentals andra människor. Hon trodde sig härmed i någon mån hafva stålsatt den unge gossens hjärta mot framtida frestelser.

* *

*

John började sin första sjöresa som skeppsgosse. Han ansågs vara något för ung, men som detta är ett fel, hvilket absolut går öfver med tiden, fick han mönstra. Det var knappt om brödet i hemmet (endrinkares hem har vanligen fattigdomen till gäst såsom bofast), så att han måste ut ur boet för att redan i unga år pröfva egna vingar. Han var glad och hurtig, villig och plikttrogen, hade snabb uppfattning och lärde sig ganska fort sitt yrke. — De första resorna gick han i land så litet som möjligt och kunde därigenom undvika att råka i fara för rusdryckerna. Det inträffade därför flere gånger, att han, medan de lågo i hamn, vid vissa tillfällen var den ende nyktre personen af hela besättningen.

En afton hade hela besättningen fått tillåtelse att fara i land. Men John ämnade stanna kvar ombord och gå i land dagen därpå. Nu önskade likväl några att få John med sig. Denne vägrade, men det hjälpte inte, nu påyrkade alla, att han skulle följa med och göra dem sällskap.

Han ansåg det vara onödigt att ådraga sig sina kamraters missnöje, hvarför han följde med, men tänkte för sig själf: »jag dricker intet, jag vill icke bryta mitt löfte till mor». Färden, då de kommo i land, ställdes till en sjömanskrog. Spirituosa rekvirerades och glasen fylldes. Alla fattade sina glas utom John.

— Här får ingen skålka, utbrast en af sällskapet, och John blef uppmanad att fatta sitt glas och tömma det. Han förklarade, att han aldrig smakat starka drycker, att han aldrig komme att göra det, förr ville han dö. »Nåja», invände någon, »du behöfver ju endast dricka ett glas för att skåla med oss, sedan slipper du, ty då ha vi så mycket mera kvar».

John var emellertid omöjlig att rubba. Han hade lärt sig konsten att säga nej.

— Skälet, skälet, ropades högljudt. — Hvarför vill du inte smaka på det?John var inte villig att uppgifva något skäl för sin vägran att förtära rusdrycker. Han måste emellertid antingen dricka eller afgifva en nöjaktig förklaring för sin vägran. Han valde det senare.

Han berättade fullständigt om sin faders lif och hemska dödssätt, om det löfte han gifvit sin moder öfver det kallnade liket, att han hitintills hållit det o. s. v.

Det blef en allmän förstämning bland det eljest så muntra sällskapet. Ingen yrkade vidare på att John skulle dricka, ej heller drack någon annan. Det ihällda betaltes, men förtärdes ej. Den gripande verklighetsskildringen hade gjort ett förunderligt starkt intryck på de enkla sjömännen. Alla afgåfvo inför den minderårige John nykterhetslöftet, löftet att afstå från alla berusande drycker under den återstående lifstiden.

De kommo ombord tidigare än vanligt, och kaptenen, som befann sig på däck, blef rent af förbluffad; ty ingen enda var berusad, utan alla voro »spik nyktra». Hvad månne detta betyda? Hvad hade händt? Aldrig hade han sett på maken.

På tillfrågan afgafs en förklaring, och kaptenen gillade fullkomligt Johns handlingssätt, ja, förklarade, att han själf ville föregå med godt exempel och från och med denna dag ej förtära alkoholhaltiga drycker.

John kom ett trappsteg högre upp på rangskalan, han blef befordrad till jungman.Öm bruket af konjak.

en föreställningen är tämligen allmänt rådande, att konjak är särdeles välgörande, icke blott såsom läkemedel vid åtskilliga sjukdomar, utan äfven till dagligt bruk. Ja, den har nästan fått rykte att vara ett verkligt lifselixir. Det torde vara svårt, om icke omöjligt att uppgifva rätta orsaken till detta märkliga förhållande. Möjligen torde ett bekant yttrande af en af våra läkare, professor M., befordrat spridningen däraf, nämligen: »Om människor visste, huru hälsosam konjak är, så skulle de supa ihjäl sig.»

För åtskilliga år sedan, medan ännu nykterhetssaken låg i sin linda, lät Stockholms hälsovårdsnämd kemiskt undersöka 14 prof på konjak från 7 vinhandlande, hvilken undersökning berättigade till följande slutsatser:

1) »att, enär vanlig konjak är ett destillat öfver återstoden af vinberedning, men profven på grund af den stora kvantitet koksalt, som de innehålla, ej kunna vara destillat, och alla, kanske med undantag af n:r 8, sakna hvarje kännetecken på vin, de icke äro hvad de utgifvas vara, eller konjak;»

2) »att de profvade vätskorna antagligen utgöras af ingenting annat än vanligt brännvin, försatt med vatten och sockerkulör och möjligen någon annan s. k. essence eller tillblandning.»

Nu är att märka att alla dessa 14 prof voro tagna af konjak, till ett pris, växlade mellan 80 öre och 1 kr. pr butelj, och att tvänne motprof kostade 4:50 och 2:50 pr butelj, dessa senare visade tecken af verklig konjak eller destillat öfver återstoden af vinberedning.

Hufvudbeståndsdelen i billigare konjakssorter är nog vårt svenska potatisbrännvin med tillsats af sockerkulör, essencer o. d. Den konjak, som serveras på våra större kaféer, innehåller högst 10 % verklig konjak.

Det torde ligga någon sanning i den historien, att en svensk i utlandet blef tillfrågad, om han kände perukmakare X. i Stockholm. Nej, det gjorde han icke, och för öfrigt fanns det icke någon perukmakare med detta namn, utan endast en kaféägare. »Men hvarför frågar ni det?» »Jo», genmäldes »han är vår bäste och störste kund i Sverige. Han använder oerhörda kvantiteter — perukmakarekonjak». (Reflexionerna göra sig själfva!)

— Ganska ofta, säger en svensk läkare, har jag haft tillfälle iakttaga, att personer, som antingen af smak eller på läkares tillstyrkan börjat använda konjak i form af grogg, d. v. s. konjak och kallt vatten, i början därtill användt litet konjak och mycket vatten, men småningom ökat portionen konjak, till dess den slutligen varit Mstan oblandad. Med detta ökade behof att göra groggen allt starkare har äfvensällat sig ett tätare bruk af densamma, så att snart intet arbete kunnat företagas, utan att inledas af eller underhållas genom bruket af detta lifselixir. Följden häraf uteblifver sällan. Matlusten aftager, hjärtlidanden inställa sig, muskelsvaghet och darrning i hela kroppen öka behofvet af retmedlet, minnet försvagas, alla själsfunktioner mattas, och i ett nästan ständigt rus framsläpar den olycklige ett bedröfligt och föraktadt lif. Det är icke blott män, utan äfven stundom kvinnor, till och med ganska bildade och med fina lefnadsvanor, som jag sett sluta på detta sätt.

Äfven hos en stor del icke absolutister har nog i våra dagar konjaken förlorat ända till skenet af förtroende med afseende på dess beprisade stora nytta. Månne detta är så underligt, då man finner, att äfven de etiketter, som pryda den från Frankrike importerade konjaken, äro falska — är det underligt, om man nu med helt andra ögon än förr betraktar de här hos oss så talrikt förfärdigade etiketter, hvarmed våra vinhandlande locka en lättrogen allmänhet? Dylika öfver hela handelsvärlden brukliga falska etiketter, som säkert äro förtjänta af ett eget kapitel, kunna förlåtligt nog, gifva anledning till den misstanken, ätt vin- och konjaksaffären till väsentlig del är, lindrigast sagdt, en stor — humbug.

Men om så är fallet — och några stora svårigheter att leda detta i bevis, torde icke förefinnas — hänvisar saken på nödvändigheten af skärpta lagbestämmelser rörande försäljningen af dryckesvaror.Jorden rundt.

En blick på nykterhetslagsiiftningen under en resa kring jorden åren 1899—1900.

Af goodtemplarordens högste chef Joseph Malins.

tt år har nu förflutit sedan jag lämnade England och för tjugunionde gången reste öfver »Atlanten», såsom början till en resa kring jorden — upptagande tio månaders tid, hvarunder 40,000 mil tillryggalades. Man har uppmanat mig att framlägga nykterhetssakens framgång och närvarande ställning i de länder jag besökt. Alldenstund min resa omfattade delar af Europa, Asien, Afrika, Amerika och Australien så måste naturligtvis min beskrifning af hvarje land blifva helt kort.

Jag utnämndes att företaga denna resa som en hedersdeputation från goodtemplarordens internationella storloge, hvilken afhöll sitt senaste möte i Toronto, Kanada, och hvars nästa möte kommer att hållas i Stockholm, Sverige.

För det första vilja vi då taga i betraktande

arbetet i

Brittiska Nordamerika,

hvaröfver min resa sträckte sig mer än 3,000 mil, på respass erhållet från »Canadian Pacific» järnvägsbolag.

Redan före bildandet af några absoluta nykterhetsföreningar hade Hudson Bay bolaget förbjudit bruk af starka drycker bland sina jägare och andra tjänstemän vid de norra stationerna. Med en tilltagande invandring ökades emellertid äfven rusdrycksbruket till dess nykterhetsrörelsen uppstod som en motvikt. De tidigaste nykterhetsföreningarna efterträddes i midten af århundradet af »Sons of Temperance», »Good Templars» (hvilka fortfarande uppgå till flera tusen), och senare af kvinnornas kristna nykterhetsförening, som gjort ett kraftigt inlägg i nykterhetsarbetet, hvilket äfven kan sägas om välgörenhetsorden »The Royal Templars».

Nykterhetsundervisning och god lagstiftning har gjort Kanada till det nyktraste af alla engelsktalande land; — dess förbrukning af rusdrycker pr individ uppgår endast till omkring en sjundedel af motsvarande förbrukning i moderlandet. Rusdryckerna äro här icke ansedda som en nödvändig del af människans näring eller föda, allra minst vintertiden då männen i grupper begifva sig hundratals mil för att arbeta med timmerfällning i de isbundna skogarna; medtagande rikliga förråd af mat och te, men ofta icke en droppe af rusdrycker.

Hvarje provins bestämmer genom sin egen lagstiftning rusdryckstrafikens tillstånd eller inskränkning. Dessa lagar öfverensstämma i allmänhet i förbud

mot rusdrycksförsäljning till indianer, till ungdom och i somliga fall äfven till soldater.

Krogarna hållas stängda alla valdagar samt söndagarna — i Toronto måste krogarna t. o. m. hållas stängda från kl. 7 lördagsafton till kl. 8 måndagsmorgon.

Där fins lagar genom hvilka släktingar eller magistraten kan förbjuda rusdryckers servering till kända drinkare; äfvenså finnes lagbestämmelser berättigande en drinkares familj att stämma rusdrycksförsäljare, med yrkan om skadestånd för det drinkaren blifvit försedd med rusmedel till hans egen ofärd, och i följd däraf iråkad fattigdom för familj och andra af honom beroende.

Lokala vetolagar finnas i hvarje kanadiensk provins. Newfoundland (den enda provins som ej förenat sig med Dominion parlamentet) antog för lång tid tillbaka en ännu gällande förordning erkännande »local option». Dominion parlamentet antog år 1878 »Kanadas Nykterhetslag», som ännu är gällande, och hvarigenom en enkel majoriet af röstberättigade medborgare i en stad eller ett härad kan förbjuda utfärdandet eller förnyandet af tillståndsbevis för rusdryckshandel inom sitt område. Somliga provinser gå ännu längre — som t. ex. Prince Edward Island, där man antagit en förordning som bestämmer, att på begäran af invånarne i hvilket som hälst byggnadskvarter i residensstaden, skall därinom befintliga rusdrycksförsäljningsställen stängas inom 40 dagar. *)

*) Prince Edward Island har sedan (1900) antagit prohibi-tion för hela provinsen.Icke nöjda med den lugna framgången under dessa »local option» lagar fordrade Kanadas folk en allmän omröstning öfver frågan: »Skall tillverkningen, försäljningen och handeln med rusgifvande drycker förbjudas?» och öfver denna fråga företogs

allmän folkomröstning år 1899. Resultatet häraf var att inom hvarje provins, med undantag af Quebec, visade sig en stor majoritet åstunda ett dylikt absolut rusdrycksförbud ; — men den franska kanadienska provinsen Quebec röstade däremot med en majoritet af 94,000. Inberäknadt detta, kunde likväl »The Dominion Alliance», ett förbund af nykterhetsorganisationer som åstadkom omröstningen och ledde nykterhetskampanjen därunder, från samtlige provinser afgifva följande röstrapport:

Kanadas omröstning år 1899.

För Mot Majoritet Majoritet

Prohibition Prohibition För Mot

Ontario............ 154,498 115,284 39,214 —

Quebec............ 28,436 122,760------ 94,324

Nova Scotia...... 34,678 5,370 29,308

New Brunswick.. 26,919 9,575 17,344 ------

Prince Edward

Island 9,461 1,146 8,315------

Manitoba............ 12,419 2,978 9,441------

Britich Columbia 5,731 4,756 975 ------

North West Territories.......... 6,238 2,824 3,414------

Summa 278,380 264,693 108,011 94,324

För Prohibition 278,380

Summa Summarum Mot Prohibition 264,693

et för Prohibition" 13,687

MajoritiDe sålunda erhållna röstresultaten motsvarade på ett gynnsamt sätt erhållna resultat vid andra röstningar och val, men regeringen ansåg icke majoriteten stor nog för införande af rusdrycksförbud öfver hela Kanada. Detta föranledde att åtskilliga provinser förklarade sig hvar för sig ämna införa prohibition.*)

Under allmänna nykterhetslagen af 1878, samt åtskilliga provinsiella nykterhetslagar, har emellertid »local option» visat sig vara en utomordentlig kraft.

I Nova Scotia tillåter 16 af dess 18 härader ingen rusdryckshandel. I New Brunnswick uteslutes trafiken inom 9 af dess 14 härader. I Prince Edward Island*) har rusdryckshandeln sedan flera år tillbaka endast varit tillåten i residensstaden, — under det absolut rusdrycksförbud varit rådande i de tre häraderna. I Manitoba har trafiken på flera områden blifvit utröstad, och i den stora provinsen Quebec, där den politiska känslan icke vill tillåta att man af Dominion parlamentet påbördas en »kejserlig» prohibition, är man likväl så gynnsamt stämd för lokal prohibition att innevarande år 1899 (med undantag af de förnämsta städerna) 603 af dess 933 municipalsamhällen icke hafva några rusdrycksförsäljningsställen inom sina områden!

Ehuru provinsen Ontario på grund af vissa skiljaktigheter mellan densamma och Dominion regeringen angående administration, redan tidigt återtog sin lokala veto-rätt under Dominionlagen, har den likväl (genom sin egen provinsiella lagstiftning minskat de legala krogarnas antal. Ar 1874 hade Ontario 6,185 till-

*) Provinserna Manitoba och Prince Edward Island hafva sedan hvar för sig antagit förbudslagar.

ståndsbevis utfärdade, men år 1889 har provinsen — oaktadt en betydlig ökning af folkmängden — mindre än 3,000. Under det folkmängden ökats har rusdryckstrafiken och dryckenskapens offer minskats med mer än

hälften.

Där finnas 197 municipalsamhällen i Ontario som äro helt och hållet fria från krogar. A alla Ontarios passagerarefartyg — med hvilka jag rest 600 mil öfver de stora sjöarna — råder förbud mot rusdrycksförsäljning. Ar 1874 hade staden Toronto, med omkring 60,000 invånare, 530 krogar. År 1899 fanns där endast 209 krogar ehuru dess befolkning hade uppgått till 200,000 — sålunda mer än tredubblats.

(Forts.)Sol och stjärnor.

För nykterhet man höll ett möte, och alla funno saken god, och en förening strax blef bildad att hämma dryckenskapen flod.

De »moderate» skulle äfven i detta sällskap in få gå. Man skulle enigt samarbeta för att det stora målet nå.

Och namnen skrefvos på en lista, där som ett tecken — konst så fin! — vid namnet ritades en stjärna för dem som drucko öl och vin.

Där månget namn i hast blef präntadt, och mången stjärna syntes där, då steg där fram ur män^skohopen en man, som talade så här:

Jag vill gå in i er förening — min aktning för er sak är djup — för mig en sol dock hälst bör ritas, ty jag vill äfven ta en sup.

Det blef med ens så tyst i salen, man kunde hört en myggas steg. Man något fick att tänka öfver, man reflekterade — och teg.

Kilian.FÖRELÄSNINGSMAGASINET

TIDSKRIFT

FÖR

NYKTERHETS UPPLYSNING

REDIGERAD

AF

G. E. DAHLBERG.

FJÄRDE ÅRGÅNGEN.

Löp. N:o 11. 2:a o. 3:e häft. 1901.

STOCKHOLM, OSKAR EKLUNDS BOKTRYCKERI, 1901.Ett människoöde.

Dikt för Föreläsningsmagasinet af

Nils S. Norling.

Har du kärlek i ditt hjärta, är du ung och kar du dikta,

då är du just den jag söker, då vill jag min

skuld dig bikta! Jag var ock ungdomlig fordom, jag var varm af lyckodrömmar och med säkra händer grep jag i mitt eget ödes tömmar.

Fram mot målet, höghet, sanning i min själ och i

mitt hjärta

skulle jag med idog sträfvan dra, trots världens larm

och smärta!

fram mot målet, bjöd mig modet, fram till segerdagens

lycka,

fram att unga tankar tänka och en värld ur träde rycka!

Så kom frestelsen att njuta alltför djupt i unga dagar, frestelsen att röfva frukten ur förbjudna nöjens hagar. Så kom fallet, än jag minnes, hur min stolta dröm

jag glömde, hur jag själf i festens gamman till ett dådlöst lif mig

dömde.

Vinet pärlade i glasen, ungdomsfriska talen glödde och mot stundens låga njutning illussionens värld vi

stödde. Vet du, det var skönt att drömma i ett gilles heta

rummel, skönt det var att dikta sagor och att bygga tankars

kummel.

Men på vida fält där ute gingo mödans enkla söner, torfvorna de idogt vände, bådo flitigt varma böner — och i grufvans dunkla schakter taktfast föll en öfvad

slägga — det var den, som skulle guldet fram i öppen dager

lägga.

Våra stolta tankars boning bygdes upp af andras möda, heden, den vi skulle brutit, bar åt andra gyllne gröda, bergen, dem vår tro den starka skulle andra former

gifva, föllo ned för spett och slägga, andras rikedom att

blifva.

Vi, de unga, vi som drömde, vi som ägde makt att

strida, sågo ständigt dagens timmar makliga och tama glida.

Vi, som älskade att hoppas, glömde oss i gilleslagen, medan dagen svann för natten, medan natten svann

för dagen.

Och när stridens lurar ljödo, sofvo vi i dödslik dvala, fast vår mun om stora bragder än i sömnen hördes tala. Lustans, nöjets makt oss fångat, tom den vardt oss

lifvets saga. Se omkring dig, se, hur tusen andra samma bana draga!

Räck mig Randen, drag mig uppåt mot en högre klarhets

höjder! Gif mig än en gång att smaka mödans bröd och hoppets

fröjder! Ännu har jag år att lefva, ännu kanske kan jag strida, ännu kunna solskensstrålar in i hjärtats dunkel glida.

Räck mig handen, jag vill söka än en gång min lust

i handling,

jag vill bruka mina krafter till min egen själs förvandling!

Jag vill glömma gilleslagen, glömma rus och lättsinnt

rummel,

att med idog möda bygga ords och handlings starka

kummel.

Du har kärlek i ditt hjärta, du är ung och du kan dikta, du har krafter än tillräckligt mot de högsta mål att

sikta! Må du då ej glömma krafvet, glömma lifvets första

maning: ut att strida och arbeta på din egen rätta daning!Må du inte glömma målet, hur än dolska faror smyga, med en idog sträfvans omsorg bli de minsta håfvor

dryga, men när vi i smutsen kasta slösande hvad lifvet skänkte, blifva kassahvalfen tomma, där nyss guldets skimmer

blänkte.

Läslust och vetgirighet.

Det hälsosamma missnöje med de nuvarande sam- hällsförhållandena, hvilket allestädes råder, är riktadt icke minst mot den orättvisa och orimliga klassskillnaden och det löjliga rangväsendet, eller med andra ord mot frånvaron af likhet inför lag och mot människors uppskattande icke efter deras verkliga värde, efter värdet af deras verksamhet, efter deras beskaffenhet i fråga om förstånd och karaktär, utan efter släktskap, förmögenhet, samhällsställning, sällskapstalanger o. dyl.

Vi ha nyligen i en artikel om bildningens betydelse i likställighetssträfvandet framhållit, att det bästa medlet mot detta onda är spridande af kunskaper och upplysning till de lägre klasserna.

Låtom oss åter ägna någon uppmärksamhet åt denna angelägenhet och särskildt åt frågan om åstadkommande af läslust.

H. T. Buckle skildrar i sin »Civilisationens historia», hur under det s. k. chevaleriets århundrade människorna intresserade sig mest för skräpsaker och värdelösa påhitt. »Äfven männen (i de högre klasserna förstås) ägnade ej ringa uppmärksamhet åt beklädnadsmoderna. De styrde ut sig i snabelskor, klädesplagg med lysande eller skrikande färger, krås, peruker af olika fasoner,stångpiska o. s. v. samt fördjupade sig i rangfrågor, frågor om vapensköldar, anor, hjälmbuskar, delade fält, blåa fält, röda fält »och heraldikens andra narrspel».

»Det första stora hugget mot detta sakernas tillstånd var, säger Buckle, i Frankrike den hittills oerhörda ifver, hvarmed studiet af naturvetenskaperna före den stora revolutionen drefs. Kemisternas, geologernas, mineralogernas och fysiologernas föreläsningar voro besökta ej mindre af dem, som kommo för att förvånas, än af dem, som kommo för att lära. I Paris trängdes man ordentligt för att få åhöra de vetenskapliga föreläsningarna. Till och med den förnäma världens damer sågos lämna sina vanliga nöjen för att åhöra meningsbyten om sammansättningen af ett mineral, upptäckten af ett nytt salt, växternas byggnad, djurens organisation och den elektriska strömmens egenskaper. En plötslig törst efter vetande tycktes ha gripit alla grader af samhället. De största och svåraste undersökningar intresserade liflligt personer, hvilkas fäder troligen aldrig ens hört namnet på den vetenskap, undersökningarna tillhörde.

Följderna af denna förändring voro högst afgörande. Sinnena blefvo alltför allvarliga, alltför mycket riktade på högre saker för att sysselsätta sig med dessa bagateller, hvarvid deras fäder fäst så stor vikt. Ett likgiltigt förakt för sådana åtskillnader blef nu allmänt. Enkelheten gick så långt, att de, som hade stjärnor och band, sökte dölja dem genom att knäppa ihop rocken, så att dessa tecken till högre rang ej måtte synas. I hörsalen är föreläsaren det första föremålet för uppmärksamheten. Indelningen är här i lärare och lärjungar. Rangens gradskala lämnar rum för vetan-dets. Det förnäma lifvets små konstlade åtskillnader få vika lör de stora och äkta. Förståndets adel ger ett nytt föremål för vördnad; rangens gamla kult får en hård stöt. Vetenskapens sal är folkmaktens tempel.»

I vårt land äro vetgirigheten och läslusten ringa i jämförelse med sådana land som Danmark, Tyskland, England, Amerika. Till stor del beror detta därpå, att skolan genom den öfverdrifna utanläsningen inger leda mot allt hvad läsning heter; man tror, att alla böcker äro lika tråkiga som katekesen och de andra torra läxböckerna. Vidare har bristen på läslust sin orsak i att det uppväxande släktet icke i hemmen får smaka, hur treflig och andligt uppfriskande boklig sysselsättning är. Äfven härledes i någon mån saknaden af läslust därifrån, att många präster och frikyrkopredikanter skrämma folk från en stor del upplysande litteratur och förklara en mängd af de bästa och

mest tankeväckande böcker som farliga.

Men rätt mycken brist på läslust kommer helt enkelt däraf, att en mängd människor icke kunna komma sig för att börja läsa, hvadan de äro alldeles okunniga om den skatt af ljus, trefnad och tillfredsställelse, som böcker innehålla. Lydande någon inrotad vana, fördrifva somliga sina lediga stunder med att sofva, andra med kortspel, andra med superi och halffånigt svammel på någon krog. Den däremot, som blott kommit i gång med att läsa, längtar icke efter något så mycket som efter en bok. Saken beror således icke så mycket på naturlig fallenhet och medfödda anlag som på vanan.

Derför ser man ofta, att personer med klen begåfning kunna både skaffa sig fler kunskaper och öfvaupp sitt förstånd mer än mången rikt utrustad, om nämligen de förra arbeta på sin odling, under det den senare försummar det. Men den goda vanan att läsa nyttiga böcker kan hvem som hälst förvärfva, blott han beslutsamt gör en början därmed.

Mången underlåter att läsa eller deltaga i bildande samkväm och öfningar, emedan han anser sig »för gammal att lära». Detta är ett stort misstag. Man är icke för gammal därtill hvarken i den meningen, att man ej skulle behöfva det, eller att åldern skulle göra det för svårt att lära något. Kunskap behöva vi allra bäst under den mogna åldern; och i allmänhet lära vi lättare, sedan vi blifvit äldre, än vi lärde i barndomen-; ty ju mer vi åldras, desto mer utvecklas förståndet, och när vi förstå en sak, lära vi den också med större lätthet. En gräns härför bildar först gubb-åldern, då själs- och kroppskrafter åter aftaga.

Bland dem, som verkligen läsa och läsa flitigt, råder åter ganska allmänt en annan villfarelse, ej mindre skadlig till sina verkningar. De tro nämligen, att de enda böcker, som äga något intresse samt förmå underhålla och skänka nöje, äro romaner. Med »bra» böcker mena sådana personer alltid romaner, i synnerhet spännande sådana, med invecklade kärleksintriger, våldsamma känsloutbrott, öfverdådiga äfventyr, fasansfulla olyckshändelser och förbrytelser, samt andra rafflande saker. Visserligen kunna romaner vara ett förträffligt medel att väcka läslusten, men kommer man sedan icke längre än till detta slag af böcker, så har man dermed föga vunnit. Ty verkliga förhållandet är, att icke ens goda romaner kunna räknas bland de bästa slagen af böcker. Dock ge många af dem oss inblicki olika samhällsklassers sällskapsvanor och tänkesätt, samt i olika själslif m. m., ivarjämte de genom ett glänsande, konstnärligt språk uppöfva vår förmåga att uttrycka oss. Vetenskapliga romaner, sådana som Jules Vernes, inge både smak för och en del kännedom om vetenskaperna. Och historiska romaner, hvilka dock icke böra vara genomträngda af kunga-, adels-och krigarafguderi, kunna meddela ganska mycken kunskap om tidsförhållanden och stora världshändelser. De vanliga kolportage- och kärleksromanerna däremot erbjuda rakt ingenting annat än en retning af fantasien och känslan, samt lämna således ingen valuta för den tid och de pengar, man offrar på dem.

De bättre romanerna kunna således visserligen meddela bildning i vissa ämnen, men af ett slag, som föga duger i det varkliga lifvet, ty den visar sig mest i svärmeri och öfverspändhet, men ej i handlingsduglighet. Dessutom bibringa romanerna oss vanligen falska och farliga föreställningar om hvarandra, om kärleken och äktenskapet m. m.

Att kalla romaner den bästa läsning, är därför lika oklokt som att anse sockerbakelser och namnam för den bästa föda. Romaner äro vanligen endast njutningsmedel, som det kan vara uppfriskande att någon gång använda, men ej vidare.

Den bästa lektyr ha vi i kritiskt historiska arbeten, i lefnadsteckningar öfver utmärkta personer, i skildringar af länder och folk, i populära naturvetenskapliga skrifter, i redogörelser för uppfinningar och upptäckter, i böcker om samhällenas och lagarnes beskaffenhet, i politiska framställningar o. s. v.Döm ej blott efter ytan!

Vid en blott hastig tanke på saken tycker man, att det skulle vara naturligast, om naturen gåfve alla ting ett utseende, som svarade mot deras egenskaper och karaktär, att giftiga eller sargande växter varnade djur och människor för sig genom ett afskräckande yttre, att de grymma rofdjuren hölle de frommare varelserna på afstånd från sig genom skrämmande läten, elak utdunstning m. m.

I många fall förhåller det sig nog så, men någon regel visar det sig visst inte vara. Arsenik är hvit likaväl som socker, koksalt och oskuld; vinet är rödt och däjligt samt smakar så godt, men till slut biter och stinger det som en orm; de flesta giftiga svampar uppträda klädda i prålande färger; de välluktande rosorna skyddas af ilsket stingande taggar, och den skönt doftande resedan ser högst tarflig ut; tibasten har så vackra och inbjudande bär, men den människa, som äter dem, smakar kanske sedan aldrig mer någrabär; ormen är vackert tecknad och ter sig så beskedlig och treflig, men han ger dödande sår; katten är så mild och smeksam, ja, kan t. o. m. leka med råttan, men det är för denna en lek till döds; å andra sidan ser mången af de moderna doggarne förskräckligt blodgirig ut, men är from som ett lam.

Ja, »skyddande förklädnad» och maskering äro ju rent af systematiskt genomförda i djurvärlden, så att många ormar likna trästockar, fåglar likna fjärilar, fiskar se ut som stenar, skalbaggar som träpinnar o. s. v.

Det kan väl hända, att inom människovärlden småningom utvecklar sig en naturlag, enligt hvilken det yttre uttrycket blir en trogen afspegling af det inre, af själslifvet, lynne, begåfningen, karaktären m. m. Vi skulle tro, att redan i flertalet fall så är händelsen.

Men dock befinnes det ännu alltför vanligt, att motsatsen äger rum, och enhvar af oss gör kanske t. o. m. dagligen den erfarenheten, att ytan bedrager, att vi på grund af utseende, hållning, ansiktsuttryck, sätt att röra sig o. s. v. föreställa oss personers beskaffenhet rakt motsatta till hvad de äro.

Hur ofta är ej i synnerhet ungdomen färdig att rent af intagas af instinktlikt hat mot personer, som den aldrig ens träffat eller hört något ondt om. Gossarne eller flickorna ha fått för sig, att de och de se «morska,» »stryktäcka» eller idiotiska ut, och man skulle inte ha något emot att misshandla dem.

Men när man så blir bekant med dem, finner man dem vara intressanta, kunniga, bildade och hög-sinnadt tänkande personer.

A andra sidan inträffar det ju inte häller så sällan, att kärlek uppstår vid första sammanträffandet och att därpå byggas äktenskap, som bli olyckliga kanske från början till slut.

Icke minst de ärade damerna bruka hugga flitigt och kraftigt i sten, när det gäller att »efter väderkorn» bedöma okända män eller kvinnor. Hur mången Evas dotter har ej kallat en talangfull och duglig man för »buffel.» blott för det han ej passat in på hennes trånga föreställning om en kavaljer!

Och ännu mycket oftare förnedrar hon sig till att tala om systrar af sitt eget kön under titlarne »den vipan,» »den apan,» »den gåsen,» »den papegojan o. s. v. »Usch, hvad den och den ser förarglig ut! »Så tillgjord den är!» o. dyl. äro ej sällan hörda utrop från de skönas rosenmunnar.

Nå, ofta slå anmärkningarna ju in; men jag tror, att i de flesta fall ytan bedrar och att »den apan» eller »den gåsen« befinnas vara intelligenta, trefliga och godhjärtade människor.

Jag själf har inom min närmaste vänkrets flere personer, mot hvilka jag i början länge kände antipati, emedan de syntes mig vara snobbaktiga, inbilska, narraktiga eller inskränkta. Jag har sedermera funnit dem vara älskvärda och intelligenta, intresserade för musik och sång, ganska förtrogna med både vetenskap, skönlitteratur och frågan om förbättrande af samhällsordningen m. m.

Hur ofta har ej en ung flicka, som man ansett öfverdrifvet yr, hängifven åt flärd och njutning samt okunnig om allt hvad till verklig bildning hör, vid närmare bekantskap befunnits vara arbetsam, hushålls-

aktig och ändå rätt hemmastadd i både språk och konster.

Mången, som är den mest uppriktige och radikale fritänkare och folkligt sinnade tidningsmänniska, har ganska ofta blifvit tagen för att vara »läsare» och en högfärdig despot: Kan han hjälpa det? Det beror väl på att naturen utrustat honom med något drag, som ej stämmer med hans inre väsen.

A andra sidan händer det inte så sällan, att den belefvade världsmannen med det lediga sättet att skicka sig, de

öppna, ärliga ögonen och det på samma gång glänsande och förtroendeingifvande sättet att ö]ipna sitt hjärta för oss är ej blott en lurk, utan en äkta skurk, som under de vänligaste småleenden och ömmaste smekningar kan beljuga, bestjäla och ruinera oss.

Hur ofta ikläder sig inte roffaren, arbetareförtryckaren, procentaren och yrkesbedragaren den skenhelige bibelvännens mask, predikar häftigt mot världens ondska, suckar, pustar och hällar på örat, så att själfva Gud fader skulle kunna bli lurad af honom!

Att de skönaste kvinnor, hvilkas änglarena, strålande ansikten berusade oss med himmelsk sällhet och hvilkas mun och ögon äro som den materialiserade kärleken, mildheten, ädelmodet och godheten, i verkligheten ofta visa sig vara den rena ondskan, hjärtlösa som en boaorm, intriganta, fåfänga, hatfulla, är nog rätt allmänt bekant genom många sköna kvinnors dåliga rykte i detta hänseende, för hvilket de säkerligen oftast ha att tacka dem, som i barndomen och uppväxtåren skämt bort dem med efterlåtenhet, smicker och annat sådant — för deras skönhets skull.16 FOREL ASNINGSMAGASINET.

Vi se häraf uppenbart, att ytan ofta bedrager och att vi således ej böra hvarken låta fängsla oss af, eller känna oss stötta från en människa vid första anblicken, eller efter en blott ytlig bekantskap, utan först efter att ha närmare iakttagit och studerat henne, ge ett slutligt omdöme om, samt bestämma vårt förhållande till henne."Herr Jag"*.

En liten vidräkning med en stor slyngel.

Han uppträder öfverallt, i riksdagen, på folkmötet, i sällskapskretsen, i familjerådet; ja, som sagdt — öfver allt.

Naturligtvis skall han icke häller försumma att med sin höga närvaro hedra goodtemplarlogen.

Vi tro till och med, att det är där, den gynnaren uppenbarar sig i all sin prydnad. Och just där vilja vi också taga fatt på honom och basa af honom. Han borde haft sitt kok stryk för länge sedan.

Alltså! du gamle inbitne narr och yfverborne Pratmakare. Vi ska' försöka att hålla efter dig, visa hvilken karl du är. Du skall ha dig en anklagelse för dina många synder, och sedan kommer ransak-ningen och domen.

Minnes du här om kvällen, när en sjuk och nödlidande broder P. bad logen om några öre till uppehället? Ja, det erinrar du dig rätt väl.

Saken föranledde en liten diskussion, hvari herrar Han och Be med flera yttrade sig och framhöllo den nödlidande mannens plikttrohet och flit under sin häl-

* Ur »Kring Nykterhetsstandaret.18 FORELASNINGSMAGASINET.

sas dagar, tilläggande, att en tioöring i hatten vore blott en ringa gärd af tacksamhet för allt det redbara arbete, broder P. offrat för logen.

Begärde så herr Jag ordet. Hostade, stack vänstra tummen i armhålet på västen, gjorde talaregesten med högra handen, jämkade löskragen, upplät sin mun och höll följande tal, ordagrant återgifvet:

»Jag tycker och jag får säga, att jag finner mig på intet vis kunna tolerera dessa så kallade kollekter i logerna. Jag skulle aldrig, om jag träffades af den svåraste nöd, kunna förmå mig att tigga. Jag betalar mina afgifter ordentligt i två sjukkassor, och broder P. kunde varit lika förtänksam som jag, så hade han varit lika betryggad som jag. Jag anser att ett sådant här hattskrammel är i högsta grad sårande för en och hvar, ty det sårar mig, och hvarje sundt tänkande människa måste ovillkorligen tycka detsamma som jag. På dessa goda grunder afstyrker jag bestämdt förslaget om kollekts upptagande och jag anhåller att mitt anförande varder intaget i aftonens protokoll. Jag har talat. Jag tackar för ordet.»

Herr Jag satte sig och såg förkrossande viktig ut.

»Det är sannt, han säger», hviskade ett par släktingar till talaren — »jag är helt och hållet af hans mening.»

Herr Jags flytande tunga har skaffat honom ett slags auktoritet. Det är inte utan, att han betyder åtskilligt inför mången. Och när för resten »hvarje sundt tänkande människa måste tänka detsamma som herr Jag», så . . . Hvem

vill väl ge fattigdomsbevis på sund tanke? Herr Jag får rätt naturligtvis.

»Votering!» skreks.Förslaget att bistå broder P. föll med 29 röster mot 19.

Herr Jag strök sitt vackra helskägg, gjorde en graciös hälsning och gick.

»Det bar säkert på tok med alltsammans, om inte jag fanns», mamlade han. Herr Jag var belåten med sig själf.

Hur den stackars nödställde fick sin hunger stillad, hör icke till historien, men tack vare herr Jags lyckliga mellankomst blef emellertid försöket med skramling i logen om intet.

Vidare om den mannen.

Logen Ungdomskretsen hade sammanträde en af kvällarne. Som af namnet kan slutas till, består denna loge till större delen af ungt folk, men arbetar inte sämre för det. Fem eller sex s. k. gamla människor räkna sig äfven till »Ungdomskretsen» och trifvas bra där, ty de ha ungdom i sinnet och minnas gärna den tid, när de själfva saknade skägg på hakan och stelhet i benen.

Enligt programmet skulle man denna gång ha »de ungas afton». Salen var fullpackad, med ungdom först och sist. Man hade fått reda på att broder X. skulle komma med, och han brukar gärna ha en munter historia att berätta. Han kom äfven och hade broder Y., sångaren, i sällskap. Och så kommo broder och syster Z. med flöjten och guitarren.

Glada ansikten skymtade fram hvart man såg. »Det blir roligt i kväll,» hviskades det.

Nu kom herr Jag inklifvande. — Tack för sist, gamle bekante. Kunde väl tro, att den värde herrninte uraktlåter passa på vid ett så utomordentligt tillfälle.

De ordinarie göromålen undangjordes och nu skulle andra afdelningen börja. Ungdomen satt i spänd väntan, undrande hvem som först skulle uppträda, X., Y. eller Z.

En vink från ordföranden. Tyst, det är herr Jag, som har fått ordet! Lyssnen till hans visdom.

»Hm, jag ser till min stora glädje, att jag befinner mig i en så talrik krets af bröder och systrar. Och fastän icke tillhörande denna loge, har jag ansett mig böra yttra mig, ty jag känner mig öfvertygad om att en vink från mig om sättet att tillbringa denna afton skall vara af stor betydelse för vår gemensamma trefnad och nytta. Jag känner nämligen ett lifligt intresse för allt, som kan bidraga till odlandet af mina intellektuella förmögenheter, och jag anser, att alla tomma nöjen måste ovillkorligen makas undan för saker af högre vikt; och hvarje sundt tänkande människa kan icke annat än vara af samma mening som jag. Jag afskyr allt onyttigt prat och alla barnsliga tidsfördrif och jag beder att få inlägga min bestämda protest emot allt skratt och stoj på logemötena. Jag är en allvarlig man, som trampat ut barnskorna och tål inte att se några slyngelfasoner. Jag hatar allt sådant, ty mitt värde som man och medborgare uppreser sig däremot.»

Herr Jag gjorde en paus och snöt sig med stor högtidlighet.

Stackars gossarne och flickorna rundtomkring sågo helt olyckliga ut. Öfver deras nyss så förhoppningsfulla anleten spred sig ett drag af modlöshet. DeFORELASNINGSMAGASINET. 21

sände en trånande afskedsblick på guitarren i vrån och tittade medlidsamt på broder X., som höll på med att stoppa i fickan sin bok med »historierna.»

Nu var herr Jag snuten och färdig att taga i där han släppte.

»Hm, jag kan, som sagdt, på intet vis tolerera flärdfulla och onyttiga tidsfördrif, och hvad särskildt aftonens sysselsättning beträffar, så ämnar jag föreslå, att till diskussion upptages en fråga, som jag anser vara af allra största vikt och hvilken fråga jag med min till buds stående sakkännedom och erfarenhet skall närmare belysa.»

Mummel i logen. Herr jag gör en ny paus, hvarefter han fortsätter:

»De genomgripande och betydelsefulla omhvälfningar på det statsekonomiska området, som i våra dagar äro på

bane tilldraga sig i hög grad medborgarens och fosterlandsvännens spända och odelade uppmärksamhet och fordra äfven med tvingande nödvändighet att blifva föremål för ett sorgfälligt skärskådande och en pröfvande granskning, så vidt vi vilja i sann mening och rätt anda söka att fylla de kraf, som samhälle och fosterland med fog kunna ställa på medborgaren och hans plikter i det offentliga och sociala lifvet, hvilka fordra ett aldrig svikande intresse, som under inga omständigheter får slappas eller förminskas af privata omsorger eller... hm ... eller ...» Herr Jag trasslade in sig i sin vidlyftiga härfva, men sparkade sig lös och tog åter till ordet:

»Jag är en af dem, som lifligt taga del i det allmännas angelägenheter och som i förening med klar blick och redig tankegång besitter förmågan att

i ord kläda hvad jag tänker, och som häller aldrig skyr att öppet och käckt utan människofruktan framhäfva mina åsikter. Och då min närvaro här i afton utan tvifvel är af betydelse för den ifrågavarande diskussionens gående i den rätta riktningen, så föreslår jag, att logen upptager till besvarande följande fråga:

Hvilka utsikter finnas för att den ifrågasatta förändringen i tull-lagstiftningen skall gå igenom och, om den går igenom, hvilket inflytande kommer detta att utöfva på handtverkerierna, specielt på svarfvareyrket ?»

(Herr Jag är svarfvare. Förlåt, att vi glömde bort det i presentationen.)

»Önskar logen att denna fråga diskuteras i afton?» sporde ordföranden.

»Nej!» ljöd svaret, som hastigt sprang ur ett par hundra hjärtans djup. På efterkälken komma fyra ja — det var herr jags själsfränder. De skyndade att hvar i sin ordning begära ordet.

Och nu vankades bestraffningar; nu fick ungdomen för både nytt och gammalt. Och sådana som »lymlar» och »slinkor,» »glams och hafs,» »kurtis och hundfröjd,» »stoj och spektakel» flöda de under ädel förtrytelse från herrar Jag & G:s läppar.

Glädjen var förbi för kvällen efter detta ledsamma intermezzo. Hvarken historiberättaren, flöjtblåsaren eller sångaren hade mod att uppträda.

Mötet afslöts. Slutsången ljöd matt och oharmonisk. De unga sinnena hade blifvit nedstämda: män hade väntat sig litet förströelse, men denna väntan vardt grymt sviken. Missnöjet gaf sig luft. Un-

der letandet efter hattar och galoscher ute i förrummet hördes ett sorl; därvid kunde urskiljas orden:

»Jag går aldrig hit mer,» »skalen vara goodtemplare för att bli utskälld?» »De missunna en liten musik och sång.»

Men herr Jag var belåten. Han hade, till en del åtminstone, vunnit sitt syfte. Den glada sinnesstämningen och det friska arbetet i logen Ungdomskretsen voro tillintetgjorda. Och det var då för innerligt väl. Kom inte och säg annat! Våga inte att misskänna det upphöjda i herr Jags afsikter! Herr Jag är ofelbarheten själf, en lefvande föresyn i allt godt. Han förargade eller bedröfvade visserligen ett par hundra små, snälla ungdomar i kväll, det är sannt; men var det hans fel det? Kan han rå för att det tanklösa följet inte ville fatta vikten och värdet af ett meningsutbyte i en sådan mänsklighetens lifsfråga som tullars inflytande på svarfvareyrket. Herr Jag är en stackars martyr för sanning och rätt!?

Men herre! Vi ha föresatt oss att blåsa bort din själfgjorda gloria. Här skall räfstas med titulus.

Vi fråga i högen: »Hvad förtjänar en sådan som denne herr Jag, af hvars meritlista vi nu uppläst endast några rader?»

»Stryk, stryk!» röstades öfverljudt.

Accepteras. Stryk skall han ha, bara vi. . .

»Mycket stryk!»

Jaha, men . . .

»Ohyggligt med stryk!»

Se så, se så, lugnen er, kära vänner, vi sk'a först ha tag i den gynnaren.24 FÖRELÄSNINGSMAGASINET.

»Tag i honom?»

Ja, och det kan bli kvistigt nog. Herr Jag är en underlig personage, han är med lite hvarstädes, men så väl dold och skyddad, att han är en den svåråtkomligaste sälle ändå. — Han sitter kanske midt i hjärtat på dig, som nyss med full hals skrek; »Stryk på'n!»

Herr Jag är inte jämt svarfvare till yrket och politisk pratmakare, utan byter ofta, ja, allt för ofta om skinn, är ömsom en gammal knarrig gubbe eller käring, ömsom en lefnadsglad gosse eller flicka. Han far omkring som kolerabacillen och söker sig härberge i människohjärtan.

Och är man inte dess mera vaksam, så, ett, tu, tre, sitter han där. Och man är snart vorden en sjukling af det där odrägliga slaget »Herr Jag.»

Att börja med bli ens ögon förstörda; herr Jag kan, som ni vet, endast se inåt.

Och så tar förnuftet skada; herr Jag vet och förstår ju endast hvad till hans väl hör.

Och så slappas känslan; den stackars herr Jag förmår inte akta och värdera något annat än det, som finner nåd inför hans sjukliga tycke.

Och så går omdömesförmågan i kvaf. Den arme herr Jag kan inte upptäcka sundt förnuft hos någon annan än sig själf.

Se här en liten sjukdomshistoria:

Herr och fru Pettersson voro ett par lyckliga makar. De hade i många år innerligt hållit af hvarandra. Aldrig gnabbats, aldrig gjort hvarandra förtret.

Blefvo de någon gång af olika mening, så gaf den ene vika för den andre, och det utan knot.FÖRELÄSNINGSMAGASINET. 25

Men en vacker dag for herr Jag i kroppen på först herrn och sedan frun. Nu ska' ni se.

En söndag härefter skulle herrskapet fara ut till Djurgården.

»Jag vill åka i spårvagn,» sa' herrn.

»Jag vill gå med ångbåt,» sa' frun.

»Sa' du ja,» sa' herrn.

»Hvasa?» sa' frun.

»Spårvagn och därmed punkt!» befallde herrn.

»Jag vill hällre dö än åka i spårvagn, »snyftade frun.

»Angår mig inte; jag tål inte ångbåtar!» förklarade herrn.

»Får jag inte fara med ångbåt, far jag inte, det ska' du ha för det,» slöt frun.

»Jag blir tusen gånger hällre hemma, om jag inte får åka i spårvagn» försäkrade herrn.

Och därvid blef det. Herr och fru Pettersson stannade hemma, sutto hela dagen i hvar sin vrå och glodde illa på hvarandra. Nog hade de roligt! Och det roliga ha de att tacka herr Jag för.

Spetsbof! När skall du få lönen för alla dina illbragder?

Ja, hör hit, godt folk! Kom, och låt oss anställa en razzia efter herr Jag! Hit med ljus! Leta väl... men glöm inte att först och sist leta under — egen tröja. Det hör nämligen till den slyngelns krigskonster att gömma sig på allra närmaste håll, medan man drager långväga ut för att spana efter honom.Nu vet ni det. Och när ni funnit honom,

den olycksfågeln, som vi nu afslöjat och enats om att nedgöra, så låt se, att ni håller er till öfverenskommelsen: »Stryk ska' horn ha, mycket stryk, ohyggligt med stryk!»Motivering till Lagförslag mot dryckenskap i Tyska Riksdagen år 1892.

(Forts.)

Erfarenheten gifver vid handen, att böjelse till missbruk af spritdrycker i synnerhet befrämjas därigenom, att dessa få köpas på kredit. Från industriområden höres det klagomål, att de arbetare, hvilka erhålla sin aflöning per vecka eller med längre mellanrum, under tiden mellan löneutbetalningarne hos krögare och minuthandlande köpa brännvin på kredit och därigenom ofta förledas alt göra skulder, hvilka de vid aflöningens erhållande icke kunna betala. På detta sätt komma de inom kort i beroende af krögare och minuthandlande, hvilket har till följd först ett fortsatt förtärande af alltför stora kvantiteter brännvin, sedan en iråkad vana vid dryckenskapslasten och slutligen fullkomlig ekonomisk undergång. Dessa klagomål låta sig starkt höras från landtdistrikten, i synnerhet de, som tillhöra det forna kurfurstendömet Hessen. Här begagna sig brännvinsförsäljarna af småböndernas böjelse för brännvinssupandet till att förleda dem att köpa brännvin på kredit, och detta tillgår ofta på så sätt, att de till en början utan beställning tid efter annan leverera

bönderna små kaggar brännvin. Kreditväsendet pågår, tills skulden vuxit till en summa, hvilken gäldenärerna icke förmår kontant betala. Fordringsägaren begagnar sig häraf till att af gäldenären fordra en olagligt hög ränta å skulden, hvarigenom bondens hela ekonomi blir beroende af fordringsägaren, och vid fortsatt omåttligt bruk af spirituosa går han ofta förlustig både hus och hem.

Ett verksamt medel att motarbeta ofvannämnda missförhållanden vinnas därigenom, att inom de af lagförslaget angifna gränserna sådana fordringar ej vinna lagens skydd, hvilka härröra från försäljning på kredit af sprithaltiga drycker. I enlighet härmed skola de fordringar, hvarken kunna på laglig väg indrifvas eller eljes göras gällande, hvilka härleda sig från försäljning af spiritdrycker, som af krog- och världshusvärdar utlämnats på kredit till förtäring på stället. Undantag från detta förbud hafva blott gjorts till förmån för sådana fordringar, hvilka härröra från utskänkning af rusdrycker till personer, som bo i af världshusvärden uthyrda lägenheter, eller från utskänkning af rusdrycker i de fall denna bevisligen varit förenad med matservering till kunderna. Dessa bestämmelser hafva antagits i anslutning till den belgiska lagen af den 16 augusti 1887.

För att äfven motarbeta det missförhållande, som i synnerhet är rådande i landtkommunerna inom det forna kurfurstendömet Hessen, måste man utgå från de fall, där spritdrycker utskänkas till förtärande på stället, och för den händelse denna försäljning skett på kredit, beröfva dessa skuldkraf laga gällande kraft. Genom den befogade bestämmelsen, att ett undantag

härifrån bör göras för de fall, då det är fråga om leverans på kredit af brännvin eller sprit, som af kunden utfordras till bedrifvande af handelsrörelse, har försorg dragits om, att den rättmätiga handelsförbindelse, som uppenbarligen icke afser att egga till ett omåttligt bruk af starka drycker, icke skall menligt påverkas af denna förordning. Liknande bestämmelser hafva antagits i åtskilliga utländska stater. Så bestämmer österrikiska lagen af den 19 juli 1877 för konungariket Galizien och Lodomerien med storhertigdömet Galizien samt för storhertigdömet Bukowina, att skulder för brännvin, som utskänkts i krog och på värdshus, icke kunna lagligen indrifvas, när köparen vid tiden för den i fråga varande utskänkningen ännu icke betalat en tidigare skuld af liknande slag till samme fordringsägare, och att dylika skuldfordringar icke kunna utjämnas genom någon kundens skuldfordran på värden. Den redan omnämnda belgiska lagen af den 16 augusti 1887 tillåter intet åtal för uraktlåten betalning af utgifter för berusande drycker, hvilka förtärts i krogar, kaféer, värdshus eller andra försäljningsställen och gör undantag blott till förmån för sådana fordringar, som uppstått därigenom, att värdshusvärd eller dylik person uthyrt rum åt resande och därjämte erbjudit dessa inackordering, eller för servering af måltider, där mat och dryck tillsammans förekomma.

§ 11

Enligt gällande lag kan den åt dryckenskapslasten hemfallne blott då föklaras omyndig och ställasunder

förmyndare, när dryckenskapen orsakat sinnessjukdom, eller ledt därhän, att drinkaren kan anses såsom slösare. Tillstånd att försätta drinkare under förmyndare, äfven oafsedt ofvannämnda följder af lasten? förordas varmt af anhängarne af nykterhetsrörelsen, af kände rättslärde, domare och advokater, dårhusläkare och tidningspressen. Äfven det 19:de tyska turistmötet har uttalat sig i berörda riktning, med anledning af tvänne, detsamma affordrade utlåtanden. Man vill göra den åsikt gällande, att drinkares försättande under förmynderskap påfordras till följd af deras förminskade arbetsförmåga och den däraf uppkomna faran af deras ekonomiska undergång, såsom ock med hänsyn till deras anhörigas sedliga välfärd och slutligen i kommunernas intresse, hvilka måhända eljes blefve nödsakade att lämna understöd åt drinkaren och hans familj. Dessa fordringar synas vara berättigade

Dryckenskapslasten är en så allvarsam sjukdom hos vårt folk, att lagstiftningen icke får undandraga sig skyldigheten, att äfven inom privaträttens område medverka till dess bekämpande med alla till buds stående medel. I några delar af Tyskland finnas i vissa fall möjlighet till att trygga husfruns och barnens förmögenhet mot de fördärfbringande följderna af mannens dryckenskap. Men detta skydd är dock icke tillräckligt. Ett verkligt afhjälpande af det onda kan blott ernås genom drinkarens försättande under förmyndare.

För bestämmande af förutsättningarne för omyndighetsförlaringen behöfves ingen närmare definition af ordet »dryckenskapslast». Däremot synes de vidt-FORELASNINGSMAGASINET. 31

gående följderna däraf framkalla närmare bestämmelser om hvilka yttringar af dryckenskap, som måste föreligga för att i särskilda fall försvara omyndighetsförklaringen. De orsaker, som berättiga drinkarens försättande under förmyndare äro följande:

a) när drinkaren icke förmår fullgöra sina åligganden ;

b) utsätter sig och sin familj för fara att råka i armod;

c) blir vådlig för andras säkerhet, d. v. s. befinner sig i ett tillstånd, som innebär fara för andra personer.

Likaså tarfvas ock bestämmelse, att omyndighetstillståndet upphäfves, när intet af de ofvannämnda skälen mera föreligger (mom. 4).

Hvad angår följderna af försättande under förmyndare på grund af dryckenskap, så har från flere håll föreslagits, att desamma borde likställas med försättande under förmyndare på grund af slöseri. En sådan likställighet är dock ej att rekommendera, emedan f. n. de följder, som uppstå i anledning af en persons förklarande för slösare, äro väsentligt olikartade inom olika, i Tyskland gällande privaträtters områden. Så t. ex. inom den franska privaträttens område få de icke beröra handlingsförmåga i allmänhet och icke bestå i drinkarens försättande under förmyndare, utan under administration (»conseil», se code civil art. 513); detta sistnämnda dock frånsedt det område, där den preussiska förmyndareförordningen är gällande. För att göra följderna af omyndighetsförklaringen i hufvudsak likartade i hela riket och tillika motsvarande32
FORELASNINGSMAGASINET.

drinkarens förvagade handlings- och viljeförmåga, föreskrifves i mom. 2, att den under förmyndare ställda drinkaren, i anseende till sin oförmåga att handhafva sina affärer, är likställd med minderåriga. För så vidt enligt gällande lag en minderårigs förmåga i detta hänseende är mer eller mindre inskränkt, allt eftersom han öfverskridit en viss ålder eller icke, är denna omständighet äfven bestämmande vid förordningarne i de på minderåriga tillämpade grundsatserna. I enlighet härmed äro vuxna personer, som förklarats omyndiga, i afseende på sin förmåga att själfva handhafva sina affärer, likställda med de minderåriga, som äro närmast myndighetsåldern. Särskildt få de bibehålla den rättighet till äktenskaps ingående, som enligt rikslagen af den 6 februari 1875 {§ 28) tillkommer en hvar, som uppnått sitt 20:de eller 16:de lefnadsår.

Då minderårigas rättighet att upprätta testemen-tariska förordningar i vissa rättsområden i Tyskland är inskränkt, i andra fullkomligt borttagen, är det lämpligt att uttryckligen bestämma, att den till följd af dryckenskap omyndig vordnes rättighet att upprätta dylika förordnanden icke genom lagen beröfvas honom, d. v. s. att den i omyndighetstillstånd försatte i allmänhet behåller sin testamenteringsrätt, för så framt den ej på andra grunder är förverkad.

Det erkännes allmänt, att ett verksamt botemedel för den åt dryckenskapslasten hemfallne i regel blott kan vinnas i särskildt härför anordnade drinkareasyler. En af förmyndarens förnämsta uppgifter skall därför bestå i att bestämma om drinkarens intagande på alkoholistasyl. Dylika anstalter finnas redan iFORELASNINGBMAGASINET. 33

Tyskland, om än i ett obetydligt antal. Men i fll drinkares intagande å dylik anstalt genom lag bestämmes, kan det tagas för gifvet, att deras antal skall tillväxa genom kommuners och föreningars gemensamma verksamhet, såsom förhållandet varit med barnuppfostringsanstalterna, efter införandet af lagen om vanvårdade barns uppfostran. Något tvång att upprätta drinkareasyler ålägges ej härigenom förbundsstaterna. I alla händelser är det att förorda, att försorg drages om, dels att intagandet å dylik anstalt alltid tarfvar förmyndarestyrelsens bifall, dels ock att möjligen erforderliga anordningar därför kunna vidtagas af förmyndarestyrelsen, äfven emot förmyndarens vilja. Missbruk af denna rättighet är så mycket mindre att befara, som förmyndarestyrelsens åtgöranden i denna sak genom besvärsskrifter kunna undekastas klander och klagomål.

Hvad tillvägagåendet angår, synes det vara lämp ligt att reglera detsamma enligt gällande bestämmelser om sinnessjukes försättande under förmyndare, dock med vissa modifikationer, hämtade från liknande föreskrifter beträffande slösare. Liktydigt härmed skola §§ 593-597, 602, 604, 622 och 623 i Civilrätten tillämpas på de åtgärder, som böra iakttagas vid omyndighetsförklaringen; § 624 tillämpas vid klander mot omyndighetsförklaringen; § 616—6 9 vid omyndighetstillståndets upphäfvande, och § 626 vid åtal mot dylikt upphäfvande; så att bestämmelserna i § 620 mom. 2 och 3 träda i stället för mom. 2. Offentliggörandet skall i enlighet med § 627 äga rum på alla platser.§ 15

För att verksamt motarbeta ett omåttligt bruk af spritdrycker, som befrämjas genom dessas utlämnande på kredit föreslås, att utom de i § 10 omnämnda civilrättsliga bestämmelserna äfven fastställa en laglig straffbestämmelse. Detta straff skall likväl blott kunna ådömas för försäljning på kredit, under den förutsättning, att säljaren är medveten om, eller att döma efter omständigheterna måste kunna antaga, att han genom beviljande af kredit gifver näring åt köparens böjelse för omåttligt bruk af starka drycker.

§ 16.

Försök att förleda unga personer till omåttligt förtärande af spritdrycker förekomma enl. föreliggande uppgifter så ofta i många delar af riket, att en sådan straffbestämmelse som den här afsedda synes vara fullt berättigad.

§ 17.

§ 17 hotar med straff en hvar, som berusar sig vid utöfvandet af förrättning, hvilken fordrar synnerlig uppmärksamhet, emedan andras skyddande till lif och hälsa däraf beror, eller som i berusadt tillstånd förrättar dylik tjänst, detta oafsedt om dryckenskapen öppet visar sig genom förargelseväckande uppträdande eller icke. Såsom dylika faror kunna särskildt nämnas fara för eld och sjöolycka. Denna bestämmelse är väl behöflig i den allmänna säkerhetens in-tresse och en lika lydande förordning innehålles såväl i den holländska lagen mot missbruk af rusdrycker, som ock i den bayerska polisstrafflagen af den 26 december 1871 (§ 82).

Det i förslaget gjorda undantaget för de fall, då nödfall föreligger, motsvarar innehållet i denna sista lagbestämmelse. En liknande straffbestämmelse var redan intagen i 1881 års rikslags förslag till bestraffande af dryckenskap.

§ 18.

Den för offentligheten framträdande uppenbara dryckenskapen bestraffas af lagstiftningen i nära nog alla de stater, som äga ett fullständigt strafflagssystem, vare sig dryckenskapen innebär förutsättning, att oordningar, förargelse eller fara för drinkaren själf, eller andra, därigenom förorsakas eller icke. De faktiska förhållandena af de i lagförslaget anbefallda föreskrifterna motsvara riksdagskommissionens beslut till lagförslaget af år 1881. I motiveringen till detta förslag framhålles, att man ej med strafflagens hjälp bör bekämpa dryckenskapslasten, när denna blott framträder i drinkarens hem, emedan ett dylikt ingripande i vissa fall kunde skada familjelifvet, och

därför är blott den dryckenskap, som offentligt framträder, hemfallen åt straff. Men äfven trots denna inskränkning kan man tänka sig fall, där ett ingripande af strafflagen kunde medföra drinkarens förhärdelse och skada. För att förebygga detta, måste, för att dryckenskapen skall kunna anses straffbar, ännu ytterligare den förutsättningen förefinnas att dryc-kenskapen kunde innebära fara för ett kränkande af det allmänna anständighets- och sedlighetsbegreppet. Därför fordrar lagförslaget blott bestraffning af de personer, som genom fylleri vålla förargelse å offentlig plats.

Straffbestämmelserna äro liktydiga med de i § 366 i strafflagen fastställda.

§ 19 och 20.

Enl. § 361 mom. 5 i strafflagen kan med fängelse straffas enhvar, som till den grad hängifver sig åt dryckenskapslasten, att han därigenom råkar i den belägenhet, att genom myndigheternas försorg främmande hjälp måste tagas i anspråk för att underhålla honom själf och hans familj, och enl. § 362 mom. 2 i samma lag kunna, på grund af föregående § till fängelse dömda personer, öfverlämnas till polismyndigheterna med den påföljd, att dessa därigenom erhålla rättighet, att för en tidrymd af intill två år låta intaga dylik person på en arbetsinrättning.

För så vidt denna bestämmelse afser drinkarens förbättring, visar erfarenheten, att den icke lyckas uppnå sitt mål, emedan vistelsen i en arbetsinrättning icke är ägnad att rädda honom ur dryckenskapslasten; en dylik räddning står i regeln blott att vinna på särskildt härför afsedda drinkareasyler, såsom redan nämnts i § 11 här ofvan. Det bör icke vålla några betänkligheter att för de enl. § 361 mom. 5 i strafflagen dömde utbyta det enl. § 362 afsedda intagandet å arbetsinrättning mot intagande å drinkareasyl. Det kan icke anses vara ändamålsenligt att först då till-gripa tvångsåtgärder, som afse att bota den åt dryckenskapslast hemfallne, när lasten ledt därhän, att den allmänna fattigvården måste anlitas för drinkaren och hans familj. Oafsedt de ofvannämnda fallen af försättande under förmyndare, synas tvärtom tvångsåtgärder berättigade äfven i alla de fall, då en person enl. § 18 mom. 2 dömts för fylleri. Den tidrymd af två år, som bestämts för vistelsen i dylik anstalt, är tillräcklig för att bota drinkaren från lasten, om det öfverhufvud taget för honom mera finnes någon möjlighet härför.

§ 21.

Mångenstädes hafva försök blifvit gjorda att kringgå yrkesförordningens bestämmelser och de på grund af densamma offentliggjorda förordningarne, genom att bilda konsumtions- och andra föreningar och sällskap, hvilka åt sina medlemmar utskänka spritdrycker eller utlämna dylika i smärre mängder. Ett dylikt kringgående af gällande bestämmelser har vunnit stor utsträckning i några delar af konungariket Preussen, i synnerhet i provinserna Schlesien och Westfalen. Det förekommer ofta, icke blott att de konsumtionsföreningar, som redan finnas, drifva en vidsträckt minuthandel med bränvin och, oberoende af pröfning om förefintliga behof och obehindradt af hvarje inskränkning och kontroll, särskildt i fråga om den af polisen stadgade tiden, utskänka de nämnda dryckerna till förtärande på stället, utan nya konsumtionsföreningar bildas uteslutande för detta ändamål. I talrika fall tillgår detta så, att en person med ofta tvifvelaktigt anseende, som nekats koncession till bedrifvandeaf krogrörelse, med andra personers medverkan bildar en konsumtionsförening och låter välja sig till föreningens disponent eller förrådsförvaltare. Det har förekommit fall, då för skenets skull statuter upprättats för en konsumtionsförening till uppköp och försäljning af födoämnen af alla slag, ehuru föreningen i själfva verket uteslutande, eller förnämligast varit afsedd till uppköp och försäljning af spritdrycker. Därjämte underlättades i största möjliga mån upptagandet till medlem i dylik förening. I affärslokalen framlades en bok eller stundom blott ett ark papper, och alla de personer, som besökte lokalen för att köpa eller förtära en sup bränvin, förpliktade sig enligt föreningsstatutens bestämmelser medelst namnunderskrift till inbetalning af en obetydlig inträdesafgift, hvarefter de ansågos som föreningsmedlemmar. Denna inträdesafgift erlades ofta icke fullständigt, eller ock tillgick vid inbetalandet däraf sålunda, att förvaltaren blott utlämnade bränvin för en del af den summa kunden lämnat honom och använde återstoden såsom afskrifning på inträdesafgiften. Några andra bidrag till bildande af rörelsefond fordrades ej af den på detta sätt förvärfvade medlemmen, hvarför denne ej häller erhöll, eller kunde göra anspråk på någon del af vinsten. Vanligtvis inskränkte sig dessa konsumtionsföreningar icke till

att utlämna rusdrycker till sina medlemmar, utan i förlitande på kundens tystlåtenhet och svårigheten för polisen att utöfva kontroll, utlämnades bränvin inom lokalen åt hvar och en, som begärde en sup.

Dylika företag, hvilka i så hög grad befrämjade missbruket af starka drycker kunde enligt gällandelagar icke med framgång bekämpas, och det är tvifvel underkastadt, om lagbestämmelserna af den 1 maj 1889 skola visa sig tillräckligt verksamma för att undanrödja detta missförhållande.

På senare tid kringgås ofta bestämmelserna om bedrifvande af krogrörelse och minuthandel med bränvin äfven af andra föreningar på liknande sätt, som här ofvan nämnts om konsumtionsföreningarne. Personer, hvilka blifvit nekade tillstånd till krogrörelse, eller hvilka från första början önska vara fritagna från nödvändigheten att utverka dylik tillåtelse, genomföra bildandet af ett s. k. »slutet sällskap» eller en förening för sällskaplig samvaro för att vid föreningens eller sällskapets sammankomster åt medlemmarne utskänka rusdrycker, som förut i parti uppköpts, hvarvid de nämnda personerna fungera som föreningens ordförande. Ett dylikt tillvägagående tillämpas dock äfven på mångfaldigt olikartade sätt af redan existerande föreningar. Följden är alltid den, att föreningslokalen för stora delar af befolkningen blir en verklig kroglokal, som, tack vare frånvaron af polisuppsikt och det billiga priset på de tillgängliga dryckerna, i fråga om dessa dryckers missbruk åstadkommer oändligt mycket mera ondt än den lagligt bedrifna krogrörelsen. Dessa missförhållanden skola motverkas genom bestämmelserna i § 21, enligt hvilken staternas regeringar skola erhålla rättighet att vidtaga anordningar i det afseende, att yrkesföreningens föreskrifter om bedrifvande af krog och värdshusrörelse, såsom ock om minuthandel med brännvin och sprit och föreskrifterna i den nu föreliggande lagen tillämpas på konsumtions- och andra föreningar, äfven när förenin-gens handelsrörelse blott omfattar dess egna medlemmar. Enligt nu gällande lag framgår det ej tydligt, om icke yrkesförordningens föreskrifter uteslutande gälla de föreningar, som utsträcka handelsrörelsen utöfver kretsen af sina egna medlemmar.

§ 22.

Enligt § 33 i yrkesförordningen gäller f. n. lagen om koncessionsplikt äfven minuthandel med denatureradt brännvin. Föreliggande lagförslag innehåller, som nämndt är, i §§ 2, 6 och 8 en serie bestämmelser, hvarigenom flere betungande föreskrifter påläggas minuthandel med brännvin, för att därigenom minska missbruk af rusdrycker. Ingen anledning förefinnes, att på samma sätt inskränka handel med brännvin, som blott är afsedt till industriella ändamål. Tvärtom synes det vara önskligt i industriens intresse, att handeln med denatureradt brännvin fritages från alla paltor.

Om det funnes ett absolut säkert denatureringssätt, hvarigenom en denaturering af brännvinet fullkomligt möjliggjordes, vore en i alla afseenden oinskränkt minuthandel med dylikt brännvin fullt berättigad. Men ett dylikt denatureringssätt har ännu icke uppfunnits och gjorda iakttagelser gifva vid handen, att denatureradt brännvin ofta användes till förtäring. Den ifrågavarande minuthandelns fullständiga fritagande från alla inskränkningar kan därför ej tagas i betraktande af det nu föreliggande lagförslaget. Men då genom fortsatta tekniska försök en förändring på detta område ej är otänkbar, är det skäl att förorda, att förbundsrådet erhåller rättighet att fatta bestäm-

iruelser om ordnandet af minuthandeln med denature-radt brännvin. Så länge förbundsrådet icke träffat bestämmelser i detta afseende, skall denna minuthandel vara underkastad bestämmelserna i § 33 i yrkesförordningen och bestämmelserna i detta lagförslag. De nuvarande skattebestämmelserna för handel med skattefritt brännvin beröras icke i detta förslag.

§ 24.

Ett fast vidmakthållande af ytterligare landsrättsliga straffbestämmelser, som afse dryckenskapens bekämpande, har flere gånger kallats till lif i synnerhet genom tyska nykterhetsförbundet, och inga skäl föreligga att förtaga dylika landsrättsliga bestämmelser deras gällande kraft. Äfven här vid lag måste uttryckligen framhållas, att ytterligare lagbestämmelser angående krog- och värdshusvärdars skyldigheter icke beröras i detta förslag, som i första hand afser dryckenskapens bekämpande.

§§ 17 och 18 skola icke tillämpas på personer tillhörande arméen, emedan bestämmelserna i diciplin-stadgan, krigslagarne och förordningen om krigsdomstolar, hvilka bestämmelser äfven framgent skola till-lämpas, visat sig vara tillfyllestgörande för att bekämpa fylleri utom tjänsten.Löftet.

Öfversättning ur finska nykterhetstidningen Kylväjä».

ågra gamla sjömän sutto kring bordet, och hvar och en talade om sina erfarenheter och äfventyr. Allt gick lugnt och säfligt, trots det att vin konsumerades. Blott en af de närvarande, kapten Suter, kunde på inga villkor förmås att fylla sitt glas. Då det blef hans tur att berätta, sade han:

»På det ni icke måtte anse mig oartig, för att jag ej förtär vin, vill jag berätta för eder, huru jag vardt absolutist. Redan tidigt kom jag till sjös, och vid 16 års ålder ansåg jag mig för fullgod sjöman. Jag hade då hyra å ett till Ostindien destilleradt fartyg, å hvilket vi voro 52 man. Vi gossar höllo oss tämligen afskilda från den öfriga besättningen. Kaptenen var en redbar, sanningsälskande man, men mycket sträng.

Så unga vi än voro, hade vi dock allehanda fula vanor; värst var, att vi på våra resor hade lärt oss att förtära starka drycker. Enda undantaget gjorde Hans Mattsson, hvilken aldrig förmåddes att smaka ens en droppe; därför åtnjöt han också kaptenens synnerliga välvilja och var ofta hos denne, som undervisade honom i flera nyttiga ting. Vi voro afundsjuka

och hatade därför honom. Hans' uppmaningar, att vi skulle upphöra att dricka och börja ett nytt lif, mottogos med hån, hvilket han bar med tålamod, men han drog sig alltmer från vårt sällskap.

Slutligen uppstod hos oss tanken att berusa honom mot hans vilja. Och för att kunna realisera denna tanke låtsades vi en tid vara riktigt vänliga och uppmärksamma mot honom.

På återresan från Brasilien stannade vi åtta dagar i Rio Janeiro. En dag fingo sex af oss permission för en hel dag.

Vi gladdes dubbelt, i det vi trodde oss nu kunna visa kaptenen, att hans skyddsling ej var bättre än andra. Hans hade lofvat spisa middag med oss, och icke ett ögonblick tviflade vi på, att han icke nu skulle falla i frestelsen.

Trötta och hungriga satte vi oss till bords. Men då vin framsattes, nekade Hans icke allenast att smaka däraf, utan ämnade lämna oss. Då kände vår förargelse inga gränser. Vi kallade honom för en skenhelig skrymtare, som på vår bekostnad ville stiga i kaptenens ynnest. Ett ögonblick tycktes han bli ond, men lugnade sig snart och sade lugnt och afgörande.

»Kamrater! Under detta sakernas tillstånd kan jag icke låta bli att tala om det, som annars hade varit en hemlighet. Min berättelse är helt kort. Aldrig har jag vetat, hvad ett lyckligt hem vill säga. En gång var min far en redlig och flitig arbetare. Så sjönk han i dryckenskapslasten, och både min mor och jag ledo af hunger och köld. Huru innerligt bad ej min mor för sin olycklige man! Och äfven jag försökte bedja. Då jag blef litet större, var jagtvungen att gå omkring och tigga, barfota och illa klädd.

Så blef jag åtta år gammal. En kall och stormig vinternatt hade vi förgäfves väntat på min far. På morgonen sände min mor mig till värdshuset för att söka honom. På vägen såg jag ett föremål ligga under snön. Det var min far, som låg där — död.

Vid mitt rop kommo några och buro liket hem till oss. Kamrater, jag kan ej beskrifva för er min moders sorg. Gråtande kastade hon sig öfver den döde, som om hon med sin kärlek velat väcka till lif de stelnade lemmarna. Allt det elände, hon genomgått, tycktes hon glömma denna stund. Äfven jag knäböjde vid min faders lik.

— Mitt barn, sade min mor. Du vet orsaken till vår olycka. Det finnes ej nyktrare och bättre man, än din far var på sin tid; du ser nu, hur det gått honom. Lofva mig nu vid Gud, vid din olycklige faders lik att aldrig röra vid detta förfärliga gift, som störtat oss i detta elände!

Kamrater, jag gaf min moder detta löfte och Gud är mitt vittne, att jag äfven hållit det. Efter min faders död kunde jag så småningom börja arbeta, och från mina resor har jag alltid litet pengar med mig åt min mor. Icke för

något pris vill jag bryta mitt gifna löfte, och jag är viss om, att ni icke häller mer skola söka att fresta mig.»

Hans steg upp för att aflägsna sig, men en af oss höll honom tillbaka och sade djupt rörd: »Vänta, Hans, gå ej ensam! Äfven jag älskar min mor och vill gärna göra henne lycklig. Jag vill ej bereda henne sorg och lofvar att hädanefter afstå från rusdrycker.»»Din hand, du ädle vän!» ropade vi alla, och hvarenda en lofvade vi följa Hans' exempel. Papper anskaffades, och alla undertecknade en förbindelse om absolut nykterhet. Och jag försäkrar er, att vi aldrig känt oss så lyckliga som den dagen.

På kvällen återvände vi om bord. Kaptenen väntade oss med dyster panna. Han var van, att vi alltid voro druckna vid permisionstidens slut. Huru förvånades han icke nu, då vi alla voro nyktra!

»Gossar», sade han, »huru skall jag förklara det, att ni alla äro så nyktra i dag?»

»Visa honom papperet!» hviskade jag till Hans.

Kaptenens blick klarnade, då han ögnade igenom handlingen.

»Låt mig förvara detta!» sade han mildt. »Så länge I hållen den af eder afgifna förbindelsen, så länge hafven I en vän i mig.» Han skakade våra händer och såg belåten och lycklig ut.

Härefter lefde vi ett nytt lif. Hans blef allas vän och lärare, och snart fingo vi befordran. För tre år sedan sammanträffade vi alla, och ingen hade brutit sin förbindelse. Alla äro vi nu befälhafvare å goda fartyg.

Så lyder min berättelse», sade kapten Suter till till sina gamla vänner, hvilka uppmärksamt lyssnat till densamma. »Och nu ursäkta ni väl mig för att jag ej skålar med er.»

»Visst göra vi det!» sade en. »Af alla här be rättade äfventyr har kapten Suters varit det bästa. Jag kommer aldrig att glömma det, och trots mina grå lockar kommer jag att noga öfverväga saken.

(£1. £.)

Bort med krogen!

Länge nog från krogen runnit dryckenskapens hemska flod, som uti vårt land re'n hunnit dränka mycket ädelt blod, skapat nöd och bitter smärta uti månget hem och hjärta. Därför krog för dom är mogen: Bort med krogen!

Gamle drinkarn, han som stapplar uppå själfva grafvens brant, matt och sjuk till krogen vacklar, offrar där sin sista slant, köper gift och sig förvärfvar rus, som honom mer fördärfvar, snart han är för döden mogen — Bort med krogen!

Mången yngling äfven riktar hän till krogen sina steg, motståndskraften redan sviktar, af begäret blir han feg.

Ungdomskraft och dygd och ära — allt till Backus ses han bära. Han för lifvet ej blir mogen — Bort med krogen!

Barn och hustrur svälta, frysa uti tusen dystra hem, och för far de arma rysa, när han rusig nalkas dem. Utan skam han offrat trogen pengar, lycka, allt på krogen; nöden fasansfull är vorden — Bort med krogen!

Ifrån krogen ständigt flyta tårar, sjukdom, bitter nöd. Starka drycker säkert bryta ned familjens ädla stöd. Se, där rusdrycksfloden ångar, dårhushjon och fästningsfångar växa fram som träd i skogen — Bort med krogen:

Skam att krogen än får finnas uti Svithiod, hjältars land! Därför kan så litet vinnas af den kärleksfulla hand, som vill hjälp åt drinkarn räcka. Vill du dryckenskapen stäcka, nykter var och kämpa trogen! Bort med krogen!Bort med krogen — må det skalla genom Sveriges bygder all'! Låtom oss församlas alla att bereda krogens fall! Ingen bör nu stå och tveka, , ingen må sin tjänst nu neka, nej, till striden redobogen: Bort med krogen!

C. V. E—r.Kontraster.

{af Onämnd.)

På skolbänken i födelsebygden borta i den aflägsna landsbyn sutto de sida vid sida. Den linhåriga Pelle hade ord

om sig såsom den bästa i skolan. Endast Lars Hans' Inga var styfvare än Pelle i Lindbloms »långkatekes» och Barths bibliska historia, Men så var hon också dotter till en fjärdings-bonde, medan Pelles far fått nöja sig med 1/16-dels mantal. Kalle hade inte lyckats få annat än en torpare till far, hvars utkorade arfvinge Pelle var. Likställda i ålder hade de placerats intill hvarandra. Icke precis för att Kalle var någon öfverdängare i läsning, utan troligen mest för hans trygga fyndighet att behändigt klara alla situationer. Så hade han en gång fått gå ut under lektionstimman, men väl ute i det fria fick han syn på en å skolhusets baksida upprest stege. Utan att ägna en tanke åt psalmbok och långkatekes satt snart Kalle uppe på takåsen, stolt som en kung betraktande omgifningen. Fröjden vardt dock ej lång. Vid stegens nedre ända stod snart skolläraren med den nya rottingen i gardställning.

»Kom ned, Kalle!» röt Cerberus.

Kalle funderade ett ögonblick. Så äntrade han öfver takåsen och lät sig glida nedåt halmtaket i sakta mak; och med ett hopp stod han snart på marken. När läraren hunnit om gafveln och in i skolsalen, var Kalle i full fart med att tentera för Pelle i St. Mathei evangeliums 18 kap. och höll just på att med ljudelig stämma uppläsa 13 versen. Läraren, som väntat att få plocka upp Kalle mer eller mindre skamfilad, fann ställningen så komisk, att han lät udda vara jämnt.

Som sagdt, Kalle förstod att klara skären, och Pelle läste bäst af pojkarne. Det var väl därför, som den gamle byskolmästaren verkligen saknade dessa två, då prästen tog dem om hand, för att fullkomna dem för lifvets värf.

Sinsemellan uppgjorde de sina framtidsplaner. Pelle skulle arbeta vid faderns gård några år, genomgå landtbruksinstitut, öfvertaga och reformera fädernegården samt gifta sig med Inga. Kalle hade läst Robinsson Crusoe, »den lille vilden» och om franska främlingslegionen i Algier m. m. sådant. Äfventyrens värld lekte för hans fantasi. Han skulle blifva något stort, sak samma hvilket. Blott sin moders varningar för lifvets skuggsidor, dem skulle han gömma, men inte glömma. Det var Kalles mödernearf. Fäderne-arfvet, bestående af föda och kläder till 12:te året, var redan fullt uttaget.

* *

*

Tjugo år hafva rullat bort af väl och ve. Pelle och Kalle hafva icke setts under denna tid. Hän-

delsernas vindkast för dem oförmodadt samman en skön julikväll på residensstadens boulevard.

»Se godkväll på dej, Per Svensson», säger Kalle, som känt igen sin förre bänkkamrat, m

»Godkväll, godkväll, men jag vet inte hvem jag har den äran------------»

»Mins du icke för tjugo år sedan, då vi voro ense, att du skulle genomgå landtbruksinstitutet, förädla nötboskap och kommunalstämmor gifta dig med Inga och blifva en genuin storkaxe hemma i Mörka-måla. Jag å min sida skulle inrulleras i franska främlingslegionen under nummer 171, eller hvad numret var, glömma namn och allt samt bara slås med berber, araber och turkar. Kan du nu gissa, hvem jag är.

»Kalle!» brast det ut, i det Pelle med sin valkiga grofva näfve fattade den framsträckta handen samtidigt som han med den vänstra handens afvigsida strök ett slag öfver ögonen.

Det var med en viss tillbakadragen skygghet Pelle i början förnyade barndomsbekantskapen. Under inverkan af den lifliga rörelsen omkring dem, den inbrytande sommarnattens skymning samt framför allt Kalles glada öppenhjärtighet lossade tungans band på Per, så att äfven han började blifva meddelsam ; så blefvo de ense om att berätta hvarandra sina lefnadsöden.

Kalle måste börja, naturligtvis.

»Du känner alla de där grillerna om äfventyr och galenskaper, som skaffat sig hemortsrätt i mitt hjärnkontor och som jag började realisera genom att taga värfning vid ett garnisonsregemente. Se, jagvar så pass klok, att jag

begrep min omogenhet för att blifva en hederlig äfventyrare, och en sådan af sämre kvalité ville jag inte bli, därför skulle jag börja med något. Du må tro, att den första gång jag såsom approberad rekryt fick tumla om på fritt fält på ryggen af en yster häst, kände jag mig riktigt i tagen. Snart nog tog emellertid hänförelsen slut, och så är det med allt, som ej har reelt värde. Krigarlifvets skuggsidor framträdde allt bjärtare. Inseende det vanvettiga i, att från det producerande arbetet röfva dess bästa krafter utan motsvarande gagn för det allmänna, tog jag min Matts ur skolan för att deltaga i något nyttigare lifsverk. Tack vare vissa egenskaper, som militärlifvet är afsedt att företrädesvis utveckla, lyckades jag erhålla en anspråkslös syssla vid ett statens verk. Den sköter jag, glad i sinnet, nöjd med skinnet och skrattar ibland åt ungdomsgrillerna».

Per dröjde en stund, innan han började sin berättelse. Kalle måste hjälpa honom på trafven med att fråga, hur det var med Lars Hans Inga.

»Det är nog bra», började Pelle, »hon är gift med en bra man samt bor på fädernegården. En gång tänkte jag mig såsom herre där, men det skulle inte vara så, kan en tänka. De där ungdomsdrömmarna, som du påminde om, voro på god väg att förverkligas. Men medgång föder högfärd och ett lättfärdigt lefverne. Jag kom verkligen ut att lära på landtbruk. Olyckan, kanske börjad tillförne, kom då öfver mig i form af min fars alltid öppna börs. Slantarna rullade i glada lag, och kort efter min återkomst till hemmet doga mina föräldrar. Gården blef min, ochFÖRELÄSNINGS-! A G AS 1NET. 53

jag skyndade att fria till Inga. 'När du stadgat dig bättre, kan du komma igen', svarade hon. Jag blef arg öfver denna, som jag tyckte, obefogade tillrättavisning. Låt mig slippa att i detalj nämna allt! Nog af, efter 5 år fick jag gå från gods och grund, följd af hustru och 3 barn. Jag gifte mig naturligtvis i harmen för att kväsa Inga. Hon å sin sida svarade med att ta min fördräng till äkta. De senare åren har jag bott här i staden och försörjt mig med arbete i garfveri. Nu vet du det.

»Tack»! sade Kalle, »du sade, att din fars öppna börs var din olycka. Förlåt min närgångenhet, men var icke festande i glada lag och smak för spritdrycker din egentliga olycka?»

»Det ena följer af det andra», svarade Per dröjande.

Kalle knäppte upp sin öfverrock och visade på ett litet blått märke å vänstra rockuppslaget, sägande »Ser du detta lilla märke, det har varit, är och blir mitt skydd och min stolthet. Samma märke står äfven till ditt förfogande. Du behöfver blott mod att taga mot det, mod att bära det, mod att visa det för alla, mod att därför tåla ett hånfullt ord eller ett medlidsamt leende, och du skall få mod att bära din förlust af gods och ägodelar, ja, kanske till och med icke önska dig dem åter i samband med ditt förra lif».

* *

*

Tre veckor hafva förflutit. Pelle har låtit öfverbevisa sig om nyttan att besitta skyddsmärket. Han har följt Kalle till goodtemplarlogen. När mötet slutat,54 V ORELÄSNINGSM A GA SIN ET .

frågade Kalle honom, hvad han tyckte. »Åjo!» svarade Pelle.

Intet vidare omdöme fick Kalle ur honom, men hvarje logemöte besökte Pelle träget. Blicken höjdes och ljusnade för hvar gång, och Kalle kunde se, hur lefnadsmodet växte gradvis. Femte mötet sade Pelle på hemvägen: »Jag skäms nästan för att tala om det, men det förekom mig så högtidligt, jag blef så rörd, skulle velat omfamna eder alla, hela världen, men jag skämdes. Det påminde mig om den första gång jag var med far i kyrkan. Där har du svaret på din fråga första kvällen.

*

De individuella kontrasterna hafva sammansmält i harmoni, verkande för ett gemensamt socialt och andligt reformarbete. Skån.Mål och medel.

Det är väl öfver hundra år sedan.

Jöns hade ett halft mantal och fem silfverbägare

fylda med silfvermynt. Dessutom hade hans hustru samlat åtskilliga kistor fulla med kopparkärl, konstväfnader, linne och sängkläder. Eja, hvilken rikedom! Det var så, att fattigt folk hyste rent af religiös vördnad för rike Jöns och allt hvad honom tillhörde.

Sven hade ett litet hus, som inte visste åt hvilket håll det ville falla. Jord hade han, så att han kunde föda en ko — men den blef mycket mager. Och så hade han en stor damm med vatten i.

Jöns hade en tös och Sven en pojke.

Pojken ville leka med tösen, och det fick han, för Jöns menade, att han inte kunde smitta fattigdom på henne, och någon annan sjukdom visste han inte, att det fanns i Svens hus.

Barnen blefvo stora. Då upphörde leken; men de upphörde inte att vara vänner. Och som de unga inte räknade så noga med kopparkittlar och gödselhögar,blef det kärlek af vänskapen. Så en vacker dag kom Per (så hette gossen) till Jöns för att fråga, om han fick bli måg åt honom. Då blef Jöns storögd och röd i synen och ilsken, som rika bönder bruka bli, när torparpojkar vilja ha deras töser. — Först sade han ingenting på en lång stund, ty han ville tänka ut ett riktigt dräpande svar, som för alltid kunde betaga den påflugne fattiglappen hans lust att upprepa frieriet. Så tog han på sig sin allra viktigaste min och sade: »Ja, min pojke, visst får du henne, när det växer hvete i din fars damm, men innan dess är det inte värdt att försöka». Och så pekade han på dörren.

Det var med tunga steg den unge mannen gick hem. »När det växer hvete i din fars damm», sjöng det i öronen på honom om och om igen. Hemkommen till sin fars fallfärdiga stuga stannade han och kastade vemodsfulla blickar på täppan och dammen? Det måste vara därför, att det finns vatten i den. På åkern bredvid finns intet vatten, men där växer hvete. Om nu vattnet runne bort och dammen blefve torr, så kunde där kanske också växa hvete. Om man skulle gräfva bort vattnet? Jag har lust att försöka». Så tänkte Per och började genast arbetet. Det blef uppståndelse i byn, när det blef bekant, att Per höll på med gräfning i sin fars täppa. Aldrig hade någon hört talas om, att där fanns någon skatt nedgräfd på det stället, men det måtte väl finnas någon ändå, ty hur kunde det annars falla någon in att gräfva där, midt i åkern. Och så kommo de och frågade, om där syntes ljus nattetid, men det var rakt inte fallet, sade Per. Då skakade gubbarne sina hufvuden och sade, att det inte lönade sig att gräfva efter skat-ter midt på ljusa dagen och när månen var i nedan. Sådant skulle skötas, när det var skumt och vid nymåne. Men Per sade, att han rakt inte letade efter någon nedgräfd skatt. Hvad i all världen letade han då efter? Och så gingo de hem och skrattade åt den galna människan, som gick och gräfde hål i marken bara för att där skulle bli hål. Nej, då voro de andre klokare, som gingo till skogs och skuro löf till vinterfoder åt fåren.

När Per närmade sig dammen med sitt dike, gick ett ljus upp för folket i byn. Aha, han vill fånga ål i dammen, om där finns någon! Så kommo de dit igen och frågade, om han trodde, att han skulle få många pund ål för sitt besvär. Men Per visrte inte, om det fanns någon ål i dammen och hade visst inte tänkt på den saken. Då skakade de kloke gubbarne åter sina hufvuden och gingo hvar till sitt. Nu trodde de inte längre, att Per hade hela sitt förstånd i behåll.

Men Per gräfde vidare, gräfde fram till dammen. Och vattnet kastade sig hufvudstupa i diket, hoppande och sjungande i förtjusning öfver den nya vägen till frihet. — Dammen blef tom, och Per gräfde diket tvärs igenom den. Så fick den torka till följande år. Då tog Per ånyo till spaden och vände upp och ned på den gamla dambottnen. Sedan krattade han och sådde hvete och krattade igen. — Om några dagar kom brodden.

Nu kommo byamännen dit igen och betraktade med häpnad den nya åkern. Äfven Jöns kbm, såg, skakade hufvudet och mumlade för sig själf: »Aja, ännu är det bara brodden; på den sura plätten blir det väl inte något »Men hvetet växte och blef tre gånger så frodigt som det hvete, som växte på den gamla åkern. Moget blef det också. Och när det var moget, gick Per till Jöns och sade: »Se, nu har jag vunnit mitt mål.»

»Hvilket mål?»

»Att göra dammen till en hveteåker.»

»Nej du, det var intet mål, det var bara medel. Målet var väl tösen, kan jag tro. Och på det, att ingen skall säga om rike Jöns, att han bröt sitt löfte, så får du väl ta' henne då.»

Och Per tog henne och blef lycklig.

Men hans mål blef medel till mera än hans egen lycka. Exemplet följdes. Det blef fler, som ville ha rika hveteskördar och försökte sig med att utdika dammar och kärr, ja hela sjöar. Och däraf kom rikedom och välstånd i hela vida världen.

Skola vi ej hjälpas åt alt utdika rusdrycksbrukets damm, att där må växa kunskapens, trefnadens, glädjens och välsignelsens rika hveteskördar? Låtom oss gripa verket an nu genast! (Skån.) L. P—n.Öm min flicka drack vin.

Den dag, då min flicka hon dricker af vin och sluddrar på talet och stammar, och skrattet från forndom förvandlas till flin, då spränger min kärlek på vänskapens dammar och bryter sig ut och förvandlas och flammar och bytes till hat mot det glåmiga grin, som föder min smärta och ständigt den ammar

Jag ville, den dagen jag aldrig fick se,

fast ingen kan veta, hvad händer,

men händer det, slutar väl aldrig mitt spe

åt skönhet, som kärleken tänder. —

När skönheten ryker af kolnade bränder,

så plägar det stimdom emellanåt ske,

att ingen vill smutsa med sot sina händer.

När tron på det rena i kvinnans natur har sköflats af hagelbyskuren, då bygges kring hjärtat en hårdhetens mur, där kärlekens ed är försvuren, och innerst i borgen en afsky är buren, som ropar sitt hat genom ljungande lur för världen om orent i kvinnonaturen. (N. K.) John Nyberg."En riktig stackare."

Skiss af A. St.

Detektiva polisen hade hållit razzia. Den hade genomsökt utkanternas snår och stenrösen, den hade lyft på presenningarna vid Skeppsbron och stjälpt omkull båtarna å Sjöbergs plan. Och alla »inneboende» å dessa platser hade fått följa med och voro placerade i lösdrifvarnas rum å detektiva stationen.

Det var en samling, inför hvilken man ovillkorligen måste rysa. Gamla och unga, alla buro de brottslingens märke, och alla tycktes de vara väl hemmastadda hos polisen. Somliga redogjorde med fräcka, andra med likgiltiga miner för sig. Här funnos de, som straffats för dråp, rån, inbrott, stölder, knifskär-ning m. m., och här funnos kvinnor, som varit dömda för barnamord.

Öfverkonstapeln placerade dem i tur och ordning, och så fördes de af polismän till poliskammaren, att bortdömas för lösdrifveri.

— «jasa, ar Pettersson här nu igen ? säger öfverkonstapeln, då en ruskig individ, som hållit sig dold i ett hörn stapplar fram.Personen i fråga var klädd i de eländigaste trasor, och hans bara skinn stack fram på olika ställen. Han darrade i hela kroppen och kunde knappast stå för sig själf.

— Ja, gunås, mumlade han, medan tänderna skälfde.

— Pettersson är då ohjälplig. Låt mig se, det är nu femton gånger, han varit på Svartsjö. Ni slutar väl edra dagar (Mr.

— Ja, och väl vore det.

Han antecknas i razziaboken och föres till polis kammaren.

— Skulle någon kunna se på den där, att han en gång fått en viss bildning? säger öfverkonstapeln-Om honom

kan man säga, att han är en riktig stac käre. Han har aldrig straffats för något brott och aldrig, så vidt man vet, gjort någon annan än sig själf ondt, och dock ha vi måst bortdöma honom för lösdrifveri oftare än de värsta bofvar. Förut, när han på något sätt kunde förtjäna penningar, drack han sig berusad hvarenda dag, han befann sig i frihet-När han dömts 8 å 10 gånger å rad, tröttnade polisdomstolen på honom, och man skickade honom till detektiven för att bli af med honom. Sedan han blifvit alldeles omöjlig, tigger han och super. Jag har sett stackaren ligga nere på Skeppsbron och sörpla i sig sprit, som runnit i ett järnvägsspår.

— Ni sade, att han fått en viss bildning.

— Ja, han har genomgått sex klasser i elementarläroverket och har genomgått ett handelsinstitut. Så blef han bokhållare i V:s vinhandel. Jag skall såga, han var icke så litet herre på den tiden. Men så

fick han också böjelse för sprit, och spritvaror få ju biträdena gratis. Efter tre års förlopp var han alldeles förstörd, och sedan förföll han ohjälpligt. Nu såg ni, hvilken stackare, ja, en riktig stackare, han var. Och här vid lag kan man icke som så ofta säga, att karlen druckit för att glömma. Ty hvad hade han väl att söka glömska för, då han började, när vägen låg som mest solljus framför honom? Nej, han drack, som så många, för att dricka, för att förstöra sig själf.Utanför krogen.

Sen blåfrusne stackarn väckte min uppmärksamhet, då jag gick förbi, och jag hejdade mina steg för att göra observationer. Det var ett litet klaröga på 5 eller 6 år, knappast mera. Pilten var icke illa men tunnt klädd, och han stod lutad mot dörrposten utanför krogen.

Krogdörren öppnades då och då, och värmen strömmade ut som en ljus sky. Ett högljudt sorl trängde inifrån hvar gång dörren öppnades. Det var smällkallt ute, och vinden bet i kinderna. Små arbetaregrupper, murare eller tegelbärare, kommo och gingo. När dörren öppnades, sökte pilten uppfånga något af »härligheten» därinne.

Jag dröjde för att få ämne till en liten skiss, och jag dröjde länge. Det var ett kafé midt öfver gatan, som jag valde till operationspunkt.

Pilten stod kvar, och timmen gick. Han såg ganska pigg ut i kölden. Han studerade girigt, när dörren öppnades. Men alla gingo förbi honom. Han knuffades åt sidan af en och annan. Jag tyckte mig höra ett »förbaskade ungar, som stå i vägen!» Han såg icke ledsen ut, så blåfrusen han var.Jag gick ut och fram till honom:

— Väntar du på någon, lille vän? Då brast han i gråt och hviskade:

— Ja, pappa är därinne.

Hittar du inte hem då, ifall din pappa dröjer länge ?

— Jo, men jag får inte gå ifrån pappa.

— Hvem har sagt det? Om du bara hittar hem, så tycker jag du kunde gå. Du kan inte stå här längre i kölden. Vet du, hvar du är hemma, så skall jag följa med dig till porten.

— Jag får inte gå för mamma.

Nu förstod jag, att mamman Öfverlämnat pappan - i barnets vård. Barnet skulle vara sin fars skyddsängel förbi krogdörrarna. Det hjälpte icke. Krogskylten vinkade starkare än barnahanden kunde hålla i. Därinne satt fadern i värme och fägnad. Utanför dörren stod barnet i köld och piskande vind.

Det stod kvar troget.

Kanske barnaläppar lofvat mamma att föra hem pappa, och de skulle hålla sitt löfte.

När jag kom tillbaka om ett par timmar, stod barnet ännu kvar och väntade. Då öppnade jag dörren och sköt in pilten. Jag hörde en röst, som kilade:

— Ja så, pojken, den hade jag glömt.

Han hade glömt barnet, som skulle vara hans skyddsängel, glömt hemmet och hustrun, som väntade, kanske bunden af yngre lif än pilten utanför krogdörren. (Sändebudet.)Svartsjuk.

(Från franskan af M. O—n.)

I.

Marcel gick vägen, som leder genom skogen, helt tanklöst framåt och passerade förbi terrassen, som hör till slottet, då en solfjäder föll ned rakt framför hans fötter i det uppspirande gräset. Det var en sådan där stor silkesfjäril. Samtidigt böjde sig en förtjusande kvinnlig varelse öfver räcket.

— O! min herre, ni skulle vara så rysligt snäll! . . . Min port är där borta vid ändan af terassen! . . . Säg! Ni vill väl icke komma hit upp med solfjädern?

Och med ett lätt skratt fortsatte hon, i det hon riktade de klatschande ögonen mot Marcel:

— Ni får hittelön ... om ni så fordrar! Marcel hade hälsat, rodnat, tagit upp solfjädern

och sade för sig själf, i det han sökte porten:

— Men det är ju Paulette, den där bekanta lilla pariser-aktrisen, som kommit hit inkognito, gud

vet med hvad för en okänd Krösus, för att tillbringa sommaren här! ... En förtjusande brunett! . . . Var lugn för att jag skall begära hittelön!... Men förresten, hvem vet? Den här solfjädern kanske inte föll så alldeles händelsevis.

Marcel kom nu fram till porten och gick upp för trappan.

Han kom upp till Paulette, som satt under ett magnifikt soltält.

Marcel öfverlämnade, i självfva verket helt blyg ehuru med rätt obesvärad pågåaremin, solfjädern:

— Jag känner mig mycket lycklig öfver att fått stå till er tjänst.

— Tack, sade Paulette . .. Den är väl inte sönder? ... Så bra, jag är verkligen så rädd om den.

Och låtsande likgiltighet fortsatte hon:

— Och nu . . . För all del, var god sätt er först och främst. . . Hvad skall ni ha i hittelön?

Marcel log, något förvirrad framför det trotsigt sköna ansiktet, de behagligt djärfva rörelserna, den bedöfvande doften af lyx, som utströmmade såsom en berusande andedräkt från den unga kvinnan vid hvarje viftning af solfjädern.

— Jag vet inte, svarade han.

— Är ni törstig?

— Nej, tack, svarade Marcel.

— En cigarrett?

— Det har jag just ingen smak för.

— En kyss?

— Men en riktig då! tyckte Marcel, som nu började blifva djärf.

— Var så god! sade Paulette och höll fram han-

den ... Handen först, var så god ... Se'n få vi se, huru det går med det andra.

Men armen var bar, och Marcel hade redan hunnit till armbågen.

— Nu kan det vara nog, tyckte Paulette, med hittelön för i dag!

— Men i morgon, frågade Marcel.

— Vi få se .. .

Då Marcel denna afton kom hem till onkel Didier, såg han så glad ut, att Marie, hans lilla kusin, som alltid brukade antingen beundra hans skälmaktiga blå ögon eller också grälade på honom, ropade, då hon fick se honom:

— O, hvad har det händt dig, käre kusin, du ser så glad ut?

— Ingenting, svarade Marcel skrattande; jag har promenerat i skogen, det är allt.

Men Marie hotar honom med pekfingret:

— Det är inte sant; gubben Furmence, som arbetar därborta med att. slå ned nötter, har berättat för mig, att han såg dig gå in i slottet och språka med det där fruntimret, som bor där.

— Det fördömda bondlandet, tänker Marcel, där det fins lika många ögon, som iakttager en, som bladen på buskarna!

Och ryckande på axlarne:

— Du tråkar ut mig, min lilla flicka; det där har du inte med att göra.

— Jo jo men, tyckte Marie något trumpen; jag vill inte, att du skall gå dit mer . . .

— Jag går väl inte dit mer då, svarade Marcel för att få vara i fred.— Är det sant? Då får du kyssa mig!

II.

Nästa dag gick Marcel naturligtvis till slottet, men försökte gå obemärkt denna gången. De behöfdes ingen solfjäder den gången, och Marcelfann porten på glänt, och på samma gång återfann Marcel äfven Paulette.

— Stör jag?

— O, nej, min vän, jag väntar er!

— Ty Paulette lägger ej längre band på sig.

Hon har redan sedan någon tid lagt märke till den raske unge mannen, som dagligen går förbi — det är just Marcel — här på landet, där hon har så tråkigt, innestängd här på slottet med denne rätt gamle herre, visserligen mycket belefvad och rik, och som de här på landet kalla hr Bertrand, utan att precis veta, om det är hans rätta namn. Paulette står ej ut med detta längre och sedan hon stiftade den nya bekantskapen genom att släppa solfjädern, blir hon äfven fort mycket förtrolig.

Så mycket bättre, tycker Marcel.

— Men var försiktig, hviskade hon. Hr Bertrand är svartsjuk, rysligt svartsjuk!

Den väl dolda idyllen fortgår helt ostörd, ingen har sett något, ingen vet något, ingen har hört något.

Det är blott lilla Marie hos onkel Didier, som dagligen betraktar Marcel med vredgad min och som ej släpper honom med ögonen, som blifvit svarta af vrede.

Slutligen utbrister hon en dag:

— Men du har ju dock lofvat mig! ...— Hvad då? frågar Marcel, som inte strax förstår hvad hon menar.

Marie sänker blygt ögonen.

— Att inte gå till slottet vidare.

Hon vet ingenting. Men det är likväl förargligt. Hon är misslynt.

— Men jag går inte dit mera, försöker Marcel.

— Jo... Jag följde dig en dag, jag har sett dig . .. Du går dit i dag också ...

— Visst inte.

— Gå inte dit.

— Du tråkar ut mig!

— Gå inte dit, Marcel!

Den lilla Marie är blek; något oförklarligt tilldrager sig med henne.

Marcel höjer på axlarna. Och då han träffar Paulette, kan han inte låta bli att beskrifva den lilla scenen för henne. Paulette skrattar inte.

— Hon är svartsjuk på mig.

— Ett barn! skrattar Marcel.

De tänka ej mera på saken. Men det var Paulette som hade rätt. Marcel har inte tagit sig nog i akt. Vid den lilla landtstationen får hr Bertrand, som just skulle följa med tåget, se en flicka komma springande och ropa:

— Skynda genast hem, min herre, det var någon som sade, att en olyckshändelse inträffat, att det är någon som blifvit sjuk.

Sedan springer den lilla Marie sin väg utan att se sig om.

Förvånad vet hr Bertrand ej hvad han skall tro. I sin oro återvänder han . . .III.

En tre veckor senare fick Marcel, som en morgon blifvit förd till sin onkel, — efter en olyckshändelse under en jakt, sade man, — en duell, försäkrade andra, — ännu knappt botad för ett rätt allvarsamt sår, se Marie komma fram till sängen och luta det vackra ansiktet, blygt och med tårfyllda ögon, mot hans:

— Säg, Marcel, vill du förlåta mig?

— För hvad då, min lilla Marie? Marie gråter, bara gråter.

— Jag kan inte säga det.. . Du kommer att afsky mig . . . Jag har varit så elak! . .. Det är min skuld, att man hållit på att döda dig.. . Men jag visste inte . . . Om du hade dött, så hade jag också dött!

— Men, hvad menar du? frågar Marcel förvånad. Knappt hörbart säger Marie:

— Det var jag, som underrättade hr Bertrand.

— Så! Så! Så! utropar Marcel, förvånad, förvånad i synnerhet öfver att ej känna sig vred, utan i stället finna den lilla yrhättan ännu vackrare i sina tårar, vackrare än han någonsin funnit henne, oaktadt det brott hon begått.

— Då, om du inte är ond på mig, så vill du väl ge mig en kyss? frågar Marie ännu blygare.

Och han kysser henne.

Nu — det är tre år senare — äro de gifta.

På så sätt kommer hos en del flickor svartsjukan före kärleken alldeles som på törnrosbusken törnena sticka fram före rosorna.Kvinnologik.

Vi sutto några unga män kring bordet och släckte törsten i den gula flod, som gifver Sveriges ungdom kraft och mod och drifver fortare det tröga ordet och fortare det tröga blodet.

När Sveriges ungdom satts i eld och flamma

och fått tillräckligt mången bottenfock

i hjärnan delvis, delvis på sin rock,

så säger den med helig glöd! »Anamma!»

och tar ett tag åt glesnad lock.

Och prisar varitéens huldgudinnor och det behag och all den glada makt, som Gud i deras ben och strupar lagt, men talar illa om familjekvinnor och skänker dem sin själs förakt.72 FÖRE LÄSNINGS MAGASIN ET.

Här satt en yngling bortåt fyrti' talet och talte spotskt om kvinnornas logik! den kattens gång kring rykhet gröt var lik, den fattade hvart inkast himlagalet, dess argument var lip och skrik.

Se'n drog enhvar sitt lilla strå till stacken, här kunde alltid nya uppslag fås — hvarenda kvinna var en gås, gunås. Af en vi fingo lof att vrida nacken, om ej hans fästmö var en gås.

Med pannan sänkt mot bröstet satt en annan i laget tyst och tankfull kvällen lång. Han höjde röst och hufvud med en gång. Och det låg svårmod om den breda pannan, och hånet skalf i stämmans sång:

»Ja kvinnornas logik är ganska egen: en kvinna än i nödens olycksdag för härjadt hem kan kämpa sjuk och svag, när mannen logisk är och ställer stegen till krogens glada dryckeslag.

En högst kuriös logik! — En mor förlåter, när nattsvart otack lönar kärlek varm. Du sårar hjärtat i din moders barm till blods med liknöjdhet, men hon förlåter trots allt och känner ingen harm.Och när vi män, vi logiskt mångförfarna, som skuggan följa någon flickas fjät och lägga våra konstigt spunna nät, nog trippar hon däri, fast alla varna: det finns ej uns reson i det.

Och då vi mättats, och hon märker redan, att hon har tjänt oss blott till tidsfördrif, ej hvässar hon emot oss hämndens knif: hon beder Gud för oss, hon ber, fast svedan af såret härjar hennes lif.

Jag undrar ej därpå, att I ej fatten

en sådan inskränkt, kärleksledd logik,

ty icke är den eder egen lik.

Nej, skratten, dricken punsch och skratten, skratten

åt kvinnans löjliga logik.»

Det värdt så tyst med ens, ett ord ej nämndes, det var precis som om hvar dufven blick för mattans mönster stort intresse fick, ty Sveriges ungdom satt och teg och skämdes, men talaren tog sin hatt och gick.

(Karlst.-tidn.) John Hed.Studenten.

(Chicagobild.)

Jag gick härom aftonen nedåt Indiana-Street — makligt flanerande förbi de upplysta Saloonerna, som med sina vidöppna dörrar tycktes säga: Kom in, här är det varmt — i ditt kyffe är det kallt; här har du kamrater — i ditt logi är du ensam — kom in bara, du behöfver ju ingenting dricka — ett parti biljard skall friska upp humöret.

Jag stannade vid ljudet af sång, som kom från en skomakares lilla verkstad:

0men]0fter med starke slag Öfver de höje fjelde, — Nor i den unge, kraftfulde dag; Matter sit mod i det vilde jag. Sänker sig, hvor den lyster. Ser mod de fremmede kyster.

Jag måste se den man som kunde sjunga så mäktigt och gripande.Tonerna svällde som harmoniska böljor och trängde ut från den lilla hålan. Jag måste in. Jag var icke nöjd med att stå utanför, jag ville stifta bekantskap med denne sångare. Så öppnade jag dörren och steg in.

Jag blef litet förvånad vid den syn som mötte mig. Jag hade väntat att finna flera hurtiga unga män och fann blott tre, som långt ifrån kunde anses som typer på mandom och skönhet.

De hade ett kärl stående på skomakarens disk och jag såg genast att det var öl. Och — för att använda ett vanligt uttryck — litet ankomna voro de alla. Jag lämnade mina skor till skomakaren som genast tog i tu med nödvändiga reparationer, som också voro af nöden.

Och så uppfordrade jag sångaren att stämma upp igen, och icke sluta därför att jag kom. Och efter ett glas öl stämde han upp igen med den klaraste och mest musikaliska röst man kan tänka sig Björnsons vackra sång: »Öfver de höje fjelde».

Ett gripande vemod lade han in i denna sång — man märkte att det låg något mer än det vanliga i detta föredrag.

»Ud vil jeg, ud — o, saa långt långt!» med vild obändig styrka, en orkan af toner — och så med ett dröjande och tröstlöst:

»Skall jeg da aldrig, aldrig naa Öfver de höje fjelde» dog sången bort med en suck som tycktes utandas blott det enda ordet: »sympati».

— Det var jag det, sade han stilla då sången var slut.— Dricker ni ett glas beer?

Då jag svarade nej, grep han min hand och sade:

— Ack om jag blott haft förstånd att säga detsamma, då jag var i din ålder.

Så föll samtalet på dryckenskap. Jag uttalade hvad som låg mig på hjärtat, och slutade med att uppfordra sångaren att gå in i vår loge, där han skulle finna nya vänner, nya omgifningar och där vi skulle göra det så angenämt som möjligt för honom.

— Tack sade han, det var de första vackra ord

jag hört sedan jag for hemifrån--------och det är

länge sedan. Undrar hur de ha det nu därhemma i Kristiania. Mycket förändras på fjorton år. Han syntes helt vemodigt stämd.

Han berättade sin historia. Den var icke lång, icke heller särdeles märkvärdig. Han var blott en bland tusen. Föräldrarne voro fattigt folk. Far och mor och de äldre syskonen arbetade och sleto för att lilla Julius skulle få gå i en god skola, ty han hade godt hufvud och skulle bli något i världen.

Åren gingo och Julius kom högre upp i klasserna. Det var säkert att den pojken hade ett briljant hufvud, sade folk.

Så fann man en dag, att hans röst också var något ovanligt. Han blef tagen om hand af musikidkare och hans stämma utbildades af de bästa lärare. Snart sjöng Julius på privata konserter, och en dag kom den stora nyheten att han skulle uppträda på Kristiania teater.

Det var det första steget på berömmelsens väg. Nu skulle det gå slag i slag. Världen låg i skimrande ljus framför honom.

Men han drack för sällskaps skull. Det första glaset skänktes i af far på konfirmationsdagen. Det var det ingen fara i. På balerna, som konvenansen bjöd honom besöka, dracks det också.

Ämbetsmän, professorer och präster hjälpte till.

Hans mor stod förlägen och fingrade på sitt hvita förkläde, när hon såg sin son göra lycka i stora världen. Icke alla mödrar kunde vara så stolta af sina söner som hon.

Ja, det var de lyckligaste dagarne för hans mor. Bara icke natten hade jagat solskenet bort.

Han sjöng sig in i folkets hjärta. Han fick rykte, förbindelser, pänningar, och lyckan log emot honom.

Hans vänner höllo en fest för honom. Hans lärare och bästa vänner höllo tal för hedersgästen. Man drack för hans framgång och lycka, spådde honom en rosenröd framtid och presenterade honom en champagnekylare med handtag och fötter af glänsande hvitt silfver till minne.

Han drack.

Det finnes grader äfven i drickandets orden. Men man börjar där uppifrån och tager dem nedåt, och ju längre ned

man kommer, ju flere grader har man.

Julius började i öfversta klassen, då han drack i sällskapslifvet. Så kommo dagar då han med några vänner drack vid Grand Hotells buffet. Så gick han en gång med på ett vanligt schweitzeri. Han tömde sitt glas, men då han gick, tyckte han att alla sågo förvånade på honom. Det var dnmt att visa sig på ett sådant ställe, tänkte han. Det skulle icke ske oftare.Men det hände om igen.

Han gick dit allt oftare, och till slut drack han i hvilken sylta som hälst. Han hade tagit fyra grader, var det flere? Nej det kunde icke vara fler. Det är blott den simplaste pöbeln, som går längre.

Emellertid blef han rädd. För hvad? det visste han icke. Men »busen» från barnaåren tycktes ha tagit gestalt igen.

Han slog det ifrån sig och fortsatte att dricka. Till slut gick han öfver gränserna. Hans namn kom åter i tidningarna! men nu sade redaktören ingenting om hans triumfer. De kallade honom en af de »notoriske».

Han kände skammen och det gjorde ondt.

Men han drack ännu mer.

Så blef han skickad till Amerika, dit, hvarest alla skola kunna bli något, där alla ha samma möjligheter och hvarje man är född fri och lika. Dit blef han sänd.

— Ja, och när jag går där nere vid hamnen och bär plankor, då tänker jag stundom på hvad jag kunde ha varit, om jag haft vänner af det rätta slaget.

Men jag hade lärt mig »njuta af lifvet» på deras sätt. Under musik och ljus och munterhet följde de mig. Ja, då »lefde» vi.

Men så gick jag längre, och då måste jag gå utan musik, utan sång och utan ljus. Jag måste gå ensam i mörkret. Och nu står jag ensam utan en vän.

Chicago är stort. Alla ha vänner. Det är endast några fattiga stackare, som jag, som icke ha någon att lita sig till. Folk tror visst att vi icke ha känsla. Kanske är det sant.

Men jag var också en man en gång. Jag bar också mitt hufvud högt och bar en nejlika i knapphålet. Jag sade också: Ur vägen! när en stackare

bad om en femöring. —-------I kväll sjöng jag, för

att få litet i mig i en af de fina saloonerna på Madi-son-Street. Jag är en afdankad student från Kristiania jag, ser ni.

Jag följde honom till hans logi. Tårar glänste på hans kinder och han tryckte hårdt min hand då vi skildes.

Sedan har jag icke funnit ett spår af honom.

Men när jag hör en stackare sjunga i en af dessa helvetets glödande förgårdar, då stannar jag och lyssnar— kanske det är han, »den afdankade studenten från Kristiania».

(Ref.)Farbror Anderssons goda råd.

Det var en söndagsafton för jämt fem år sedan. Vi stodo samlade en hop ungdomar, rådvilla om, hvad vi skulle taga oss till. Vår spelman för tillfället var bortrest, så att vi kunde ej få till stånd någon »bal», hvilket på den tiden var det enda, som intresserade flertalet bland ungdomen. Vi stodo, som sagdt, rådvilla och ingen kunde hitta på något, som roade oss.

Då fingo vi se »farbror Andersson» komma gående. Han var känd för sin något originela personlighet, som på samma gång kunde förena skämt med det djupaste allvar, men han var icke — det kände vi instinktmässigt — någon synnerlig vän af dansgillen o. dyl. Inbilsk och besinningslös, såsom jag var, fick jag plötsligt den idén att roa sällskapet på farbror Anderssons bekostnad och samtidigt öka egna meriter.

— Det var bra att farbror kom nu, så kanske

vi kunna få några råd, ty vi få ingen bal i dag, sade jag och steg fram just som han gick förbi.

Detta tilltag hälsades med en kraftig skrattsalva från mina kamrater.

— Det var tråkigt det, svarade han utan att visa den minsta öfverraskning. Men skulle ni vilja ha den godheten att göra mig sällskap hem, så kanske jag kunde hitta på något. Det är ju inte så noga med en timme åt eller fram nu, då ni ej ha någon bal, tillade han med ett på samma gång vänligt och satiriskt leende.

Helt och hållet öfverrumplade af denna inbjudan, gingo vi med, utan att riktigt veta hvarför. Ännu mera slagne kände vi oss, när han väl hemkemmen bad oss stiga in och taga plats i salen, bjöd på kaffe och doppa och hedrade oss, som om vi varit kyrkvärdar och nämdemän; ty det var inte vanligt, att sådana halfvilda ungdomar som vi trakterades med annat än klander och klagomål af socknens ärevördiga gubbar.

Sedan vi druckit kaffe, spelade han några vackra och fosterländska stycken på orgeln, hvarefter han uppmanade oss att anordna lekar och roa oss, om vi ville hålla till godo med de enkla anordningar, han hade att bjuda på. Men det gick inte, huru han än sökte hjälpa oss på trafven. Vi, som för en halftimme sedan voro så modiga, sutto nu tysta och allvarsamma som på ett husförhör.

— Men det var sant, tog farbror Andersson till orda, ni önskade några goda råd af mig. Jag hade så när glömt bort det. Jag skall därför meddela några, om ni vilja höra på.

— Unge man! När du gjort ifrån dig skolan och prästen, då är du fullärd och vet allt, hvad du se'n behöfver veta. Kasta därför genast bort dina skolböcker och undvik all slags bildande läsning och intellektuell sysselsättning, ty sådant gör dig bara högmodig i lifvet och tafatt i kortspel. Syssla aldrig med räkning och skrifning, det ser så barnsligt ut; dina kamrater komma att skratta åt dig, om de få se sådant. Nej, du skall inte vara dum och enfaldig — man är ung bara en gång.

När du tjänat ihop så mycket pangar, så skaffa dig att börja med en mässingsdosa, ett dragspel och en kortlek. Med dessa saker kan du komma långt här i världen — om du förstår bruka dem. Det gör alltid ett godt intryck och vittnar för öfrigt om stor manhaftighet, att se yngre män ta en pris ur sina mässingsdosor. Dessutom är den ett bra försvars-och anfallsvapen och fördenskull förtjänt af hvarje fosterlandsväns synnerliga uppmärksamhet. Förstår man att skickligt handtera sin mässingsdosa, så kan man, med den i hand, bana sig väg ända fram till domarebordet eller lasarettet — och det är ju rätt vackert, att börja med!

Med ett dragspel kan du tjäna pänningar kolossalt, genom att på lördagskvällarna bära det mellan ladugårdarne och spela för kreaturen och andra, som vilja höra. Kortleken är dock bättre. Den kan användas både helg- och socken, sent och bittida, hemma och borta; hvarhälst två eller tre pojkar komma tillsammans, och där det finns ett säte, ett bräde och en spis med kolnade eldbränder i — där kan spelas kort. Var inte rädd att våga en 5-öring

på »knäck!» Vinner du, så visar detta, att du är en skicklig spelare och att du har tur; du blir då beundrad af din samtid och ett föredöme för eftervärlden. Tappar du, så blif ej ängslig för det, du tjänar snart igen den skadan — på någonting annat. Du kommer måhända att gifta dig en vacker dag, och då är det godt att ha någon erfarenhet af lifvet, åtminstone så mycken, att du kan inskärpa hos dina barn, att begära »bättre kort» och att säga «pass här», när de få bara »hackor».

Unge man, försumma aldrig ett supgille, en »bal» eller en auktion, ty endast därigenom kan du få tillfälle att »hjälpa den svage och förbinda den sargade».

Placera aldrig dina penningar i sparbanken eller liknande inrättningar, ty det är så besvärligt att krångla med sådant. Och hvem vet, en vacker dag kan ju banken ramla. Insätt hällre dina pengar på gästgivaregården eller hos utskänkningsbolaget. Det kan du göra utan något besvär. Du har väl alltid något ärende på gästis eller till stan, och i värsta fall kan du ju skicka med någon kamrat. Och så slipper du vårda och ansa någon motbok. Inte behöfver du häller frukta, att gästgifvaregården skall ramla; den står nog kvar, så länge du lefver. På så sätt kan

du skapa dig ett gladt och angenämt lif och en sorgfri ålderdom.

Men skulle sjukdom eller annan olycka inträffa, så mins, att det är fattigvårdsstyrelsens skyldighet att sörja för resten. Och, om alla andra människor glömma dig, så fäll ej modet ändå — utskänkningsbolaget och gästgifvare^ för hvilka du så oegennyttigt och hjältemodigt offrat din mannakraft, skola nog84 F ÖR E T, Ä B NIN G B M A G A BIN E T .

ha dig i tacksam hågkomst. Tänk så skönt, att efter en lefnad, som ej »annat än möda och arbete varit hafver», få hvila ut under den grönskande kyrko-gårdstorfvan, som ej tynges af något grafkors från sörjande vänner! I lifvet har du gladt gästgifvare och utskänkningsdirektörer, och genom din död blir du till glädje för kommunalmän och fattigvårdshållare — kan en människa önska sig mera?

I förstån nog meningen, slöt han leende: »Den råd lyder, han är vis». Jag vill endast tillägga, att om I skulle vilja göra en titt hit någon mer gång, så ären I alltid mycket välkomna. Och så har jag tänkt på en sak, i hvilken jag skulle önska edra råd och eder hjälp, om i viljen komma hit någon söndagsafton.

* *

*

Som jag i början nämnde, är det nu fem år sedan den där söndagen. Men hvilken förändring i seder och tänkesätt har det ej blifvit i bygden på dessa år ? Farbror Anderssons goda råd hade en förunderlig verkan. Kortlekarne försvunno hastigt nog, och många mässingsdosor med. Nästan hela det där sällskapet, som trakterades med kaffe och »goda råd» äro nu godtemplare. För »baler» o. d. är intresset i aftagande. Ej häller ha vi tid till sådant, ty vi hålla på att bygga ett godtemplarhus. Dessutom ha vi bildat en läsecirkel, där vi sammankomma för att lära oss deklamation, skaffa oss insikt i kommunalkunskap m. m. och där prästen och skolläraren m. fl. af socknens ledande män biträda och deltaga.

Vi undrade ej litet öfver, hvad farbror AnderssonF0 RE. L ASN IN G ÖM AG A SIN ET . 85

tänkte utföra, då han önskade råd och hjälp af en hop föraktade ungdomar, som vi trodde oss vara. Och vi kunde knappt invänta nästa söndag, för att få ljus i saken. Jo, sedan han åter förplägat oss med kaffe, . frågade han, om så ståtliga gossar och flickor, som vi voro, skulle vilja gå med och bilda en godtemplarloge där i byn. Resultatet kännen I redan till.

Så långt är nu allt väl. Men för egen del måste jag ännu en gång söka råd hos farbror Andersson; ty han har en nittonårig tös, som är orgelnist inom godtemplarlogen och har ett par ögon, som jag inte riktigt kan tåla. Och jag är nyfiken att höra, hvad han säger om den saken.

(Landskrona-Kuriren.)Sången om mor.

Min mor! O, hvilka sköna, stora ord, — De största och de käraste på jord, Där mänskor ofta utan kärlek vandra. Två kärleksfulla blickar har jag sett; Den ena är den blick, min mor mig gett, Och solens varma blick, den är den andra.

Hvem kunde så sublimt på munnen dra? Hvem gjorde allt som hon så nätt och bra, Fast det kanhända mången gång var galet? Och när hon läste mildt sin aftonbön, Hvem var bland bygdens kvinnor mera skön, Fast hon var grå och gick på sextitalet?

Behöfde man få kolten på med fart, Då skulle mor blott hjälpa, det var klart. Hvad dugde väl till detta någon annan! Och vid en kullertrill på förstubron, Hvem kunde blåsa bort så bra som hon Den röda kulan, som man fått i pannan!F O K E L A 8 N I N S C4 M A G A S I N E T . 87

Nog minns jag mången fru i fräs och fras, Som, där vi voro bjudna på kalas, Spred ibland gästerna ett sken af solen. Men mera värd mig syntes hon vid dörren, Som var så rädd att gå till annat hörn, Min gamla mor, min mor i bomullskjolen.

Jag minns båd' hennes kyss och hennes ris, Och bådadera skänker jag mitt pris, Fast kanske mest det ägnas åt den

förre. Men jag berömmer ock det ris jag fått, Ty fast det gjorde ondt, det gjorde godt; Det ser jag nu, då jag har blifvit större.

När far min kom med rottingen och röt, Om hennes nacke jag så fast mig knöt, Som om af henne jag mig sökte nåden. Ju mera medhåll då af mor jag vann, Dess fortare den rädda tåren rann, Som ömt hon gömde uti förklädsvåden. —

Nu är hon död, min mor, min enda vän, Fast hon i hjärtat bor och lefver än, Och detta bo hon nog får ensam äga. Ej något kors på hennes graf ses stå, Men hennes goda själ jag minns ändå Och bryr mig icke om hvad grafkors säga. (Bi. B.) G. L.Kvinnan och nykterheten.

Det är icke af ringa betydelse, att kvinnan del tager i verksamheten mot rusdryckerna. Hon har där en plats att intaga, enär det vanligen är kvinnan, som får lida mest af rusdryckerna. Hon är också särdeles lämplig för denna mission, alldenstund hennes inflytande stundom är större än mannens.

»Den, som rör vid vaggan,» heter det, »behärskar världen.» Det vill säga, att hon har barnen i sina händer och kan från första början inplanta helnykterhetens grundsatser, i tall hennes öga är öppet för denna sak.

Man har dock anmärkt, att kvinnan i allmänhet håller sig på afstånd, då det blir fråga om nykterhetsarbetet. Somliga anse detta vara i sin ordning, ty kvinnan använder ej berusande drycker. I de flesta fall torde nog detta vara sant, men ett faktum är, att. kvinnan, i synnerhet i stor-städerna, icke så sällan skattar åt rusdryksseden. I de s. k. guldkrogarna dricker nog kvinnan lika så väl som mannen.

Däremot för en 30—40 år sedan, hörde det till undantagen.

I Paris är dryckenskapen bland öfverklassens kvinnor ganska stor. I början dricka de i smyg och söka för andra hemlighålla sin passion. I parasoller, teaterkikare o. d. lära de ha hemliga förvaringsrum för — konjak och kunna sålunda äfven utom hemmet få sitt begär tilllfredsställdt, utan att väcka uppseende. Äfven en och annan af våra svenska damer har väckt formlig skandal genom sitt begär till rusdrycker. Härom vore nog mycket att säga, men »akta bölderna,» skref P. V. Så mycket vilja vi dock för dagen säga, att exemplet är allt utom efterföljansvärdt. Det verkar i hög grad demoraliserande, ty många i de djupare leden härma efter och blifva, äfven de, drinkerskor.

Det är, om man så vill kalla det, en stor olycka, när mannen super, men det är en större, när hustrun super. När hon, modern och makan, bär bort boets tillgångar till pantlåneinrättningen för att få pengar till rusdrycker: och när, då det inte fins mera att taga, hon tillgriper halffärdiga arbeten, tillhöriga mannens kunder — då kanske t. o. m. den strängaste moderatist medgifver, att den kvinnan borde sluta upp att supa. Lägg härtill, att mannen sedan många år är absolutist, och taflan blir ännu mörkare.

Våra unga flickor borde betänka sig mer än en gång, innan de ingå äktenskap med en drickande man. Förhoppningarna att kunna minska förbrukningen ha så många otaliga gånger svikits, att man borde ha upphört att nära sådana. Men gång på gång upprepas samma historia och så kommer det att fortgå, till

dess kvinnan inser, att det enda hållbara här vid lag är total afhållsamhet från berusande drycker.

Vi uppfordra hvarje kvinna i vårt land att träda in i nyterhetshären; att hjälpa oss i arbetet för bortskaffande af detta onda, som fördärfvar både man och kvinna, både ung och gammal.Högre intressen äfven åt de "bildade !"

Vi hava i föregående n:r framställt en del anmärkningar mot de Backi-hjältar man allt som oftast får se gå som varnagel för folk på gator och torg, utgörande på samma gång en motbjudande anblick och ett fördärfligt exempel. Vi antydde då, att i regel endast de minst civiliserade inom samhället låta sådant komma sig till last.

Men hur är det med »civilisationen,» d. v. s. med lefnadssätt och lefnadsintressen, bland många af dem, som befinna sig några trappsteg högre upp i »rang» och som uppträda nog så korrekt och oförvitligt i det offentliga? Vissa emellanåt inträffande skandalösa tilldragelser inom samkväms- och förlustelselifvet, hvilka bli till en visa i hela landet från — Helsingborg till Haparanda, inge misstankar om, att just inom de kretsar, som framför andra

göra anspråk på benämningen bildade, icke allt förhåller sig på långt när som det borde och att de exempel det lägre folket därifrån får icke alltid äro de bästa,Likväl hör dock naturligtvis dessa svårare fall endast till undantagen. Däremot är det en tämligen allmänt känd sak, att om också icke precis det stora flertalet inom de s. k. »bättre» samhällslagren, så åtminstone rätt betydande procent däraf lefva nästan uteslutande för det slags lägre och ej så hälsosamma nöjen, hvilka träffande betecknas med uttrycket »man festar.»

I all synnerhet gäller detta om många af överklassens ungdom, om sönerna inom en mängd köpmanna-, kapitalist- och ämbetsmannafamiljer, om en ej ringa del af kontorspersonalen inom affärs- och industrivärlden i städerna samt om ungdomen inom en del större jordägarefamiljer i städernas grannskap. Till största delen fira de, hvarje stund de icke äro upptagna af tjänstetysslor eller andra tvungna göromål, ett för det mesta dagligen återkommande kalas. Så snart verksamheten för dagen är slutad, samlas man punktligt om vintern i hotellen och restaurationerna samt om sommaren i utvärdshusen. Nästan alltid är det därvid rusdrycksborden, som öfva den största dragningskraften, och här pokulerar mall ofta till fram på morgonkvisten; först då kryssar man åstad mot sina respektiva hem. En annan gång omväxlar denna ordning med ett dryckesgille i någons hem eller en baltillställning, som emellertid oftast också i öfvervägande grad blir en suptillställning.

Det har ju t. o. m. händt, att föreningar, som inom i fråga varande kretsar bildats för att verka förädlande, helt enkelt fått sin verksamhet förvriden genom en större del medlemmars rusdrycksbegär.Katt många af nyssnämda ungdom veta inte något intressantare samtalsämne än hur många flaskor punsch man drack där, hur starka toddar man fick då, hur många supar man tog till den måltiden, hur mycken champanj man konsumerade där, hur full den var, hur galet en annan betedde sig under ruset, hvilka vilda äfventyr man hade i den bakgatan o. s. v.

Är det inte vedervärdigt? Kunna väl människor, som stå så lågt, med skäl räknas för bildade?

A andra sidan är det en alltför ringa procent folk i dessa kretsar, som man finner intressera sig för vetenskap, konst, litteratur o. dyl. Hur ofta hör man väl förnäma ynglingar syssla med slöjd, skulptur, musik, målning, naturforskning? Eller när sammankomma de för litterära, samhälliga eller politiska intressens skull?

Nej, det är flärd och sinnlig njutning, som hufvudsakligen faller i deras håg. Ja, från många håll höra vi försäkras, att de högre klasserna befinnas ännu mycket mindre vetgiriga och intresserade för högre frågor än arbetareklassen. Sålunda läste vi för någon tid sedan följande i Göteb.-Posten: »Ingalunda arbetareklassen ensam bör klandras. Tvärt om finner man där, åtminstone på sina håll, de ifrigaste bildnings-sökarne. I hela vår medelklass uppifrån och ned, en hel del akademiskt skolade män i staten icke undantagna, påträffar man en betydligt hög grad andlig likgiltighet och slöhet, hand i hand med en kulturfientlig praktisk materialism, hvilken senare icke hindrar dess bärare att vara både kyrkligt och politiskt ortodoxa.»Bland arbetarne förekomma ganska många personer, som ej blott följa med politiken, de kommunala frågorna och de sociala striderna, utan äfven flitigt läsa historia, fysik, kemi, naturalhistoria, geologi, astroromi, filosofi, reseskildringar o. s. v. samt därigenom skaffa sig verklig hildning.

På senaste tiden har emellertid idrotten obestridligen bidragit till att dra ej få inom alla klasser från de simplare intressena, och man må önska, att detta med tiden måtte främja äfven andlig väckelse.

Naturligtvis kan ingen förståndig människa ha något emot, att både unga och gamla, höga och låga roa sig. Människan är inte skapad för att blott vara en arbetsmaskin. Det kan inte vara någon angenäm syn för gudarne att finna »skapelsens krona» sänkas ned till oxarnes och åsnornas ståndpunkt. Gladt skämt och muntra, oförargliga upptåg måste fägna äfven paradisets invånare, om det finns några och om de kunna se dylikt, då det försiggår här.

Men att låta glädjen, eller hvad det kan vara för en extraordinär känsla drifva människorna, att uppträda som osmakliga apor, eller som galna hundar eller dylikt, det skulle inte ens själfva hin håle, om han funnes till, kunna anse trefligt, utan skänka det sitt blaserade förakt.

Och så skall man väl inte välja nöjen och njutningar af blott lägre art och inte heller helt och hållet gå upp i nöjena och njutningarna, utan låta dem vara bisak, men förkofran i intelligens, vetande, talanger och smak, samt

intresse för det allmänna, vara hufvudsak.

Det samhälle, hvars ungdom har endast låga intressen och är främmande för det ideella, befinner sigFORELASNINGSMAGABINET. 95

onekligen på dekadans, äfven om det materiellt går framåt. Ett ständigt eller alltför ofta återkommande festande är för både själens och kroppens hälsa och för ekonomien förstörande. Må de tongifvande besinna detta och söka åstadkomma en mer upphöjd anda!Verdens dom.

(Ur »Vikingen».)

Verdens Dom er et lidet Ord, der skraemmer saa mången en Kryster: Verdens Dom er et maegtig Kor af tusen hviskende Roster; Verdens Dom er en rygende Brand, der bruges som ledende Fakkel; Verdens Dom er en Lygtemand for mången en aandelig Stakkel!

Verdens dom er en slet Kompas

paa Livets vildende Bolge;

selv skal man vaelge sin Kurs, sin Plads

eget Bestik skal man folge!

Styred man stundom en Smule feil

i Stormens hylende Rasen,

saa kan man tage Reb i Seil,

maar man selv er Chef for Seiladsen.FORELASNINGSMAGASINET. 97

Verdens Dom man ligesaa lidt maa villig folge som trodse; man bor gaa i sit eget Trit, kun ei gaa frem som en Tosse. Passer man end ikke altid ret ind i Samfundssystemet, bor man ei derför strax blive träet; man loser dog maaske Problemet —

Loser maaske det store Problem at fole sig selv som en Ener, ikke som Brok i et hult System, der Nuller og Halvhed forener. Da vil först man fole sig fri, naar hver en Fordom forsvinder; som Taagebilleder svommer förbi Ens Uselstvaendigheds-Minder.

Verdens Dom er en Kjaempe stor men uden Marv eller Kraefter; Verdens Dom er et Blaendverks-Ord, en Månd ei retter sig efter! — Den der löftes af Verdens Dom, hans Lykke vil tidigt aeldes; den, der faeldes af Verdens Dom, ja — han fortjener at faeldes!Huru våra "farbröder" bygga riksens väl

Att det är ett högst ansvarsfullt kall våra riksdagsmän ha sig pålagt, det förstå vi allesamman. Inte underligt då, om vi öfriga riksens inbyggare se upp till dem med stor vördnad.

Och då vi, när vi betrakta deras tankedigra förslag till åtgärder i och för betryggande af riksens välfärd, finna oss alldeles oförmögna att följa de höga tankarnas flykt, eller fatta huru de djupsinniga beräkningarne skola gå i hop, omsatta i praktiken, då, säger jag, fattas vi af beundran. Vi begripa då grant, att våra riksdagsmän se saken ur »högre synpunkt».

Så exempelvis inträffade, då man i riksdagen framlade förslag om, att lösa den ekonomiska knuten i försvarsfrågan, genom att sammankoppla denna fråga med rusdryckshandteringen.

Nu kunna vi nog begripa, att rusdryckshandteringen är och kanske länge förblifver, liksom den tillförene alltid varit, ett mycket tacksamt objekt iFORELABNINGSMAGASINET. 99

och för anskaffandet af pangar, till försvaret, lika väl som till en hel massa andra ändamål, men hvad vi ej kunna begripa, det är huru en sådan tanke skall kunna realiseras, utan att komma i kollision med de sedliga och moraliska intressena i vårt land.

Man blir ju förargad, om någon vågar framkasta det påståendet, att t. ex. nykterhetsfrågan allt för litet beaktas i

vår riksförsamling, och skulle man tro de försäkringar, som afgifvas för hvarje gång man afslår en nykterhetsmotion, så består vår riksdag af endast varmt besjälade nykterhetsvänner. Och så all den sympati, som uttalas för alla rörelser för höjande af sedlighet och moral.

Det kan ej vara »tu tal om», att våra »farbröder» samt och synnerligen äro på det klara med rus-dryckshandteringens och rusdrycksförbrukningens hämmande inflytande på den sedliga utvecklingen, och nykterhetsfrågans innerliga samband med denna utveckling. Det skulle vara en förnärmelse mot dem att betvifla detta.

Men under sådana förhållanden tränger sig den frågan ovillkorligen fram: Hur kan man vilja sammankoppla försvarsfrågan med rusdryckshandtermgen?

Man säger: Rusdryckspengarne kunna ej bättre användas, än till stärkande af vårt försvar och betryggandet af vår urgamla frihet».

Nåväl! Låtom oss medgifva, att ett sådant resonnemang vid hastigt påseende synes förnuftigt. Men, en fråga: Ligger det förnuft i att bygga, om ock blott delvis, en så viktig sak som försvaret, på en inkomst, som på förhand är bestämd att så småningom undertryckas och försvinna?Nä! Nä! Nej! Men det är väl ingen människa, som menar att den skall försvinna.

Jaså! Inte det! Men hur går det då i hop med nykterhetsvänligheten och intresset för sedligt och moraliskt framåtskridande? Skall inkomsten vara kvar, måste det fortfarande supas, det ligger ju i öppen dag. Men det ligger i lika öppen dag, att om Slipningen fortsättes, så blir det klent med det sedliga framåtskridandet.

Vi hafva på senare tider bevittnat,* att supseden utbreder sig med förfärande fart bland den uppväxande ungdomen, beroende på, att öldrickandet anses såsom oskadligt, ja till och med oskyldigt. Man låter till och med barnen dricka öl, hvilket har till följd, att smaken för rusdrycker väckes och utvecklas vid mycket unga år. Att en tillbakagång i moraliskt hänseende, särskildt bland ungdomen, i följd häraf gjort sig märkbar, kan af hvem som hälst konstateras.

För att råda bot för detta onda, finnes ingen annan säker utväg, än ett systematiskt undertryckande af dryckesseden och rusdryckshandteringen, hvaraf följer att inkomsterna af denna handtering successivt måste försvinna.

Nu får man också taga i betraktande, att utgifterna för försvaret förblifva stående för framtiden. Att hoppas på deras nedgång i en framtid, går icke, ty hittills hafva vi den erfarenheten, att försvarsutgifterna årligen ökas. Man blifver sålunda alltid beroende af de inkomstposter, hvilka läggas till grund för försvarsutgifterna, och ett fastlåsande af rusdrycksinkomsterna vid försvaret, skulle blifva liktydigt med rusdryckshandtermgens fastlåsande vid statsintressena för oöfverskådlig framtid.

Därtill kommer, att det ser litet egendomligt ut, när man spekulerar på inkomster, tillkomna genom medborgarnes dåliga vanor, för betryggandet af vår existens, som ett fritt folk med hög kultur.

Man frågar nu: »Hvar skola pengar tagas för ändamålet, om vi rata den ganska betydliga summa, som här står oss till buds?»

Ja, säg det! Skulle det ej vara möjligt, ja kanske till och med nyttigt, att man började slå in på den direkta och progressiva beskattningens väg? Om man därtill jämnställde alla oförvitliga medborgare i samhälleliga rättigheter, så kanske man ej behöfde frukta för mummel öfver utgifter och bidrag till det gemensamma stora intresset, landets försvar. Och tror man ej, att om rusdryckshandteringen inskränktes, och supseden bortarbetades, nationen blefve betydligt bärkraftigare i fråga om bidrag till allmänna utgifter?

Håller man fast vid den framkastade tanken, leder det, efter allt att döma, därhän, att det blir högst fosterländskt att supa, och att den, som super mest, bidrager mest till landets försvar och trygghet. Alltså blir han den fullödigaste fosterlandsvännen. Att han kanske i sitt fosterländska nit blir andligen och lekamligen ruinerad, ja, det är ett förhållande, som man får dragas med, då det skett för fosterlandets skull. Sak samma, om han möjligen

faller det allmänna till last. Eller hur?

Och hur går det ihop med realiserandet af denna plan och med tillgodoseendet af de sedliga och moraliska intressena? Hur kan man på samma gång vara nykterhetsvän och göra supningen till ett statsintresse? Hur kan man tänka sig, att af sådana,som genom att tjäna försvarets sak med rusdrycksförbrukning, hafva blifvit kroppsligen och andligen förslappade, skapa klartänkta, modiga och uthålliga fosterlandsförsvarare ?

Ja, hur går allt detta i hop?

Här kan man ej följa våra lagstiftares tankars höga flykt. De måste se denna fråga från allt för »höga synpunkter» att af oss andra kunna uppfattas.

Huru som helst man här har räknat, står dock det faktum kvar, att allt fastlåsande af rusdrycksinkomsterna vid försvaret är ur nykterhetssynpunkt förkastligt, hvadan nykterhetsfolket häremot måste inlägga en allvarlig protest.

Dbg.Strålar i mörkret.

å solen sänkts bakom vesterrand I kvällens drömmande timma, Och molnen skingrats i slocknad brand, Då börja stjärnorna glimma; Men himlens ljus oss ej alltid når, Ty mellan himlen och oss så går Ju jordens skymmande dimma.

Men stjärneskriften i strålepränt,

Som rymdens evighet randar,

Har Gud allsmäktig till ledning tändt

För ödmjukt forskande andar.

Och alla stjärnor i nattens famn

Tillsammans bilda allfaderns namn,

Som ljus i mörkret städs' blandar.

Herr astronomen med tuben drar En stjärna närmre sitt öga: Men tyngdlös tanke kring rymden far Och afstånd bryr honom föga.

DHan ilar fram utan rast och ro

Och går på svindlande stjärnfalls bro

Från värld till värld i det höga.

Oändlig rymd vore ingenting

Förutan stjärnorna klara,

Om jorden ensam där summe kring,

Hvart skulle längtan då fara?

Med gyllne nitar på mörkblå grund

Vårt hopp är fästadt vid himlens rund

Och där skall evigt det vara.

Hottur.Huru Bolla Petersdotter botade sin man för fylleri.

När Bolla Petersdotter gifte sig med Skog i stattorpet, då såg det allt bra dåligt och fattigt ut både där och annorstädes. Lönkrögeri huserade lite hvarstans, och där höllo männen hus, ofta både natt och dag. Arbetslönen, som den tiden var otroligt liten, strök ofta för brännvin till sista styfvern.

Nåväl, dåliga tider var det, ful och gammal var gubben, och dålig var stugan. En säng och ett bord med stol var hela inventariet, utanför en liten hage med kål och kärleksblommor — detta var hela den afundsvärda förmån Bolla vann, den dag hon ingick hjonelag med Skog.

Det berättades, att Bolla förut varit fästmö, men blifvit bedragen, och det skulle ha varit därför hon i förtreten tog Skog, så barnet hon var, endast nitton vårar, yr och glad. Men hade världen i verkligheten inte förut varit god mot Bolla, så blef det nu mycket värre. Barn kommo, snart var lilla stugan full. Frysa och svälta värdt lotten, trots det, att Bolla arbetadebåde ute och inne. Rent och helt höll hon bland paltorna, som voro deras.

Men mannen Skog hade andra tider, han. Arbetade han ibland, så satt han desto oftare på »Smedstugan» och söp, ofta hela nätterna igenom. Nu hade det kommit så långt, att sängkläderna satts i pant för brännvin.

Bolla var förtviflad, grät och bad honom låta bli att supa. Men alla böner voro förgäfves, han bara stötte henne ifrån sig med ett vresigt:

— Håll käften käring, jag måtte väl vara karl för min hatt!

Ja, det var han då verkligen, då det gällde att supa brännvin, tänkte Bolla för sig själf, teg och grät.

Så sent en vinterafton, då Bolla som vanligt vyssat sina små halft hungriga barn till sängs och Skog, som vanligt var borta, funderade hon på råd. Klaraste vatten ur brunnen togs på en flaska i fickan, och Bolla i väg till Smedstugan, äfven hon.

— Se god afton, Skog! ropade hon gladt åt honom. Det var då roligt, jag träffade dig här, nu skall det supas, må du tro!

Och dragande fram sin butelj ur fickan, började hon slå i åt sig.

— Skål, go vänner! När ni tar er en sup, så tar jag två. Skål, alla granna pågar!

Till en början gjorde Skog stora ögon, men snart såg han inte mera, — det söps och skålades väldeligen, tills fram på morgonen.

Då de skulle till att gå hem, var Bolla så full, så full, låtsade hon, nästan mera redlös än någonannan; och Skog tittade och tog i henne; dåligt gick det till en början: Bolla tumlade från det ena diket till det andra, ända tills Skog, som hade ett fasligt besvär med henne, värdt fullkomligt nykter, ja, så nykter, att han såg hela det eländiga i tillställningen.

— Jaså, sådant ser det ut, sade han för sig själf, medan han bar in Bolla i stugan och lade henne på sängen, detta skall då bli sista gången, om nu käringen också vill supa.

Sista gången värdt det verkligen, så »karl för sin hatt» som han var, och först ett par år efter, då Skog, som goodtemplare nitiskt verkade för nykterhet, talade Bolla om, huru det gick till, när hon botade Skog från fylleri,

»Kvinnans list öfvergår mannens förstånd», och — väl är det ibland.

(Ref.)Följderna af ett glas vin.

Vid ett prästmöte diskuterade man nykterhetsfrågan. Några af de församlade yrkade, att bruket af vin tillika med alla andra rusdrycker borde afskaffas och förbjudas, medan andra voro af motsatt åsikt. Slutligen reste sig en välbekant pastor och framhöll några kraftiga argument mot dem, som ville afskaffa vinet, detta gamla tecken på gästvänlighet.

När denne hade slutat reste sig en gammal man, darrande af undertryckt sinnesrörelse och frågade, om han finge säga några ord. Han fick tillåtelse därtill.

»Hr ordförande!» började han. »Jag ämnar ej säga något emot de lärda argument vi nyss hafva lyssnat till. Mitt argument är mera enfaldigt, men, som jag vill hoppas mera nyttigt.

Jag känner en fader, som hade en son, hvilken han mycket älskade. Denne son fick i tidiga år smak för starka

drycker, men sedan han tagit examen vid högskolan och kom under hemmets inflytande, lade han bort bruket af rusdrycker. Fadern jublade öfver

att hans käraste förhoppningar med afseende på denne son nu kunde fullbordas.

Flere år senare, då sonen skulle ut i världen och börja affär på egen hand, blef han inbjuden på middag hos en af våra grannar, en präst, som var bekant för sin gästvänlighet och sällskaplighet. På middagsbordet var också vin; men ynglingen afslog att dricka. Man bjöd honom åter, men han vägrade bestämdt. Då började man håna honom för hans absoluta nykterhet; detta blef för mycket för honom, han kunde öfvervinna begäret, men han kunde icke tåla hån. Han drack, drack, föll åter i dryckenskapslasten och nu fyller han för många år tillbaka en drinkares graf.

»Herr ordförande», fortsatte den gamle, i det tårarne strömmade utför hans kinder, »jag är denne fader och det var vid denne pastors bord, hvilken nyss talade till oss, som detta »tecken på gästvänlighet», fördärfvade min son, hvilken jag aldrig kan upphöra att begråta».Plockgods.

Broder!

Älska logen! Här du njutning finner, Som din kropp och själ ej ruinerar. Rangens, bördens skranka här försvinner Och ej fyrkars välde här regerar. Här i kärlek räckes brodershand, Fastare här knytes detta band, Som till sist skall folken sammanföra Och all världens folk till syskon göra.

Hör du tidens röster, hur de ropa: Broder, fostra dig och själen dana! Allt föråldradt faller nu tillhopa Och de nya tider fram sig bana. Striden gäller mot all lögn, allt våld, Frihet för den slaf, som nu är såld. Broder, under sanningsfanan ställ dig, Blif en framtidskämpe, fast och väldig!En förbrödrad mänsklighet är målet, Frigjord så till kroppen som till själen, Då ej rätten tagas skall med stålet, Ingen nämnas herre öfver trälen. Ja, vår lösen vare sanning, ljus, I hvars sken allt våld blir stoft och grus! O, jag siar framtid skön och härlig, Då all lag mot våldet blir umbärlig.

Numa Jean.

* Instruktivt.

(Från Upland.)

Korporalen (i undervisande, förmanande och med vederbörliga gester ledsagad ton): »A när du nu ser generalen kamma, min gåsse, så skyldrar du gevär för'n, förstås, å så säjer du ingenting, naturligtvis, utan du bara höljer me' ögonen å sniglar på'n. Ja-a sniglar på'n.»

Beväringen (eftersinnande): »A hur länge ska' jag snigla på'n, då?»

Korporalen: »Så länge du ekserar bevädring, din ärans drummel, förstås!»

Olika sätt att tilltala en hofrättsvaktmästare.

Presidenten: »Vill herr Pettersson vara god och skaffa mig ett glas vatten.»

Hofrättsråd et: »Herr Pettersson, ett glas vatten!» Assessorn: »Pettersson, vatten!»Registratorn: »Hit med vatten, Pettersson, men raska på en smula!

Extraordinarien: »Rider dig djäfvulen, Pettersson, som ej hämtar friskt vatten, när här är hett som i en bakugn!

Tala aldrig i vredesmod.

Patronen (ursinnig öfver det sätt, hvarpå hans

dräng uträttat ett ärende): »Din förhärdade drummel,

hade jag velat sända en åsna, så hade jag ju kunnat

gå själf».

* *

Akta dej för de'.

En goodtemplare sökte att bringa en drinkare på bättre tankar och anmärkte bland annat, att rusdrycker äro människans värsta fiender.

»Ja», förmenade den tilltalade, »men det står i skriften, att man skall älska sina fiender.»

»Sant», inföll goodtemplaren, men det står ingenstädes, att man skall svälja dem.»FÖRELÄSNINGSMAGASINET

TIDSKRIFT

FÖR

NYKTERHETSUPPLYSNING

REDIGERAD

AF

G. E. DAHLBERG.

FJÄRDE ÅRGÅNGEN.

Löp. N:o 12. 4:e häftet. 1901.

STOCKHOLM, OSKAR EKLUNDS BOKTRYCKERI, 1901.Gryning.

Ur dunklet sig sakta höjer Den rosiga morgon sky, Som gryende dagen röjer, Och nattliga skuggor fly. Snart breda sig ljusets vågor Från källan vid österns rand Och bilda ett hvalf af lågor, En himmel i purpurbrand.

I svallande, mäktig dyning Så går öfver världen ut Idéernas morgongryning Mer ljusstark för hvar minut. Mot okunnighetens dimma Den står uti ständig fejd, Dock sprider dess klara strimma Sin glans öfver öde nejd.

Mot lasten, som ofog drifvit I skydd af den mörka natt, Ett skyddsvärn nu grundadt blifvit, Där sanning som vakt är satt. Och handling, som förr i gruset Skyggt gömdes för världens blick, Får nu uti morgonljuset Framstå i sitt rätta skick.Och människoanden sträfvar Till frihetens ljusa höjd, Och hjärtat af glädje bäfvar Vid aning om framtids fröjd, Men tanken knappt mäktar loda Det djupet, som sällhet har, Då solen, som är: det goda, Får stråla från himmel klar.

Hör! hälsande dag som bräcker

I människans tankesfer,

Det ljuder ett rop som väcker

Och samlar en väldig här.

En här som med kraftig vilja

I ljuset vill gå framåt

Och morgonens lärksång skilja

Från nätternas ugglelåt.

Se, hur hvarje vaket öga, Hvar sanningens stjärna klar, Ett återsken från det höga På innersta djupet har. Se, blixtar af kärlek skjuta, Då styrka på svaghet ser, Och händer sig sammansluta I kretsar kring kärt banér.

Framåt synes hären tåga Med oemotståndlig makt. Väl ondskan vill motstånd våga, Men drifves från trakt till trakt.Upplysningens gudagnista Hos folken har blifvit tänd, Och lögnspunna ränker brista Då sanningen fullt blir känd.

Framåt öfver fält och kullar Går skarornas stolta gång, Och eko't kring nejden rullar Af eggande frihetssång. Fördunkladt blir nattligt minne Af skimrande framtids hopp, Ty högtidsdag nu är inne Och sol går på fästet opp.

P. a. C.Hvems är handen?

Det må sägas till vår heder, att vi ganska ofta visat oss kunna ledas af egna grundsatser utan att taga råd af några, de må nu tillhöra det ena eller det andra lägret. Men — äfven här finnes ett men — ofta hafva vi ock låtit leda oss af hänsyn sådana, att de aldrig borde vinna gehör inom en nykterhetsväns hjärta. Vi hafva någon gång — jag säger ej att regeln varit sådan — sålt vår förstfödsloRätt för den egoismens eller bekvämlighetens grynvälling, som våra beräknande motståndare ofta, för att ej säga alltid, äro beredda att tillaga och erbjuda oss. Under nykterhetsrörelsens första dagar, då resurserna för den nya rörelsens utöfvare och deltagare oftast voro små och föreningarne mera än nu trycktes af ekonomiska bekymmer, hände det stundom, att subsidier emottogos från till och med sådana personer, som hade direkt nytta af rusdryckshandelns och sprittillverkningens tillvaro. Man behöfde hjälp, än till ett, än till ett annat och hvad var väl då naturligare än att man skickade ut en lista å hvilkenallmänheten skulle teckna bidrag till det åsyftade ändamålet. Så länge denna lista cirkulerade bland på så att säga neutral mark stående, fanns ju därom intet ondt ätt säga, men då den äfven presenterades för krögare, brännvinsbrännare och andra uppenbara rusdrycksförsvarare, då måste vi ovillkorligen förklara att det gick för långt»

Vanligen äro dessa här ofvan omnämnda backi-försvarare allt för redobogna att lyssna till »nykterhetsfanatikernas böner, då det gäller pekuniärt understöd. Somliga gifva måhända för att i någon mån mildra de mest skriande samvetsrösterna, medan andras hela diktan och traktan är den, att kunna klaf-binda och oskadliggöra nykteristernas sträfvanden.

Under båda dessa förhållanden är det oss ovärdigt och för vår sak icke gagneligt att vilja emottaga bidragen. Aldrig böra vi väl ha orsak, att lätta krö-garnes samvetsbördor? Nej, låt dessa växa sig stora och tunga, tills de trycka honom ned i djupet, hvarur han icke kan komma åter, förrän han fullständigt befriat sig från den smutsiga handtering, hvars utöfvande just orsakat bördorna i fråga. Blödsinta äro visserligen inte herrar krögare i gemen, men det kan ju dock bland de många finnas någon, som, ifall han rätt behandlas, kan inse faran och ovärdigheten af sin ställning i samhället. Hvarför skulle då vi arbeta på att hålla dem kvar vid denna för dem själfva, men ojämförligt mer för andra, ovärdiga ställning.

Eller antag att de gifva för att, som vi nyss sade, klafbinda och oskadliggöra nykterhetsfolkets arbete? Nåväl! Är det under sådana förhållanden värdigt att vi emottaga några gåfvor. Nej och åter nej!

iMåhända förefaller detta vårt påstående, att en emottagen gåfva, från en rusdryckernas försvarare, skulle kunna i viss mån klafbinda vårt arbete, somliga läsare som en absurditet? Nåväl vi skola tydligen klargöra meningen.

Antag att en förening eller loge igångsätter en subskription i syfte att anskaffa en fana eller ett standar. Krögaren skänker en femtio kronor eller någon annan viss summa, men mot villkor, att fanan eller standaret inte förses med den så vanliga och för vår verksamhet betecknande devisen: Bort med rusdryckerna! Nu skulle man kunna invända att så många andra goda och nästan lika mycket sägande deviser funnos att välja ibland. Mycket rätt, men logen eller föreningen har icke desto mindre, ifall den på angifna villkor emottager krögarens gåfva, därmed förklarat sig icke önska arbeta för nykterhetsrörelsens stora slutmål. Den kan icke göra det sedan utan att bryta ett ingånget aftal. Tacksamheten för den emottagna gåfvan tvingar föreningen, att se genom fingrarne med många olagligheter, som krögaren tilläfventyrs begår.

Eller antag att en rik bonde, bränneriägare eller dylikt, ger några kronor, utan någon som hälst förbindelse från föreningens sida. En tid efteråt arrangerar föreningen eller logen, hvilket det nu är, en demonstration för allmänt rusdrycksförbud och i spetsen för demonstrationståget bäres den ny anskaffade fanan. Då tåget passerar förbi krogen, utkommer därifrån en betydligt beskänkt individ, hvilken högljudt förklarar, att han gifvit så och så många kronor till fanan och att denna måhända aldrig funnits till ominte han varit så gifmild af sig. Så nog är väl han en nykterhetsvän om någon, det kan väl aldrig förnekas. Nu befinner sig föreningen i en fatal situation. Man

kan icke med bestämdhet förklara att mannen har orätt, ty han har ju delvis rätt. Och kanhända förtages hela tillställningens goda intryck endast på grund af en dylik episod. Då, om icke förr skola logemedlemmarne förstå, att de gjorde sig skyldiga till en stor blunder, då de mottogo — kritiklöst mottogo — de erbjudna gåfvorna. De skola finna att välsignelsen varit större ifall de sträfsamt arbetat sig fram till målet, steg för steg, endast understödda af sin egen kraft. Kanske skulle de under slika förhållanden måst vänta något längre efter sin fana, men de skulle då också hafva emottagit densamma med långt gladare känslor, förvissade som de varit om, att de själfva och inga andra bidragit till det så kära föremålets anskaffande.

Syskon! Skåden noga efter hvems handen är, som gifver eder guldet, hvarmed vi skola kraftigt och energiskt föra vår sak framåt. Förvissa eder om, huruvida den handen är ren från blod eller ej — huruvida bröders och systrars last och brott och nöd har hallstämplat och smutsat den eller ej! Varen förvissade om, att guldet icke undgår att bli besmittadt af handen, som gifver det! Aldrig blir det till välsignelse. Det låder vid det ett menetekel, som förvisso icke utplånas därför att I fått det om händer.

Eller tron i måhända att krögarens guld drager människorna från krogen, tron I kanske att den kan resa andra, som ständigt faller själf, just i den last10 FÖRELÄSNINGHMAGASINET,

hvarur dessa andra skulle räddas. Det blir prästernas och leviternas arbete de utföra, ända tills de själfva fått den barmhärtige samaritens sinnelag. Bå, men först då, kan han verka godt. Och den barmhärtige samariten han icke utskänka rusdrycker med den ena handen, under det han med den andra gifver en skärf till nykterhetens befrämjande.

N. S. H-ng.

När man är måttlig.

Humoreskförsök för

Föreläsningsmagasinet. Af

Nicanor Brun.

Nog är det bra att kunna låta bli brännvinet, däri ha absolutisterna ovedersägligen rätt. Men ännu bättre är det att kunna ta sig en sup och vara lika god för det, ity detta senare lär vara rysligt karaktärsdanande och karlaktigt.

Måttlighet är således en dygd, medan däremot absolutismen, enligt vittnesbörd från ganska vederhäftigt håll, endast är en fariseisk lagträldom. Se det är detta, som gör skillnaden så stor, begriper ni.

Allas vår gemensamma vän Pettersson är, som vi nog veta, en stor måttlighetsapostel, hvilken till och med i praktiken omsätter sina teorier. Ni har aldrig set honom full — det skulle just passa honom, stadsfullmäktig och grosshandlare som hanar. Han super nämligen aldrig så mycket att det gör honom skada. Visserligen är han sjuklig året om, men det har sinasärskilda orsaker. Om sommaren är det den »kväfvande atmosfären», om vintern den Gråkalla luften», om våren »den förfärliga kölden», och om hösten den »envisa blåsten», som göra honom förtret, så att han blir sjuk. Och då det, som stundom händer, inte är någon årstid alls, så kommer den idiotiska »röjmatis-men» och sätter sig i knäet, så att vår vän Pettersson tvingas hålla sig inom fyra väggar.

Men måttlig är han i alla fulla fall. Ingen sorg och ingen vedermöda kan locka honom bort från måttlighetens gyllne väg. När han dör en gång, skola vi höra prästen tala vackra ord om hans karaktärsfasthet och hans människokärlek m. m., o. s. v.

Det är en skön lifslott att heta Pettersson, åtnjuta aktning och ega femhundratusen kronor i diverse slags fastigheter. Och skönheten får än starkare glans; då till alla dessa dygder äfven sällar sig den, att vara måttlig.

Vår vän Pettersson stiger upp mycket tidigt om morgnarna, ty morgonstund har guld i mun.

Då han vaknar tar han sig allra först en liten »ögonblickare» förty i annat fall rinna hans ögon rent fasligt. Sedan tar han sig en gök och en halfva, men detta är också hela det kvantum starkvaror han förtär före frukosten, hvilken intages kl. nio.

Till denna tar han dels en aptitsup och dels en butelj öl. En timme senare dricker han kaffe med gök och hvarje halftimme ända till middagen en liten »klarare» att skölja halsen ren med.

Till middagen nöjer han sig med två aptitsupar och en butelj öl och vid tvåtiden dricker han eftermiddagskaffe med kognack i dubbla portioner. Såsofver han till klockan fem. Då han vaknar är, han törstig och dricker en flaska porter, som bland andra egenskaper äfven har den, att vara välgörande för magen. En half timme senare tar han sig ett litet spetsglas kognack att stimulera sig med under arbetet. Klockan sju äter han kvällsvard, som för sin smältningsprocess erfordrar tre aptitsupar och två halfbuteljer öl. Sen dricker han intet mer förrän klockan åtta, då hans toddytid är inne. Han dricker aldrig mera än en toddy pr kväll. Hans måttlighetsprinciper förneka sig aldrig, aldrig.

Har ni sett honom dricka toddy? Jaså inte.

Jo, när den bestämda tiden är inne slår han sig ned vid bordet å hvilket förut placerats: l:o En fylld literbutelj med kognack, 2:o En bringare med rykande vatten, 3:o En fylld sockerskål, 4:o En tesked samt 5:o Ett dricksglas.

I dricksglaset lägger han, att börja med, ett halft dussin sockerbitar. Så slår han öfver dessa ett visst kvantum vatten och i vattnet öser han med gifmild hand kognack tills glaset blir fullt. Då för han detta sakta och med välbehag till munnen, tömmer det till hälften, svär en kilometer och mumlar sedan:

»Nej se det var då helt och hållet för sött.»

Så fattar han kognacksbuteljen och späder på tills glaset åter blir fullt. Men inom en ej allt för lång tidsperiod har han åter igen till hälften tömt detsamma. Då lutar han sig tillbaka mot soffans ryggstöd, gör en oefterhärmlig grimas och säger:

»Det var då också tusan till toddy, nu blef den rent för obarmhärtigt stark.»14 F 0 K E L A S N IN Q H MAOABIN K T.

Så fyller han glaset med vatten, tömmer det till hälften, upprepar en luffareordlek och säger:

»Så! nu blef den för svag. Då får jag bestämt späda på den litet med kognak!»

Sagdt och gjordt. Men nu blir toddyn för sval och då kan den snart framkalla en elakartad halskatarr hos det stackars offret. Alltså får man påspäda litet mera vatten. Meri då blir den för het, hvilket inte är bra för svalget och då finns ingen annan råd än slå dit litet mer kognak.

På detta sättet fortgår det ett par timmar tills vår vän Pettersson till hälften tömt kognaksflaskan, då han känner sig besynnerlig i hufvudet, hvilket beror därpå att han suttit i draget eller allt för mycket fördjupat sig i tidningarnas börsnoteringar. Då går måttlighefcsmannen till sängs ock sofver den rättfärdigas sömn ända till näst påföljande morgon då han åter vaknar upp till samma idoga, sträf-samma lif.

Pettersson är en riktig nykterhetsvän, som aldrig går till svärmeri och fantasteri. Aldrig öfverger han sin måttlighetsståndpunkt och aldrig dricker han mera än en enda toddy pr dag.

Men en toddy är stundom ganska svår att tilllaga, så att den blir riktigt njutbar. Det får också Pettersson, stackaren, erfara.Hjärtat.

Det var af guld. Hon höll det i sin hand Och såg det återspegla solens brand. Det hade lockat afundsamma blickar Ur månget ungt och öppet ögonpar. Ty alla visste väl hvem gifvarn var. Ej hvarje man en sådan gåfva skickar.

För henne som det fått. är hjärtat kärt, Ej frågade hon sig hvad det var värdt, Fast därom tisslade hvarenda tunga. Hon fått det utaf honom, det var nog. Då egde det ett värde som förslog. Hon var så glad, så att hon ville sjunga.

År svunno hän. En dag var hjärtat svart. Det skedde småningom. Dess guldglans värdt Allt mattare, allt mörkare dess yta. Då värdt hon blek, som döden värdt hon blek, Förstämning smög sig öfver lifvets lek, Där sorglösheten måste laget bryta.Det var ej äkta guld! Hon ryste till. Men afund håller icke tungan still, Den talar giftigt genom vänner såta, Beklagande, med stickord och med hän, Och skämtet står på lur ej långt ifrån; Hon var så sorgsen att

hon ville gråta.

Men hjärtat gömde hon. Och mången stund, Då tanken jagades från nattens blund, Det svarta hjärtat i sin hand hon vägde; Döm mildt, döm skonsamt den som hjärtat gaf. Dess svarta falskhet visste han ej af! Han trodde det var äkta guld han egde.Kung Mammon.

Penningens nutida makt.

Penningen är den egentlige fursten och guden för vårt nutidssamfund», skrifver den bekante franske författaren Leroy-Beaulieu i »Revue des deux mondes». I samma mån, som föregående tiders auktoriteter i religion, aristokrati o. s. v. ha förlorat sitt herravälde öfver människornas sinnen, i samma mån här penningens herradöme vuxit. Hvarken haf eller bergskedjor begränsa denne furstes suveränitet, och få äro de, som icke böja sig under dess ok. Det är till honom, som nutidens släkte säger i sitt hjärta: »helgadt varde ditt namn, tillkomme ditt rike».

Att blifva rik är den moderna människans första sträfvan, det är det kall, till hvilket hon anser sig vara född. Rikedomen har alltid varit eftersträfvad af människorna, men förr tycktes den hänga så högt, att en stor mängd icke vågade lyfta sina ögon till den. Nu för tiden vilja alla ha sin del af den, och lyckasdet icke, känner man sig förorättad och hyser agg till den samhällsordning, i hvilken man lefver.

Spörjer man nu om orsaken till, att pengarna ha ett så ofantligt herravälde öfver nutidens människor, så måste denna till en stor del sökas just däri, att vi ha så oändligt många flere kraf på lifvet än våra förfäder. Den af oss, som håller sig mest fri från denna tyranns — penningens — ok, är den, som har så få behof som möjligt. Ty öfverdrifna kraf på komfort och lyx äro blott länkar i den kedja, som fasthåller oss vid Mammons tron. De moderna framstegen i konst, industri och vetenskap ha gjort, att människorna aldrig förr ha haft så stora kraf, och därför ha också pengarna aldrig förut haft ett sådant välde öfver dem som i våra dagar. Allt i det moderna lifvet har blifvit så kompliceradt, och allt detta kostar pengar och åter pengar. Vi äro slafvar under våra behof och ha därigenom blifvit slafvar under mammon.

Det är detta slafveri under pengarna, denna materialistiska dyrkan af dem, som är ett ondt — icke själfva besittandet af eller sträfvandet efter att förvärfva pengar. Det, att all ens diktan och traktan är pengar, att man mäter personer efter penningens vulgära måttstock och respekterar sina medmänniskor efter mängden af deras pengar, det är det osunda och demoraliserande, som förtorkar hjärnorna och inskränker den andliga horisonten.

Allt efter som den materialistiska lifsuppfatt-ningen, som ser lifvets högsta goda i rikedom och luxuösa njutningar, har vunnit insteg, har man förlorat sinnet för lifvets mera ideella uppgifter. Vårrationella tidsålder, som är stolt öfver att hafva frigjort sig från alla dogmer, är i begrepp att nedsjunka till en eländig afgudadyrkan. Vi glida hän mot ett slags ny hedendom, som blott åtskiljer sig från den gamla genom saknaden af Greklands marmorgudar och Olympens härliga myter.

Hvad den har vuxit och blifvit fet, denne Arons gamla guldkalf från Sinai berg! Och dess tillbedjare ha' blifvit otaliga som öknans sand. Judar och kristna täfla om att dansa omkring den, de stoltaste af oss böja villigt knä för den. Nutidens Messias är penningen, det moderna släktets frälsare är rikedomen, som tros kunna skapa ett paradis på jorden och föra oss in i det förlofvade landet, där mjölk och honung flyta i strömmar.Hur min fästmö skall se ut.

S ådan och ej annorlunda skall en gång min fästmö bli: lif och armar mycket runda, ögon med juveler i, purpurskimmer uppå kinden, utan lungsot — det förstås. Lätt på foten såsom hinden, ej den minsta skymt af gås.

Liten mun och hvita tänder, läppar röda som korall, fina, hvita, mjuka händer, flitiga i alla fall; bröst, som häfves under sjalen, hjärta godt och varmt däri, primadonna uppå balen och uti sitt skafferi.

Hårets glans får icke glömmas, hyen bländande och fin.Sneda höfter få ej gömmas under yfvig krinolin. Mjuk och ledig som sylfiden, gracer i hvartenda spår; ungdomstiden ej förliden: på sin höjd blott 19 år.

Inga syskon, inga tanter, pappa stapplande och grå, ägare utaf kontanter — hundratusen eller så . . . Sådan och ej annorlunda skall en gång min fästmö bli. Och jag tänker ej att blunda, då jag går på frieri.

En sådan julklapp ville jag ha.

Om någon skulle vilja vara af den godheten och komma ihåg mig i jul med en gåfva, så vill jag på förhand underrätta, att jag icke nöjer mig med småsaker. Sådana har jag mer än tillräckligt förut. Tennsoldaternas härliga tid är förbi, krag-rosetter har jag åtta stycken, och cigarrer röker jag icke. Nej, en stuga ville jag ha. Men inte en sådan där gammal träkåk, som står liksom på nåd inkilad här och där i stadens gränder, och som vanligtvis bredvid ingången är försedd med en rostig, för vinden gnisslande bleckplåt, hvilken till större delen är öfverklottrad med ett par jättestora bokstäfver, Ö. och L. Nej en riktigt liten finfin stuga ville jag ha och hon skulle stå där borta i den stora skogen, där vintervindarna blåsa flöjt i grantopparna, och där den lilla tjärnen ligger och tittar så blygt emot stjärne-hafvet, liksom om han skämdes för sin litenhet.

Vägen dit behöfde icke vara någon landsväg, nej, blott så bred, att jag kunde gå dit med en annan vid min sida -- ni förstår nog, hvem jag menar.

Stugan skulle vara röd med hvita knutar ochtorftäckt, med järnflagga på taket. . . Bara tre rum och kök och en potatiskällare inunder. Alla möblerna skulle vara af furu. Furan är visserligen en fattigdomens sinnebild, men hon kan likväl möblera ett rum, så att man känner sig hafva nog.

Julafton ville jag tända upp tre grenljus, ett i hvart fönster, ett för dig, ett för mig och ett för henne. Julgran ville jag ha. Hvarför skulle jag sakna min barndomsvän ? Midt på golfvet skulle hon stå, smyckad med skära pappersrosor och rödglänsande äpplen. Tolf klara ljus skulle stråla i hennes fagra grönska, och doften af denna skulle harmoniskt blanda sig med ljusens strålglans. Och allt därinne skulle vara så pyntat och fejadt, att det verkligen såge ut, som om det vore jul.

Där ville jag drömma, drömma mig frigjord från alla sorger, från minnet af alla utståndna kval. Frid, fröjd, lycka, allt hvad som ligger i ordet sällhet, med detta skulle min lilla stuga vara fullproppad ifrån golf till tak. Och öppen skulle hon stå för hvar och en, som komme i ädel afsikt, ja ett riktigt litet vänskapsbås skulle hon vara. Fattig och rik, hög och låg, alla vore de välkomna; ingen skulle gå förbi, som vore en handtryckning värd.

Men fastän denna lilla stuga kunde vara förlagd endast ett par mil utom stadens tullar, är hon nu tyvärr belägen långt, långt bort. Hon ligger i drömmarnes land, där man skrifver önskevisor på hoppets blad. Aldrig lär jag väl få se henne i verkligheten. — — — Men vill någon gifva mig en julklapp, så minns, en sådan stuga vill jag ha.
G. L.När Nils Anders' Boel blef myndig.

Af Petrus.

Ett par dagar efter sin födelse blef Boel moderlös, och hon hade just läst sig fram för prästen, då Nils Andersson, hennes fader, äfven gick ur tiden, efterlämnande en välskött landtgård och en ganska ansenlig sparad styfver. Som Boel var enda barnet, var arfvet ingalunda att förakta. Strax efter faderns död flyttade Boel till sin farbror, änklingen Eskil Andersson, som blifvit utsedd till hennes förmyndare, hvarefter fädernegården bortarrenderades. Från den dag Boel flyttade till Eskil, blef dennes gård det mål, till hvilket byns åbosöner hälst styrde sina steg, ty jämte förmögenheten hade Boel efter sin moder äfven fått ärfva ett näpet utseende och ett godt lynne, hvadan hon af alla ungesvenner ansågs som ett eftersträfvansvärdt parti. Också dröjde det icke länge, förrän gamle Eskil fick fullt upp att göra med att i Boels namn utdela korgar än hit och än dit, ty Boels hjärta visade sig vara en fast borg, dit ingen, äfvenom han ägde förmånen af Eskils förord, ännu förmått intränga.

Så stodo sakerna ännu, och Boel fyllde tjuguett år, hvilken betydelsefulla tilldragelse firades med ett ungdomsgille, till hvilket större delen af bygdens hemmansägaredöttrar och dito söner blefvo inbjudna

Det är dagen efter nämnda gille vår berättelse tager sin början. Det var en söndagseftermiddag. Boel gick just öfver gården, då Eskils dräng, Sven, kom hem från något besök i grannskapet.

»God eftermiddag, Sven! Har du något särskildt för dig i eftermiddag» ?

»Go' eftermiddag»! svarade den tilltalade. »Nej, men, har jag ej».

»Skulle du vilja köra ut för mej ett slag om en stund»?

»Ja, gärna det, om husbonden ger sitt tillstånd».

»Jag ska' strax fråga honom», sa' Boel och gick in i dagligstugan, där just nu Eskil tagit sin middagslur.

»Farbror, får Sven ta' en häst och köra lite för mej»?

»Hvart ska' du då hän, Boel»?

»Jag skulle fara hän till Ola Pers Pernilla och höra, huru det kom sig att hon inte kom hit i går».

»Jaså. Ja, Sven ä' ju annars fri i da', men vill han köra, så må ni gärna ta' en häst».

»Tack, fabror! Jo, de' vill han», sa' Boel och var snart utom dörren.

En stund senare kuskade Sven ut ur gården med Boel. Båda sutto i framsätet på vagnen, ty Boel hade sagt till, att Sven icke fick taga mer än ett säte,enar hon af erfarenhet visste, att annars någon af hennes efterhängsna tillbedjare skulle passa på och bedja att få åka en bit. Och detta ingick ej i hennes planer.

»Hvart ska' jag köra»? frågade Sven, då de voro på utfartsvägen.

»Ah, de' ä' inte. så noga», svarade Boel raskt. »Men du behöfver ju inte ta vägen genom själfva byn. Jag ville bara ut lite, eftersom de' va' så grannt väder».

»Jaså», svarade Sven och styrde in på skogsvägen.

»Hvarför va' du inte hemma i går kväll, Sven? Du skulle var't me' på mitt födelsegille».

»Jag ... ? Jag va' på goodtemplarnes logemöte».

»Jaså! Ja, de' va' ju nog så bra. Där ä' väl särskildt nå't som drar dej dit, Sven» ?

»Nej. Hva' skulle de' va'»?

»Ah, jag menar nå'n grann goodtemplartös».

»Ah, nej! De' tror nock inte Boel på allvare»?

»Hvarför inte? Ska' du då aldrig gifta dej, Sven» ?

»Ah, de' ligger nock i vida fältet. En fattiglapp, som jag, kan inte tänka på sådant på många år ännu. Och att gå och prata persilja för en stackars tös, som så många andra göra, det har jag ingen fallenhet för».

»Ahnej, Sven, de' tror jag också du ä' för hederlig till. Men då kunde du gärna var't hemma på mitt gille i går».

»Inte passar de' för sparfva' te' komma me' i diedans! För resten va' jag inte bjuden».

»Skulle de' behöfts me' husets eget folk ? Å hva'

de' beträffar me' sparfva' å tranor, så tycker jag bäst om sparfva', du. Å jag kan tala om, att jag själf va' ute å skulle bedt dej komma in, men då va' du redan borta».

»Ja, Boel. de' va' nock bäst så! Men tack för välmeningen».

»Hvarför ville du va' borta, Sven» ?

Då Sven inte svarade, inträdde en liten paus, hvilken dock snart afbröts genom Boels energiska fråga:

»Vet du hvad jag nu tänker på, Sven» ?

»Nej, Boel, de' ä' inte lätt å säja».

»Jo, du, nu ä' jag myndig, du. Nu tänker jag göra som mig själf lyster, du. Ingen har makt att hindra mej, du! Och nu ska' jag gifta mej me' den, som jag vill ha te' man».

»Månn' de'»? sa' Sven och spratt till.

»Jaa, du. Farbror visa' mej i morse förmyndarepapperen. Utom gården har jag öfver femton tusen kronor, du. Tror du inte de' kan räcka till för två» ?

»Jo, de' tror jag väl, de' . . . Har så fästmannen lika mycke', så blir de' ju öfver höfvan bra».

»Fästmannen...! De' har jag ju ingen, du».

»Ah, de' har ingen nö'! De' blir bara te' peka på en af de många här ränner å bju'r sej till».

»Men om jag nu inte vill ha någon af dem».

»Ja, då vet ja' ingen rå'! Men ibland dom ä' ju flere rika gårasöner».

»Jag vill inte veta af någon af dessa inbilska å uppblåsta oduglingar! Jag vill ha en riktig karl, du»

»Kanske Boel tänker ta' vår nye klockare» ?»Du tror väl inte jag ä' galen, Sven.. .! Vet du ingen annan» ?

»Hm, när de' inte ska' va nå'n gårason å inte klockaren, så vet ja ingen bättre än skolemästarn å prästen: men di ä' ju redan gifta. Kanske de' ska' va' nå'n ifrån en annan församling»?

»Nehej, de' ska' de' inte va'. Nu tycker jag du börjar bli dum, Sven. Finns här då inga andra i församlingen» ?

»Hm, ja, åminstone inga rika».

»Hvem säjer att de' ska' va' nå'n rik»! Hon stampade med den lilla foten i sin ifver. »Jag tycker, att jag har så pass själf, att jag kan ha råd till att ta' en fattig man, om jag tycker om honom».

Sven blef helt varm om hjärtat, men hade ej något svar till hands.

»Ser du, Sven, jag känner en fattig, men bra karl, som i mitt tycke ä' bättre än alla de andra. Han har, därför att han är fattig på guld, aldrig vågat säga ut sina tankar; men jag tror, att jag kunnat läsa dem i hans ögon. Han ska' ha mej själf å allt hvad jag äger. Kan du nu gissa rätt»?

»Boel, skulle de' vara ... jag» ?

»Ja, just du, Sven . . . Men se då upp! Du kör ju i gropen» !

»Ack, Boel.. .! »Han höll in hästen, som stannat på den nu ödsliga vägen. »Nog har min håg alltid lekt åt det hållet, å nog har du ofta visat dig vänlig mot mej . . . men inte vågade jag tro ... jag, den fattige tjänstedrängen .. . ä' de' ditt allvare, Boel»?

»Ja, vill du ha mej, Sven, så säj hopp»!

»Hopp, hopp»! skrek Sven med gladelig stämma. »Så tag mej då, men på två villkor»! »Hvilka då, Boel» ? Han slog sin arm om hennes lif.

»Du får aldrig bry mej för att jag sa' första ordet».

»De" tackar jag dej för, Boel. Aldrig hade jag vågat säga det».

»Å så ska' du tala om hvarför du inte ville vara med på mitt födelsegille» !

«Ack, min rara fästmö . . .! »Han drog henne intill sig. »Det kan du nog förstå ... Jag kunde inte lida att se, huru di andre slö' sina slag för dej».

»De' trodde jag också, Sven ... Men så komma vi till det andra villkoret». Hon tog ur sin kjortel fram en liten flaska..— »Nu vill jag bara att du ur denna flaska dricker en skål för vår förening».

»Hva' ä' där i flaskan» ? frågade han häpen.

»Lite punsch från gårdagens gille».

»Och det skulle jag dricka»?

»Ja, för min skull, ont du vill ha mej».

»Omöjligt, Boel»! Han drog bort sin arm från

hennes lif. »Begär hvad du vill annars, men icke detta! Du vet ju, att jag aflagt ett nykhetslöfte».

»Ja, håller du mer på de löftet än på mej, Sven, så tala vi inte mer om hela saken», var hennes fasta svar.

»De' va' inte rätt, Boel, att så drifva med en fattig dräng, som intet äger mer än sitt hederliga namn och rykte. Jag vill inte supa! Inte ens för priset att få kalla den enda flicka, jag håller af, för min fästemö, vore hon än så rik och vacker.

Jag vill inte handla så, att jag skall behöfva förakta mig själf».

»Är detta ditt sista ord»?

»Ja, vid Gud är det så, Boel»! Han slog en klatsch med piskan och körde vidare.

I detsamma hörde han en smäll af krossadt glas och kände flickans hand på sin arm. Han höll åter in hästen.

»Hvad var det, Boel»?

»Det var den usla punschflaskan, som jag kastade i gärdet. Du kan nog tro, käre Sven, att jag inte menade allvar nyss. Jag ville bara pröfva dig, och nu vet jag, att du är en karl äfven i det hänseendet. ty när du kunde neka mig att tömma en skål, kan du nog neka hvilken annan som hälst. Ser du, Sven, det är mycket därför, att du är nykter, som jag kommit att fatta ett sådant tycke för dig, att jag vågar anförtro mig själf och allt hvad jag äger i dina händer. Men vänd nu om hem! Jag vill tala om för fabror, att nu har jag fått en ny förmyndare, som jag hoppas få behålla i hela mitt lif».

»Boel»! Åter hördes en smäll; men denna gång lät det ej som af krossadt glas, utan som då två par friska läppar mötas i en trofast kyss.

Hvad mera talades under hemvägen, låta vi läsaren själf fundera ut.

Vid hemkomsten var det Boel, som själf tog till orda, för att låta den häpne fabror Eskil erfara sitt raska beslut. Till en början ville han nog göra sina »förnuftiga» invändningar; men hvad tjänade det väl till mot en så själfständig karaktär? Boel var

ju myndig, och hon visste äfven att genomdrifva sin egen vilja.

Innan året gått till ända, voro Boel och Sven ett lyckligt äkta par, och ingen har någonsin kunnat säga, att någondera parten fått anledning att ångra sig.

Jorden rundt.

En blick på nykterhetslagstiftningen under en resa kring jorden åren 1899—1900.

Af goodtemplarordens högste chef Joseph Malins.

(Forts. fr. Förel.-Mag. Löp. n:o 10.)

Nordamerikas Förenta Stater.

Under denna resa uppehöll jag mig icke mycket i Förenta staterna — enär jag gjort vidsträckta resor där under mina föregående besök i Amerika — men jag besökte ånyo hufvudstaden (New-York) samt hvarje stat på Stilla hafskusten, och dessutom erhöll jag upplysningar och meddelanden från ledande män inom de flesta af Unionens stater.

Nykterhetsorganisationerna inom Förenta staterna äro talrika. Moderorganisationen är »The National Temperance Society and Publication House» hvars hufvudkvarter är i New-York. Goodtemplarorden organiserades ursprungligen i Förenta staterna för ett halft århundrade sedan och är nu en ledande nykterhetshär, hvars medlemsantal inom de olika staternatillsammans, uppgår till 185,000. »The Sons of Temperance» (till större delen utan Själfhjälpsföreningar i Amerika) organiserades 1855. Kvinnornas kristna nykterhetsförening är en yngre telning, stark i medlemsantal och moraliskt inflytande; och oaktadt kvinnorna i allmänhet sakna rösträtt har dock denna organisation ett betydligt inflytande äfven i politiskt afseende. Nästan hvarje stat har Stats-

nykterhets-eller Anti-krog-föreningar samt afdelningar af det Nationella Förbudspartiet, som uppställer sitt eget politiska program med rusdrycksförbud som hufvud-punkt, och i öfrigt upptager mänga andra politiska frågor utan hänsyn till andra politiska partier, samt med vexlande framgång nominerar sina egna kandidater till president, statsguvernörer o. s. v.

Hvarje stat har sin egen lagstiftningsrätt angående rusdryckstrafiken. I nästan alla staterna hållas krogarna stängda sön- och helgdagar; i 40 af unionens 45 stater hafva lagar antagits som påbjuda nykterhetsundervisning i de allmänna skolorna; i nästan alla staterna är det förbjudet att servera rusdrycker till ynglingar, indianer eller kända drinkare; i de flesta staterna finnas lagar, som göra det möjligt för familjer eller andra, som lidit skada genom deras försörjares dryckenskap, att af rusdrycksförsäljaren utkräfva skadeersättning; och de kristna kyrkosamfunden yrka nästan enstämmigt på rusmedels bannlysande från hemmen och från sakramentets bord, samt fordrar absolut förbud mot den vanliga rusdryckshandeln.

I kort sammandrag har förbudssaken f. n. följande utsträckning i Förenta staterna: Stat-prohibition är lag i staterna Maine, Vermont, New Hampshire,

Kansas och Norra Dakota. En dylik lag fins äfven i Iowa, men där fins en annan förordning, den s. k. »Mulct-lagen», som jag fruktar i hög grad motverkar förbudslagen. Icke mindre än 24 stater hafva »local option» genom folkets direkta veto. Sju stater hafva fullständig »local option» genom valda lokala myndigheter. Inom tre stater kan tillståndsbevis* icke erhållas med mindre en petition därom inlämnas undertecknad af majoriteten af inom samhället boende röstberättigade medborgare. Tre andra stater hafva »local option» genom kombinering af ofvannämnda metoder. Där fins endast fyra stater af de 45 som helt och hållet sakna förbudslagar, och i två tredjedelar af »local option» staterna tar denna »option» form af direkt veto mot den vanliga rusdryckshandeln.

State prohibition kan beslutas eller upphäfvas genom enkel majoritet af statens lagstiftande församling, men en säkrare ställning intar konstitutionell prohibition, som endast kan erhållas genom ändring af statens formulerade grundlag, hvartill i allmänhet fordras, att ändringsförslaget skall antagas af statslegislaturen vid tvänne på hvarandra följande sammanträden, och sedan ytterligare godkännas af två tredjedelar af statens elektorer, röstande vid allmän omröstning — på basis af allmän manlig rösträtt.

Denna drastiska åtgärd har vidtagits af några få stater, bland dem Maine 1884, därefter mer än 30 års erfarenhet af lagstadgadt rusdrycksförbud, omröstningen gaf mer än tre fjärdedelars majoritet för

* För rusdryckshandel.en dylik inkorporering af konstitutionell prohibition, — som endast kan upphäfvas genom en dylik extra ordinär åtgärd, nämligen dubbel röstning af legisla-turen och sedan 2/3 elektoralmajoritet vid allmän omröstning.

På somliga platser förekomma grofva öfverträ-delser af gällande förbudslag. Sådant beror naturligtvis på vederbörande tjänstemäns plikttrohet. I Förenta staterna, såväl som i våra engelska kolonier, (och för öfrigt i alla »nya länder») är noggrannheten med lagarnes tillämpning mindre än i europeiska länder. I allmänhet taget äro förbudslagarna lika väl tillämpade som andra lagar — isynnerhet om man besinnar hvilka oerhörda resurser och samvetslösa metoder som användas af de amerikanska rusdrycksorganisationerna för att bryta och misskreditera alla nykterhetslagar. De amerikanska nykterhetsarbetarne tro emellertid alla, att prohibition är ett mål, hvars ernående och bibehållande är väl värdt deras ädla sträfvan. De föredroge en god förbudslag, som stundom öfverträdes, framför en dålig tillståndslag, som likaledes öfverträdes af samvetslösa rusdrycksförsäljare.

Många stater hvilka funnit stat-prohibition svår att tillämpa på vissa platser, hafva ersatt den med »local option». Under sådan lagstiftning har det lyckats för tusentals härader inom s. k. »tillståndsstater», (men hvilka äfven äro local option-stater) att utdrifva rusdryckstrafiken. Så består staten Massachusetts t. ex. af ungefär 350 townchips, och för hvarje år (under en lång följd af år) har det lyckats elektorerna, att utrösta rusdryckstrafiken i mer än 250 townchips. Äfven i staten New-York lyckades man1896—1897 att i 262 af dess 942 townchips med absolut veto hindra rusdryckshandeln. Ar 1899 funnos femtiofem tomma fängelser inom förbudsområden i Förenta staterna.

Stilla hafsöarna.

Under resan utför Stilla hafvet till Nya Zeeland besökte jag Sandwich-öarna och Samoa. Sandwich-öarna (hvilka hafva beslutit att förena sig med Förenta staterna) befinna sig på ett slags öfvergångs-stadium; men dess egen regering har förbjudit opiumhandel och penningspel — hvilka laster införts af de talrika kinesiska invandrarne — samt förhindrat tillverkningen af den inhemska rusdrycken kava. Framstående amerikanska invandrare påverka Förenta staternas regering att helt och hållet förbjuda rusdryckstrafiken, hvilken visat sig vara orsak till Hawaiis konungars förfall, under det kristendom och folkuppfostran kämpat väldiga strider bland folket.

Under mitt besök i Samoa fick jag kännedom om förordningar, stipulerade af den provisionella regeringen, förbjudande servering af rusdrycker åt infödingarna. Men de hade rättighet att tillverka de inhemska rusdryckerna kava och beer, och nu sedan hufvudön kommit under tyskt välde, torde det vara tvifvelaktigt huruvida inskränkningarna komma att fortfara. De tillämpas emellertid af den engelska regeringen inom alla dess besittningar i vestra Stilla hafvet.

Nya Zeeland.

Nya Zeeland har ett ytinnehåll af 100,000 kvadratmil, en befolkning af 750,000, hufvudsakligen engels-

män och skottar, där utgifves mellan 200 och 300 tidningar, befolkningen står till större delen under god pastoralvård, där fins inga stora städer, och dess lagstiftning är nästan ett idealmönster. Dess »Första kammare» — oaktadt dess medlemmar utnämnas — representerar hvarje distrikt och innefattar äfven män ur arbetsklassen. Dess »Andra kammare» inröstas genom allmän rösträtt af både män och kvinnor, hvilka äfvenledes kunna rösta vid andra tillfällen under de treåriga valperioderna, angående rusdryckstrafikens inskränkning eller förbud. Där fins en legaliserad kompromissnämnd till förekommande af sträjker, den lagliga arbetsdagen för alla yrken är 8 timmar, skolundervisningen är osekterisk och afgiftsfri, järnvägarna tillhöra regeringen, båda kamrarnas parlamentsmedlemmar erhålla aflöning, och en allmän pensionsinrättning finnes som lämnar understöd åt ålderstigna infödingar eller sådana som vistats en längre tid i landet.

Nya Zeeland har en mängd nykterhetsorganisationer. Rekabiterna äro ganska talrika. Goodtemplarna hafva omkring 200 loger och tempel, Sons of Temperance hafva godt fotfäste och de kristna kvinnornas nykterhetsförening är en verklig makt, som stod i spetsen för den rörelse som skaffade kvinnorna rösträtt till parlamentsval och i prohibitionsfrågan. Alla dessa organisationer, och kyrkosamfunden i allmänhet, stå förbundna med hvarandra genom en stark och effektiv »New Zeelan Alliance» för förbudssakens befrämjande. Utmärkta nykterhetstraktater utgifvas, och goodtemplarne härstädes utgåfvo nyligen 50,000ex. af Dean Farrars berömda nykterhetsföredrag >Lees-Rafser Memorial».

Folkets älsklingsdryck är te, men bland den ganska talrika skotska befolkningen fins många whiskyförbrukare — oaktadt där icke fins ett enda distilleri inom landet. Några egentliga krogar få icke finnas — och tillstånd att sälja spirituosa kan endast erhållas i förening med hotellrörelse. Nya Zeelands nykter-hetsalliance organiserades af framlidne Hon. Sir William Fox, förre statsminister och ordens templar, och genom denna allians erhölls »local option».

Under en särskild lag erhållen genom nämnde sir William Fox' inflytande, har ett antal städer betydligt minskat sina utskänkningsrättigheter. Under nu gällande lagar kan en tre femtedels majoritet indraga alla tillståndsbevis — men sådant är svårt att åstadkomma gent emot de samvetslösa medel, som användas af rusdrycksintressenterna. Ett distrikt, Clutha, lyckades emellertid för 3 år sedan i en dylik omröstning, och blef därigenom praktiskt fritt från gröfre förbrytelser. Förbudet förnyades åter vid den nu nyligen hållna omröstningen. Intet annat distrikt har ännu lyckats erhålla 3/5 majoritet, men treårs-omröstningarna visa ett stigande intresse för prohi-bition — hvilket framgår af följande siffror:

För prohibition Mot prohibition

1893............ 58,000 100,000

1896............ 98,312 139,580

1899............ 120,932 143,177

Sålunda ökade rusdryckintressenterna sitt röstantal vid senaste omröstningen med endast 3,597under det förbudsintressenterna ökade sitt röstantal med 22,620.

En del prästmän och äfven den nuvarande statsministern (varande motståndare till förbudsidéen) har föreslagit rusdryckshandteringens nationalisering och municipalisering — i enlighet med Göteborgssystemet. Mot detta förslag vände jag mig i flera städer, äfvensom i ett föredrag, hvilket jag höll särskildt om detta ämne, i Parlamentets bibliotek inför där församlade parlamentsmedlemmar.

Tilläggas må att all utskänkning är förbjuden sön- och helgdagar; äfvenså är det förbjudet att servera rusdrycker till minderåriga, till af magistraten för drinkare förklarade personer, samt till Maori-kvinnor. Antalet utskänkningsställen, rusdryckskonsumtionen och likaså antalet för dryckenskap tilltalade visa låga siffror i jämförelse med moderlandet, och — egendomligt nog — dödligheten per år är endast 9 per 1,000; antalet födde pr år är äfven mycket lågt.

Australien.

Den australienska kontinenten består af tre millioner kvadratmil land, olika fördeladt på de fem kolonierna — oberäknadt ökolonien Tasmania. Västra Australien har äfven en million kvadratmil; Södra Australien något öfver 900,000 kvadratmil. Den återstående tredjedelen af kontinenten utgöres af Queensland samt de mindre men tätare befolkade kolonierna Nya Syd-Wales och Viktoria.

Den mest populära drycken i Australien är té. Det drickes vid hvarje mål af rika och fattiga, affårklippare, timmerhuggare, guldgräfvare och tiggare — ty hvarje tiggare för sin »billy» (tekittel) med sig. Australiens befolkning använde i allmänhet en tredjedel mindre af sin inkomst till rusmedel än Europas folk. I några kolonier har på senare åren förmärkts en stor minskning i rusmedels bruk, men detta måste delvis tillskrifvas den finansiella krasch, som inträifade för några år sedan, och däraf föranledda tryckta affärsförhållanden. Vestra Australien visar en stor ökning i rusdrycksförbrukningen, men detta måste tillskrifvas den omständigheten, att befolkningen i hast fördubblats genom lyckosökare, som inströmmat till de nya guldfälten, i hvars öde trakter vatten är svårt att finna — men rusdrycker hafva funnit vägen dit.

Nykterhetsorganisationer finnas af flera olika slag. Öppna nykterhetsföreningar äro mycket talrika. Rekabitismen har ett stort antal anhängare. Goodtemplarorden har i Australien omkring 550 afdelningar med cirka 20,000 medlemmar. »Band-of-Hope»-föreningar äro legio, somliga af dem hålla sina möten om söndagarna i förening med söndagsskolan.

Nykterhetskaféer äro talrika. Melbourne har förlorat sitt finaste kafé-palats — det har erhållit ut-skänkningsrättighet — men en mängd andra återstå. Sydney har ett magnifikt »Royal Naval House» — nykterhetskafé och hem för sjömän. De kristna kvinnornas nykterhetsförening har här haft en underbar framgång; de hafva äfven ett hem och en restaurant i Sydney. I Melbourne hafva de en publik spislokal och en inkvartering för flickor, i Adelaide hafva de spislokal och nykterhetshotell, i Port hnfva denykterhetshotell och kafé, i Fremantle hafva de ett sjömanshem, etc. etc. med kontor och hufvudkvarter, hvarifrån de destribuera mycken litteratur. I Södra Australien (såsom i Nya Zeeland) har de kristna kvinnornas nykterhetsförening varit det ledande element, som åstadkommit, att kvinnorna tillerkänts allmän rösträtt. Samma sak har likaledes bifallits i Västra Australien, Viktorias Andra kammare har sanktionerat den, och premierministern i Nya Syd-Wales påyrkar dess antagande.

De kristna kvinnornas nykterhetsförening har tagit kraftig del i arbetet för åstadkommande af allmän lagstadgad nykterhetsundervisning i de publika skolorna, hvilka alla stå under regeringens öfverinseende. Skolorna i Viktoria hafva icke endast antagit nykterhetsläroböcker, utan äfven stora väggtaflor, åskådliggörande vetenskapliga bevis för helnykterheten, hvarjämte de gifva särskilda examensbetyg i detta ämne. Nästan hvarje

koloni har sin nykterhetsallians för rusdryckstrafikens bekämpande, — i hvars styrelse de olika nykterhetsorganisationerna, såväl som kyrkorna i allmänhet, äro representerade. Den kraftigaste af dessa allianser är Viktoria-alliansen, hvars hufvudkvarter är i Melbourne, och hvars ledande själ är en gammal nykterhetsarbetare från London, mr John Vale.

I de flesta kolonierna utgifva de kristna kvinnornas nykterhetsförening månadstidningar. Rekabiterna utgifva en dylik. Nykterhetsallianserna i Viktoria och Södra Australien utgifva tidningar, af hvilka somliga särskildt representera goodtemplarorden. Sistnämnda orden utgifver Ausfralian Temperance Worldi Sydney. Västra Australien har påbörjat utgifvandet af en periodisk nykterhetsskrift, och i Queensland pågår planläggning för en dylik. I Tasmania utgifves ett sammansatt tidningsorgan — The Peoples Friend — (Folkvännen) som har uträttat mycket godt under 30 år.

Det förtjänar särskild uppmärksamhet att hela Australien faktiskt saknar krogar — enär lagarna föreskrifva att alla rusdrycksförsäljningsställen skola vara hotell med minst sex rum för gäster. Under det 'utvecklingen af vingårdarna och den australienska vintillverkningen, uppmuntrad af regeringen som en kolonialindustri, leder till ökade vinhandelsrättigheter, så leder nykterhetsrörelsen till utrotande af de s. k. »hotellen». Frälsningsarméen är en mäktig faktor, isynnerhet i somliga kolonier. Kyrkorna intaga i allmänhet en mera framskjuten ställning i nykterhetsfrågan här än i Europa — absolut nykterhet fordras här i regel af alla prästmän och erkända kristna. Alla koloniallagarna förbjuda riisdrycksservering till infödingar, och i somliga kolonier är det äfven förbjudet att servera dylika till minderåriga. »Söndagsstängning» är lag.i alla kolonierna, men den omständigheten att hvarje »hotell» har rätt att servera till sina gäster, kan naturligtvis mångenstädes få tjäna som täckelse för olaga servering till andra.

Local option i Australien.

I Queensland antogs år 1885 vid tränne omröstningar en option lag. En två tredjedelars majoritet af de röstande kan veto belägga nya utskänknings-rättigheter eller förnyelsen af äldre sådana, men dennaåtgärd har sällan blifvit försökt, dels emedan nykterhetsorganisationerna icke förr än nu på senare tiden varit sammanslutna i en allians, och dels emedan »klubbar» kunna erhålla rättigheter utan hänsyn till opposition. Den senaste regeringen förberedde vissa åtgärder mot klubbarna — hvilka emellertid ej kommo upp till behandling. Enkel majoritet kan minska ut-skänkningsställenas antal eller förhindra deras förökande.

I Nya Syd-Wales fins ingen vetorätt öfver redan befintliga rättigheter, men en enkel majoritet kan (utom i några särskilda fall) förhindra nya rättigheters beviljande. Vid senaste treårsomröstningen beslöt hvarje »ward» i hufvudstaden — Sydney — att inga nya rättigheter skulle beviljas.

I Viktoria bestämmer lagen antalet utskänknings-rättigheter som får beviljas till en för hvarje 250 invånare, till och med 1,000 invånare, och sedan en för hvarje 500. Utskänkningsställen öfver detta antal kunna genom enkel röstmajoritet indragas, mot ersättning från regeringens rusdrycksskatt. Ersättningen skall bestämmas genom kompromiss. Under denna lag hafva 173 rättigheter blifvit indragna för en kostnad af 140,000 pund sterling; men denna procedur är besvärlig, i somliga fall blir kostnaden för dyr och det goda, som åsyftas, hindras till stor del genom utfärdandet af nya vinhandelsrättigheter — hvilka icke beröras af inskränkningslagen. Nykterhetsalliansen, som här är stark och lifaktig värderar icke mycket dessa lagbestämmelser, utan lägger an på erhållande af lokalt veto utan ersättning. I distrikt som har mindre än det i lagen tillåtna högsta antaletutskänkningsställen kunna de röstande genom enkel majoritet besluta huruvida nya rättigheter skola beviljas eller ej — upp till det lagligen högsta antalet —. Sålunda kan ingenstädes ett nytt utskänkningsställe eller hotell-rättighet erhållas mot folkets vilja. Genom denna förordning har det lyckats att hålla stora, framåtgående områden — till och med inom själfva hufvudstaden — fria från rusdryckshandel.

I Södra Australien antogs år 1891 en local option lag till förekommande af nya utskänkningsrättigheters beviljande, och denna lag har med fördel tillämpats mångenstädes. Samma lag ger äfven rätt att utrösta redan befintliga »hotell» genom att till dem betala den ersättning från regeringens skattkammare, som i dylika fall bestämmes genom kompromiss. Lagen bestämmer emellertid, att efter 15 år skall ingen vidare ersättning komma

i fråga, utan ett ovilkorligt veto göra sig gällande; — och nykterhetsvännerna afvakta med längtan de 15 årens utgång, hvilket inträffar år 1906.

Vestra Australien är den största, men yngsta och minst befolkade kolonien. Där fins ingen vetolag mot redan befintliga utskänkningsställen, men beviljandet af nya rättigheter kan förhindras af en enkel majoritet af de lokala elektorerna, undertecknande en protest. Nykterhetselementen sträfva att erhålla fullständig vetorätt.

Ön Tasmania synes hittills sakna vetolagar, men nykterhetsföreningarna hafva på senare tiden börjat arbeta för åstadkommande af dylika.

Nykterhetsvänner i dessa kolonier finna sin af-hållsamhet vara en stor hjälp i ernåendet af fram-stående befattningar. Den nya chefen för justitiedepartementet i Syd Zeeland, Sir Richard Stout, var en ifrig nykterhetsvän och prohibitionist, då han upphöjdes till denna sin befattning. Den förre Ordens-Templaren, Hon. Sir William Fox, var ex-premier minister. En notabel rekabit och goodtemplare är en ex-premier af Viktoria— Hon. James Munro. Landtbruksdepartementets sekreterare i Queensland är en förre Ordens-Templar, Mr Peter Mc Lean, och han var en af ledarne för erhållande af local option-lagen. Ordens Rådgifvaren i Nya Syd Wales blef förra året utnämnd till minister för koloniens grufdrift. Den nye premier-ministern i Södra Australien är en gammal goodtemplare, och landtininistern i Västra Australien har varit goodtemplare ett fjärdedels sekel — och hans familj följer honom i spåren.

Som ett bevis på vår saks inflytande i dessa trakter må nämnas, att jag allestädes under min resa här i kolonierna blef emottagen af borgmästare och legislaturmedlemmar, och af hvarje regering försedd med fripass öfver dess järnvägar.

Ceylon och Indien.

Ehuru Ceylon har en guvernör och utnämnd lagstiftande administration, skild från Indien, synes rusdryckstrafikens ordnande vara ungefär lika. Den vanligaste rusdrycken bland infödingarna är palmträdens jästa safter. I Indien och Ceylon säljes rättigheten till dylika rusmedels försäljning, inom ett visst område, vanligen till den högstbjudande; och att denne sedan i sin tur uppmuntrar utskänkningen och söker få till stånd så många försäljningsställen som46 FÖRELÖÄ NINGSMAGASINET.

möjligt är helt naturligt. Hvilket skjul som hälst — en lada eller annat uthus — är godt nog till »utskänkningsvärdshus», och på många ställen är det sed att köparen af en »snaps» erhåller densamma i en ny lerkopp, hvilken tömmes och därefter sönderslås mot jorden, alldeles som ett kärl krossas ifall någon af en annan kast druckit därur.

Vårt Indiska kejsarrike omfattar talrika hindukaster äfvensom mohammedaner, buddhister, parseer, sikhs, etc. Ehuru de flesta af dessa folks heliga och filosofiska böcker fördömma dryckenskap, är det antagandet likväl felaktigt, att rusdrycker icke skulle hafva funnits här förr än de infördes af den hvita rasen. Hinduernas heliga böcker, hvilka ännu användas, innehålla mycket till vinets beröm, och rusmedel hafva antagligen varit i bruk här under flera århundraden, men samma böcker innehålla äfven många nykterhetsförmaningar. Mohammedanerna, af hvilka millioner finnas i Indien, äro i allmänhet absolutister, enär äfven vin är förbjudet i deras koran; och sikherna hafva en egen religion, som jämväl förbjuder rökning.

Det synes vara utom allt tvifvel att Indiska regeringen för inkomstskattens skull tagit rusdrycks-och opium-trafik en under sitt skydd och fostrat densamma, hvaraf följden blifvit enorma inkomster och en i hög grad förökad dryckenskap. Detta har föranledt talrika protester från infödingarna, men massan har ingen rösträtt, lagstiftarne väljas icke af folket, och äfven en protest från den Indiska kongressen skulle hafva föga inflytande. Makten öfver allt detta ligger i det Brittiska parlamentet. Som bevis därpåbehöfver blott erinras om den parlamentets-resolution, som fattades för öfver ett dussin år sedan (på förslag af mr Samuel Smith) parlamentets president och understödd af mr W. S. Caine, sekreterare för den Anglo-Indiska nykterhetsassociationen) och hvarigenom Madras-legislaturen förmåddes minska krogarna inom sin jurisdiktion med 7,000.

För detaljer angående nykterhetsrörelsen bland infödingarna, beder jag få hänvisa till ofvannämnda association,

hvilken omfattar hundratals nykterhetsföreningar bland infödingarna, och ganska många goodtemplarloger, äfvensom rekabitföreningar, och hvars på engelska tryckta tidning, Abkari, jag fann öfver hela Indien; lika bland infödingarnas föreningar — hvars hjärtliga emoattgande jag aldrig skall glömma — och bland deras anglo-saxiska meningsfränder.

Angående den europeiska befolkningen i Indien är icke mycket att säga. De, som ägna sig åt handel, synas blott vilja hastigt förtjäna pangar för att återvända hem. De flesta synas ännu kvarlefva i de fåniga lefnadsvanor, som för ett halft århundrade sedan gjorde det nödvändigt att börja hvarje dag med »en snaps bränvin» — hvilken numera blifvit utbytt mot »en pinne whisky». Under den senaste generationen har nykterhetssaken främjats af engelska missionärer, men andra kristna bry sig föga om denna rörelse.

Angående nykterhetsorganisationer, så har de kristna kvinnornas nykterhetsförening nu fått godt fotfäste här i alla större städer, och de arbeta med framgång mot det myckna onda, Frälsningsarméenarbetar hufvudsakligen bland infödingarna. Nästan alla öfriga Anglo-Saxiska element tillhöra brittiska arméen. Vi underhålla nämligen i vårt Indiska kejsardöme mellan 60,000 och 80,000 engelska soldater. Indiska arméens nykterhetsassociation startades af pastor Gekon Gregson och uppmuntrades af fältmarskalken lord Roberts, äfvensom af Indiska regeringen, i det att särskilda nykterhetsförfriskningsställen öppnades vid hvarje militärstation, hvarjämte regeringen äfven gifvit andra förmåner åt nämnda association. Omkring en tredjedel af vår Indiska armé tillhör denna association. De disciplinära bestraffningarna bland dem är blott en sjundedel (pr 1,000) mot bland dem som icke tillhöra nykterhetsassociationen. Många omständigheter hafva medverkat till detta tillstånd. För många år sedan deputerade jag en bibeltolkare att organisera goodtemplarloger här och nu ha vi omkring 150 loger med tusentals medlemmar, förnämligast i militärstationerna, men äfven några få loger bland de civila, äfvensom bland hinduer, perser, etc. Under det jag nu färdades öfver 5,000 mil i Indien, ledsagades jag nästan hela tiden af militära godtemplarvänner, och jag fann befälet öfverallt villigt att permittera manskapet för att bevista mina möten, och mången befälhafvare var närvarande och tog själf ledande del i mötet. Det bör ej förglömmas att rekabiterorden har tusentals medlemmar i Indien samt utger en månadstidskrift. Sådana utgifvas äfven af goodtemplarna, af de kristna kvinnornas nykterhetsförening, samt af arméens nykterhetsassociation. Som värdefulla medhjälpare för nykterhetsrörelsen förtjäna att nämnas: Engelska kyrkan, Weslayanska soldat-institutet samt unga mäns och unga kvinnors kristliga associationer.

Där förefinnes ett gryende hopp för local option lagstiftning. För närvarande fordras, att notis angående begäran om tillståndsbevis skall anslås på den plats där utskänkningen skall öppnas, på det grannarna må få tillfällle att afgifva sin protest; och i Bombay upplystes, att om grannarna protestera, så nekas i allmänhet tillstånd. Angående den allmänna opinionen så är denna sådan, att om local option genom allmän rösträtt finge råda, så skulle snart nästan hela Indien rensopas från rusdryckstrafiken.

Egypten, Palestina och Medelhafsöarna.

Den resande som besöker Cairo, Egyptens hufvudstad, ser föga spår af engelsk besittningsrätt, med undantag af militärkasernerna och de engelska soldaterna. Infödingarna, såsom varande mohammedaner, voro tvifvelsutan nyktra, men under byggandet af Suezkanalen skaffade inflytelserika fransmän sig officiella befattningar, och införde sedan arbetare med lägre seder från södra Europa. Med dessa kommo rusdrycker och dryckesseder, och engelsmännen hafva sedan ytterligare utvecklat behofvet af rusmedel. Som en följd häraf hafva infödingarnas myndigheter i hög grad förökat antalet rusdrycksförsäljningsställen. Under det egyptiern hufvudsakligen nöjer sig med sitt kaffe, så hafva de engelska, franska, italienska och grekiska elementen infört rusdryckerna och underhålla västra Europas dryckesseder. Jag vill härmed icke hafva sagt att engelsmännen demoralisera infödingarna, men jag tror knappast att det på hela jorden fins en plats

dar det lefves ett mera öppet omoraliskt lif än i Egyptens hufvudstad. Där fins amerikanska och engelska missionsskolor, där fins ett sjömanshem och ett C. E. T. S. institut, samt några få militärgoodtemplarloger uti landet, men den allmänna opinionen för nykterhet och sedlighet är lika med noll, hvadan dryckenskap, etc. har fritt svängrum.

Palestina är likaledes under turkarnas välde, och ehuru den turkiska garnisonen tvifvelsutan är nykter, drifves dock en icke obetydlig rusdryckshandel af de grekiska och italienska invånarne, och ryska, tyska, franska och engelska pilgrimer och resande äro i allmänhet beredvilliga köpare. Där de aldraminsta vanliga sanitära ordnmgsförhållanden försummas, kan man ej gärna vänta sig att moraliska lagar skola iakttagas. Där fins ingen allmän opinion emot dryckenskap, cch en sådan kunde ej heller uträtta någonting alldenstund regeringen är enväldig. Där har under några år funnits en liten afdelning af de kristna kvinnornas nykterhetsförening, och jag har nyligen i den heliga staden — på berget Sion —" instiftat goodtemplarlogen »Sions berg», hvars medlemmar hufvudsakligen utgöres af kristna judar tillhörande Londons judeförening.

Malta med sin garnison af flera tusen engelska soldater har blifvit särskildt bemärkt för rusdrycker och onykterhet, men goodtemplarorden har nu i mer än 20 år varit en ledande kraft bland soldater, sjömän och här boende engelsmän, och under mitt senaste besök fick jag veta att guvernören med eftertryck använder sitt inflytande för att minska rusdryckshandeln på ön.Gibraltar.

Klippan Gibraltar med sin garnison af flera tusen är helt och hållet under militärisk kontroll. Nykterhetsverksamhet saknas icke för att motverka frestelserna från den halfspanska staden vid klippans fot. Engelska kyrkan har här en god nykterhetsledare i ärkediakohen. Wesleyanska soldathemmet är ett utmärkt nykterhetsinstitut och kafé, som är öppet för alla inom arméen. Goodtemplarloger hafva här gjort godt arbete i mer än 20 år och en ny tillökning har nyligen hållits genom bildandet af en afdelning af de kristna kvinnornas nykterhetsförening. Alla dessa organisationer stå förenade för gemensamma sträfvanden, och när rusdrycksförsäljarne för två år sedan importerade unga kvinnor från England att tjänstgöra vid utskänkningen etc. satte nykterhetsfederationen sig däremot, fick nästan alla musikrättigheter indragna och tog flickorna under sitt beskydd, samt sände dem hem igen.

Spanien och Frankrike.

Oaktadt jag reste genom hela Spanien, och besökte dess hufvudstad, kan jag icke afgifva någon rapport om rusdryckstrafiken i Spanien, — emedan några statistiska uppgifter härom ej förefinnas. Vin är den vanliga rusdrycken, och det drickes i allmänhet oblandadt. I Spanien finnas inga nykterhetsföreningar. I vissa delar af Sydamerika finnas spanska goodtemplarloger, men icke i självfva moderlandet.

I Frankrike är nykterhetsrörelsen ännu helt ung, men den i Paris nyligen hållna internationella nyk-terhetskongressen har åstadkommit ett vaknande intresse för denna sak, och regeringen börjar äfven vakna till insikt om alkoholismens stora fara. Skolbarnen bibringas åtminstone half-nykterhetsundervis-ning, och en stor mängd vetenskapsmän med d:r Lagrain i spetsen arbeta för nykterhetsreformen. Goodtemplarorden, äfvensom de kristna kvinnornas nykterhetsförening, hafva ett svagt fotfäste i Paris, som i sanning är ett hårdt fält för vårt arbete.

Slutord.

Jorden rundt, en missionsresa på 44 veckor, hvarunder tillryggalagts cirka 1,000 mil per vecka, dels pr järnväg och dels å 26 olika ångare, har icke gifvit mycken tid till uppehåll i de olika länderna; men mina uppehåll hafva i alla fall varit tillräckliga att öfvertyga mig, att (med undantag af länder under turkiskt välde, där europeiskt inflytande motverkar turkarnas afhållsamhet), nykterhetsrörelsen är en framgångsrik sak öfver hela vida världen.

När fader Jöns satt i stocken.

Stocken kallas ett straffredskap, hvilket begagnades för personer, som skulle undergå kyrklig bestraffning. Detta bestraffningssätt kvarstod ännu ett par tiotal år in på 1800-talet.

Stocken hade sin plats vid kyrkans västra långsida utanför kyrkodörren bland grafvarne. Den bestod af tvänne grofva ekplankor med halfcirkelformiga hål i hvardera och voro sammanfästa med gångjärn i den ena ändan, så att den öfversta halfvan kunde upplyftas, under det den understa var fästad vid jorden. Den andra ändan var försedd med öfverfall och hänglås, så att brottslingen kunde fastlåsas, efter det han stuckit sina ben genom de i bägge halfvornas sammanslutning bildade cirkelformiga hålen.

Här skulle den af kyrkorådet till detta straff dömde sitta en eller flera söndagar allt efter brottets beskaffenhet, från »förstagångsringningen», kl. 8 f. m., till gudstjänstens slut.

Till dylik bestraffning dömdes de, som begått brott mot sjätte budet, män som lefde i oenighet med sin hustru, de som längre tid försummade gudstjänsten, förde oljud och berusade sig. För den senare förseelsen hände dock sällan att någon satt i stocken, ty då hade man nog behöft utplantera stockar öfver hela kyrkogården. En brännvinspanna puttrade då i hvarje bondgård och icke sällan i själfva prästgården, och rätt ofta brände bonden ett »bränn» julbrännvin åt torparen eller handtverkaren, som bodde på hans ägor. Det ansågs därför snarare som en heder än en skam, då den, som hade råd därtill, tog sig ett bastant rus. Vid gästabuden flöt brännvin och öl i både muggar och fat hos såväl fattig som rik.

Så anlände en hjälpepräst till en af de mindre församlingarna i södra delen af Kalmar län. Denne hade kommit in på, som folk tykte, de förvillande nykterhetsidéerna och började som en väldig lagpredikant dundra mot allt hvad brännvin och brännvinspanna hette. Han ville att detta missbruk med ens skulle på hans maktspråk upphöra. Detta ingrepp började snart väcka motstånd, hälst som han snart kände hvarje bonde inom församlingen och från predikstolen gjorde personliga utfall mot de trotsige, hvilka han jämte brännvinspannorna förpassade till en vis potentat.

En annan följd blef, att å gästabud, där pastorn var med, söp man i smyg, dels i ett annat rum än där pastorn vistades, dels utanför knutarne. På det nu icke brännvinslukten skulle märkas, försåg sig hvarje gubbe med en tobakspipa och bolmade, tills de innevarande med möda kunde se hvarandra.En af de värste af pastorns motståndare blef fader Jöns. Denne ägde ett litet hemman och ett halft dussin pojkar. Han lät sin brännvinspanna koka och var en stor älskare af den tillverkade nektarn. Af ett trotsigt sinnelag kunde han, sedan han i kyrkan af pastorn fått sig ett par uppsträckningar, icke tåla denne i hans tycke närgångne öfversittare, utan sökte vid alla möjliga tillfällen att reta prästen, hvilken genast var färdig till strid. Vid de gästabud, där man vågade öppet bjuda på supen och de de tvänne motståndarne voro närvarande, utropade fäder Jöns: >SkåI, pastorn!» hvarefter han lät höra ett långt strupljud, liksom då något rifver i halsen. Vid ett dylikt tillfälle frågade pastorn: »Hvarför säger fader Jöns så där, när han super?» Svaret blef: »Det är en gammal vana, pastorn.» Nu skulle skrapan komma. Den lät: »Ah, det är ingen vana, utan det visar, att det rifver i halsen och ni sväljer en fördömd smörja, som fördärfvar kropp och själ.» Detta skulle pastorn icke hafva yttrat, ty den slagfärdige Jöns var genast färdig med frågan: »Hvarför säger pastorn så, när han predikar? Är det också i halsen en fördömd smörja, som fördärfvar kropp och själ?»

Under dessa förhållanden upphörde fader Jöns att besöka kyrkan, då pastorn predikade, men hans gumma och de många pojkarne voro hans flitige åhörare.

Som Jöns visste, att pastorn noga öfvervakade honom och i allmänhet tog reda på hvad som timade i socknen, befallde han en söndagsmorgonen alla sina pojkar att stanna hemma. Han skulle lära dem att spela »oljevärk» och sjunga, emedan äfven detta hörde till gudtjänsten. Detta tillgick så, att ett stort slag-bord fälldes upp. Där placerade sig Jöns längst upp, alla pojkarne rundt omkring med tillsägelse: »Händerna upp, tappla nu med fingrarne och sjung som jag, pi, pa, po, pu; p'pp, papp, popp, pupp; pi, pa, po, vulipu.» Häraf blef nu ett väldigt tummande och ett korus, som hördes lång väg. Detta kom snart till pastorns öron och den oförbätterlige Jöns kallades till förhör i kyrkorådet, där han, efter att ha drabbats af lagens svärd och en skur af ovett, lofvade med en ångerfull uppsyn bot och bättring.

Snart spordes dock, att Jöns åter tagit sig ett rus och haft nya upptåg, som retade pastorn. Följden blef en ny kallelse till förhör i kyrkorådet, där han nu dömdes att nästa söndag sitta i stocken. Häremot fanns intet vad. När därför «kyrkstöten», hvilken det ålåg att fastlåsa den skyldige och ringa »första gång», infann sig på slaget 8, fann han redan fader Jöns sittande på sitt pinoredskap med nedböjdt hufvud, klädd efter den tidens sed i knäbyxor af skinn, en lång skinntröja och skinnhätta, och så blef han fastlåst. Slutligen började kyrkfolket tillströmma och flocka sig omkring den arme Jöns, som intog en vaggande rörelse med kroppen, suckade och jämrade sig, så att det hördes öfver hela kyrkogården. Ett par äldre förnäma damer inom församlingen

tillkommo. Deras hjärtan ömmade för den ångerfulle mannen och tilltalade honom tröst under önskan, att straffet skulle lända honom till förbättring. Ja, det önskade han själf så innerligt och var därom viss.

När Jöns hörde, att predikan var börjad, rätade han sin böjda rygg och såg sig omkring. Han fick då se några drängar stående vid klockstapeln, Hanvinkade då till dem, att de skulle närma sig. Då dessa framkommit, nyfikne att höra hvad fader Jöns ville dem, drog han upp en »lommaflaska» ur sin tröjficka och yttrade: »Nu ska' vi ha kyrksupen. Skål, pojkar!» och så tog han sig en klunk och lät flaskan gå laget rundt, hvarefter den bekymrade ställningen åter intogs.

När gudstjänsten var slut, började folket åter flocka sig omkring honom, men nu slog förlossningens timma. Jöns reste sig, med rak rygg och hufvudet högt, lyfte på hättan och yttrade: »Tack för mig! Adjö, godt folk! Hälsa pastorn!»

Så hade fader Jöns suttit i stocken.

Detta var ett stycke nykterhetsarbete efter den tidens sed. Ehuru prästens stränga nit icke verkade på denne trotsige man, väckte det dock eftertanke hos sansade och allvarliga män, så att brännvinsbruket började aftaga. Allvarliga och sansade präster förmanade på ett kärleksfullt sätt sina församlingsboar mot detta bruk och bildade nykterhetsföreningar inom församlingarne. Medlemmarne förbundo sig visserligen icke till absolutism eller hade något yttre utmärkelsetecken, men det verkade dock till välsignelse och stämde sinnena för nykterhet och lärde allmänheten inse det nesliga i fyllerilasten.Att „dom" kunde bli onda för de'.

Sistlidne lördag gingo mor och Lova ut för att göra visiter, samt tillsade mig stanna hemma och vårda lillen. Jag skulle eljes deltagit i ett parti fotboll, men icke tog man någon hänsyn till det. De kände ingen lust att spela boll, och så var det dem likgiltigt, huruvida jag längtade därefter eller icke. Kvinfolken lofvade att snart komma igen, och jag förmanades att leka med lillen, om han skulle vakna, samt afhålla honom från att gråta och naturligtvis icke låta honom svälja knappnålar. Det förstås —jag måste lyda.

Då de voro utgångna, sof lillen tungt. Jag lämnade honom nu ett par minuter för att se efter, om det fanns några kakor i skafferiet. (Om jag vore fruntimmer skulle jag icke så grufligt misstänksamt låsa inne allting!).

Men när jag återvände till barnkammaren hade pysen vaknat och tjöt, som om han varit full af knappnålar. För att få lugn gaf jag honom det första jag fick tag uti. Detta råkade händelsevis vara en blank-svärtsflaska med svamp, som sitter i ändan af en ståltråd. Lova brukar attiraljen för att blanka sina skor, ty flickor ä' för lata att använda en vanlig borste. Så snart lillen fått buteljen, upphörde han att skrika, och jag satte mig ned att läsa i en tidning.

Då jag nästa gång såg åt honom, hade han krånglat ut svampen ur flaskan och färgat så där halfva ansiktet kolsvart. En treflig upptäckt! Jag kände intet medel att ta bort svärtan, och när mor kom hem, skulle hon nog säga, att lillen vore fördärfvad samt att jag gjort det.

Nåväl, jag för min del anser, att en helsvart barnunge är bra mycket finare än en helhvit sådan, och som lillen var endast delvis svärtad, föll det mig in, att jag borde svärta honom öfverallt, så erhöll han större värde än någonsin förut; måhända skulle mor tycka detsamma och bli belåten med förvandlingen.

Jag skyndade mig alltså och smetade på duktigt med svampen. Ni skulle bara sett, huru skinande svart den lille blef! Svärtan torkade genast, och jag hade nätt och jämt fått pysen klädd igen, när mor och Lova återvände.

Jag skall icke förnedra mig till att återupprepa deras ovärdiga språk. När man blir kallad »en mordisk liten bof» och en »en onaturlig son», så måste det gro in i hjärtat under åratal. Efter all den vältalighet, som mor och Lova öst ur sig, brydde jag mig icke mycket om hvad far ämnade tillägga, utan följde honom utför trappan ungefär som om jag vore på väg till kyrkan eller något annat ofarligt ställe . . .

Lillen är glänsande vacker, och doktorn säger attsvärtan går af på några veckor. Ingen visar mig ringaste tacksamhet för all den möda jag haft; och dock skall jag säga er, att det icke är något lätt göra att svärta en barnunge utan att fördärfva hans ögon och hår.Han blef öfverbevisad.

Inte betalar det sig att annonsera, inte,» utlät sig vännen Päronström under ett resonnemang för

några dagar sedan. Och förargligt nog var »the fighting editor» ej tillstädes, hvarför ingen bevisföring bet på honom. Lyckligtvis kom då Joachimson i rätta ögonblicket krönikören till undsättning genom att berätta följande historia:

»Annonsering», sade han, »lönar sig och den lönar sig inte; det beror hufvudsakligen på, huru man formulerar annonsen.

»För någon tid sedan, fortsatte han, fick jag en paraply bortstulen från vestibulen af den kyrka jag går i. Jag gick upp på en redaktionsbyrå och lät insätta följande annons:

»Förloradt — sistlidne söndagskväll i vestibulen af — —kyrkan en svart sidenparaply med guldknapp. Den, som tog paraplyn till vara, erhåller skälig hittelön genom att inlemna den i N:o-------------st.»

»Jag väntade några dagar på svar, men förgäfves. Följaktligen sa' jag till tidningsmänniskan, då jag träffade honom, att annonser voro till ingen nytta; det fanns ingen som läste dem o. s. v.62 FÖRELÄSNING SMAGASINET.

»Låt mig skrifva ut en annan annons för dig, sade murfveln, och om du ej då finner att annonsering betalar för sig, lofvar jag att köpa dig en ny paraply.»

»Och han insatte följande i nästa nummer af tidningen:

»Om den person, som sistlidne söndag sågs taga en paraply i vestibulen till en af stadens förnämsta kyrkor, ej önskar råka ut för obehag och få en fläck på sin reputation som kristen, torde han återlämna den samma med ens till N:o — —st. Man känner honom väl.»

»Tidningen kom ut på aftonen och följande morgon, då jag öppnade dörren till mitt hus, blef jag verkligen slagen med förvåning. På trappan lågo åttminstone ett dussin paraplyer i alla storlekar och färgnyanser, och gräsplanen var nästan öfvertäckt med paraplyer. Många af dem hade notiser vidfästade med upplysning om, att man begått ett misstag och anhållan att saken måtte hållas tyst.

»Jag har paraplyer så det räcker för återstoden af mitt lif och jag har lärt mig att annonsering betalar sig, så framt man annonserar med förstånd», var slutklämmen i hans anförande.Plockgods.

Tidigt utvecklad.

Lilla Lisa (som hört pappas och mammas kontrovers):

»Mamma, om pappa icke vill ge dig en ny klädning, svimma vi båda.»

Galghumor. Domaren:

»Nå, har ni någon sista önskan?» Den dömde (f. d. barberare): «Jo, ja' skulle vilja raka allmänna åklagaren.»

Ovanligt.

Frun:

»Jag såg i går kväll, att du hade en brandsoldat i köket, Hanna.»

Hanna (förlägen):

»Ack, kära frun, det var min bror!»

Frun:

»Hannas bror? Nå, det må jag då säga — så har jag då aldrig sett så utvecklad syskonkärlek förr!»Innehållsförteckning

under år 1901.

Pag.

Vågbrytaren

Julen

Nykterhetsvännernas

1898

Julkalender

Utgifven af

C. THUNSTRÖM.INNEHALL.

Sulfröj6 i §cnxtucf-

uem är den ängel som gjuter trefnad i låga tojan, i högt gemak, som ger sin prägel åt all uår lefnad och pryder hemmet med ädel smak, — som först sig reser ht>ar morgonstund och sist på kuällen går till "John Blund"? Huem är hon? Suara — du uet det, broder!

Håuäl, gif henne'ben'bästa lön.

Gif kärlek endast åt maka, moder,

och hon sfott jubla sin hjärtebön.

Då ila änglar med julftöjdsbud

från jordehemmen till tymen Gud.

Cat hemmets tomtar få sammanknyta

dig uid familjen i barnalek.

Då tan du trifuas fast stormar ryta, —

då tan du frodas som rotfast ek.

Då ila änglar med julfröjdsbud

från jordehemmen till Herren Gud.

(Dm du har brådtom och måste springa, —

gif mor och barnen en uänlig nick.

Cat sympatien i rösten klinga, —

behåll i ögat din ungdomsblick.

Då ila änglar med julfröjdsbud

från jordehemmen till Herren Gud.

ZTär silfuerlockar ditt "månsken" kransar och "lilla gumman" till huila gått, — må sällhet stråla från minnets kransar och nöjd du njuta din sista lott! Då ila änglar med julfröjdsbud från jordehemmen till Rexten Gud.

C. Cbunström.I brytningstid.

Vid en blomstersmyckad strand krusas den täcka vattenspegeln af en svag bris som behagfullt smeker den unga tärnans kind och kommer hennes barm att svälla af ungdomlig lifsglädje, då hon ser de hvita seglen fyllas och båten lik en stolt svan glida fram öfver lekande vågor. Men vinden »växer», han »tilltar i styrka» — och — — — ute på hafvet kämpa sjömännen en förtviflad kamp för sina lif, under det de kasta längtansfulla blickar mot den lugna hamnen bakom vägbrytarens starka arm.

I fästsmyckad sal

dofta blommor från dignande bord,

medan jungfrulig hand

fattar gnistrande glas

och läppjar på vinet, det röda.

Man skålar, man skrattar

man skämtar, man ler,

och tror, att »med kärlek och vin

dansar man lifvet igenom på rosor».

Men vinsmaken »växer»

och »tilltar i styrka» —och — — — på lefnadens haf rasar dryckenskapsstorm, hvari tusentals män'skor gå hjälplöst i kvaf.

* *

*

Dryckespassionen är den vildaste storm som f. n. rasar bland vårt folk. Tusentals män och kvinnor förbanna den stund de första gången förde rusdryck till sina läppar. Alla dessa olyckliga bjuda vi vänligt att segla in uti absolutismens lugna hamn; men många af dem likna skepp utan roder, de äro redlösa, deras viljekraft är bruten, de äro förlorade.

Broder! Syster! Du som ännu känner dig stark! Lek ej med den rytände orkan vi kalla supsed, ty den leken kan taga en ändalykt med förskräckelse för både dig och de dina. Känn dig själf! Tillegna dig den kunskap om människokroppen och rusdryckerna som bjudes af vår tids moderna nykterhetsrörelse ; och om du låter sundt förnuft göra bruk af denna kunskap så har du en grundfast vågbrytare mot såväl hvardagslifvets fylleskvalp som mot supsedens mest infernaliska stormhvirflar på samhällets höjder.

Den oemotsägliga sanningen att kunskap är makt bevisar sin hållfasta bärkraft äfven på nykterhetsfältet. I början af vårt århundrade voro nykterhetens fanbärare få, och betraktades af sin samtid som tunguser och fantaster. Nu — vid århundradets slut — finna vi helnykterhetens idéer grundfasta på de civiliserade folkens vetenskapliga elevationer, och de mest klarsynta hafva från dessa höjder under de senaste decennierna riktat mänskligheten med en kunskap hvars mogna frukt skall heta rusdrycksförbud.

En af de mest nitiska kämparna för den vetenskapliga utvecklingen af nykterhetsspörsmålet var den framstående vetenskapsmannen och forskaren doktor Benjamin Ward Richardson. Granska många af d:rRichardsons böcker hafva blifvit öfversatta till vårt språk, och han är således till namnet väl bekant för Sveriges nykterhetsfolk. Han föddes 1828, erhöll sin första akademiska utbildning vid universitetet i Glasgow, graduerade i medicin vid St.

Andrews universitet 1854, och erhöll senare från samma universitet flera hedersbetygelser. År 1856 tillerkändes han högsta priset — Tre hundra Pund Sterling — för en veten-

D:r Benjamin Ward Richardson.

skaplig afhandling om blodets koagulering. Han har varit den ledande anden i en mängd vetenskapliga undersökningar, hvarom han skrifvit värdefulla afhandlingar, och den medicinska vetenskapen har af honom fått lösning på flera dunkla gåtor.Tanken på att undervisa det uppväxande släktet om alkoholens inverkan på människans kropp och själ är ursprungligen d:r Richardsons; och han var den förste författaren af en lärobok i detta ämne, hvilken bok utgafs i Amerika af den Nationella nykterhetsföreningen. Flera dylika böcker hafva sedan utgifvits, men d:r R:s användes fortfarande i de flesta skolor och anses af många för den bästa. Han har dessutom utgifvit tjogtals större och mindre nykterhetsarbeten och var en ifrig kämpe för vetenskaplig nykterhetsbildning ända tills — för ungefär ett år sedan — döden afklippte hans rastlösa (måhända Öfveransträngda) lifskrafter.

På många områden märkas brytningar i vår tid och nykterhetsrörelsen är utan gensägelse en af de mest betydelsefulla brytningarna.

Massan af folket befinner sig dock ännu i okunnighetens mörker och supsedens bojor, under det medelklassen och de så kallade »bättre» äro bundna af en ännu hårdare boja, nämligen högfärdstokeriets och fördomarnas kombinerade tvångströja. »Det går inte an», säger man, att säga nej då man blir bjuden »det går inte an» att vara utan starkvaror då man skall bjuda hem några vänner o. s. v.

Människor som så tala böra hädanefter vara mycket försiktiga, ty eljest kunna de lätt »skämma ut sig» inför verkligt bildade och ädla människor. Det förhåller sig nämligen så i vår tid, att vetenskaplig forskning och sann bildning bryta med supseden, och ställa sig absolut fiendtligt mot densamma. Sannt bildade människor i de högsta kretsar inse och erkänna detta. I England, Australien och Amerika hafva redan många högt stående personer visat sin afsky för supseden.

Låtom oss kasta en flyktig blick på »samhällets höjd» hos världens mest praktiska folk. Om vi stiga in i östra slottssalen i Regeringsbyggnaden i Washington så finna vi där ett stort porträtt af Mrs Hayes.Detta porträtt har sin egen lilla historia som ganska väl sammanfaller med vårt ämne. Under tiden 1877 —1881 var R. B. Hayes Förenta Staternas President. Såväl han själf som hans gemål hyllade helnykterheten,, och under deras regeringstid voro rusdrycker bannlysta från Hvita Huset. Med anledning häraf beslöts af det amerikanska nykterhetsfolket, att, som minne af denna brytning af dryckesseden på samhällets höjder, ett porträtt af Mrs Hayes skulle upp-

Frances Cleveland

Expresident Clevelands gemål (medlem af godtemplarorden).

hängas i slottssalen. Den 5 mars 1881 uppvaktades president Garfield (president Hayes' efterträdare) af Miss Frances Willard, hvilken å nykterhetsfolkets vägnar öfverlämnade porträttet. Deputationen emottogs med stor välvilja och porträttet fick sin hedersplats i östra slottssalen.Under tiden 1885—1889 samt 1893—1897 var Grover Cleveland Förenta Staternas president, och under denna tid voro rusdrycker likaledes bannlysta från Hvita Huset, ty Mrs Cleveland är godtemplare. Att hon äfven under sin regeringstid egnade nykterhetsspörsmålet sin höga uppmärksamhet därom vittnar hennes varma och lifliga korrespondens. Se här ett af hennes bref till en framstående lady:

Regeringsbyggnaden i Washington. Fru A. M. Crow!

Den sak om hvilken Ni frågar är af sådan beskaffenhet att Edert eget samvete måste afgöra hvilken väg är bäst för Eder själf att gå. Ni kan själf bäst inse hvar Ni har den största utsikten att kunna göra godt, och det synes mig att det borde för oss kvinnor vara den bestämmande regeln vid afgörandet af lifvets stora frågor. Det torde väl sällan inträffa att en kvinna för sin egen del behöfver ett nykterhetslöftes återhållsamhetsband, men om vi, genom att sluta oss till en dylik organisation, kunna bättre stödja och hjälpa våra fäder, bröder, älskare eller

vänner, så anser jag att all tvekan bör bortläggas. Jag känner väl till goodtemplarne, och de utföra ett mycket godt verk. En sak är ju viss, att Ni kan aldrig göra någon skada genom att ställa Eder i de nyktres led, men Ni kanske kan åstadkomma mycket godt därmed. Jag anser det visst icke för någon småsak, och jag är glad att Ni tillsände mig frågan.

Det är uppmuntrande att få meddelande från hvarje syster som åstundar att med sin kraft förstärka den sak, hvilken, lyckligtvis, en dag skall befria vårt land från ruinerade män och hjärtbrutna familjer.

Eder uppriktigt tillgifna Frances Cleveland.

Helnykterheten står fortfarande på samhällets höjd hos de praktiska amerikanerna, ty då Clevelandsandra regeringstermin var slut öfvertogs ledningen af världens störste republik af en helnykter man, William Mc. Kiriley, hvilken äfven vid bildandet af sitt kabinett lät nykterheten komma till heders. Bland nykterhetsvänner på denna samhällshöjd är sjöministern Hon. John D. Long en af de ifrigaste arbetarne.

William Mc. Kinley Förenta Staternas president. (En helnykter regent öfver 70 millioner människor).

Han har i 22 år varit en verksam nykterhetskämpe och därunder innehaft höga embeten såsom kongressman, landshöfding, senator, m. fl. Han ärordförande i Massachusetts absoluta nykterhetssällskap och vice ordf. i Nationella nykterhetssällskapet.

Äfven i vårt land hafva vi dylika höga föredömen i det ädla fursteparet Bernadotte, ty prinsen bär nykterhetens blåa riddersband på sin rock, och hans. gemål delar äfven i detta fall sin makes höga åsikt.

Den brytningstid, hvari vi lefva, pekar hän mot en stundande framtid då det skall anses för höjden af råhet att bjuda rusdrycker åt sin nästa. Människorna utgöra det element som delar sig i tvänne partier, och hvaraf bildas å ena sidan de rytande böljorna på lifvets haf, och å andra sidan en, sederna omskapande, vågbrytare. Min vän — hvilket parti tillhör du?§H^/eiAe/å£åic£afi.

För Vågbrytaren.

\^J/I*tna> nu/der/velenö^ Iclo-c/ca, rena, liii £ena nallen/ ^fuisva, al den> mor/crefo lid donv neré/cal /var: ^yLtna, na/clerneCen^ aud<x/cap öfver land ac/v vallen, all uvaen mer liii ruddrt^c/c fd/* aeaar/

bytena upp Ull vapen hvarje nu/oler/velen^ kajnpe/

^stcna kraf I oc/v mod/ i^/Una, /uv& oc/v /vopp o c/v frid/

rvna,, o- /clac/ca, ruva; ac/v via den /dana vv dampe aeaarenö- vådeld Ifrdn dru^ke^lld.14 VÅGBRYTAREN.

i^yLtsia, fr arv o-öJ- herr t&efcu*nreti, ö-araerna acA ndderv cell ruta till tudlnad d~tnlcarnö< p-ilda lamt. tjusta, rurppJiul tra<yt titt aeKu^JinLerö-a/nfruv crderi, acA ruta, naadt^aletje titt ö^drad harm.

i^JLuta irarruria&ard liii dem &am tan/clafrt na loalad-et lalcä/ika dådens ai/t at u/taunaen.

^jLLria, tram de/h fransu/uren atttcrr&ta ra^dracK^ala^et fara^rprat UpretiX råa far tuAende/t.

i^yLtsia, nuJcter/iete/2& Idcc/ca, ruva/ <^Z/u, md&te uuda

tUl& frundt fcrrnaft nd jxrrden Iterre ar;

tiuA* crvaen dåre mer aAall an/vart dåre luuda

det ru^drujdteai/t &onp dåd blott innebar. *

Om alkohol som medicin.

Ett Varningsord.

Af Doktor Hj. Selldén.

fndertecknad har nyligen fått ett bref från en absolutist, som frågar, huru han skall göra, om doktorn ordinerar konjak mot lunginflammation äfvensom för krafters erhållande efter förlossningar. Härpå må följande svaras

offentligen: lunginflammation är en bakteriesjukdom, som bland annat karakteriseras däraf att blodet är för »tjockt» och får en onaturlig benägenhet att lefra sig. När man blifvit »förkyld» och fruktar en lunginflammation, brukar »man» — eller låt oss i stället för »man» sätta herr »Tanklös och Okunnig» — taga sig en »kask» eller het mjölk och konjak för att hafva förkylningen. Hvad blir följden af detta fysiologiska experiment? Jo, en strid inom människokroppen mellan den heta drycken, som uppvärmer organismen, och alkoholen, som kyler ut den. Vanligtvis får den heta drycken öfvertaget, så att alkoholens motsatta verkan upphäfves— och ändå tror herr Dumbom, att han blef svett af konjaken. »Det vore sålunda», säger den framstående läkaren, doktor R. Hogner, »mycket bättre att vid förkylning tillsätta som medicin litet smör, olja, eller fett i stället för alkohol. På det sättet finge man ingen onödig värmeförlust, utan blott en kraftigare och långvarigare verkan af den heta drycken».Det begränsade utrymmet förbjuder oss att uppräkna alla de skador, som alkoholgift förorsakar i menniskokroppen. Därför må blott tvänne olägenheter af alkoholbruk påpekas: l:o) gör alkoholen blodet tjockt och ökar dess benägenhet att lefra sig 2:o) hämmar den, förstör och försvagar cellernas tillväxt, utveckling och arbetsförmåga, med ett ord den hindrar cellens funktion, och detta antingen alkoholen användes i stor eller liten dos, men nu är just de hvita blodcellernas funktion eller uppgift att så till sägandes äta upp de bakterier, som anfalla kroppen. Det är ju sålunda alldeles tydligt och klart, att alkoholen alls icke gör någon nytta, men väl en dubbel skada, om man brukar den emot lunginflammation.

Nå, äro alkoholdrycker lämpliga för att gifva krafter åt en förlossningskvinna? Nej, i regel icke, jag gör ett undantag för champagnevin, som ibland visar god verkan, men i det stora hela verkar alkoholen skadligt. Och hvarför? Jo, ty den värkar förlamande, beröfvar kroppen värme, försvagar hjärnans det hela öfvervakande värksamhet, stör matsmältningen, fördröjer tillfrisknandet, nedsätter kroppens motståndsförmåga, och är icke något näringsmedel, ej häller något besparingsmedel för organismen ...

»Men alkoholen är ett godt stimulans», invänder M. Ett myggbet, ett nålstick, en pisksnärt och ett getinsting äro hvar för sig ett »godt stimulans» eller ett kraftigt retmedel, men det oaktadt hafva de ej funnit någon allmännare användning som läkemedel. »Människan», säger doktor Farringdon, »är en varelse, som behöfver lugn, rent vatten, ren luft och sund föda; dessa lifvets vilkor blifva desamma under sjukdom. Den, som i egen visdom tror, att han kan förbättra vilkoren för ett människolif genom att gifva alkohol i stället för. vatten eller mjölk, han är vis blott uti egen inbillning och kan behöfva lära sig den fysiologiska vetenskapens alfabet.»Per Jönssons julajton förr och nu.

For Vågbrytaren.

Mel. »Min salig farmor var så rar .

Per Jönsson var ett bränvinskar,

Som fylldes både sent och bitti'. Hans bild jag har i minnet kvar Se'n anno a' rtonhundranitti. Då såg jag honom allt ibland I mörka stugan redlös vandra Med glaset i sin ena hand Och bränvinsflaskan i den andra.

San kunde hvem som hälst ha skrämt Med sitt manér, då han gick rusig. Sans mun, som hade möte stämt Med örat, usch hvad den var snusig! Och rå han var i högsta grad; Sans svadas flod var föga silad, Ty mellan hvarje ord han sad' En liten satan in var kilad.Hans hem, det såg som fähus ut, Där rymdes sorg och tråkigheter. I hvarje ruta satt en klut, Och tidningspapper var tapeter. Det var en osund, trång kabyss, Där slagsmål förekommo äfven. Om hustrun skulle ha en kyss, Så gaf han alltid den med näfven.

Det är julafton. I hans tjäll En kort visit vi vilja göra. Där är så ljust och lugnt i kväll; Man ej den minsta ed får höra. Han sofvit af Isig ruset, Per; Det kan man se på allt i gården; Ty sedan flera år han är En medlem af goodtemplarorden.

Det hem, där förr han slogs och svor, Har blifvit nu ett fridens ställe. Han ser så ömt på kära mor, Och lika ömt ser mor på Pelle. Han blifvit har en annan karl, Lik Phoenix bragt ur dyn och askan. "Vågbrytaren" i sin hand han har, Ty den har krossat bränvinsflaskan.

Och mor, i kväll en majsol lik, Fått mången börda från sig kastad. En hvar är nykter som en spik; En julgran blott

är uöfverlastad".Små systrar, som om några år Ha vuxit upp till fagra tärnor, Ha smyckat granens gröna hår Med ljus och silfverpappersstjärnor.

Ja, så blef Per till sist ändå En karlakarl, som heter duga, Som har hvarenda liten vrå Af lycka full uti sin stuga. För all sköns dygd, som skyddes förr, Han går som mönster själf i teten; Och djupt på krithvit förstu'dörr Han snidat: "lefve nykterheten!"

Gustavas.

8n olycka kommer sällan ensam.

Julminne nedtecknadt för Vågbrytaren.

Af K. A. Eriksson.

Vi fyra stycken unge män, sutto en afton tillsammans hemma bos mig ocb pratade om ditt ocb datt samt hade så småningom Öfvergått till att bvar i sin tur ur vårt framfarna lif berätta något, som var ägnadt att belysa ordspråket bär ofvan.

Alla fyra voro absolutister, men, eget nog, ej föreningskamrater. Jag minnes ännu så väl den aftonen, då en af oss midt under glammet ocb skämtet gjorde den träffande anmärkningen:

»Vi bär kunde sannerligen kallas en samarbetskommitté i smått, ty bär sitta vi fyra man bögt ocb tillböra bvar sitt af de fyra stora nykterhetssällskapen.»

Ja, han hade rätt.

Kalle] Sandgren, den proprast (vi sade, förstas, snobbigast) klädde af oss, tillhörde templarorden, Jonte Strömmen, den. inbundne, rent af kvinnolikt veke ungdomen med de vackra blå drömmande ögonen, var blåbandist, den bleke, magre, bestämde Axel Gren tillhörde nationalgodtemplarorden, och jag

själf var godtemplare, I.-O.-G-.-T.-isten, såsom de andra i laget stundom skämtsamt kallade mig.

Vi både, som sagdt, kommit in på ämnet »en olycka kommer sällan ensam,» och tre af oss både redan föredragit belysande skildringar i ämnet.

»Nå, Jonte,» passade jag på, när den tredje slutat, »nu är det din tur att ro fram med någonting. Jonte Strömmen bar ordet.»

Jonte spratt till. Han både tydligen så gått upp i den senast åbörda skildringen, att ban för en stund varit som frånvarande, eller, rättare, att vi, att bans omgifning för tillfället var, som om den ej funnits till för bonom. Nu såg ban upp, och en lätt rodnad färgade bans kinder, då ban yttrade:

»Ja, mina vänner, jag bar verkligen också varit med på något som kan illustrera det ämnet, som nu kommit på tal bär, ocb ...

»Bravo!» ropade vi tre andra "i korus.

»Fortsätt!» tillade Gren på sitt korta, bestämda sätt.

»Det är nu sju år sedan,» började Jonte, »Jag hade vistats nära ett år i staden N. såsom informator i järnhandlaren Torbergs familj och skulle nu fara hem till julen. Snart randades den efterlängtade dagen, det var den 23 december. Hela familjen Torberg hade följt mig till järnvägsstationen på aftonen; tåget skulle gå klockan sex. Vi hade infunnit oss i god tid, ty sedan jag köpt biljett och fått mina saker instufvade i resgodsvagn och kupé, hade jag ännu en tio minuter på mig. Dessa tillbragtes under samspråk med familjen Torberg. Det var icke utan saknad, jag skildes från dem, ty alla hade varit så vänliga mot mig; särskildt hade jag fäst mig vid den ena af mina disciplar, den fjortonåriga Hildegard, en begåfvad flicka, med utpräglad fallenhet för matematik, speciellt artimetik, där hon rent af förvånade mig med sin snabbhet att fatta och sin färdighet att säkert tillämpa».

»Till saken!» afbröt nu Axel Gren honom tvärt och kallt.

Strömmen spratt åter till och fäste sin blick mildt förebrående på vännen Gren, som så obarmhärtigt störde honom i hans ljufvaste pedagogiska minnen.

»Jo, ja — som sagt, bäst jag stod där, gick en personförbi bakom mig så nära, att han snuddade vid mig. Jag såg mig hastigt om, men det enda jag förnam, var en lukt af sprit, denna vedervärdiga stank, som utströmmar från personer, hvilka flitigt begagna rusdrycker. Jag ryste till vid den obehagliga förnimmelsen.

Emellertid, de tio minuterna voro i det närmaste tillända-lupna, det var på tiden att stiga in i kupéen. Efter hjärtliga handtryckningar och julönskningar skildes jag från familjen Torberg och steg upp, konduktören kom och stängde vagnsdörren, inspektörens afgångssignal ljöd, och lokomotivets ång-hvissla svarade, och i nästa ögonblick var jag på väg.

Flere af mina medpassagerare brukade — det syntes vid första ögonkastet — icke »spotta i glaset», såsom det heter, alltså ett föga trefligt sällskap.

Tåget hade dock ej gått många meter från stationen, förrän det plötsligen stannade för att sedan åter sätta sig i rörelse — tillbaka åt stationen till. Vi tittade förvånade på hvarandra.

Så stannade det åter på några sekunder hvarefter det började röra sig igen — nu från stationen, alltså i önskvärd riktning.

Vi passagerare började fördjupa oss i gissningar, d. v. s. de af oss, som icke voro fördjupade i studiet af medhafda spritförråd.

Vid nästa station fingo vi förklaring på det hela. Och den var kuslig nog.

Innan tåget ännu kommit utom stationsområdet, hade föraren märkt, att han var inne på orätt spår, och derför stannat samt slagit back. Vid undersökningen befanns, att en växel var orätt lagd: hade tåget fortsatt, skulle det hafva kommit bort till vändskifvan. Men som denna för tillfället icke var inriktad, så skulle vi, om vi fortsatt, ofelbart — urspårat.

Sedan fortgick resan i vanlig ordning. Jag låg öfver natten i A. På vägen hade jag träffat några gamla bekanta, hvilka hade samma slutmål som jag.

Tiden gick fort under samspråk. Klockan var nu vid pass sju på julafton. Vi hade nått sista tågombytet samt hade 23 kilometer kvar.

Vid näst sista tågombytet hade vi frågat oss före samterfarit, att i tåget fanns en genomgående vagn. I denna hade vi alltså tagit plats och sutto därför nu, vid sista tågombytes-stationen, lugnt kvar.

Men omsider värdt oss tiden för lång. Vår vagn rörde sig ej ur stället. Ingen konduktör hade kommit och öppnat. Smällande kallt var det ock, så att skjutfönstren i kupéen frusit fast och omöjligen kunde öppnas.

Vi voro sålunda inneståndga.

Vi rådfrågade våra klockor och tidtabellen. Resultatet värdt oroväckande. .

Fem minuter kvar!

Alla utsikter alltså för att vi skulle nödgas bli kvar där öfver natten och ej hinna våra hem till julafton, änskönt lumpna 23 kilometer var det korta afståndet.

Nu voro goda råd dyra.

Med fara att spräcka hela kupéfönstret gjorde vi en samfäld ansträngning och — lyckades öppna fönstret.

Sedan var det en minuts verk att öppna kupédörren, taga ressakerna och rusa öfver till andra linien.

Det var också hög tid, ty minuten efter det vi stufvat in oss, bar det i väg.

Och glada voro vi, ty detta tåg var det sista för dagen i den riktningen.

Under de 45 minuter, som nu fölide, uppsatte vi i kupéen en skrifvelse öfver hvad som händt oss i den genomgående vagnen, och jag åtog mig att renskrifva och sedan öfversända den till inspektören vid den station, vi nyss lämnat.

Vid framkomsten var man mig till mötes med häst och släde. Mina vänner bodde endast några hus från järnvägsstationen, jag däremot ett godt stycke in i staden. Vi skildes åt under ömsesidiga tillönskningar om god jul.

I detsamma jag satte mig upp i släden och kusken kom för att svepa slädfallen om mina fötter, förnam jag åter den där vidriga spritstanken och hade så när stiget ur igen. Men jag satt kvar: det var väl inte så farligt med honom, tänkte jag — till min egen ofärd.

Allt gick bra — till en början. Men vid det att vi vände om ett hörn in på en annan gata, föll kusken framstupa isläden och — släppte tömmarna. Kröken måtte hafva gjorts för tvärt, ty hästen ryckte till, släden slängde öfver till andra sidan af gatan, hästen råkade i sken, och vi, kusken och jag, kastades ur åt hvar sitt håll.

Jag förnam en stickande känsla i ansiktet, men måste betvinga smärtan för att se efter hästen.

Tillskyndande personer hade lyckligtvis hejdat honom. Sedan kusken krailat sig upp och vi kommit i ordning igen, fattade jag tömmarna och körde ända hem, fast det sved förfärligt i ansiktet. Men ailt gick väl.

Dock, när jag väl kommit in och fått se mig i en spegel, värdt allt klart för mig.

Jag såg ut, som om jag hade varit] ute i det vildaste slagsmål: stelnadt blod låg i långa röda strimmor utefter näsa och kindben.

Sedan blodet aftvättats, fann jag, att allt inskränkte sig till några skråmor, dock så pass stora och många, att jag måste hålla mig inne hela julhelgen. Jag fick således god tid att renskrifva den där redogörelsen.

Kusken däremot hade sluppit undan alldeles helskinnad, med blotta förskräckelsen.

»Gud beskyddar barn och fyllhundar!» inföll här Axel Gren på sitt drastiska sätt.

»Ja, men,» sade Strömmen och gaf sin vän Gren åter en af sina mildt förebrående blickar.

»Ty de behöfva den hjälpen mest, tillade Gren.

»Men,» fortsatte Strömmen, hvad »hvad tror ni jag erfor några dagar efteråt? Jo, i en tidning fick jag under rubriken allvarsamt tillbud till järnvägsolycka» läsa en redogörelse för den felaktiga växlingen. Växlaren hade varit onykter, och slutet för honom värdt — afsked ur tjänsten, enär han tvänne gånger förut låtit fylleri under tjänsteutöfning komma, sig till last.»

»Nå,» inföll jag, »värdt det något resultat af den insända redogörelse?»

»Det var just det, jag nu skulle tala om,» svarade Strömmen »Jo, sista dagen jag var hemma fick jag i en tidning läsa äfven om detta. Vid med anledning af vår skrifvelse anställd under-sökning både det kommit i dagen, att vagnen ifråga, som mycket riktigt var genomgående ocb således skulle hafva kopplats till det andra tåget, helt enkelt — afglömts i fyllan och villan. Hvarken konduktör eller förare hade varit fullt nyktra vid tillfället. De voro emellertid kända för en dittills oklanderlig tjänstéutöfning och sluppo därför undan med en skarp tillrättavisning jämte — ej minst — skammen att schavottera inför allmänheten.»

»Det där var mycket och dock ett och detsamma,» inföll nu jag. »Först felväxlingen, sedan glömskan med kopplingen och så olyckan vid åkturen, — alltsammans i fyllan och villan, ty inte hade en fullt nykter kusk fallit framstupa och släppt tömmarna bara af att en häst skenat. En i sanning bjärt belysning af huru i fyllan och villan en olycka sällan kommer ensam. »

»Ja, du har rätt,» sade Strömmen.

»Och ändå,» högg Axel Gren in, »finns det folk, aktningsvärdt folk, gubevars, som försvarar en handtering, genom hvilken tillhandahålles en vara, hvars förtärande kommer människan att mista för längre eller kortare tid

helt eller delvis sitt förstånd, sin omdömesförmåga, sin sinnesnärvoro samt därigenom vållar, att hon kan föra ej blott sig själf, utan äfven andra i olycka! Och sedan kallar man dem för fantaster, hvilka arbeta på att ur samhället bortskaffa denna handtering, beskyller dem for öfverdrifter och skroderar om intrång på friheten, ja, t. o. m. på den kristliga friheten, såsom den senaste utklutningen här vid lag så vackert heter! Fy för slikt »aktningsvärdt folk!»

»Ja, inföll Kalle Sandengren, som var göteborgare och fuskade litet i vitsning, » slika människor äro aktningsvärda, d. v. s. värda, att man aktar sig for dem!»

»Bra vitsadt, Kalle!» ljöd det i korus från oss tre.Hvad säger bibeln om rusdryckerna?

Öppen fråga till de skriftlärde af en lekman.

Man har sagt, att bibeln icke blott tillåter ett »mått ligt» bruk af spritdrycker, hvilket Koran däremot förbjuder, utan rent ut påbjuder det, och därvid citeras Pauli råd till den magsjuke Timoteus, att nyttja vin som medikament. Ja, som medicin, det är en annan sak, men nu brukar ju ingen sjuk bjuda andra patienter eller friska personer att dricka skålar i mixturer af china eller stryknin. Hvarför skall man då skåla med mixturer af alkoholblandningar?

Icke vet jag, huru lärda män, teologie doktorer, präster och andra hafva läst den heliga skrift, då de med denna vilja försvara bruket af spritdrycker. Men i min bibel står det: »Se icke på vinet» etc. »Var icke bland vindrickare», ... »låt oss vaka och vara nyktra» etc. Giftets natur är alltid en och densamma i följd af naturlagen, som säger till människan: »Om du icke lyder mig, blir du sjuk och dör en för tidig död, men lyder du mig, får du lefva frisk och sund, om inga olyckshändelser drabba dig.» Genom sina s. k. farmakologiska eller medicinska egenskaper har t. ex.opium eller morfin den verkan på en människa, att den sofver den, som intager detta gift, och morfinet har alls intet anseende till personen, ithy att det gör en tiggare eller konung lika sömniga. Strykninet dödar räfvar och andra djur, det kallas därför »räfkaka», men det dödar lika bra en hedning som en kristen. Arseniken frågar platt intet efter rangrullan, den förgiftar generalen lika fort som soldaten. Gror alkoholgiftet något undantag från denna regel? Nej! Det åstadkommer rus lika bra i snillets hjärna som uti idiotens, och det upptänder en oren eld och omtöcknar förståndet lika väl hos en god som hos en dålig människa. Om en predikant får magsyra och söker kurera sig med »vin», riskerar han att dö i delirium lika lätt som den försupne luffaren på landsvägen.

Ja, men bibeln säger »drick», på bröllopet i Kana blefvo gästerna »druckna», och Josefs bröder »drucko sig druckna hos honom». Välan, låt oss granska dessa bibelställen, men innan vi granska, så låtom oss stanna för och noga begrunda varningen i Uppenbarelsebokens sista kapitels 18 och 19 versan: »om någon lägger något till» etc. Hvad nu bröllopsvinet i Kana beträffar, så står det icke, att vår Frälsare blef »glad», att jungfru Maria blef »lifvad», att Johannes hoppade omkring på ett ben, att Petras gjorde »vigheter», eller att Jakob höll en massa »dundrande» skåltal, utan det står, att »köksmästaren» eller värden där på bröllopet citerade ett ordspråk eller sade, huru man i allmänhet borde arrangera en festlig tillställning,

Det grekiska ord, som i Joh. 2: 10 är öfversatt med svenska ordet *drucken» heter på grundspråket metyo. Om man nu slår upp detta metyo i t. .ex. Melins grekiskt-svenska lexikon, så står det så här: metyo (af mety: vin) betyder dels vara drucken af vin, vara berusad; dels vara genomdrucken, vara genomdränkt; i öfverföra betydelse: i allmänhet vara full eller mättad af något; dels för det tredje i tropisk bemärkelse: vara berusad = bedårad af något. EnligtPassows stora handlexikon betyder metyo: vara drucken af vin, vara berusad, berusa sig; helt och hållet genomdränkt, genomfuktad, genomvåt (t. ex. läder genomdränkt af olja, genomvåt af regn); därför betyder det i öfverförd bemärkelse: fyld, mättad t. ex. mättad af sömn, full med stryk; för det tredje betyder metyo: vara svärmisk, berusad, tokig, rasande (af plågor). Ungefär samma betydelse har det närbeslägtade ordet metysko, som brukas omvexlande med metyo. Låtom oss nu efter denna filologiska inledning återgå till granskningen af texten. I 1 Mos. 43: 34 läsa vi på grundspråket i LXX eller »Sepuaginta», det är de sjuttio uttolkarnes grekiska öfversättning, som vår Frälsare begagnade då han citerade språk ur Gramla testamentet, vi läsa'där följande: »Epion de koi emetystäsan met avton», som är i vår svenska bibel sålunda återgifvet: och de (Josefs bröder) drucko sig druckna hos honom» (Josef). Tvifvelsutan kan metyo öfversättas med »supa sig full» men det kan lika

väl öfversättas med »dricka sig otörstig». Hvilkendera öfversättningen passar här bäst till andemeningen? Bokstafven dödar, men anden ger lif! Är det rimligt att antaga, att Josef skulle velat supa sina bröder fulla inför dessa egyptier, som voro absolutister, och som kallade spritdrycker för »djäfvulsblod» ? Skulle lagens väktare, sjelfve justitie statsministern, vice konungen i Egypten Josef velat gäcka lagen med en sådan lagöfverträdelse, som var stridande mot skick och bruk? Kan man tänka sig något dylikt lättsinne hos den mogne mannen, hvilken som yngling svarade Potifars hustru: »Skulle jag så mycket ondt göra», etc. ? Ingalunda! Meningen i 1 Mos. 43: 34 är påtagligen denna: Josefs bröder åto sig mätta och drucko sig otörstiga hos honom. Naturligtvis är det ingenting som hindrar, att enligt samma tankegång öfversätta Joh. 2: 10: »och när de druckit sig otörstiga» etc. I tvifvelaktiga fall bör domaren heldre fria än fälla!Ordet metyo förekommer äfven på andra ställen i Septuaginta, t. ex. Ps. 36: 9, der »metystäsontai» är öfversatt med: »de varda mättade af ditt hus7 rika håfvor» etc. Vidare Ps. 65:10 »emetysas»: »Du besöker jorden, vattnar henne» etc. I Jeremias 31:14 »metyso *: »Jag skall spisa prästerna med fett» etc. eller enligt den tyska öfversättningen: » Jag vill göra prästernas hjärtan fulla af glädje». Jer. 46:10 »metystäsetah: »då svärd skall äta och mättas och.. släcka sin törst i deras blod». Es. 58: 11 skäpos metyon»: »lik en vattnad trädgård»; på latin »hortus irrigius», och på tyska »wie ein gewässerter Grarten». Hagg. 1: 6 »kal ak eis metyn: »I dricken, men blifven icke otörstige», på latin: »Bibistis et non estis inebriati», på tyska: »werdet dock nicht trunken». Enligt Cavallins1 lexikon betyder det latinska ordet inebrio visserligen »berusa, fylla», men också »låta genomdrickas af» (aurem ser-mone = proppa öronen fulla af prat) och »nedlägga i» (uvse suo vino inebriantur = drufvorna nedläggas i sitt eget vin). Sålunda behöfver man icke alltid öfversätta »metyo» med berusa sig.

Nu fins det egendomligt nog ett par misslyckade öfversättningar från Septuaginta, t. ex. Es. 34: 7:* »deras jord skall blifva rusig (metystäsetai) af blod», och Es. 49:26; »dricka sig rusiga (metystäsontai) af eget blod», samt Höga Visan 5:1: »Aten vänner, dricken och berusen (metystäte) eder, mina älskade». Nu kan ingen säga, att jorden blir »rusig» af blod; denna öfversättning är tydligen blott en »lapsus calami», ett eko af den fäderneärfda supsedens makt öfver sinnet. Väl hafva vi hört talas om soldater, som under stridens hetta blifvit rusiga af sina fienders blod, men att dricka sig rusig af eget blod är rama nonsens, eller ännu värre en dylik misslyckad öfversättning är föga bättre än hädelse. Och hvad skola vi säga om uppmaningen i Höga Visan till de »älskade», att de skulle »berusa» sig? Jo, här möter oss samma nonsens att öfversätta ordagrant »rusig» och »berusa»,då meningen naturligtvis är denna: dricken Eder otörstiga, mina vänner». Möjligen kunde meningen vara ett skämt, såsom då någon sade: »Ät, så att Ni spricker, det är Er kärliga unnadt», men nog är den andra öfversättningen bättre. »Dricka sig rusiga af eget blod» är ett besynnerligt uttryck, tanken är väl närmast att kläda i detta ironiska uttryck: »I skolen få edert lystmäte af edert eget blod». Att jorden skulle blifva »rusig», betyder naturligtvis »genomdränkt» af blod.

Nej, i min kära bibel ser jag inga lockelser att missbruka alkoholgiftiga rusdrycker såsom njutningsmedel, utan tvärtom varnar den heliga skrift för detta och inbjuder till helnykterhet. Så säger aposteln i 1 Thess. 5:6: »Låtom oss vaka och vara nyktra (näfomen). Nu betyder det grekiska ordet näfomen, »vara nykter, lefva nyktert, isynnerhet dricka intet vin», enligt Melins och Passows lexikon. Och denna betydelse har verbet »näfo» äfven i den profana litteraturen, se t. ex. Oedipus i Kolonos af Sofokles, vers 100 »näfon aoinois» etc, på svenska: »sjelf absolut nykter mötte jag Eder, vinlösa», enligt Palmblads öfversättning eller kanske mera ordagrannt vinfria. Se vidare Plato: Leges et epinomis 640 sjuttonde och följande versar, och vidare Plato Symposion eller Gästabudet 214 C. 24. För dessa litteraturhänvisningar står jag i tacksamhetsförbindelse till min högtvärde-rade och höglärde vän lektor A. K Lönnegren, och jag har i Kongl. Biblioteket i Stockholm kontrollerat riktigheten af hans uppgifter i därvarande Polyglott-Bibel och andra böcker.

Alltså, min bibel predikar helnykterhet: näfomen =z »låtom oss lefva nyktert, isynnerhet dricka intet vin» ! Och vidare säger Ordspråksboken: «Se icke på vinet, att det så rödt är och står så dägeligt i bägaren», eller efter en annan öfversättning: »pärlar sig i glaset» och glider så lätteligen ned; men på sistone biter det såsom en orm och stinger såsom en huggorm», Ordspr.23: 31. Meningen är väl icke, att man skall blunda och dricka, ty i samma kapitels 20 vers heter det: »Var icke bland vindrickare och fråssare» (Melins öfversättning), och i 31 kapitlet

förmanar Lemuels moder: »Ej må konungar, o Lemuel, ej må konungar dricka vin, och icke furstar trakta efter starka drycker, att, när han dricker, han ej glömmer lagen och förorättar några nödens barn».

Ja, säger du, så står det i 4 och 5 verserna, men läs nu den följande sjette: »Gif stark dryck (eller gifven rusdryck) åt en lifdömd (eller åt den, som förgöras skall) och vin åt bedröfvade själar, att de må dricka och förgäta sitt elände och icke mer ihågkomma sin jämmer». Jo, det var värre det! Hvad är att svara härpå?

Först och främst, att antingen äro orden »rusdryck» och »vin» ett hebreiskt rim eller ock innehåller denna vers den »rätoriska figur», som i vältalighetskonsten heter ironi. När en svensk rimmar på »gull» säger han »mull», eller på »konung», säger han »honung», »dronning», — »honning», svensken vill hafva rim med eller utan reson. Juden åter vill hafva blott reson och han bryr sig platt icke om rimmet; han säger t. ex. »guld» och mycket fint »guld»; eller »honung» och — »honungskaka»; eller om »1,000» falla vid din venstra sida och — »10,000» vid din högra sida; din »käpp» och »staf» trösta mig eller »tusen sinom tusen» tjänade honom »tiotusen sinom tiotusen» stodo inför honom o. s. v. Antingen är nu denna sjette vers ett hebreiskt rim, eller ock är det ironi; ty hvar man vet ju, att ett glas vin icke i längden hjälper för själssjuka, ja, icke ens många glas vin, ty på rusets glömska följer bakrusets »bondånger» och sjelfförakt. Däremot veta vi, att det var brukligt bland judarna, att gifva missdådare en döfvande dryck före afrättningen, så fingo t. ex. de bägge röfvarna en smärtstillande dryck af »ättika blandad med galla», men då Herren Jesus hade smakat härpå,»ville Han icke dricka», ty han ville vid fullt och klart medvetande lida och dö på korset.

Nu veta vi, att öfversättningar äro ganska svåra att göra, om man skall få fram den ursprungliga tanken oförfalskad. Om detta redan har sina stora vanskligheter, när det gäller de lefvande språken, t. ex. ordet »taille», huru mycket svårare blir det inte med de döda språken! Det franska ordet »taille» betyder nämligen: skärning, snitt, klippning, huggning; vidare juvelers Slipning; dragning i lotterispel; växt, kroppställning, lif; beskattning; karfstock; tenor och slutligen tenorstämma! Om en kines finge tag i vår gamla handbok och där läste i ritualen: »fulle äro himlarne och jorden af din härlighet» o. s. v., och han då sloge upp i lexikonet ordet »full» och satte sig ned att skrifva på sitt språk: »berusade» äro eller »stupfulla» äro himlarne etc. — så vore detta måhända kineniskt, men kristligt och uppbyggligt vore det ej! Aktom oss för Esaias 28: 7: »Präst och profet ragla i profetian och snafva i domen»!

Om jag frågar en patient med lunginflammation: »käre vän, hur har du kunnat blifva så illa sjuk?», så kanske han svarar: »jo, jag råkade supa in kall luft!» En annan gång frågar jag: »huru är det med magen? Har du orkat äta något?» och då svarar han: jo, jag har väl supit några skedblad mjölk.» Vi hafva ju ock ordet »supanmat»,som brukas om så oskyldiga saker som mjölkvälling och fruktsoppa och alls icke om spritvaror eller rusdrycker. Icke faller det någon svensk in att tro, att mina patienter med ofvanstående uttryck menat supa sig fulla. Men om någon utländing finge läsa denna uppsats, skulle öfversättningen af »supa kall luft» säkerligen göra honom stort hufvudbry och narra honom till en felaktig tolkning på sitt modersmål. Må vi derför vara rättvisa, så att vi ej i grekiska ordet »metyo» aflas att inlägga en betydelse, som alldeles svär emot meningen.

Nej, min bibel ger mig intet stöd för supsedenoch dryckestvånget, utan manar mig till helnykterhet. »Låtom oss vandra skickligt såsom om dagen, icke i gillen och dryckeslag». Rom. 13:13. »Men köttets gärningar äro uppenbara, och de äro skörlefnad . . . dryckeslag ...» Gal. 5: 41. ». . . vandrat i utsväfningar, lustar, dryckenskap, gillen, dryckeslag...». 1 Petr. 4:3. »Banen väg för Herren» etc. Ps. 68:5, genom att rödja undan stötestenarne. »Drinkare skola icke ärfva Guds rike», 1 Kor. 6: 10.

Hvem är drinkare eller alkoholist? Jo, hvar och en, som fått smak på eller behof af spritdrycker! Alkoholen borttager smaken på de naturliga drycker, som släcka törsten, såsom friskt vatten, mjölk, saft och vatten, frukt och bär m. m., och den väcker ett onaturligt begär efter starkt kryddad och salt mat, efter kött, rå fisk, halfruttet vildt, tobak etc. Sedan förloras smaken på ett naturligt lefnadssätt med regelbundet arbete och sömn, det blir smak på dagdrifveri, kortspel och dans, gyckel, slarf och gillen med utsväfningar af alla slag — och nu är smaken borta för Guds ord och hvad därtill hörer, sedlighet, fosterlandskärlek, ömhet om familjen, släktkärlek, hederskänsla och andra dygder. Ja, »drinkare skola icke ärfva Guds rike».

Hjalmar Selldén,

Med. Doktor,Ormen i flaskan.

Berättelse från Kapstaden.

Solen brände hett. Taffelberget syntes med sin hjässa liksom vidröra det azurblå himlahvalf som höjde sig öfver den nedanför berget liggande Kapstaden. En fregatt närmade sig kusten, kastande ankar i den vid inloppet till staden belägna Taffelviken. Snart utsattes en båt, fylld med matroser från fartyget, hvilka erhållit permission att tillbringa några timmar i land. Stämningen i båten var ganska lifvad, och sånger och hurrarop återkastades af grandens bergväggar. Slutligen uppnåddes land, och redan innan båten hunnit lägga till, stodo några sjömän med djärfva hopp på stranden, muntert hälsande sina i båten kvarvarande kamrater ett »good bye, good bye»!

Bland de i båten kvarvarande männen syntes en yngling om 20 år, hvars namn var John. Född af fattiga föräldrar, numera både fader- och moderlös, hade han tidigt ryckts från hemmet och upptagits som skeppsgosse å det fartyg, han nu som ljungman medföljde. Chefen, en holländare, lika sträng som medlidsam, hade med synnerlig förkärlek omfattat den värnlöse gossen samt gifvit honom all den uppfostran, som kan meddelas ombord på ett fartyg. Den inom sjömanslifvet rasande pestsmittan, dryckenskapen, hade dock angripit ynglingen, och i förening med ett ogudaktigt lefverne synbarligen förstört hans framtida lycka. Hans kamrat James, en gammal sjöbuss, som i 25 års tid plöjt vågen, hade till ej ringa del deltagit i ynglingens uppfostran, samt inledt denne i de lefnadsvanor, hvari han invuxit.

»Kom John», sade den gamle; »nu skola vi se oss om i staden en smula, och därefter göra oss en glad afton.»

»Rätt så, gamle stormväder» , genmälde ynglingen. »Känner du mig rätt, är jag ej densamme, som ror i lä för rackpunsch.»

»Bravo John! Jag backar ej häller. Som ärliga sjömän anstå, böra vi ej sakna kurage.»

Sedan våra hjältar landstigit, tågade de i rask fart den snörräta, damhöljda gatan framåt. Ett ögonblick stannade de att beskåda fästet Fort Williams samt de stora militär-kaserner som omgifva detta. Därefter fortsattes färden till ett "Lodging and boarding house", hvarest en flaska punsch rekvirerades.

»Nu, John, glömma vi alla hafvets stormar och kasta ankar här vid bordet, dränkande sorgerna i rackens gula vågor», sade James, under det att flaskans innehåll tömdes, så att snart en, och åter en rekvirerades, hvarunder kamraterna broderligt betalade hvarannan flaska. Allt efter som ångtrycket inom bord stegrades, skallade ropet högljuddare efter mer. En sjökapten, som jämte en annan person intagit plats vid närgränsande bord, aflägsnar sig i den andres sällskap för några ögonblick ur rummet. John och James, som, genom den dragningskraft starka drycker utveckla hjärtan emellan, ej kunde stillasittande afbida nästa flaskas ankomst, reste sig, famntogo hvarandra, och lofvade den ene den andre trohet i döden, hvilken nu vid nästa flaska skulle beseglas. Hastigt ilade de båda männen till bordet, där en flaska synes afbida deras ankomst. Maskan, något trög att öppna, mister snart sin vida och korta hals för Johns slidknif. Men, o, ve! en gul orm framrinner med pilens snabbhet ur flaskan och banar sig väg öfver bordet mellan de förskräckta sjömännens glas och armar. John rusar upp ropande af alla krafter: »orm i racken, orm i racken!» Sjökaptenen, som hört ropet »orm» Anner med förskräckelse att den Zoologiska skatt, han nyligen tillhandlat sig är borta. Man letar, men fåfängt. Först dagen därpå lyckades man genom utställda mjölkskålar framlocka ormen och fånga honom.

Dryckeshjaltarna hade nämligen i villan slagit ned vid det bord, där kaptenen haft sin plats, och den ormunge, han inköpt för Berliner-akvariet, och förvarat i en flaska, friades ur sitt fängsel.

Hvad John angick, miss tade han från den dagen smaken iör starka drycker. Så snart han såg en flaska eller ett glas, tyckte han sig se den framkilande lilla ormen.

Men finnes nu ej verkligen en orm, om än ej synlig, i hvarje spritdryéksfläska? Dess verkningar förspörjes från första dag, som flaskan anlitas. Om den än till en början är en unge, växer den snart, likt Thora Borgarhjorts orm, kring hela huset, kring hela hjärtat, utestängande hvarje sund besinning, hvarje ädlare känsla.

»Se ej till vinet.» »På sistone biter det som en orm.»Från Nykterhetskongressen i Chicago 1893.

I oktober 1492 landade den store upptäcktsresan- den Christof oro Colombo vid San Salvador, och kort därefter planterade han Spaniens fana å öarna Kuba och Haiti. I slutet af 1892 kunde man alltså fira 400-årsdagen af Amerikas upptäckt genom Colombo.

I Amerika var man ock i tid betänkt på ett jubileum. Och värdigaste sättet att fira ett sådant ansåg man vara anordnandet af en världsutställning, som ock ägde rum sommaren 1893 såsom lämpligare årstid än senhösten 1892.

Det är nu ej meningen att orda om denna storartade utställning, utan skola i stället egnas några rader åt den i samband med densamma anordnade nykterhetskongressen.

Redan i slutet af 1889 hade sekreteraren i »National Temperance Society» — Förenta Staternas nykterhetssällskap såsom vi kunna kalla det — föreslagit anordnandet af en nykterhetskongress i samband med utställningen. Sällskapets styrelse gillade förslaget, och omedelbart därefter utfärdades inbjudning till alla kända större nykterhetskorporationer i alla land att deltaga däri. Detta deltagande kunde ske antingen genom personlig representation eller genom insändandeaf skrifter, visande de olika nykterhetssällskapens organisation, arbetssätt, strider och segrar inom hvar sitt område.

Inbjudningen hörsammades från de flesta håll mest naturligtvis från de olika nykterhetskorporationerna inom Förenta Staterna. Där man ej kunde sända representanter, därifrån sändes de äskade redogörelserna. Och så samlades före kongressens öppnande ett synnerligt värderikt historiskt material, som, ordnadt och tryckt, förelades den samlade kongressen.

Vi finna i denna samling nästan alla större nykterhetssällskaps historia i sammandrag och dessutom korta historiska uppsatser om nykterhetsrörelsen i dess helhet i olika länder icke blott inom Amerika och Europa utan jämväl inom öfriga världsdelar.

Äfven från Sverige hade lämnats en kort historik af lektor J. Bergman, som lyckats på ett fåtal sidor gifva en god sammanfattning af nykterhetsarbetet i vårt land.

Men den för kongressen framlagda historiken innehöll något mera, också af stort värde. Anordnarne af kongressen ville undvika ensidighet. Då kongressen var internationell, och då det för ett internationellt nykterhetsarbete icke är nog att lära känna de olika nykterhetsorganisationerna och deras arbetssätt, utan ock fordras att lära känna de förhållanden som betinga de olika arbetssätten, såsom rusdryckslagstiftning, de olika slags rusdrycker som hufvudsakligast användas, rusdrycksstatistik o. d., så hade de, kongressens anordnare, vändt sig till Förenta Staternas regering med begäran om bistånd härutinnan. Regeringen visade sig tillmötesgående och beordrade sina generalkonsuler i olika länder att inom bestämd tid inkomma med de begärda uppgifterna. Så skedde. Och på så sätt kunde till den egentliga nykterhetshistorien läggas en annan historisk afdelning, som utgjordes af de nämnda konsularrapporterna. Somliga af dessa äro visserligentämligen enkla i mera än en bemärkelse. Men andra åter äro både omfattande och intressanta, såsom rapporterna från Österrike-Ungern, Danmark, Italien, Nederländerna, Spanien, Turkiet, Canada, några Sydamerikanska stater och Australien. Från vårt land synes däremot ingen rapport ha blifvit lämnad,

Det var sålunda öfver hufvud ett godt material, som kunde föreläggas kongressen ett både allsidigt och synnerligt lärorikt. Det hade kostat tid, arbete och penningar att samla och ordna detsamma. Men det lönade ju också mödan. Ty med ett sådant material framför sig, gick det icke så ledigt att sväfva »ins Blaue hinein»; man fick lära sig räkna något med realiteter också. Och man fick på så sätt ett slags grund att stå på, ett slags stödjepunkt att gå ut från, något som är så nödigt, om något enhetligt skall kunna åstadkommas och blifva frukten af dylika kongresser. Slutligen är det på nämnda sätt samlade materialet' ett slags stomme, som utan allt för stora svårigheter kan tid efter annan fyllas ut; det är en synnerligt god början till ett mycket viktigt arbete, som icke får läggas ned utan tvärtom bör allt mera fullständigas.

Den 5 juni öppnades kongressen. Där voro representerade öfver 80 nationella och nära 100 kyrkliga

nykterhetsorganisationer med öfver 400 ombud. Grood-templarorden var synnerligt talrikt representerad, och äfven templarorden hade bidragit med en förhållandevis rätt god kontingent. Danmarks och Tysklands storloger hade hvardera en representant. Äfven den finska nykterhetsrörelsen var representerad. Men Sverige hade intet ombud, ehuru ej så få svenskar deltogo såsom representanter för olika sällskap i Amerika och såsom åhörare.

Att här redogöra för kongressens förhandlingar är ej meningen. I hufvudsak åtnöjde man sig med att åhöra föredrag eller uppläsning af insända uppsatser samt s. k. adresser eller korta anföranden afGatscscer

i närheten af den plats där nyChicago;

världskongressen hölls 1893.representanterna. Föredragens antal utgjorde nära 40, och bland de lärorika uppsatsernas författare finna vi de berömde läkarne Davis, Richardson och Forel, undervisningsministern Ross från Canada, ärkebiskop Ireland från St. Paul, biskop Graines från Greorgia samt den bekante arkidiakonen Färrar från England.

Alldeles särskild uppmärksamhet ådrog sig en synnerligt värdefull uppsats af dr. Kellogg, med hvilken nykterhets afdelningen af det amerikanska läkaresällskapet instämt, rörande alkoholens fysiologiska verkningar och användning såsom medicin, i hvilken uppsats till sist uttalades den förhoppningen, att alkoholen snart nog måtte strykas från listan af botemedel, på samma sätt som tobak och diverse andra droger, hvilka för ett halfsekel sedan ansågos vara ypperliga botemedel, redan blifvit på samma lista strukna.

Bland kongressens resultat, förutom det grundläggande historiska materialet, nämner sekreteraren J. N. Stearns, känd nykterhetsman och F. O. S., (nu afliden) följande:

1. Säker kunskap om att alkoholgiftet angripit alla nationer, kristna såväl som halfkristna och hedniska, samt att det är allt verkligt framåtskridandes värste fiende.

2. Fastslåendet såsom ett faktum att alla nationer söka botemedel mot alkoholens verkningar, ehuru många göra det på sätt som af andra redan utdömts såsom totalt odugliga.

3. Enighet bland de närvarande att fullständig afhållsamhet vore enda säkra grund, hvarpå kunde byggas ett säkert försvar mot alkoholen samt att rusdrycksförbud vore nykterhetsarbetets mål, om än »local option», inskränkningar i rusdryckshandeln, höga böter o. s. v. kunde såsom öfvergångsmedel rekommenderas.

4. Ökad insigt om att allra största vigt måste fästas vid allmänhetens planmässiga undervisning rörande alkoholens verkningar, med början redan bland barn och ungdom.B. Större intresse för nykterhetsarbetet bland läkare och prester.

6. Vigten af det exempel, som gifvits andra regeringar af Förenta Staternas, då den beredvilligt understödde vid anskaffandet af det historiska materialet.

7. Den större och mera effektiva samverkan i kampen mot den gemensamma fienden, som nödvändigt måste blifva en följd af en sådan kongress och med sådant förarbete.

Jag har fäst uppmärksamheten vid denna kongress därför att den synes mig synnerligt betydelsefull och instruktiv i förhållande till en del liknande kongresser med otaliga »motioner», långrandiga »diskussioner» och oftast betydelselösa »resolutioner». Efter en så anordnad kongress som den i Chicago däremot lämnas alltid något värdefullt: det historiska materialet och de instruktiva uppsatserna.

För min del håller jag före att liknande kongresser mycket väl kunna bland oss anordnas, om än i betydligt mindre skala. Hufvudsaken därvid vore att anordningarne gjordes i stil med de nu omtalade. Att de i så fall kräfva både tid och penningar säger sig själft, om icke allt skall bli förfeladt, utan tvärt om till undervisning och eggelse icke blott för deltagare utan för alla intresserade. Men detta hinder är visst icke oöfvervinneligt. De nordiska folken ha flere gånger visat sig kunna göra långt större uppoffringar än här fordras. Men i så fall böra de ock gälla annat än bara prata, prata, prata.Armodets barn.

Det mest nedslående och hjärtslitande som möter en kristen eller social reformator i våra moderna städer är det

hopplösa läge, hvari de fattiges barn befinna sig. De stora städerna äro den moderna världens skamfläckar, där ett eländigt halft brottsligt proletariat oafbrutet utvecklar sig till en ständigt växande fara för staten. Hos de stora världsstädernas proletärer är nöden oftast.parad med djurisk råhet, laster och brott. Dessa företeelser under det nittonde århundradets afton bilda en hotfull skamfläck på vår civilisation, vår sedlighet och vår samfundsordning. De visa äfven graden af vår människokärlek, samt i hvad mån den milde Nazaréens lära fått makt öfver sinnena. Man skall måhända svara oss att dessa sorgliga företeelser äro enstaka och inskränkta till de stora städerna — isynnerhet de s. k. världsstäderna. Må så vara. De äro icke desto mindre svårartade pestbölder på vår sids kristna (!) civilisation. I våra svenska bygder (med undantag af Stockholm) torde man näppeligen kunna göra sig en föreställning om tillståndet, sådant det i verkligheten är, med hänsyn till de fattiga barnens uppfostran och vård. Af det myckna jag skådat bland lifvets virrvarr, under vidsträckta resor, stå tvänne sorgliga

företeelser isynnerhet likasom etsade på minnets grund: den ena då jag sett en moder, gråta vid sitt barns drinkaregraf, och den andra då jag sett de svärmande barnskarorna nattetid de stora städernas fattigkvarter.

I förstone förundras man högeligen då man fram mot midnattstiden ser barnskarorna växa. Man antager ätt de hafva hem, och blott äro ute för att leka. Men går man utefter gatorna i dessa kvarter en sommarnatt efter kl. 1 så finner man dessa smutsiga, halfnakna stackars små trashankar uppkrupna på trappor, instufvade i tunnor eller tomma packlårar, sofvande i källartrappor eller hvarhälst något skydd erbjudes, och man börjar då fatta rätta sammanhanget, nämligen att alla dessa små smutsiga hufvuden sakna hufvudgärd och moderlig vård. Huru förvånansvärdt stort antalet af dessa små uteliggare är kan man svårligen fatta. I en officiell rapport öfver förhållandena i staden New-York för år 1891 äro dessa »vårdslösade och hemlösa barn» beräknade till femton tusen! Utan skor, utan hatt, utan hem, samt bleka, uthungrade, sjuka, öfvade i svordom och andra laster, samhällets fiender från sin tidigaste förståndsutveckling, äro de ett utsäde som mognar till frukt för fängelser, — eller sluta de sitt lif i hospitaler eller asyler.

Under de senaste åren hafva visserligen stadsmyndigheterna ingripit och tagit vara på tusentals barn, men andra tusental vänta ännu på den kristna kyrkans moderliga händer och det kristna samhällets vård.(!)

Nykterhetsrörelsen har i sin mån bidragit ej så litet till afhjälpandet af nöden bland dessa värnlösa små. Grodtemplarorden har i Californien ett stort barnhem där under ett fjärdedels sekel öfver två tusen femhundra barn erhållit vård och uppfostran samt Öfverlämnats åt samhället väl förberedda för lifvets kamp. Omkostnaderna för detta godtemplarordens barnhem hafva varit omkring två millioner kronor.För närvarande vårdas där öfver 200 barn för en årlig kostnad af omkring 100,000 kronor.

I England hafva godtemplarna likaledes under de sistförflutna 18 åren omhändertagit ett stort antal barn i godtemplarbarnhemmet vid Sunbury. Byggnaderna till detta barnhem äro värderade till 100,000 kronor och de årliga omkostnaderna nppgå till omkring 25,000 kronor.

Den forskande människovännen vänder spörjande sin blick mot det komplicerade samhällsmaskineriets inre mekanism för att utröna eländets orsak och råda bot därför. Redan ett par århundraden tillbaka i tiden hade mänsklighetens mest klarsynte filantroper fått sikte på rusdryckerna såsom roten och upphofvet till fattigdom, brott och elände af mångahanda slag, och nu är det allmänt bekant att de stora städernas små lösdrifvare, samhällenas farligaste olycksfrö, äro brakta i sin olyckliga belägenhet genom att föräldrarna »supa» eller »äro i fängelse». ISir Matthew Hale, president i Englands högsta domstol skref år 1673: »De platser där jag haft domareförordnande, hafva satt mig i tillfälle att iakttaga den ursprungliga orsaken till de flesta grofva brott, som blifvit begångna under en tidrymd af nära 30 år, och medelst ett noggrannt iakttagande har jag funnit att fyra femtedelar däraf har sin grund i dryckenskapslasten».

Tvåhundra år därefter, 1873, skref en amerikansk forskare och vetenskapsman, dr Elisha Harris i New-York: »Såsom läkare har jag blifvit förtrogen med sjukdomsföljderna af dryckenskapslasten hos tusentals sjuklingar, och i egenskap af forskare i fysiologi är jag intresserad att lära känna dryckenskapens märkvärdiga fenomen, och såsom en flitig granskare af sociala och moraliska böjelser, blef jag. lätt öfvertygad att mer än hälften af alla brott och fattigdom i landet härrör af dryckenskap».Ett par tiotal af år senare — således helt nyligen — skref en af

Chicagos domare i den stora världstidningen Inter Ocean:

»Ni kan undersöka alla stadens nästen och granska sådana årliga berättelser som uppgöras, men de berätta endast halfva sanningen. Krogarna i Chicago äro icke blott ansvariga för omkostnaderna för poliskåren, de femton domstolarna, Bridewell*, utan äfven för brottmålsdomstolarna, countyfängelset, en stor del af Joliet**, de långa mordrättegångarne, likbesiktningsbyrån, bårhuset, fattighuset, reformskolan och dårhuset. Grå hvarthälst ni behagar, och ni skall finna nästan öfverallt att whisky är roten till det onda. » Af alla gossar i reformskolan och i de olika reformhemmen omkring staden äro 95 proc. barn af föräldrar som aflidit i följd af dryckenskap eller blifvit brottslingar af samma orsak. Se på förskingringarne! Fullt 90 proc. af äktenskapsskilsmessorna härröra af dryckenskap. Af alla mål angående vansinne och slöhet, som afgöras här hvarje torsdag, härröra lågt räknadt, 70 proc. från alkohol och dess verkan. Jag såg häromdagen att antalet värnlösa gossar i Chicago beräknas till 10,000, hvilka ej hafva något hem utan springa vildt omkring. Jag tror att denna beräkning är allt för låg. Män fängslas för dryckenskap,- och hvad blir det då af deras familjer? Countyagenten och fattighuset taga hand om några. Det är en direkt omkostnad för samhället. Öfverhufvud taget gå dessa familjer sin undergång till mötes. Grossarna blifva tjufvar och flickorna och mödrarna taga sin tillflykt till uselhet.

Jag har många år forskat i denna fråga och afdömt brottmål under många år samt vet hvad jag talar om. Den här »krogen»,, den där »krogen», den andra »krogen» krogar, krogar, krogar spela ständigt

* En försörjningsanstalt för lösdrifvare. ** Statens straffarbetsanstalt.en framstående roll i alla oordningsmål. Dessa krogar uppamma tjufvar, skurkar, röfvare och mördare. Nio tiondelar af den lagöfverträdande befolkningen uppammas i krogarna.»

*

Mången svensk landtman skall måhända vid läsandet af ofvanstående frampressa en suck och kasta medlidsamma tankar till lidandets barn ute i världen, under förmodan att vi här hemma äro bättre lottade. Till hvarje sådan god — men måhända korttänkt — medborgare vilja vi säga, att hvad rusdryckstrafiken är i andra land det är den äfven i Sverige: folkets plågoris, en utpräglad förbannelse.

På grund af åtskilliga restriktivt verkande förhållanden äro vi här förskonade från såväl proletariatets som plutokratiens ytterligheter, men tendenserna äro desamma.

Det svenska folket skoflar årligen 80 millioner kronor på rusdrycker, under det tusentals familjer sakna bröd för dagen. Här i Stockholm sköflas tusentals kronor hvarje natt på fyllans och lastens altaren, under det armodets barn, öfvergifna kvinnor, ruinerade familj er, i portgångar, i vedodar, i källare, i uthus, — ja i självfva kyrkornas bårhus — söka skydd mot den nattliga kylan.

De olyckliga som dagligen dömas af våra polisdomstolar äro lefvande bevis på supsedens bedrägeri och rusdryckstrafikens förbannelse ä,fven i Svenska bygder.

Människa! Du som står på supsedens sida, hvad tänker du på? Känner du ej en skammens rodnad färga dina kinder vid tanken på att du hädanefter skulle föra fyllan till din mun?

O, stå upp och gör bättring du supande folk!Svens julbränvin.

För Vågbrytaren

af

Gustavus.

ven Svenssons Sven /rån Vångemo, Sorr\ tjänte dräng i pångebro, ^pär han gett bort sitt hjärtebo f& nämndemans Kristin, Cill staden här\ sig gångade Och gick så svetten ångade. Pen tankeq hononr\ fångade)\tt hemta bränneviq.

Kring packadt brànyinsmagasin pe svärmade son\ sommarbin för att /å julebrännevin 6ch /'opp i gasken" bli. Öd\ strömmen rann ur bränvinskran Öl landet ut /rån hu/vudsta'n; Cy hven\ kan /ira jutedan förutan superi?

VÅGBRYTAREN.

JVTar\ pimplade, ur kaggarna, Så att-man "slogs med daggarna Och glömde törnetaggarna, Son\ Jtazarenen bar. jVfar\ rumlade od\ SYirade, Så att man sömnigt plirade; 3a, Tjerrens födsel "firade'^!) — 3 grunden en och hyar-

JVIer\ Syer\, sorr\ aldrig slarvade, Og käppen sin der\ svarfvade, Öd\ herr\ med flaskan larfvade, Se'n han köpt munnasnus. Ja Sven, sonn i sin ungdomsvår)\lllijrån första lefnadsår €j smakat minsta bränvinstår, jlu tänkte ta* ett rus.

jVIen Stina van vid tjufpojkstrec^, 3 obevakad! ögonblick Slog ut hvarenda bränyinsslic^ Och sköljde flaskan ren. <£iKson\ en dans på Tivoli pet gick få flaskan finkelfri, jYten bittervatten deruti Tjon hälde. - Sicken en!

Och Sven, som så hon tuktade Öl något spratt ej tuktade, Tjyarför han icke fruktade ^tt ta' båd' en och Wå.52

jMeq Stina stod och flinade, Jfär Syer\ den\ i sig pinade. "Qsch!" skrel^ har\ till och grinade, "dsch! Smakar bränvin så?"

"på, örn jag /år en million, 7ag smakar ej så'nt rackardoq, Son\ jag skall slå i svinahon,

Så sannt jag heter Sven."--------------

Och blott Jör denna kvinnolist JJlef Sver\ för alltid nykterist, Son\ nu har egei\ Jörstu'kvist Och liten vär\ på den.

Vår guldko — eller bolagssystemet.

En tankestudie utan text.

Landets arbetare och landtbrukare fodra och vattna "kossan". — Bolagsherrarna mjölka henne.

I galopp.

(På känd mel.)

Nils Månsson to' blåsa och äkte in té' sta'n För att bränvin té jula köpa opp, Men dä va' hlsklit kallt, så han frös i hvarje lem, Och hästen gick framåt uti galopp,

Och när som Nils Månsson te' stadsporten kom, Blef han gla'er uti hela sin kropp Och titta uppåt tornet, att se va' klocka va', Och blåsa' gick fram gatan i galopp.

Och när han i kvarteret fått hästen sätta in, Tog han krusen ur åkedonet opp. Och strök sig se'n i skägget och smackade med mun Och sprang te' magasinet i galopp.

Där köpte kan sig bränvin, bestämma liter a Nu för tillfälle, är ja inte kropp. Men rockaskörta sto liksom segla på ett skepp, För han gick sej derifrån' uti galopp.

Och kommen le kvarteret, så drack han ur ett krus, Och si, det blef för honom nästan stopp — Alt kunna styra bena — nej både bak och fram Och åt sidorna dä gick uti galopp.

Te1 sist han kom på lasset, och hem del bar i väg; Och han hurra och skrek tjo, hi och hopp. På vagnen hjula snurra som vinga på e1 kvarn Och märra1 ho' gick framåt i galopp.

Och backar upp som ned och på jämna äfven så Fick det gå/ så han ej så' träatopp, Men i en krök det stjälpte och skackla gick i kras, Och hem gick märra ensam i galopp.

När blåsa1 kom hem, blef Nils Månsamora rädd Och skrek te1 och sptang dit i nå1 ra hopp, Där lå1 Nils-M åns på rena, och brännvinet det rann Ur krusena te1 diket i galopp.

Och när han blef nykter, ty ingen skada skeitr

Sad1 han: brännvin jag köper ej en dropp1,

Så länge som jag lefver och har mitt namn Nils-Måns.

Och heller aldrig kör jag i galopp.

Jons.

När Janne fästbom var uteliggare.

(Humoresk)

Janne Fästbom var en ljus, eldfängd gosse, ty han var son till en säkerhetständsticksfabriksarbetare. Han bebodde ett rum vid Norrmalmstorg och ett vid Strandvägen, och det senare var Thyra Tromans hjärta.

Thyra Troman var en liten söt cigarrfröken, som bebodde ett rum hos sin mamma vid Strandvägen och ett vid Norrmalmstorg, och det senare var Janne Fästboms hjärta. —

Hur han hade lärt känna henne?

Ack då man går ensam en lifvad Bellmansdag ute i Frisens park och har halfva sitt månadsgage i fickan samt heter Janne Fästbom, då är man väl bra korkad, om man icke vid ett oförmodadt sammanträffande med ett enstaka gående fruntimmer så älskligt som Thyra Troman lyfter på sin hatt och spörjer:

— Ursäkta men är icke detta fröken Andersson?

— Misstag, min herre.

— Förlåt mig, men jag är litet närsynt. Ä' dä' inte vackert väder i dag?

— Kan inte herrn se det heller?

— Hm... Ä' dä' inte tråkigt att gå ensam?

— Ja, hvad tycker ni själf: För mig går det väl an.

— Janne, som synbarligen hade mycket svårt för att inleda något samtal, blef, eldfängd som han var, redan från förstastunden helt Retagen i den sköna obekanta. Också var Thyra Treman ett mycket rart feminint exemplar. Man tänke sig ett hår svart som en Ändalusiens natt, en panna hög och klar som en julihimmel och ett par kindgropar, der kärlekens amoriner ständigt voro bofasta; man tänke sig endast detta, så kan man gissa sig till resten.

Janne själf var ganska skaplig till sin skapelse. Han var lång som en hotellräkning och bred öfver axlarna en som kommod. Han hade 1,200 kr. i lön som förste expeditör hos firman Kryddlund & C:o, men han var icke blott en bodjanne utan äfven en trilljanne som nu på Bellmansdagen trillat ut till det idylliska Bellmansro för att i sällskap med några likasinnade tillbedja den välsignade eller, om man så vill förbannade Bacchus. Det var kanske för atf han var till ytterlighet närsynt,, som han tittade något djupare i glaset än de flesta andra. Eftersom kamraterna ännu icke anländt, företog han en promenad i parken, der han, som sagdt, träffade den vackra Thyra Troman, i hvilkens garn han så hastigt blef fångad. Hon å sin sida tycktes också rätt godt sympatisera med den lika ståtlige som artige Janne, hvilken, då han fick höra, att hon inväntade ett par fruntimmersbekanta, artigt frågade om damerna möjligen kunde hafva något emot att i hans och hans gelikars sällskap intaga en enkel supé på Bellmansro, något som fröken efter några om och men mycket väl trodde gå för sig, så mycket hellre som alla tre voro utan kavaljer.

— Dä' värr brrra, skorrade Janne, som var sydsvensk, »förrutan kvinnorr kan man ingenting utförra», citerade han och tyckte sig redan i andanom hafva gjort ett godt kap.

Vid 9-tiden sutto tre glada damer och tre glada herrar vid ett väl dukadt bord i en grönskande berså, der samtalet icke alls rörde sig om katekesens definition på frässeri och dryckenskap, utan om långt vigtigare saker. Under den angenäma sammanvaron tillknöts ytterligare det osynliga bandet mellan Janne och Thyra, som visserligen tyckte, att han var »bra lite för mat», ty han bara snapsade, och nästan för hvar tugga Thyra sväljde ned utbragte han en skål för kvinnan i norden och den ofvannämnda potentaten Bacchus. Men var Janne närsynt, så var däremot fröken Thyra alldeles blind för alla de fel han begick mot etiketten.Också var skiljsmessan efter supén den allra innerligaste, och de öfverenskommo till och med att korrespondera med hvarandra.

Emellertid blef Janne längre fram på aftonen så »pirum», att han fann sig föranlåten att obemärkt för det öfriga sällskapet »drypa af» och begifva sig ett godt stycke in i skogen för att rasta en stund. Mellan två fällda trädstammar dukade han till sist under för en bacchanalisk sömns obetvingliga makt.

I denna skog, der Janne nu nästan helt medvetslöst" lade sig, husera vid denna tiden på året en massa uteliggare, som hafva till yrke att öfverfalla och råna sin nästa.

— Vid l-tiden på natten kunde en uppmärksamt lyssnande vandrare] åhöra följande samtal, som frammumlades bakom ett par trädstammar.

— Nä, kika på snobben, du, som har knytit sig der. Den ska vi länsa. Hi-hi-hi!

— Se på kvantingen, han har guldkedja.

— Ja. den ska' vi lätt stråla.

— A' så'na bussiga pantalonger se'n.

— Ja, å' titta en san stor, kilig brosch det sitter i halsverket.

— Ja, dä' va' en stöddi ordning.

— Ska' vi gåva minkan först? •— Men om han vaknar?

— Ja, ä' dä' inte dä' ja' allti' ha sagt, att få vett i din skalle ä' lika omöjligt som att borra hål i Tyskbagarbergen med en kokt morot, å fö?rexten, muckar han, så hjärta i min talg dammar ja, inte till honom mä' den här påken, så skjortan ska bli tom på honom.

— Men om han är beväpnad.

— Håll bobban på dej, sågbock, hvem tror du springer för en så'n der basse ! Sno dej bara och rör på pinnarna ditt ohängda busfrö.

Efter denna öfverläggning började de båda sällarne satta sin plan i verket. Kedjan och uret voro lätta att knycka. Byxorna gingo mycket lätt af tack vare Jannes princip att aldrig begagna hängslen, och dessutom hade de redan förut åkt med ett godt stycke på benen. Efter slutadt dåd löpte de längre in i skogen med sitt byte.Där Janne nu låg i bara kalsonger, och med en grå storm hängande på ena örat företedde han något midt emellan dårhushjon och cirkuspajas. Det måtte varit ett rigtigt generalrus. som kunde hålla honom sofvande under hela tiden den brotts liga operationen pågick.

Icke förrän vid G-tiden på morgonen rörde han på sig och mumlade yrvaken, pinad af de gräsligaste kopparslagare.

— Hm!— Hur kom jag hem i går? Det var fasligt hvad det drar kallt! Jag måtte visst ha glömt stänga fönstren, innan jag la, mej...

— Nej, titta, utbrast, han, liksom i fjärran varseblifvande de omkringstående träden, titta såna stora krukväxtar di ha radat upp. Dä' måtte väl aldrig vara min namnsdag heller.

-— Men hvad sjutton! — fortfor han med stegrad förvåning, och under det han krafsade med händerna i gräset, sannerligen tror jag icke jag fått tallkottar på lakanet.Han nöp sig ett par tag i skinnet för att undersöka, om han var vaken eller drömde. Ändtligen förmådde kan krafla sig upp och fick till sin bestörtning se, att han befann sig midt i skogen.

— Var jag så dödfull i går? sporde han sig sjelf.

Ja, om man skall säga sanningen, var han nästan lika omtöcknad i hjernan i dag som under gårdagen, och det var till en början endast med möda han kunde stå på benen.

— Hvad skall min principal säga, om han får veta det här? Och min förtjusande lilla Thyra se'n?

Kommen ut på en gångstig, undrade han hvart hans velociped tagit vägen.

Om en stund stöter han emot en poliskonstapel, som icke visste skillnaden emellan en dåre och en hederlig handelsexpedit, hvarför han fattade honom i kragen i akt och mening att föra honom till polis vaktkontoret. Men Janne Fästbom var en stark karl.när det gälde, och trots kopparslagarne lyckades ha» slita sig lös från

griphummern och gnodde allt hvad kalsonger och skor höllo som en riktig kapplöpningshäst öfver Djurgårds-slätten bort till Strandvägen, der han kilade in i en liten cigarrbutik för att köpa en cigarr. Men, mirabile dictu! Der stod ju bakom disken lifslefvande framför iionom hans angenäma sällskap från gårdagen, den älskliga fröken Thyra.

— Go morrrrgon! hälsade Janne, gurglande sig med så många r som möjligt. Ä' fröken redan uppe?

— Ja, och herr Fästbom också, ser jag. Hvart gäller färden?

— Ah, jag ä' bara ute och motionerar lite.

— Tack för i går! Vi hade rätt roligt yttrade Thyra, som icke observerade den underliga habit, i hvilken hennes nyvunne tillbedjare befann sig! Denna doldes nämligen af disken.

Skulle vi icke kunna göra en liten promenad tillsammans på morgonkvisten? sporde Janne, som alltjemt stod hängande öfver disken och låtsades läsa förlofningsannonserna i Dagens Nyheter.

— Jag vet inte om det går an! jag skall fråga min mamma först.

Inkommen, till mamma, hviskade hon:— Vet du, mamma den artige och frikostige herr Fästbom, som friade till mig i går, efter hvad jag berättat dig, befinner sig i boden och vill, att han och jag ska' ta en promenad tillsammans. Får jag det, och får jag be honom stiga in?

— Du får begge delarna mitt kära barn, men låt mig för all del först ta på mig sidenklädningen, man måste visa sig någorlunda värdig.

Sedan Thyra hjälpt mamma bad hon herr Fästbom vara god och stiga in och sprang derpå en trappa upp för att göra behörig toalett.

— Tackar så mycket, svarade Janne bugande och klef ljudlöst in till mamma.

Men döm om hennes bestörtning, då hon under Jannes försök att hänga upp sin gråa storm på en vid dörren befintlig krok, observerade en stor,v blå tupp, ett Norrköpingskt linnefabriksmärke, på baksidan af herr Fästboms lätta benklädnad.

Mitt namn ä' Fästbom, presenterade sig högtidligt den in-komne, förste man hos firman Kryddlund & C:o. Detta förstår jag är mamma till den älskliga fröken Thyra, hvars bekantskap jag hade nöjet få göra i går afton, och för hvilken, tillåt mig säga det först som sist, jag har fattat ett tycke, som...

Längre hann han icke att förklara sig, ty manma, som var nära att få dåndimpen, som man säger, skyndade ut på gatan för att tillkalla polis. Lyckligtvis var ingen sådan tillstädes för tillfället, och under tiden hade Thyra hunnit komma ned fullt färdigklädd för en promenad.

— Märkvärdigt hvad hennes mamma är konstig tänkte Janne. Hon svarar mig ju inte och lämnar mig till på köpet pin ensam. Det är kanske, för att jag ser lite vårdslös och fyllsjuk ut för tillfället.

Emellertid behagade det unga herrskapet träda ur butiken innan mamma återkommit, men utkomna gaf Thyra till ett rop af förskräckelse vid åsynen af Fästboms oförklarliga klädsel.

— Men hvad i hela världen menar ni? sporde hon med hopknäppta händer, lyftade mot höjden.

— Menar? Vi ska' ju ut och promenera, vet jag, svarade Janne med den lugnaste ton i verlden.

— Och i den dräkten? Nej, du min skapare...— Dräkten?

Ändtligen fick Janne ögonen så öppna, att han var nära att skämmas dem ur sig, och med ett förtviflans uttryck måladt

sitt ansikte rusade han som en galning därifrån gatan framåt, och då han vid ett gathörn varseblef ett par blåa byxor, som inneslöto en poliskonstapels ben, i sällskap med en svart, fra-

sande sidenklädning med fru Troman i, så beskref han under getsprång en lång halfcirkel åt kajen till.

Nyfikna hade naturligtvis samlats och Janne önskade ingenting högre, än att han vid detta tillfälle egt en sköldpaddas natur, så att han kunnat draga in hela kroppen i rocken och oigenkänd rulla sig hem i den. På Norrmalmstog stodo människorna dubbelvikna af skratt; och till råga på olyckan varseblef honom hans egen principal, som omöjligen kunde tro sina glasögon, då han fick se sin förste bokhållare, den alltid så städade Janne Fästbom företaga ett så tragikomiskt gatlopp på morgonkvisten.

Då Janne ändtligen kommit in på sitt rum, var det naturligtvis hans första göra att dra ett par byxor på sig och för principalen söka redogöra för det missöde, som drabbat honom. Ruset hade nu totalt hunnit dunsta bort och han anade, huru allt kunde ha gått till, hvarför han nöjaktigt kunde förklara saken.

Och då herrskapet Troman några dagar därefter i en tidningsnotis med rubriken »Rånad» fick den fatala händelsen förklarad, fann Janne en sådan nåd inför både mamma Tromans och hennes dotters ögon, att det icke dröjde länge, förrän förlofning eklaterades mellan honom och Thyra, en förlofning, som dock aldrig kunnat gå af stapeln, om icke Janne efter denna tilldragelse lofvat sin blifvande brud att svärja alkoholen en evig fiendskap.

Ja, han har blifvit så absolut nykter, att då någon häromdagen inbjöd honom på en tuting i Berns, svarade han, skakande på hufvudet, så att han höll på att tappa framtänderna:

— Nä, tack ska' du ha! Numera dricker jag endast vatten, och det så det växer näckrosor i magen.

G. Lyckow.Behagar herrskaper en pris snus?

Possesionaten Posse har ordet:

Ackurat si så här stod jag då jag var uppe hos Föreläsningsmagasinets redaktör, broder Thunström, och tackade honom för sist; och då kom jag, under det gemytliga samtalet, att säga till den gamle heders-knyffeln br. T. och öfriga närvarande: behagar herrskapet en pris snus? Men si dä' skulle jag aldrig ha sagt, ty det verkade på sällskapet alldeles som ättika och krösamos i en delikat mjölkvälling — ja, det vill säga, hm! jag menar att det tog bort den sällskapliga aromen (du förstår nog hvad jag menar Anders!) och gjorde situationen för mig en smula trakasserad (du förstår!)

Vännen Thunströms individualitet är långt ifrån difficilt (du förstår ju Anders!) men si lukten af en pris snus synes ändå verka på honom som en sadelmakaresyl på en bålgeting. Jag kände genast att jag och min stackars dosa kommit inför rättvisans dikasterum (du förstår ju Anders!). Jag sökte genom en digression komma ur dilemman, men vännen T.

såg på mig och genomborrade mig genast med sin fideallan (du förstår ju Anders!).

Mitt sväfvande esperance började sjunka, och för att förekomma det fruktade utbrottet sökte jag försvara mig med den gamle lärde Virgilii bekanta sats: Trahit sua quemque voluptas (du förstår ju Anders!). Men den korksabeln sköt han sönder med en enda väderkula. Han hade bestämdt föresatt sig att vara elak den där gången. Han påsatte sig en riktig arrogansmin och började orera i hypertrofologi (du förstår mig ju, Anders!).

Hvar han nu fick allt innehållet ifrån, det vet inte jag, men det vet jag och det ska jag säga dig Anders, att maken till snuspredikan har jag då aldrig hört i alla mina lefvedar. Och han sade att det var vetenskap i'et — d. v. s. inte i snuset, för dä ä inget vett i — men han sade att det var vetenskap i hans snuspredikan.

Efter en någorlunda mild inledning drog han fram med sin hjärtemening och sade ungefär så här:

Ni tobaksmurflar äro våra motståndare. Vi nykterhetsvänner arbeta på människornas upplysning och söka få bort de onaturliga njutningar som så länge förgiftat vårt släkte, men ni tobaksmurnar fortsätta med att förgifta mänskligheten. En pris snus har intet ondt gjort, säger ni, — det är bara en oskyldig njutning. Ja så resonera ni, under det ni snörflar och drar upp det där nospulfret, men vi nykterhetsarbetare som söka återföra människorna till ett naturenligt lefnadssätt, vi se i detta snusande njutningen af ett gift som drager mycket ondt med sig.

Att nikotingiftet lika väl som alkoholgiftet är skadligt och fördärf bringande, är en numera vetenskapligt konstaterad sanning. Nikotinen likasom alkoholen utöfvar en olycksbringande inverkan på människans kropps-

och själskrafter i allmänhet. Isynnerhet har det numera blifvit klart och tydligt ådagalagdt af framstående fysiologiska forskare, att nikotinen

verkar skadligt på synsinnet. En särskild rörelse här också på senare tiden uppstått mot bruket af tobak i alla former. Medlemmarna af »Reformgillet» afsäga sig bruket af både tobak och alkohol. Äfven ha vi en förening med namnet »Bort med tobaken», hvilken förening redan uträttat ganska mycket, isynnerhet bland ungdomen.

Alla våra ansträngningar i detta hänseende motas dock till en viss grad af edert beskedliga: behagar herrskapet en pris snus? Ty gossen som ser den framstående, aktningsvärde herr possessionaten, med dosan och snusnäsduken larfva omkring i nysande gemytligt lag, han tror naturligtvis att det där är rätt, nyttigt och bra, och han skyndar att apa efter.

Som näsan emellertid — på grund af att dess öppning är nedåtvänd — är ganska olämplig till snus-låda, kommer han snart på den tanken att »lägga in mullbänk» *). Och den lille gossen tror sig först då börja kunna visa prof på karlaktighet när han med en viss kläm kan lägga in »mulbänk« så att stora valkar bildas under läpparna, hvarigenom ansiktet på ett sorgligt sätt vanställes.

Tobaksbruket sammanhänger för öfrigt nära med alkoholbruket. Det ena leder ofta till det andra. Ett inre samband eger därför rum mellan de nutida rörelser, som afse deras bekämpande, om än dessa rörelser ännu äro hvar för sig fristående. Hvardera rörelsen utgör i själfva verket en del af verksamheten för främjande af ett sundt och naturenligt lefnadssätt.

I Norge har man börjat bli allvarsamt orolig öfver att bruket af tobak på senare tiden betydligt tilltagit bland barn och ungdom; och lärare och föräldrar hafva uttalat sig för nödvändigheten af myndigheternas ingripande. Kristiania lärareförening har till odelstinget insändt en anhållan om lagbud mot tobaksförsäljning till minderåriga. I motiveringen till denna anhållan heter det bland annat, att »barnets bruk af tobak förslöar dess uppfattningsförmåga,

*) Egentligen mulbänk.slappar energien, nedbryter dess sedlighet och undergräfver dess arbetsförmåga, så att skolans uppfostrande och undervisande verksamhet för dessa barn blir så godt som fruktlös.»

Kristianias skolstyrelse har uttalat sig i samma riktning, och folkskolornas tillsynesutskott säger, att tobaksförbrukningen bland barn tilltager år for år och att »följderna häraf såväl i fysiskt som ekonomiskt och moraliskt hänseende icke uteblifvit, till obotlig skada för det uppväxande släktet».

Med anledning häraf har i norska stortinget väckts förslag om en lag för barns skydd mot tobak, «och stortingets socialkomité har tillstyrkt antagandet af en sådan lag, hvarigenom stränga böter åläggas den som säljer tobak till person under 16 år, och hvarigenom det till och med förbjudes att åt sådan person, mot eller utan vederlag, öfverlåta tobak i någon som hälst form.

Ja, så ömsom talade och ömsom läste bror T. för mig, hvarpå han slutade med en fråga ungefär sålunda: Tycker du — gamle vän och hedersbror, possessionat och samhällspelare m. m., att du intar en värdig plats i vårt framåtsträfvande samhälle, då du går omkring med snusdosan och vänligt förleder

Tolkning å sid. 78.folk att i sina kroppar inympa ett gift som kommande generationer skola få ett hårdt arbete att utrota ur samhällskroppen?

Hm! jag hostade, — — och snöt mig — — och har icke tagit »en pris» sedan. Min dosa är tom och skall så förbli, och jag råder dig Anders: lägg bort både pipa och buss!

Sedan herr possessionaten aflägsnat sig, mumlade Anders för sig själf: Inte begriper jag allt hvad han sa', men det begriper jag, att han fått ovett af Thunström för han tugga' snus; och har den där Thunströmmen kunnat säga possessionaten så'na snussanningar midt opp i syna, — då tar jag ut bussen.

Ja, min lif och själ, gör jag så!!

Oumbärlig för enhvar,

som förstår läsa tidningar, d. v. s. klipper det bästa af dessas innehåll; som vill ha verklig behållning af till tidningar utlagda penningar; som icke endast vill läsa, utan äfven minnas; som älskar ordning i sina samlingar är

Wilhelmssons Registrator för Tidnings-Urklipp.

Pris 1:50.

Agenter önskas! Expedieras från C. Thunströms uykterhetsförlag,

Jungfrugatan 10, Stockholm.En färd öfver Atlanten.

För ett par årtionden sedan var en färd öfver Atlanten en lång och besvärlig resa, och många af våra landsmän hvilka tillhöra »de stilla i landet» lefva ännu i den öfvertygelsen att »Atlanten» ax det förskräckligaste i hela Amerikaresan. »Ja, vore det inte för Atlantens skull» (så ha vi hört mången utbrista) »så skulle vi nog fara öfver och hälsa på de kära barnen i Amerika!»

Denna fruktan för Atlanten är en kvarlefva från den tid som flytt. Numera reser man snabbt och bekvämt mellan den gamla och den nya världen; och en hvar som gjort denna resa med någon af vår tids moderna ångare vet att en dylik resa är i hög grad angenäm.

Resan öfver Nordsjön är stundom något besvärlig, men den varar ju endast ett par dagai. Genom England rusar tåget på några få timmar, och i Liverpool får man sikte på den stora ångare som »går öfver Atlanten».

I mindre ångbåtar föres man ut till den väldiga kolossen som ligger på redden några kabellängder från kajen. I Liverpool har man vant sig: vid lif och rörelse, men lifvet där förefaller nu som idel lugn, vid70
VÅGBRYTAREN.

t • • - ^

jämförelse med den brokiga, rörliga scen, som ter sig vid ombordstigningen å den stora ångaren. Emigranternas grupper förete naturligtvis det mest brokiga virrvarr. De flesta äro ovana vid resor och okunniga i det språk, som nu hufvudsakligen talas rundt omkring dem. Somliga blifva modlösa, andra stålsätta sig mot känslornas språk, och söka visa en konstlad glädtighet. Somliga söka med tankekraftens hela skärpa sätta sig in i situationen och genom eftertanke draga lärdom af densamma, under det andra förgifta sig ur någon medhafd bränvinsbutelj^ och sålunda bedöfva tankekraften och sina bättre känslor. Den böljande emigrantströmmen försvinner emellertid under däck, där en hvar får sig plats anvisad. Passagerarne få sig anvisade sina hytter, enligt å billjetterna, angifna nummer, — och man vet således, hvar man är »bosatt» för den kommande veckan. Sedan man så: lunda intagit sin plats och förvissat sig om, att res-effekterna äro med, går man upp på däck för att betrakta den brokiga farvälscenen och höra afskedshäls-ningar uttalas på alla världens tungomål.

Ångans dån från den väldiga skorstenen förråder dess stigande tryck. Kaptenen visar sig på kommandobryggan, signalpipan ljuder, vindspelet — draget af ånga — lyfter ankaret, kaptenens hand rör vid telegrafapparaten (som förmedlar samtalet mellan kommando bryggan och maskinrummet), en lindring darrning märkes, isynnerhet akterut, maskinerna börja arbeta och resan anträdes.

Omkring femton timmar efter afresan från Liverpool göres ett kort uppehåll i Quee^etown^ Irland, för att taga ombord den sista europeiska posten. Härifrån styres färden ut på det vida hafvet, och snart ser man Europa försvinna som en mörk strimma vid horisonten. . Den resande, som för första gången i sitt lif befinner sig på Atlanten, gripes af en egendomlig känsla. Det är också en situation, som kan ingifva ämnen till mångsidiga betraktelser. Det vidsträcktahafvet, som öfverallt mötjer ögat, det ofantliga fartyget — en liten flytande stad|, — det kosmopolitiska virrvarret i ansigtstyper, klädedrägt och seder, den babyloniska förbistringen, som slungar barbariska ljudvågor möt ens öron, — allt bidrager i förstone till en vemodsfull stämning; men hoppets goda* ängel följer oss äfven på hafvet, och knappt har man sett den gamla världen försvinna i det blåstrimmiga fjärran, förrän ögat kastar en förhoppningsfull blick förut, och det känns som en vänlig röst hviskade: — där är resans mål.

Låtom oss antaga att vi göra resan med en af Hvita Stjärnliniens ångare, t. ex. Teutonic. Vi vilja då taga en hastig öfverblick af vårt atlantiska »hem». Ängaren Teutonic är 682 fot lång och 50 fot bred. Dess höjd från kölen till däck är 65 fot, hvartill komma diverse Öfverbyggnader af' ansenlig höjd. Dess odrägtighet är öfver 10,000 reg. tons.

Ångan erhålles från 16 ofantliga ångpannor, under hvilka elden underhålles i 76 eldstäder. Matarpumparna förse ångpannorna med 120 tons vatten hvarje timme, — hvartill åtgår 57 hästkrafter. För denna vattenmassas förvandling till ånga åtgår 12% tons stenkol i timmen, eller i medeltal 300 tons om dagen. Den mängd kol, som förbrukas af en af dessa ångare på en resa öfver Atlanten, lastar sex jernvägs-tåg .med 32 lastvagnar i hvarje tåg. Från de 16 ångpannorna leda ror till det väldiga maskineriet, som består af två tredubbla maskiner med en styrka af 20,000 hästkrafter; samt dessutom en del andra maskiner för vattnets kondensering, för ankarets lyftning, för fartygets styrande, dynamomaskiner för det elektriska ljuset, o. s. v.

Från maskinrummet där nere i djupet vilja vi begifva oss till högre liggande våningar. Utrymmet är stort i denna flytande stad. Här kan bekvämt inrymmas 300 första klass passagerare, 300 andra klass, och 800 emigranter. Öfverfallt råder ordning, snygghet och den noggrannaste beräkning.Hvita Stjärnlinjens ångare Teutonfc.Bland emigranterna, hvilkas sofplatser äro belägna i våningen under passagerarehytterna, finna vi visserligen ingen lyx, men allt är rent och snyggt, och frisk luft har man tillräckligt äfven här. Ogifta personer få visserligen vara flera tillsammans i hvarje rum, — kvinnor och män hafva särskilda rum —, men de hytter, som äro afsedda för familjer, hafva endast från 2 till 6 sofplatser hvardera. Förr skulle emigranterna bestå sig med matkärl och sängkläder själfva, men nu erhålla de dessa saker fritt ombord, (äfven på resan öfver Nordsjön). Emigranternas måltider serveras 3 gånger om dagen; maten är god och närande; och en hvar får äta så mycket han önskar.

Andra klassens salong är belägen akterut. Den bär i allo prägeln af snygghet och komfort, utan lyx. Här intagas måltiderna (af andra kl. passagerare) 3 gånger om dagen, jämte en lätt extra måltid sent på aftonen — bestående af ost, skeppsskorpor och te — för dem som så önska; men denna måltid intages ej i likhet med de andra, vid dukade bord, utan man formerar små grupper här och där, bland gamla eller nya bekanta, och ger för uppassaren tillkänna att man här önskar "cheese and crackers". Här är den "allmänna samlingsplatsen under dagens lopp, för dem som ej önska vara på däck. Här har man bekväma sittsoffor, ett bibliotek och ett pianino, hvadan man, om vädret ej är alltför ogynsämt kan passera den ena dagen efter den andra utan mycken erinran om att man är på resa. I allmänhet finnes några bland passagerarne som kunna föra ordet, på det ena området eUer det andra, hvadan man om aftnarna ofta får höra tal i salongen. Ibland är det en predikan, ibland ett föredrag, ibland en deklamation o. s. v. — På hvilket språk det framsäges gör ingenting till saken, det förstås alltid af någon. — Är intet särskildt program uppgjort för aftonen så läses, göres reseanteckningar, konverseras och musiceras — och om vädret är vackert, så kunde man likna en dylik resa vid en veckas angenäm fest i en stor familj.I första klassens salong ligga dyrbara, mjuka mattor på golfvet, och längs väggarna löpabekväma, sammetsklädda divaner. Vid de långa borden stå fasta inventionsstolar, hvarjemte flera bekväma inventionssoffor finnas i salongen. Dyrbara, fasta speglar, infattade i sirliga ramar och sträckande sig från golf till tak, pryda salongens alla väggar. Fönster, dörrar och nischer äro försedda med dyrbara damast- och sidendraperier. Taket, äfvensom väggarna mellan speglarna, företer ett enda sammanhängande konstverk, växlande med målning, förgyllning och bildhuggeriarbeten. Hvarje vinkel och vrå är uppfylld af hvad konst och smak kunnat frambringa, utan hänsyn till kostnad. Här fins naturligtvis äfven ett bibliotek och ett pianino. Från stora salongen utgå korridorer ledande till de olika hytterna, hvilka naturligtvis äro inredda i förhållande till salongen, nied all den lyx och komfort som kan önskas. Elektriska ringledningar gå från hvarje hytt (både andra och första klassens) till uppassarnes rum, hvadan man när som hälst — natt eller dag — kan ringa på och erhålla hvad man behöfver. Likaledes har man elektriskt ljus, icke blott i salonger och hytter, utan äfven i emigrantafdelningen och på däck.

Första dagen har man i allmänhet ingen känning af de stora atlantiska vågorna, hvadan en hvar känner sig kry och rask, men vid frukostbordet andra morgonen är det mycket vanligt att få se den ene efter den andre rusa i väg med ett ängsligt ansiktsuttryck, alldeles som om han blifvit biten af en skorpion; och är sjön mycket vresig af sig få flera bord stå tomma vid måltiderna. De flesta söka dock hålla sig på däck, för så vidt svår storm ej inträffar;

ty då händer ibland, att äfven de djärfvaste bland passagerarne föredraga att hålla sig under däck. Med undantag af sjösjukans härjningar är den ena dagen den andra lik; men ändå hinner man ej känna det långsamt, ty man är på alla sidor omgifven af nya bekantskaper. Manhälsar på hvarandra, man promenerar tillsamman på de rymliga däcken, man talar ogeneradt till höger och vänster, och blir isynnerhet väl bekant med sina bordsgrannar; ty de platser man intar vid första måltiden ombord,' behåller man under hela resan. Platserna hafva nummer och hvar och en finner sitt nummer på sin servettring.

På det ombord varande tryckeriet tryckes första och andra klassens passagerarelistor, af hvilka ett ex. utdelas till hvarje passagerare, vanligtvis vid ändra dagens middag. För hvarje måltid tryckes särskilda matsedlar, hvilka upptaga flera olika slags soppor, kött-, fogel- och fisk-rätter samt desserter och frukt. I första klassens salong fins dessutom en vinlista från hvilken de vintörstiga göra sina val; och den frackbeklädde kyparen serverar »fyllan» här ute på gungande : bölj a lika »stiligt» som i någon guldkrog i stenhus. I andra klassens salong får man emellertid intaga sina måltider utan att generas af vinlistan.

Det fordras ett ansenligt matförråd för en dylik resa, ty utom passagerarne, som ibland kunna uppgå till omkring 1,500, fins.350 mans besättning, hvadan alltså inemot två tusen människor måste bespisas omkring 20 gånger under resan — hvilket gör tillsammans mellan 35 å 40 tusen måltider. Se här ett exemplar af en provianteringslista; 30,000 skålpund färskt oxkött, 5.600 skålp, fårkött, 800 skålp, kalfkött, 1,475 skålp, salt oxkött, 800 skålp lamkött, 600 skålp. fläsk, 2,200 skålp, färsk fisk, 1,000 kycklingar, 84 gäss, 500 foglar; af olika slag; 330 dufvor, 110 kalkoner, 24 ton potatis, 600 kålhufvuden, 200 bundtar sparris, 1,000 skålp, lök, 700 skålp, morötter, 400 skålp, rofvor, 300 skålp, rödbetor, 12 lådor tomatoes, 36 tunnor äpplen, 12 lådor citroner, 36 lådor apelsiner. 372 block glass, 1,288 quarts-kannor kondencerad mjölk och grädde och 15,480 ägg.

Linneförrådet ombord måste äfven vara ganska rikhaltigt; ty antalet borddukar, handdukar, servetter,Fogelperspektiv af Newyork stad och Brooklynbron.örngott, lakan etc, som efter hvarje resa lämnas till tvättning, uppgår till omkring 35,000 persedlar.

Omkostnaderna för en resa fram och åter öfver Atlanten för »Teutonic» uppgår till 15,000 pund sterling — omkring 270,000 kronor.

Promenaddäcken äro afdelade, så att andra klassen har akterdäcket och första klassen har mellandäcket. Mellan dessa båda däck är en öppning, öfver hvilken leda tvänne bryggor, hvarunder emigranternas promenaddäck är beläget. På passagerarnes däck finnas uppförda flera s. k. däckhus, hvilka inrymma hytter för befälet, röksalong, o. m. d.

Så går den ena dagen efter den. andra, och snart sprides nyheten att land är i sikte. Då blir det lif och rörelse öfverallt. De sjösjuka glömma sina krämpor och visa god matlust vid sista måltiden ombord» Man ordnar sina toaletter, tillknäpper sina kappsäckar, och snart är »den långa resan» endast ett minne; — för de flesta ett angenämt minne.

slag, bäst och billigast i hela landet. VIOLINER, GUITARRER

ZITTROR, FLÖJTER. KLARINETTER, ORGLAR, MÄSSINGS

INSTUMENTER, ÄKTA MAGDEBURGER-DRAGSPEL,

MUNSPEL, SPELDOSOR, SYMFONION, PIANOBORD,

OCCARINOR, Skolor, Musikalier m. mVÅGBRYTAREN.

Tolkning af gåtan å sid. 67:

Den Störste narren är den som leker

med flaskan.

Vill Ni verka?

För rusdrycksförbud!

Läs då och sprid boken:

Den stora öfversvämningen

af Conemaughfloden i Pennsylvania i Amerika Sen 31 maj 1889,

en bild af

Rusdrycksfloden.

Jämförande framställningar af X. J. Svan. 96 sidor. Pris 60 öre.

Denna bok har följande innehåll:

INLEDNING. Conemaugf lodens öfversvämning.

1. Då jobsposten kom.

2. Orsaken till denna olyckshändelse.

3. Olyckshändelsen i korthet beskrifven.

4. Vattnets och eldens gemensamma härj-

ningar.

5. Likplundrare.

6. Öfversvämningens följder: fruktad

pest, folket hämnd och juryns dom.

FÖRSTA AFDELNINGEN. Rusdryckslagstiftningens fördämning.

1. Försök att hämma floden.

2. Rusdryckssjön är stor.

3. Jämförelser.

4. Hvilket vore bäst? - förbannelse eller

välsignelse!

TREDJE AFDELNINGEN. Fördämningen brister, ty måttlighetslagen håller ej.

1. »Ebb och flod».

2 Historiska fakta.

3. »Lappverk».

4. Drinkarens och folkets röst: »Bort

med krogen?»

5. Ångarne Backus n:r 1, 2 och 3.

ANDRA AFDELNINGEN. Rusdryckssjöns egare eller bryggare och bränvinsbrännare.

1. Bevekelsegrunder.

2. Nöje uti penningar och ära.

3. Nöjets farkost.

4. »Namnlöst elände» eller »villor» och

villonöjen.

5. Ett exempel från Frälsningsarmén.FJERDE AFDELNINGEN.

Rusdrycksflodens sju stora fall

och verkningar.

1. Löftesbrottsfallet.

2. Drinkarefallet.

3. Fattigdomsfallet.

4. Brottmåls- och Fängelsefallet.

5. Sjukdomsfallet.

6. Deliriums- och Dårhusfallet»

7. Döds- och Helvetesfallet.

FEMTE AFDELNINGEN. Några afskyvärda följder af Rusdrycksflodens öfversvämning.

1. Krögarne såsom likplundrare.

2. Skökohusen.

3. Politisk ruttenhét.

4. Ansvar och dom.

Slutpoem: Rusdrycksfloden. Ett nödrop. Bön.

Af omdömen om denna bok må anföras: »Den 96 sidor starka boken är intressant och sakrik. - - - Jämförelserna med ämnet äro lyckliga samt framställningen i sin helhet populär och polemisk. Små berättelser och statistik belysa på ett. utmärkt sätt den viktiga frågan om rusdrycksförbudets nödvändighet och stora betydelse för folk och stat.» Bärgslagsbladet.

»---------------------------allt låter författaren bjärt träda i dagen. Vi tro, att

man vid läsningen af den boken skall känna sig sporrad att ifra för ett rusdrycksförbud.» Norrlandsvännen.

Ett nära femtiotal — somliga spaltlånga — omdömen finnas om denna bok, Den har prässens varmaste loford. Men ännu har icke fullt 3,000. personer förskaffat sig den. — Hur gör Ni?

Hvem är ängelen som binder draken?

Af L. J. Svan. 16 sid. Pris: 10 öre.

I denna skrift behandlas nykterhetsrörelsen, fredsrörelsen och de religiösa rörelserna, och har tillvunnit sig följande omdömen:

»Den intressanta och lättlästa skriften förtjänar verkligt stor spridning, icke blott bland nykterhetsvänner, utan äfven bland utomstående.» Templaren.

»Eder lilla broschyr: »Hvem är ängelen», genomläste jag i går, och den tilltalade mig ganska mycket, emedan Ni tolkat Uppb. på ett förnuftigt sätt och

gifver edra läsare en rätt blick på tingen.---------------Emellertid skall Ni ha tack

för eder lilla goda broschyr. Den är ganska lämplig att sprida bland de frireligiösa.»

Carl Sundblad.

»Det är med anledning af Uppb. 20: 1 o. 2 som hr S. gör sin utläggning

och det må vi säga, att hans utläggniug är lika kort som praktisk.----------Denna

utläggning är fyndig och originell, och bara för dessa tankars skull är den lilla skritten värd att läsas. Denna lilla skrift är emellertid det bästa som hr S. har framkommit med.» Vid Härden,

Pastor Aug. Schöns tidning.

Silfverpelaren af L. J. Svan. 4 sid. Pris: 1 öre. »En utmärkt nykterhetstraktat», säger pastor Aug. Schön i sin tidning »Vid Härden*. — »Den spiken drog», kan man säga om denna traktat, ty den har haft åsyftad verkan och gifvit uppslag till en historia, som är både allvarlig och pikant. - Derom i cirkulär tills vidare!

Till Julklapp ! torde dessa nykterhetsskrifter paasa för rätt många. — Har Ni tänkt på detta ? — Sänd 1 kr. i 10-öres fri- eller sparmärken, så erhålles portofritt 1 prof ex. af hvardera af de större och 25 ex. af Silfverpelaren. — Men rekvirera i god tid! Adress: L. J, Svan, Mora,

Glöm nu icke !denna annons, så länge det fins någon svensk man eller kvinna, som icke läst dessa skrifter. — Vid köp

10 kr. brutto lemnas 50 proc. rabatt d. v. s.

att för 5 kr. fås böcker för 10 kr. Glöm nu icke detta!Hvita Stjern-Linien

befordrar genom undertecknad, med sina för snabbhet och. komfort mycket berömda postångare, 1:sta, 2:dra och 3:dje klassens passagerare från Göteborg via Hull och Liverpool till New-York,

samt derifrån vidare till alla större städer och platser inom Amerika och Canada.

Snabbångarne

"Majestic" och "Feutonic"

hafva en längd af 582 fot, bredd 57 fot 6 tum, djup 39 fot 4 tum samt en dräktighet af omkring 10,000 reg.-tons. Dessa ångares passage öfver Atlanten i cirka 6 dygn och 16 timmar.

Jetteångaren

"Gymric"

ny dubbelpropeller-ångare, 12,552 tons, 6oo fot

fång, har nu börj at sina turer och är mycket omtyckt. Bland alla andra beqvämligheter är äfven läsrum anordnadt för 3:dje klassens passagerare å denna ångare.

Världens största passagerarångare

"Oceanic"

är under byggnad och kommer den att blifva 704 fot fång och få en dräktighet af öfver 17,000 reg.-tons.

OBS.! Alla ångare hafva numera hytter med platser för 2 & 4 personer i hvarje i 3:dje klass.

För vidare upplysningar tillskrif

C. W. Hällström, Göteborg.

Agent i Stockholm John Wennerström

Draltensgränd 2,Vågbrytaren

7:de årg.

Julen

Nykterhetsvännernas

1899.

Julkalender

Illustrerad.

Utgifven af C. THUNSTRÖM.

5 ex. = 2 kr.

10 ex = 3: 50

Pris 50 öre.I N N EH Å L L.

Sid.

Hvad sjunga klockorna?<£n fridens härold från gudalanden Hu uill beföla ditt hjårtehus. 4Ö>if rum för honom. Slit h^ardagsbanden ®ch uårda minnet af himlens ljus — l>et underbara, forn forn i uärlden 311st för att lyja uår mörka stig. Uppstäm en loffång på uinterfärden. ;Cåt fången klinga få innerlig.

<Öif rum för glädjen, låt forgen fara, et att flera än kunnat räddas Cill frid och lycka, ur lastens ^pört. il* PlUOIlbUlldra! Blif segersäll! ;Hif ned det onda uid feklets kuäll!

Rusdrycksförbud.

För Vågbrytaren af C. Th—m.

Idéen om förbud mot rusdryckers tillverkning och försäljning har utgått från den principen att det är statens oafvisliga plikt att förbjuda det onda som hindrar folkets lyftning i moraliskt hänseende. Enär rusdryckstrafiken bevisligen är orsak till omkring tre fjärdedelar af de brott som årligen begås, och enär vidare , genom denna trafik tusentals personer årligen måste intagas på dårhus, fattighus och idiotanstalter eller sänkas i en förtidig graf, hvarigenom hemmen sköflas, under det att änkor och barn måste omhändertagas af den allmänna barmhärtigheten eller förfalla i elände så är det ju ett utom all gensägelse stående faktum, att rusdryckstrafiken är ett samhällsondt hvars bibehållande icke kan ur allmänt mänsklig, —- och än mindre ur rent kristlig — synpunkt försvaras.

Alla reformsträfvanden hafva mött ett hårdnackadt motstånd, och då vi besinna att rusdryckstrafiken är en viktig faktor i den allmänna världshandeln så bör det ej förundra oss att förbudsrörelsen blifvit föremål för den spekulativa handelsvärldens argaste angrepp.I alla ordnade samhällen finnas lagar mot det onda. De s. k. kristna folkens lagsystem hvila ytterst på den Mosaiska lagen, som med omutlig stränghet förklarar »Du skall icke». Rörande allt ondt, alla brott förklara därför våra lagar på det bestämdaste: »Du skall icke», och straff följer på öfverträdelsen af dessa bud eller lagbestämmelser. Men till rusdrycks-handteringens idkare synas lagstiftarne (liksom inom sig själfva) säga: »Det är visserligen orätt att medels tillverkning och försäljning af edra rusdrycker ruinera edra medmänniskor till kropp och själ och sprida nöd, elände och fasa i annars lyckliga hem, men om I till staten betalen en viss summa pänningar så skola vi gifva Eder tillåtelse att utöfva er kropps- och själs-mördande handtering».

Hvarje förståndig människa bör emellertid lätt kunna inse att staten icke eger någon moralisk rätt att mot betalning (— mutor) tillåta den infernaliska rusdryekshandteringen. I Amerika hafva skickliga jurister länge förfäktat den åsikten att staten icke ens äger juridisk rätt att så göra. Det var med stöd af och i öfverensstämmelse med denna åsikt som Förenta Staternas högsta domstol utdömde det världs-beryktade Louisianalotteriet. I detta utslag hette det bl. a.: »Ingen legislatur har rätt att bortschackra det allmännas välstånd eller den allmänna moralen. Folket självt kan icke göra det, mycket mindre dess tjänare. Guvernementet är organiseradt i ändamål att bevara dem (välståndet och moralen) och kan icke afkläda sig makten att omgärda dem».

Denna rätt har emellertid mången lagstiftande församling både i gamla och nya världen tillvällat sig ochden lagstiftning som häraf blifvit en följd — för att »reglera trafiken» — har varit i hög grad tidsödande och brydsam för »farbröderna». En amerikansk kongressman sade en gång angående »reglering» af rusdryckstrafiken: »Man kan lika gärna försöka att reglera helvetet — det är ändå djäfvulens rike!» Och i Sverige yttrade Lektor Waldenström vid senaste Förbudskongressen i Stockholm: »Vårt riksdagsarbete i öllagstiftningsfrågan är till den grad mödosamt och krångligt att det kan göra en klok människa galen».

I såväl gamla som nya världen hafva flera ansatser blifvit gjorda för att afskaffa eller hämma den hotande och samhällsvådliga trafiken. Så t. ex. förbjöd år 1651 köpingen East Hampton, R. I., försäljning af mer än två supar på en gång till samma person, äfvenså att sälja rusdrycker till indianer utan skrifven order från »sachem».

Virginias nya konstitution förbjöd 1676 försäljning af vin och berusande drycker i hela kolonien utom i Jamestown.

Den första kongressen i Philadelphia beslutade den 13 februari 1777 att »vi tillstyrka, att de olika legislaturerna antaga lagar, som göra ett slut på förvandling af säd till spritdrycker».

Huruvida dessa beslut och förbud upphäfts eller fallit i glömska, sakna vi kännedom om, men att en ständig kamp förts mot rusdryckerna därom vittna legislaturernas förhandlingar.

Ar 1844 började folket i staten Maine inse vidden af den hotande faran och en kraftig agitation började för totalt rusdrycksförhud. Efter två års förberedande arbete antog legislaturen 1846 en förbudslag mot till-verkning och försäljning af rusdrycker. Två år senare eller 1848, underkastades ett liknande lagförslag folkets i New Hampshire pröfning, det stadfästades af

General Neal Dow »Maine-lagens fader». * 20/3 1804 f 2/10 1897.

tre fjärdedelar af de röstegande och trädde i laga kraft den 4 juli 1849.

Förbudsrörelsen i Maine leddes af den ädle och duglige general Neal Dow, en af vårt århundrades mest klarsynte filantroper; hvilken ock fått det heder-värda tillnamnet »Maine-lagens fader.» Han föddes i Portland, Me., den 20 mars 1804 och afled den 2 oktober 1897.

Det dröjde icke länge förr än nykterhetsvännerna i Maine fingo erfara, huru många och mäktiga fiender förbudslagen hade. Rusdrycksligan uppbjöd hela sin kraft att motarbeta lagen och följden blef att han upphäfdes. Men förbudsvännerna hvilade icke. Ar 1851 antogs en ny lag; bättre och strängare i sina bestämmelser än den föregående. Ehuru denna lag visade sig hafva mycket goda följder med hänsyn till folkets moral och välmåga och därför ej förfelade sin verkan på den allmänna opinionen, arbetade dock krogligan och dess hejdukar så bittert och hänsynslöst mot dess upprätthållande, att det slutligen ledde till uppror och våldsamheter. Tidigt är 1855, under stridens hetta, försökte pöbeln att återeröfra ett parti rusdrycker som konfiskerats af myndigheterna och förvarades i ett magasin i staden Portland.

Neal Dow som då var stadens borgmästare, gjorde ett kraftigt försök att upprätthålla lagens majestät, hvarvid en af de vilda sällarne fick sätta till lifvet. Härigenom kom lagen, orättvist nog, i missaktning, och så starka röster höjdes af rusdrycksvännerna, att nästa legislatur, lyssnande till dessa skrän, helt enkelt upphäfde förbudslagen. Detta uppmuntrade nykterhetens vedersakare på det högsta, krögarne af-kastade sig alla band, och dryckenskapen med ty åtföljande brott tilltog i oroväckande grad. Folket kunde icke annat än inse det stora misstag det begått och började längta efter en ny förbudslag. Denna folkets vilja måste också hörsammas af legislaturen,som år 1857 antog den lag som staten ännu lyck-liggöres med. Tillägg ha gång efter annan gjorts-till densamma, till dess han 1884 genom folkomröstning (med en majoritet af nära två mot en) fogades till statens grundlag och således ej längre är utsatt för legislaturens nycker.

Maines lag af 1851 hade en så kraftig verkan på brödrastaterna att icke mindre än 15 af dem antogo dylika lagar i snabb följd, nämligen Illinois 1851 , Minnesota, Rhode Island, Massachusetts och Vermont 1852, Michigan 1853, Connecticut och Ohio 1854, Indiana, Delaware, Iowa, Nebraska, New York, New Hampshire och Pennsylvania 1855. I alla dessa stater, utom i Vermont och New Hampshire, upphäfdes dock dessa lagar så småningom. I somliga stater t. ex. Kansas m. fl. hafva förbudslagar sedan ånyo antagits, i andra stater har man mera kraftigt slagit in på local option systemet. Orsaken till den reaktion som efterträdde 1855 års lifliga förbudsrörelse i Amerika hade icke sin grund i likgiltighet för denna viktiga angelägenhet utan i helt andra omständigheter. Slafverifrågan, framträngde vid denna tid med sådan kraft att den stälde alla andra spörsmål åt sidan. Och medan det amerikanska folket genom slafkriget aftvådde en af de största skamfläckarna från nationen, passade rusdrycksintressenterna på tillfället och organiserade sig till en makt i samhället, — en hänsynslös pänningmakt som på flera vanhederliga sätt dels förmått legislaturerna att upphäfva antagna förbudslagar och dels med list och ränker motarbetat nykterhetsrörelsen.

Staten Kansas, belägen i hjärtat af Amerika, har spelat en framstående rol i landets utveckling på

flera områden. Det var inom dess landamären abolitionisterna utkämpade sina första strider mot slafveriet. Och da i det därpå följande unionskriget slafvarnas bojor blifvit lossade, lade sig Kansas ej att hvila på sina lagrar. Inom staten funnos icke så få män och kvinnor, som, ömmande för sina medmänniskors väl, med grämelse sågo, att ett annat slafveri, till sin natur och verkan långt värre än negerslafveriet, hade börjat rotfasta sig i den annars förhoppningsfulla staten. Detta måste utrotas, om icke statens framtid skulle sättas på spel. Men för detta stora verk behöfde de en ledare, särskildt utrustad för ändamålet. En sådan funno de hos öfversten John P. St. John. Han hade förenat sina öden med de tidigare Kansas-nybyggarnes, var från början en af ledarne i antislafverirörelsen och deltog med utmärkelse i kriget, däri han för visad tapperhet befordrades till öfverste. Ända från barndomen en afsvuren fiende till rusdryckerna, för hvilka hans fader fallit ett offer, hade han städse sökt bekämpa dem med alla till buds stående medel. Snart stod han därför i spetsen för nykterhetsrörelsen i sin

adoptivstat. Hans mål var rusdrycksförbud, och med sällspordt nit och glödande vältalighet verkade han för denna ädla sak. Han tjänstgjorde först som senator i statens legislatur och valdes 1878 till statens guvernör. Sitt inflytande som statens högste embetsmän använde han, utan att försumma sina öfriga embetsplikter, i nykterhetens intresse. I sitt första budskap till legislaturen 1879 uppmanade han lagstiftarne, att till allmän omröstning framlägga ett konstitutionstillägg, för alltid förbjudande tillverkning och försäljning af rusdrycker.

Den föreslagna åtgärden vann allmänt understöd i senaten men väckte i representanthuset ett hård-nackadt motstånd. Förslaget var nära att duka under.

Guvernören John P, St. John. * 25/2 1833.

men tack vare — en kvinna räddades situationen och förslaget antogs. Nu organiserade rusdrycksligan sig och började på det ursinnigaste sätt arbeta emot förslagets stadfästande. Men nykterhetsvännerna hvilade lieller icke. I spetsen för den ädla och tappra skarangick den vördade guvernören, St. John, hvilken uppträdde nästan öfverallt i staten och med sällspord vältalighet, logisk skärpa och de mest slående argument visade rusdryckshandteringens onda natur och skadliga verkningar, icke blott i moraliskt utan ock i rent ekonomiskt hänseende, vederlade de ihåliga inkasten emot rusdrycksförbud samt framhöll dess stora välsignelser.

Följden af detta herkuliska arbete blef den, att amendementet den 2 november 1880 antogs med en majoritet af 7,998 röster.

Kansas goda föredöme manade Iowa till efterföljd och i juni 1882 fick dess folk rösta på ett förbudstillägg, som antogs med circa 30,000 rösters majoritet. Det förklarades emellertid följande år olagligt, på grund af tekniska fel (formfel), men 1884 antog Iowas legislatur en förbudslag, som blef till stor nytta för staten.

Utrymmet i denna lilla uppsats lillåter oss endast att omnämna själfva grunddragen till förbudsrörelsen. En viktig faktor i detta stora reformarbete blir ganska ofta förbisedd och vi taga oss därför friheten rikta uppmärksamneten därpå. Denna faktor är kvinnans nykterhetsarbete;— och det vore väl, om de svenska kvinnorna ville lära af sina amerikanska systrar. De kunde då få svar på den ofta framstälda frågan »hva ska' kvinnan i nykterheten att göra?»

Vi sade nyss, att förbudsförslaget i Kansas var nära att duka under men räddades af en kvinna. Saken förhöll sig sålunda:

I senaten allmänt understöd. I representanthuset motstånd. Två tredjedelar af alla rösterna erfordrades för förslagets antagande, och vid omröstningen befanns att förslaget besegrats med en röst. Hastigt somtanken sågs en liten täck, intelligent kvinna lämna den stora åskådarehopen och glida ned i gången bland medlemmarna. Hon stannar, utsträcker sin lilla mjuka hand, omfattar med densamma varmt en demokratisk medlems stora hand och säger under rörelse: »Min älskling! För min skull, för vårt ljufva hems skull, för Kansas' och för Guds skull anropar jag dig att ändra din röst.» Hustruns' bön trängde till djupet af mannens själ, och i nästa ögonblick stod han upp och sade: »Herr Talman! Innan röstresultatet tillkännagifves, önskar jag ändra min röst.» Ändringen skedde, och förslaget var antaget. De amerikanska kvinnornas inlägg i nykterketsrörelsen har varit af större betydelse, än samtiden förstår att uppskatta. För att gifva våra svenska systrar en liten idé om storslagenheten af deras systrars arbete på hinsidan Atlanten tillåta vi oss i sammanhang härmed nämna några ord om »Kvinnornas nykterhetstempel» i Chicago. Själfva tomten belägen i hjärtat af Chicago, vid hörnet af Monroe och La Sälle gatorna, är uppskattad till en million dollars. Hörnstenen till templet lades den 1 nov. 1890, och den kolossala byggnaden, ett praktfullt tempel i fransk-götisk stil, tretton våningar högt, var fullbordad inom två år. Byggnadskostnaden för detsamma uppgick till 1,250,000 dollars, hvadan egendomen f. n. (tomten inberäknad) representerar ett värde af 8,325,000 kronor. Sällskapets 8 departement och 32 underafdelningar hafva här sina respektive lokaler. I nedre våningen inrymmes det storslagna tryckeriet, där en mängd pressar äro i ständig verksamhet för tryckning af nykterhetslitteratur, som sändes till världens alla länder. Deras hufvud organ, tidningen The Union Signal, hade redanKvinnornas nykterhetstempel i Chicago.1889, innan Templet byggdes, en spridning af öfver 80,000 ex., och dess upplaga har sedan mer än fördubblats. 8 passagerarehissar förmedla

samfärdseln mellan de olika våningarna, af hvilka åtskilliga användas till kontorslokaler som inbringa höga hyror.

Även här i vårt fosterland är idéen om rusdrycksförbud icke så alldeles ny. Klarsynta patrioter och filantroper hafva tid efter annan höjt kraftiga protester mot rusdryckerna. Den amerikanska förbudsrörelsen har emellertid ingjutit nytt hopp i våra bygder. Den svenska nykterhetsrörelsen — efter amerikanskt mönster — kan nu med hopp och förtröstan gå framtiden till mötes. Grenom det talade och tryckta ordet vilja vi bringa upplysning och kunskap till unga och gamla. Med denna upplysning och kunskap måste jämväl framhållas, det faktum att enär rusdryckstrafiken är en skapelse af lagen — en frukt af politisk handling — så måste det onda botas genom politisk handling— med lag.

Vi hafva förr haft förbudslagar i Sverige, men de hafva icke haft den rätta grunden att hvila på, och följaktligen icke blifvit af lång varaktighet. Den förbudslag, som skall komma att lyckliggöra våra efterkommande, skall hvila på en fast grund af en sund och allmän folkupplysning. Och när Sveriges folk en gång på den grunden reser förbudslagens klippa, hoppas vi, att den skall vara stark nog att motstå girighetens böljor på rusdryckernas syndaflods Då skall Sveriges folk veta och förstå, att rusdryckerna äro farligare än lejon och tigrar; och för den allmänna opinionens fällda bajonetter skola rusdrycksodjuren fly in den bur, som förbudslagen bestämt till deras fängelse.Rusdrycksodjuren drifvas af ett upplyst tolks allmänna opinion.Solljus.

För Vågbrytaren. Berättelse af N. S. N—g.

Ute i skogen stodo träden höljda af snö, och öfver marken låg snön bredd som ett jättestort täcke, hvarur dock en och annan liten förtorkad riskvist stack upp. Kring trädstammarne hade isen lagt sig i en gnistrande skare, hvaruti solstrålarne bröto sig i matta reflexer. Det ligger alltid högtidsstämning i vildmarkens djup, och denna högtidsstämning är störst då juten nalkas och en marmorhvit snö lagt sig tyngande öfver grenarne. Men det är just vid sådana tillfällen som tusenden gå vilse och finna sin död i drifvorna. Om vi kunde se alla dem, som under julens dagar kämpa sin fruktlösa kamp mot nöd, elände och död, så skulle måhända den leende naturen mista något af sin skönhet, och säkerligen skulle någon liten del af vår stora lycka vändas i djup sorg öfver allt det låga och allt det onda som ännu har rum i världen.I själfva kanten af skogen, där dess bryn öppnade sig för en smal inkörsväg, —. ungefär ett hundra meter från landsvägen — låg ett litet grönmåladt hus i vacker villastil och med tillhörande stor och tydligen välvårdad trädgård. En smal rökstrimma ringlade sig genom skorstenspipan upp mot himlens blå och det hela gjorde på betraktaren ett intryck af verklig hemtrefnad och gammaldags trygghet, som man endast sällan kan spåra vid dessa stora välbyggda bondgårdar, hvilka öfver allt kupera omnejden, men desto oftare vid dessa gråa takspåns- och mossbeklädda torp som ännu här och där kvarstå, utgörande minnen af en hänsvunnen mera enkel tid. Vid de nya och moderna gårdarne har man ej längre råd att skänka småfåglarne deras julkärfve, och i de höga rummen är det alldeles för fint att låta julglädjen riktigt svalla öfver och taga form i en jublande dans kring granen. Desto angenämare stämd känner man sig därföre då man någon gång får se en icke blott väl byggd, utan af allt att döma, hemtreflig människoboning, såsom händelsen var med det lilla grönmålade huset i skogsbrynet.

Detta hus egdes och beboddes af författarinnan Elin Hellstrand, hvilken här funnit det fridfulla refugium hon så länge — ja under hela sitt lif — sökt och efterlängtat. Här bands hon ej längre af dessa konvenansens och sällskapslivets lagar, som nästan hotat att beröfva henne den frihet, hvaröfver hon alltid känt sig så stolt, samt sänka henne ned i nivå med alla dessa hvardagsmänniskor, hvilkas högsta mål synes vara fåfängans tillfredsställande; — människor hvilka hon ömkade och hatade, men dock älskade — så underligt det än låter.Fröken Hellstrand satt denna dag i sin mjuka länstol framför skrifbordet, å hvilket böcker och skrifmaterialier lågo kringströdda i ett behagligt virrvarr. Arbetsrummets väggar voro täckta af bokhyllor, från hvilka de dyrbara böckernas pressade praktband blickade en till mötes. Öfver skrifbordet hängde i förgylda ramar porträtten af de trenne berömda författarinnorna Flygare-Carlén, Bremer och von Knorring, och på ett särskildt litet bord stod en, trots kölden ute, blommande calla.

Från den hvita kakelugnen, där fröken H-s enda tjänarinna, gamla Malena, beställsamt sysslade, spred en munter

brasa sitt sken öfver rummet, å hvars, mot öster vända, ena fönster, en nedfäld rullgardin visade en ett det fagraste sommarlandskap, som illa nog kontrasterade mot den snöiga tafla, hvilken från rummets andra, ännu halft isblomstäckta fönster vidgade sig mot åskådaren.

Fröken Hellstrand satt, som vi sade, framför sitt skrifbord, å hvilket utom böcker och tidningar äfven några blanka manuskriptremsor lågo kringströdda. I handen höll hon en penna, hvilken hon flera gånger med tankfull min fuktat i bläckhornet, utan att dock komma sig för att nedskrifva ens rubriken till den lilla barntidningsskiss hon blifvit ombedd att skrifva.

Hon var verkligen allvarsamt förargad Öfver denna för henne så ovanliga dåsighet, som gjorde att papperet ännu allt jämt låg blankt och rent framför henne. Hvarför kunde hon då inte få en idé, nu så väl som annars? — Var det inte besynnerligt också att de där tre porträtten öfver skrifbordet just i dag skulletitta så ironiskt ned på henne — alldeles, som ömkade de sig öfver hennes litenhet?

»Du hinner aldrig oss!» sade deras blickar med en tydlighet, som ej kunde missförstås.

Fröken Hellstrand reste sig häftigt, i det hon kastade pennan på bordet, så att bläcket stänkte öfver dess manuskriptremsor och böcker. Med ett raskt grepp drog hon upp den nedfälda gardinen, hvars sommarlandskap surrande rullade sig omkring käppen uppe vid taket. Härvid möttes hon af ett strålande solskensflöde, hvilket i breda strimmor kastade sig öfver rummet.

o

»Ah», sade hon tyst för sig själf, där skref ju en solstråle på ett ögonblick hvad ej jag kunnat få fram ur pennan på en hel lång timma».

Och så skref hon med fast hand rubriken: Solljus, samt sade med ett leende:

»Se så, där har jag den! Hade jag nu bara idén också! Men den kommer väl allt efter som jag får den rätta stämningen».

Ännu en gång kastade hon en blick ut genom fönstret. Hon kände sig nämligen, så egendomligt upplifvad af att betrakta det vida, snöiga landskapet därute. Det var, som om hennes egen frihet växte sig större och starkare, då hon, så där fick fröjdas öfver naturens obundna frihet. Några få minuter hade hon låtit sina blickar följa det af drifvor och gärdesgårdar kuperade landskapet — af skogen var endast en smal rand synlig från hennes fönster — då hon plötsligt ryckte till, vid det hon hörde ett dämpadt knarrande utifrån. I nästa ögonblick dök en skepnad upp bakom husknuten. Det var en medelålders man,iförd allt annat än eleganta kläder, och bärande en tung granrisknippa på ryggen. Hans kolossala träskostöflar plöjde en bred väg i snön icke långt från fröken Hellstrands fönster, där, hvarest utfartsvägen från skogen strök fram mot landsvägen.

Fröken Hellstrand igenkände genast vandraren. Sommartiden hade hon ofta sett honom passera förbi och hon hade då äfven vid något tillfälle hört hans namn: Anders Strandell, samt låtit sig berätta att han hade stor familj, ringa arbetsförtjänst och följaktligen många svårigheter att dras med. Hans långt inne i skogen belägna lilla bristfälliga hus hade hon någon gång sett, och redan af dettas yttre skick kunde hon sluta sig till, att familj ens ekonomiska ställning ej var den bästa.

Kanske, de just nu, i detta ögonblick, icke hade den minsta lilla bit att äta? Den där tanken kom, som en blixt genom fröken H-s hjärna och hon fann den i det första ögonblicket verkligt absurd.

»Naturligtvis hade väl något att äta!» mumlade, hon för sig själf, gång på gång, men hon kunde ej hjälpa det — den förargliga tanken lämnade henne ingen ro, förrän hon plötsligt fattade det beslutet att i egen person göra sig underrättad om hur det stod till hos Anders Strandells familj, och om nöd var på tärde, hjälpa.

Det var i vanliga fall inte hennes svaga sida att följa ögonblickets ingifvelse, men hur det var gjorde hon det dock nu. I en liten handkoffert inpackade hon några födoämnen, stoppade en börs i fickan och begaf sig åstad.

Hon erfor en underlig känsla då hon trädda in under de snöhöljda granarne. Det kom öfver henneen viss

obestämd känsla af, att hon i dessa ögonbliek bröt med sitt förra lif af bekvämlighet och ro — att hon gick till mötes en ny lifsperiod af uppoffring och strid.

Efter en god halftimmas vandring, i Strandells fotspår, stod hon slutligen utanför dennes hus. Efter någon tvekan knackade hon på och inträdde. Det rum, i hvilket hon nu gjorde, sin entré, var visserligen ej sådant, som dem man finner i storstädernas arbetarekvarter, men dock prägladt af stor fattigdom. Kvinnan och de fem barnen voro emellertid ovanligt snyggt klädda och i spiseln brann en munter brasa — allt gifvande tillkänna att kojans invånare ej ännu mistat tron på stundande bättre tider, om de an för tillfället ej hade det minsta grand mat i huset, ett faktum, hvarmed fröken Hellstrand snart nog blef bekant. Hon tog nu fram de matvaror hon medfört samt gjorde sig vänligt underrättad om familjens förhållanden, hvilka mor Strandeli omständligt skildrade.

Det blef en historia, sådan som tusen af vår tids kvinnor skulle kunna tälja — en historia, hvars första kapitel skulle heta hopp och dess sista nöd — en historia där bofven uppträder i tusen vexlande former, men med det enda namnet: rusdrycken; — kort sagt en historia om en man som lockats in i rusdrycksdjäfvulens fina garn och, som under trycket af dess järnhand blifvit utblottad på allt . . . allt utom eländet och en talrik nödlidande familj.

Rörd, åhörde fröken Hellstrand denna nya variation af lifvets stora tragedi och en tår glänste i hennes öga då hon tömde sin börs i kvinnans hand, samt bad henne vara vid godt mod ännu så länge.Under vandringen genom skogen hem efter detta barmhärtighetsverk, fattade hon ett fast beslut, nämligen det, att hädanefter helt ställa sig under deras fana, som satt till sin uppgift, att helt nedgöra den fruktansvärde fiende, hvilken visat sig mäktig att undergräfva så många tusen människors moraliska, intellektuella och ekonomiska existens. Hon undrade i denna stund öfver, att hon ej förut insett, hurusom allt arbete på mänsklighetens höjande är förspild möda så länge ej krafterna riktats på bortarbetandet af dryckessedens jättelögner, som hafva en så dominerande plats i folkmedvetandet.

Efter hemkomsten var det henne en lätt sak, att skrifva den lilla barntidningsskissen. Hon hade nu fått en idé och orden flöto ur pennan tills den ena manuskriptremsan efter den andra låg färdigskrifven på bordet.

Och då hon höjde sina blickar mot de tre porträtten på väggen förekom det henne alldeles, som hade deras ironiska leenden förbytts i välvilligt erkänn-samma sådana.

Vid nästa söndags möte med den närliggande byns nykterhetsförening: logen Hoppets härold, ingick fröken Elin Hellstrand, som aktiv medlem i densamma. Hon mottogs till en början, med ett visst misstroende af de enkla personer, som förut stodo i logen, men hon förstod snart att göra sig bekant och värderad.

Under julen, som snart inträdde, höll hon sitt första nykterhetsföredrag inför en talrik publik, afhvilka åtskilliga förenade sig med logen, vid det efter föredraget hållna mötet.

Bland dessa befann sig äfven Anders Strandell, å hvilken fröken Hellstrands ädla och oegennyttiga uppträdande gjort ett djupt intryck. Nu för tiden skiljer sig hans hem: i mångt och mycket, från det tillstånd hvari det befann sig då fröken Hellstrand första gången satte sin fot öfver dess tröskel.

Hvad den unga författarinnan angår, så har hon under de år, som förflutit, sedan ofvan omtalade händelser inträffade, lefvat uteslutande för att sprida ljus omkring sig. Ett arbete hvari hon för öfrigt lyckats ganska väl.

Öfver sitt skrifbord har hon, jämte de förut befintliga, uppsatt ett fjärde porträtt, nämligen, den världsbekanta amerikanska nykterhetsaposteln fröken Frances Willard's. Denna ädla kvinna är numera i flera stycken hennes ideal.Herrar Pimpelman och Tempelman snacka.

Vexelpoem för Vågbrytaren af Gustavus.

P: — Är det ej sant, min herre, blodröd drufva, I Södern plantad, är ett elixir, Som kan ett sorgtyngt men'kolif förljufva, Så att vår jord ett himmelrike blir, Som kan från dagen gryr, tills kvällen skymmer Förläna lefnadsmod åt sinne slappt? Är det ej bästa medlet mot bekymmer, Som möta på vår stig?

T: — Det tror jag knappt.

P: — Åh, hvarför så? Men olikt är ju tycket.

Dock säll mig vinet gör, som jag förtär. T: — Kors, jag har pimplat bränvin ganska mycket,

Men inte blef jag lycklig af det där.

P: — Ni ej förstod att dricka. Drufvans droppar Skall man ej sörpla i sig som ur ho.

T: — Nej, jag drack blott ur flaskor, glas och koppar; Och nog förstod jag dricka, må ni tro.P: — I Bacchi tempel är det alltid soligt

Och roligt bland de vänner, som der fås.

T: — Jag vet just ej, om gfäla är så roligt, Och lika litet roligt är att slåss.

P: — Man blir förskönad utaf drufva mogen, Ty anletsdragen stråla hvar minut.

T: — Ja, jag sett busen, när han gått från krogen, Och, herre gud, hvad han såg läcker ut!

P: — Se, alla snillen dricka. Tankar djupa Vid bålen födas i ett festligt lag.

T: — Men ä' de snillen alla de, som supa, Då har jag varit snille, äfven jag.

P: — Af drufvan stärkes själen liksom kroppen, Och därför Bellman prisar den med fog; Dess verkan kännes ifrån tån till toppen.

T: — Ja, kopparslagare, de kännas nog.

P: — Att gå med strupen torr, det skulle katten, Så länge det finns vin och bajerskt öl.

T: —- Ack, jag får strupen våt med bara vatten, Och till på köpet blir jag aldrig »knöl».

P: — Hvad supen smakar skönt, den rare lillen, Tillsammans med en sill från hafvets djup!

T: — Det kan väl hända, men jag tror, att sillen, Som ni förtär, kan vara utan sup.

P: — De nyktra hafva nog sin goda mening;

De räddat månget vrak på lifvets älf;

Och bra är hvarje nykterhetsförening. T: — Om blott man slipper vara i den själf.P: — Men hvarför icke kunna måttligt dricka, Trots de absolutisters stränga dom?

T: — Ja visst man bara smutta skall och slicka, Tills man blir hågad att få tunnan tom.

P: — Man dricke så, att icke man stör friden.

Man vare alltid måttlig på kalas. T: — Man blir visst måttlig först vid 11-tiden,

Då man är full, så man ej ser ett glas.

P: — Man dricker vin på hela jordens bana.

Vid hvarje kunglig fest det drickas plär;

Och vin man drack på bröllopet i Kana. T: — Åh, det var duktigt! Var ni också där?

P: — Hvarför kan icke jag mig då förpläga? T: — Tills ni har supit er totalt ihjäl. — — P: — Nu går jag hem. Farväl! jag måste säga. T: — Säg Bacchus ock på samma gång farväl!Välsignelse för kronor 63:35,

(Humoresk af Gustavus).

— Jaså, ni vill veta, hvarför jag är nykter, sade en gång Isak Kronblom i ett sällskap.

— Jo, jag var för ett par år sedan nog lycklig att ega en aflägsen släkting i Småland, som gjorde sig så aflägsen, att han dog, hvarför jag i en hast fick ärfva. Det var enligt arfskiftet hela 63 kronor och 35 öre, så att nu skulle det bli annat lif i Kåkbrinken.

Som det var på sommaren beslöt jag att inackordera mig för erhållna summa, en tid i en enkel bondgård på landet och ingick i inackorderingen äfven, att jag en och annan gång fick bjuda ut någon af mina vänner på en stekt aborre och en filbunke.

Endast ett stenkast därifrån låg en järnvägsstation, som på samma gång utgjorde en statfon för mitt hjärta, ithy att jag länge svärmat för stations-inspektörens dotter, den unga, svartlockiga Amalia,hvars bekantskap jag en gång gjorde under en resa till Katrineholm. Icke underligt, att jag därför höll på min värdighet, så att jag icke underrättade någon af mina sämre, supiga karlbekanta om min vistelseort just för att slippa riskera någon oangenäm öfverrumpling, som hade kunnat verka ogynsamt för mina friare-planer, enär stationsinspektor Hjulgrens var ett absolut nyktert folk.

Tvärtom, emot min vana i staden, där jag för resten icke hade råd till att gå så synnerligen elegant hade jag anlagt hög hatt och handskar, hvilket ju alltid, isynnerhet på bondvischan, gör en till en bättre karl, än hvad man verkligen är. Också njöt jag betydligt af alla de artighets- och vördnadsbetygelser, för hvilka jag var föremål, då jag någon gång nedlät mig att ta en promenad utåt den dammiga vägen.

Snart värdt jag introducerad hos herrskapet Hjulgren, hvilket ju också var min närmaste afsigt med min vistelse på landet. Redan tredje dagen var jag som barn i huset, och Amalia och jag umgingos med den blyga vänlighet som alltid föregår kärlekens upprinnelse, och herr och fru Hjulgren, själfva voro ytterst förekommande.

Bland andra dygder, som fått insteg i deras hus, var som sagdt, äfven nykterheten, hvarför de ännu mera intresserade sig för mig då jag låtsades, att äfven jag var absolutist, något som tyvärr icke var fallet, ty jag hade ännu icke erfarit de sorger och obehag, dryckenskapen alltid medför. Det oaktadt orerade jag, i likhet med inspektören, i både tid och otid om nykterhet och dryckenskap, hvilket på det högsta intresserade denne.— Kan jag få en svärfar för så billigt pris, tänkte jag, så kan jag gerna hålla färgen. Tänk, om de hade vetat hvad jag fästat, strax innan jag kom dit! Det hade då icke varit värdt att tänka ens på en tråd af Amalia, än mindre på hennes lilla förtjusande hand.

Jag steg följaktligen högt i herrskapets gunst, och lilla fröken Amalia tycktes för hvar dag underordna sig min spekulativa tjusningsmakt. — Jag hade haft en hel liter konjak med mig i kappsäcken men det var nu icke värdt att visa den där jag bodde. Det kunde lätt komma ett fult rykte till stationen och hellre försakade jag väl då en kall konjaksflaska till 2:50 än en kärleksvarm Amalia med 5,000 i perspektiv.

Olyckan ville nu, att en bekant i staden, Kalle G-ranblad hette han, oegentligt nog, — hade för att hämnas en gammal förment oförrätt utspridt det infama ryktet, att jag fått ett arf på 10,000 kronor samt, då han af någon annan skälm fått veta hvar jag vistades, äfven utbasunat det.

En vacker morgon, hvad får jag se, då jag som bäst håller på att räkna, hur många ben det är i en stekt aborre, om icke agenten Sigge Holm och f. d. grosshandlare Pettersson, som till min stora förvåning gratulera mig på det hjärtligaste.

Jag tänkte säga, att jag icke var hemma, eller att det var icke jag, men jag tackade till sist för gratulationen, som jag ansåg kom alldeles för bittida. Jag trodde nämligen att de möjligen fått nys om mitt frieri vid stationen. Eftersom de sågo hungriga ut, måste jag bjuda dem på frukost.— Hör du, säger Holm, sedan han ätit sig mätt, skulle du inte kunna låna mig en hundralapp på en månad?

— En hundralapp? jag minnes icke den dag, jag hade så mycket på en gång, svarade jag.

— Nu ska7 du inte krångla; om en månad får du den tillbaka, mente Holm och drog in sin venstra stortå, som satt en half tum utom stöfveln.

— Ja, jag går i borgen, sa Pettersson och stack händerna i sina trasiga byxor.

— Hur kan ni drifva med mig så? sporde jag.

— Ah, sa7 Holm, nu ska7 du inte visa dig ohjälpsam mot dina gamla vänner. Så mycket kan du nog . undvara på

en månad.

— Bäste bror, jag har ju ingenting att undvara. —- Men du har ju fått ärfva.

— 63 kronor och 35 öre, ja.

— Ja, du har då alltid varit en skälm, mumlade Holm, innan de aflägsnade sig, men aldrig har jag trott dig om att vara en sådan gnidare. Du ska7 få ägg igen, när mina höns värpa.

Ett par dagar därefter satt jag tillsammans med herrskapet Hjulgren i deras trädgård och drack saft, då jag fick se ett par halfsluskiga individer närma sig min plats. I den ene igenkände jag på den röda snabeln f. d. landskanslisten Figge Betulander, den andre däremot var mig alldeles obekant, ehuru han triumferande förklarade, att han och jag för icke så länge sedan druckit minst sex konjakstoddar tillsammans på källaren Flaggen. ,— — Men vi drucko så tappert tillade han, att det kan nästan vara förlåtligt om minnet af den glada stunden har rymt sin kos.Jag önskade karnaljen långt in i Helleberga skog, gjorde minst elfva fållar af ögonbrynen och bet sönder halfva underläppen. Herrskapet Hjulgren, Amalia inberäknad, sutto som förskrämda och stirrade.

— Det var roligt, mente Figge, att få se dig. Bor du här vid stationen?

-— Mindre roligt var det att få se dig, tänkte jag säga i stället för att besvara hans fråga.

— Skulle det gå an att få tala vid dej lite i enrum?

— Ja bevars, följ med mig upp till gården, där jag bor, sade jag och mumlade ett »adjö så länge» till herrskapet, som kastade långa, halft föraktfulla blickar efter mig och mitt sluskiga sällskap. Jag visade in snyltgästerna i mitt rum, där middagsbordet stod färdigdukadt.

— Nu komma vi, som efterskickade, sade Figge och nu bjuder du väl på något snyggt, kan jag tro.

För skams skull måste jag tillsäga min häpna värdinna om ett par tallrikar till.

Samtalet under middagen rörde sig endast om pängar. De tänkte inrätta en afvelsgård för kaniner, och det fattades dem endast 2,000 kronor, som de tyckte jag kunde låna dem. Först antog jag, att de skämtade, men kom snart underfund med motsatsen.

— Affären, ser du, ger minst 150,000 kronor i vinst pr år, förklarade den obekante.

Ja, de ansträngde sig till det yttersta med att förespegla mig, huru bra affären skulle gå, om jag bara ville sätta in 2,000 kr. i den.

Men det lax inte. Jag vrängde ut och in på både ögonen och portmonnén för att öfvertyga demom min fattigdom. Men fortfarande framstod jag för dem som den rike mannen. Till sist, då jag tycktes vara obeveklig, och sedan de öst öfver mig några baljor ovett, gingo de ändtligen sin väg, minskande listan på mina vänner med ett minns 2 och. nedsättande mitt värde i familjen Hjulgrens ögon.

Då jag följande dag besökte stationen, förnam jag en ovanlig likgiltighet för min person, hvilken jag i någon mån undanröjde genom uppdiktande af en historia som skulle tjäna till att åter rättfärdiga mig och göra det osannolikt, hvad den oförsynte främlingen framkastade angående toddarna på Flaggen. På eftermiddagen voro vi åter så goda vänner, att vi alla togo oss en liten promenad bortåt vägen. Snart hördes på något afstånd ett förfärligt oljud, liksom af druckna röster, hvilka såsom jag tyckte upprepade mitt namn, så att det ekade i bergen. Kronblom! Kronblom! Kronblom! genljöd det oupphörligt.

Komna ett stycke in i skogen, mötte vi fyra stycken gamla fästprissar, af hvilka två buro hvar sin literflaska i fickan. Samfäldt sjungande: »Se, goddag min vän, min frände, se buteljen menar jag», störtade de fram mot mig till handtryckning.

»Se, goddag, din gamle arak. Tack för sist! Ska7 du ha dej en klämtare? . . . Hur står det till med dej din gamla öltunna? . . . Hur kunde du komma hem sist, när vi skildes på Tennstopet?» o. s. v, ljöd det om hvartannat.

De lymlarne brydde sig ej det minsta om det sällskap, hvari jag befann mig, och flere gånger sökte jag tysta ned dem, men förgäfves. Den medhafda konjaken hade totalt sköljt bort det lilla vett, de hade såsom nyktra.Vi ha kommit för att låna pangar af dej, din boricka, utlät sig en utaf dem. — Det är bäst du langar hit med ett par hundralappar, om du vill vara vän med oss. I annat fall får du smörj. Vi ha bjudit dej på så mycket spritvaror tillsammans, att det inte alls vore för mycket, om du någon gång visade dej sjelf gentil. Minns du nattsölet i förra veckan du. Hur gick det med flickan du kysste i porten? Ha, ha ha! jo, du är allt ett fint kolly du.

— Kors, hvad du blifvit fin! skrek en annan. Aldrig har jag sett dej ha hög hatt förut. Det kläder dej bror, och bevisar din goda smak. Hvad kostar den? ...

Visserligen hade herrskapet retirerat på något afstånd, men icke ett ord undgick deras öron, hvarför det icke förvånade mig alls, att de vände om hemy lämnande mig ensam med mina supbröder, ty såsom sådana hade de ju uttryckligen presenterat sig. Att afvisa dem utan vidare var ju omöjligt, hvarför jag måste bedja dem följa med hem, där det icke just var med blida ögon som min värdinna mottog gap-halsarne. Olyckan ville, att det var just middagstiden, och hon fruktade synbarligen, att få hela sitt skafferi länsadt. Jag måste naturligtvis bjuda äfven dessa på middag, hvarunder jag blef beskyld för både högfärd och annat, då jag vägrade att smaka på deras konjak, som de dock själfva till sista droppen förtärde. Ändtligen fram på kvällen troppade de af, sedan de fåfängt ansatt mig med pänninglån och öfveröst mig med ovett och pikar till höger och venster. Fyra fönsterrutor slogo de sönder och det var en välsignad sak, att icke jag rönte samma öde.Då jag nästa dag, icka utan bäfvan, besökte Hjtilgrens, räckte mig Amalia, med en blick, söm kunnat komma helal Årstaviken att frysa, ett makuleradt brefkort, som nyss ankommit till stationen.

Jag läste:

»Gamle fästprisse! Kom in till sta'n i kväll, så ska7 vi gaska! jag hade något vigtigt att säga dig. Möt mig klockan 6 på källaren Linnéa, där du ju bäst trifs, och där de ha de bästa toddarna.

Din vän Pelle Drufva».

Jag ref sönder lappen i tusen bitar och kastade dem på perrongen, hvarför jag fick en rätt skarp förebråelse af inspektören.

— Se så ja, tänkte jag, nu är måttet rågadt. Nu ha de i fördömda jäpparne ställt till det vackert för mig. De ha röfvat mitt lifs lycka; de ha spunnit ihop historier, som blifvit tagna för sanning, de ha generat mig, de ha fläckat mitt namn de ha . . . Men jag skall hämnas. Aldrig ska' de få se Isak Kronblom mer på sina krogar, det är jag man för. De må söka snärja mig med de finaste garn, men icke skall jag, en man med förstånd, låta mig fångas af några eländiga griphumrar. De må begabba och håna mig, det är bättre att vara aktad af de goda än gärna sedd af de onda.

Efter denna monolog för mig själf rusade jag ursinnig hem och beredde mig på ett tal, som jag vid lägligt tillfälle tänkte hålla för herrskapet Hjulgren, och hvari jag ämnade erkänna mina felsteg och mitt skrymteri, men på samma gång afsäga migbruket af den dryck, som kommit så mycket ondt åstad.

Och en söndagsafton, jag glömmer den aldrig, gick talet af stapeln i socknens goodtemplarhus, och det tog skruf.

Alla blefvo vi försonade. Amalia är nu min fästmö; och nu vet ni, hvarför jag är nykter.

*

Det är nu öfver ett år sedan Isak Kronblom berättade denna historia, och det kan tilläggas, för att göra romanen fullständig, att man härom dagen läste följande tillkännagifvande i en tidning.

Född:

En dugtig pojke.

Amalia Kronblom, Isak Kronblom.

född Hjulgren.

Det där kan man kalla välsignelse för Kr. 63: 35.Ett tidslyte att bortarbeta.

Vår tid, som högljuddare än någon föregående, ropar på sanning i alla hänseenden -- sanning i filosofien och vetenskapen, sanning i religionen, sanning i det dagliga umgänget, sanning i fråga om medmänniskors och samfundsinrättningars brister och sanning mot sig själf, d. v. s. mot den egna öfvertygelsen och idealet — denna tid torde vara den, som mer än någon annan får bevittna osannhet falskhet, förställning och hyckleri. Den har ju också af en straffpredikare blifvit brännmärkt för sina »konventionen nutidslögner» och af en annan fått hålla till godo med benämningen »hyckleriets århundrade». På alla områden träder oss denna osannhet till mötes redan i de talesätt och termer, som användas. Vi ha ultra konservativa tidningar, hvilka på allvar anmäla sig som »sant frisinnade», och medan de motarbeta allt, som kan lända till den lägre befolkningensförmån och höjande, såsom ökade tillfällen till bildning, kortare arbetstid och politisk rösträtt, förklara de sig dock vara »arbetarens sanne vänner». Vår statsreligion, som fostrar den hänsynslösaste ofördragsamhet och strängare än de fleste, predikar lag och fördömelse, kallar sig den evangeliskt luterska (evangelium == ljufligt och gladt budskap). I städerna bildas spritförsäljningsbolag, som ifrigt sträfva att sälja så mycket rusdrycker som möjligt: de säga sig vara tillkomna »i nykterhetens och sedlighetens intresse». Man trycker och säljer dyra, praktfulla böcker, som endast de förmögne kunna köpa: det kallas att ge ut »godtköpsupplagor». Ett politiskt parti bildar sig för att genom införande af tullar och därmed förhöjande af iefnads-kostnaderna, aftvinga den stora befolkningen större kontributioner: det partiet säges verka för skyddssystemet. Och när samma parti tydligen har till syfte i främsta rummet, att själft inkassera lejonparten af hvad folket sålunda får betala, anser det sig berättigadt till namnet »nationella» eller »fosterländska» partiet, med lösen »Sverige åt svenskarne!» En ministär, som satt sig i sinnet, att utan försyn, med mötes-upplösningar och förbud, fängelse och munkorgslagar bekämpa folkrörelserna, tar till valspråk: »försoning och samhällsfrid». En samling frireligiöse, som afger meningsyttring för mötesförbuden mot utilisten Berghell, påstår sig göra det »i yttrandefrihetens intresse». Då biskop Billing i riksdagen med oriktiga uppgifter ber kämpat Stockholms arbetareinstitut, hyllade honom studenter i Upsala genom afsjungande af sången »Stå stark, du ljusets, riddarvakt!» De som lifligast tro och ifrigast försvara all gammal, både kyrklig och profanvidskepelse, men hysa misstro eller t. o. m. hat mot forskningen och det nutida vetandet samt äro oförmögne att se de många samhällsbrister, hvilka behöfva afhjälpas — de vilja ha monopol på titlarna »bildade» och »intelligente». Personer, hvilka äro kände som värnlöses förtryckare och kvinnors förförare, bli dubbade till riddare. Och bland desse riddare ha ej få beträdts med förskingringar och förfalskningar. Ett hemligt sällskap, som medverkar till att uppbygga en stark sköldmur mot alla frisinnade rörelser och all utveckling till friade förhållanden, lyser med namnet frimurare o. s. v.

Helt naturligt utgör denna upp- och nedvändning af orden och begreppen endast en spegelbild af de många upp- och nedvända förhållandena inom samhällslifvet. Hvad, som kallas affär är ofta vingleri eller rent af bedrägeri. Stora industriela företag blomstra icke sällan, blott genom varuförfalskningar och efterapningar. Den borgerliga samhällsordningen är, genom sina falska klassindelningar, sina konstgjorda rangskalor och sitt system af öfverordnade och underlydande till god del en parodi på verklig ordning. Staten, som säger sig vara kristlig, och hvars öfverhufvud påstår sig ha sin makt »med guds nåde», gör allt för att bevara traditionerna från samhällsbildningens» råa barndomstid, som var en våldets och röfveriets tid; den håller härar mot grannarne, den har sin höfding, hufvudsakligen för krigsangelägenheternas skull; den har sin skara af höfdingagunstlingar och smickrare m. m. Politiken, som skulle vara konsten att organisera samhället på fördelaktigaste sätt, är ett medel för personliga maktsträfvanden. Diplomatien,ursprungligen afsedd att vaka öfver uppfyllandet af ingångna fördrag och traktater samt således åsyftande den mellanfolkiga rättens bevarande, har nästan öppet tagit till uppgift att af hofskvaller och tidningars kannstöperier laga till förvecklingar och krig mellan folken. Den kristna religionen, som fordrar att moralens lagar tillämpas på alla mänskliga angelägenheter samt yrkar fördragsamnet, likställighet och människokärlek, har förvandlats till en officiel, teatralisk söndagsuppvisning och förbundits i synnerhet med sådant, som Kristus strängast fördömde: ett i maktställning försatt, mammonstjänande prästerskap, maskinmessig gudstjänst, böner efter formulär, blind bokstafsströ, ofördragsamhet.

Slutligen ger sig tidens osannhet äfven uttryck i människornas personliga uppträdande, i umgängeslifvet och i seder och bruk. Det hör nu alls icke till god ton att vara rättfram, okonstlad, öppenhjärtig. Man riktigt fruktar för att visa sig sådan man är eller att framställa egna tankar och tycken. Nej, både i sätt att föra sig och att tala samt i fråga om åsikter och omdömen har efterapningen högsta kurs. I vissa kretsar hör den tillgjorda, klagande läsartonen i samtalet och de skenheliga tartuffemanéren i kroppsrörelser och bugningar till modet. Men allmännast är dock att antaga en stram, vräkig hållning och att tala i en högdragen, öfverlägsen ton, som vore man en aukto-riet i alla frågor. Den högsta grad af belefvenhet är nu att icke vara belefvad. Man sträfvar framför allt efter att synas »förnäm». Det är dervid den obehagliga snobbtypen, som tages till mönster. Den har slagit mest an på nutiden och blifvit dess ideal.VÅGBRYTAREN. 41

Man träffar den öfverallt, i teatersalongen och konsertsalen, på restauranten och i järnvägskupéerna. Den börjar till och med mer och mer eröfra äfven allmogeklassen. Och den gör anspråk på ingenting mindre än att vara normen för »den bildade mannen» och »mannen af värld», vädjande till sådana förträffliga »bildningsmärken» som att bära promenadkäppen eller det hopslagna paraplyet vågrätt, att »äta med gaffeln», att gå med uppvikta byxor o. s. v. Falskheten tycks i sin konsekvens leda till tokeri. Att en del af den svenska s. k. »noblessen» i detta hänseende åtminstone sträfvar att taga första priset torde icke lända till synnerligt stor heder.

En modern nutidssnobb har vissa i ögonen fallande likheter med ett stort fjäderfä.

Att allt det här framkallar vantrefnad och missmod, försvårar samlefnaden och aflägsnar människorna från hvarandra är naturligt, och det bör därför pekas ut. Eget nog finnes dock ursäkter äfven härför. Italienaren Mantegazza säger, att det till stor del berorpå svårigheten för våra ännu barbariska instinkter, vanor och fördomar att lämpa sig efter de höga ideal, som vi af senare tiders vetenskap, filosofi och literatur mottagit. Genom de talesätt vi använda erkänna vi friheten, rättvisan likställigheten, kristendomen, men vår natur hindrar oss att förverkliga dem. Den, som uppträder anspråksfullt och pösande, söker därmed nå gentlemannaskapet, men tar fel om förebilden. Och hycklaren visar, som Parker säger, genom att låtsa en yttre förträfflighet att han uppskattar dygden och det goda, fast han icke näns att betala priset för den äkta perlan, utan nöjer sig med den oäkta.

I mån som omdömet klarnar, bör man hoppas att vi allmännare skola tillegna oss den äkta perlan.'en po.ristix.mgas sotig.

(Jör Dagbrytaren.

järran, fjärran bort om skogen, forn i kualm och fkugga står, forn en trogen, allt förtrogen uakt mot hjärtats unga uår, bortom bergens höjd i öfter, där det redan morgon är, gå mitt hjärtas dunkla röfter tY min gosse lefuer där.

Cänge är se'n mig han förde Solig kärleks Ijufua bud, länge se'n hans röst jag hörde fast han är mitt hjärtas Gud —. Allt för S^nig uägen ligger, att jag skulle hitta den — inte hatar hur jag tigger hur jag ropar hjärtats uänlKanske han mitt namn förglömde rusad utaf trollens dryck ? — Ack, jag såg hur ha1t den tömde, ledd af onda makters nyck.— Kanffe — kanske han har funnit sällhet i en annans famn, kanske, att han trolös brunnit för en mö med guld och namn?

(Dch här sitter jag allena, i mitt minnes tyska rum, känner några fläktar rena ifrån blommors rikedom, ifrån fkogens täta gommen, fakta fusa mig förbi —. Finge jag ändå forn strömmen draga chådan glad och fri!

Arf, då skulle jag uäl taga lyckans hägring hand i hand, att med linnes ledning draga in i österns IjuSa land. — Se hur luften renad blånar öfuer topp och öfuer berg, %iedan ueftanhimlen lånar hjärteblodets röda färg!Snart gå nattens fuarta spöken genom tidens Dioder. fram, tyst jag blir, Som lifuets "söken/'*) forn en graffång alluarsam. Snart mig Sömnens ande kröner till \in drottning fkön och rik — då blir, efter tuSen böner, jag en konungs maka lik.

Då tan han, min älskling, tömma trollens dryck i bergets fal — ej skall jag för honom ömma då han lider ångerns kual. Då fan han få gärna Sjunga trollens ffråligt uilda sång, tills hans ögon falla tunga i en flummer djup och lång.

) ,,Söfen,,. <Drd härledt från nordiska mytologiens ,,sökva bäck,, (sjunkande eller aftagande bäck) — torde t detta fall närmast innebära öm******** .f*.j*fte*. C Cfc—tnYttersta. Domen.

(En dröm-syn.)

Det första var förgånget. Evangelium hade blifvit predikadt i hela världen, »till ett vittnesbörd öfver allt folk». Människosläktet stod på sitt rum i den eviga rättens salar och väntade sin slutliga dom. Och jag var med mitt släkte. Och där stodo äfven andra släkter, släkter af väsen, som aldrig aldrig hade fallit, aldrig befläckat sina hvita kläder, väsen, som hade bestått pröfningen och vunnit segern. De voro dock lika som människor, men af stor herrlighet. De hade Guds harpor i sina händer och hans namn var på deras ansikten. Där läste man heligheten och skönheten af deras lif, och att de ingen fruktan kände för sin domare. Ty de hade väl uppfyllt hans bud, och skulle nu på hans kallelse gå öfver i nya boningar, och utveckla sig från den ena klarheten till den andra. För dem hade döden endast varit en lätt slummer, ur hvilken de vaknat med rena minnen och aningen om en allt

högre lifvets herrhghet. Intet dödskval hade kommit vid dem. Också strålade deras blickar af en oskymd klarhet, och kransarna kring deras hufvuden glänste såsom beströdda af juveler. Äter och åter rörde sig vågor af harmoni i deras af ljus och kärlek uppfyllda själar, och lofsånger uppstego, som prisade Herren och hans herrliga, stora verk.

Men huru annorlunda jordens fallna släkte. Befläckad var dess dräkt, och syndens sår och lidandets bittra minnen hade ristat dess anlete med djupa ärr. De ädlaste och högsta andarna af släktet buro på sina anleten stämpeln af sorg. De tycktes lida för alla, de tycktes djupare än alla inse, huru djupt de sjunkit, de allena tycktes rätt förstå all vår ovärdighet.

De ringare andarnas skaror bäfvade. De som, älskade mycket, sågo på sina kära, och darrade för dem. De högsinta och starka, vårt släktes ädlingar darrade ej; men ju mera stunden led, ju djupare lade sig molnen på deras tankfulla pannor; ju starkare målade sig i deras blickar känslan af den domarens höghet, inför hvilken vi snart skulle ställas.

När de skuldfria släkternas blickar föllo på oss, då gick det liksom skyar öfver deras sköna anleten, och deras sånger tystnade, men blott för ett ögonblick; man såg att de ej fattade vårt tillstånd. De kunde ej begripa det onda, och ängslande tankar och känslor kunde ej dröja i deras själar. De väntade domaren och sjöngo.

Han syntes ej ännu. Ett täckelse af moln dolde det allra heligaste. Men vi sågo de fyra och tjugo äldsta sitta på sina stolar. Höghet och frid omstrålade deras pannor, den frid som härrör af det evigas, detfullkomligas åskådande. Deras anleten voro vända mot den ännu osynliga thronen. Alla bidade på den allrahögste.

Jag kände ej fruktan; men djupt var jag upprörd. Jag såg på de stora af mitt släkte och förstod hvad som föregick inom dem; och jag såg på de små och svaga, och det grät inom mig för dem, i detsamma som trotsiga känslor svällde mitt hjärta. Ty trotsighet var alltid detta hjärtas fel, äfven ofta dess styrka; — stor kärlek trotsar allt, världen, döden, afgrunden. Och jag tänkte:

»Finnes i himmelen ingen fullkomlig nåd, och är den högste domaren blott rättvis som straffande, som fördömmande — o! så vill jag hellre vara den fördömde än fördömmaren; och hellre vill jag förgås med mitt släkte än . . .»

Nu skilde sig molnen, rörda af ohörbara vindar, och en stor tystnad värdt öfver hela himmelen. Molnen skilde sig och den innersta himmelen öppnades. Floder af ljus framvällde därur och vi sågo — intet mer; ty vi kunde ej bära kraften af denna klarhet, vår syn blef mörk, våra ögonlock sänktes. Då hörde vi de fyra och tjugo äldstas och de lycksaliga andarnas lofsång uppstiga och gå som ett thordön genom rymden, i det de sjöngo med kraft:

»Halleluja, salighet och pris, ära och kraft vare Herren vår Grud. Ty hans domar äro sanna och rätta».

Och åter blef en stor tystnad. Då hörde vi en röst, som gick ut öfver oss, som en sakta vind, och sade: »Rädens

icke! Det är jag. Lyften upp ed?a ögon!»

Och vi lyfte våra ögon upp och sågo en människoskepnad af outsägligt majestät nedkomma af him-

melen och nalkas oss. Och han räckte mot oss sina armar. Då sågo vi att hans händer voro genomstungna och vid hans hjärta ett djupt ärr.

Och han sade till oss: »Se på mig! Jag blef såsom en af eder, för att kunna göra eder lika med mig. Allt är nu redo. Följen mig!»

Så talade den gudomlige, vände sig och begynte gå framåt, uppåt mot den högsta himmelen. Människoskaran rörde sig och följde på den väg af ljus, som betecknade hans väg, först de som voro förbundna med honom i samma kärlek, så ock de, som älskade sanningen eller något, som har del i det eviga lifvet; så skaror och flockar längre och längre bort, ända bort i det yttersta mörkret, alla rörde sig liksom sammanhållna och dragna af en märktig naturkraft uppåt mot det mål, der anföraren gick förut. Jag såg otaliga händer från de främsta skarorna omfatta deras som efter kommo; såg andar, såsom änglar utgå att upplyfta och hjälpa dem, som blifvit efter i mörkret •eller som förlorat vägen. Om någon eller några gingo förlorade räckte ej min blick att se. Ej heller oroade det mig mer. Vid åsynen af människosläktets herde påminte jag mig hans ord:

»När jag varder upphöjd från jorden skall jag draga alla till mig;» och trygg vid den kärlek, som styrer världens och varelsernas öden, samlade jag all min uppmärksamhet för att iakttaga dess skickelser.

Jag såg de ofallna, skuldfria släkterna följa samma riktning, som jordens barn, under det de uppstego från den ena klarheten till den andra.

Därunder nalkades vi världar, strålande af ett Mart sken, hos somliga grönt, hos andra blått, gult

4eller rosenrödt, och till dessa världar drogo, under särskilda anförare, stora flockar af människor ur den stora skaran. Dessa voro ädla lärare, som lärt folken älska Grud och det goda, enligt det mått af vishet, som blifvit dem gifvet. Nu voro de inom den krets af ljus, som utstrålade från den högste, och de världar som de gingo att bebo, upplystes af dess klarhet.

De himmelska andarna sågo därpå och sjöngo:

»I vår faders hus äro många boningar! . . . Och den ena stjärnan går öfver den andra i klarhet!» . . .

Jag såg äfven en skara, den ingen räkna kunde, både stora och små, af alla släkten och folk och tangomål, som framstod liksom ur ett mörkt moln, och de, som der voro, buro på sina anleten spår af lidanden, och tårar skälfde ännu i deras ögon. Och si! de förvandlades; herrliga skinande kläder omslöto dem; morgonrodnadens flammor lekte på deras anleten och bröst," der de djupa ärren syntes såsom drag af ny förklarad skönhet.

När de skuldlösa andarna sågo detta, togo de kransarna af sina hufvuden, kastade dem för de förvandlade varelsernas fötter och sjöngo med de fyra och tjugo äldsta:

»Saliga äro de, som komne äro utur stor bedröfvelse och hafva tvagit sina kläder och gjort dem hvita i Lammets blod. De skola icke mer hungra eller törsta: icke heller skall någon hetta falla på dem. De skola dricka ur lefvande vattukällor, och Gud själf skall aftorka alla tårar af deras ögon.»

En skara var, som städse fortfor att stiga, följande honom som gick före dem, och som sade:

»Ingen kommer till Fadren utan genom mig.»

De stego mot en himmel, där ljuset syntes mig alldeles hvitt och kristallklart, och ur hvilken allt annat rent ljus hade sitt utflöde genom skapelsens ådror. Jag såg det flöda liksom i vågor, drifna af pulsslagen ur något osynligt och mäktigt hjärta.

Och människosläktets Herde vände sig till sina efterföljare och sade: »I skolen se min herrlighet; ty der jag är

skolen I ock vara!»

De voro i Gruds tempel, — i skapelsens allraheligaste, der Grud själf är ljuset. Rundt om kretsade solsystemerna och de fullkomnade världarna i ringdans. Och när Gruds tjänare bland människorna sågo den nya skapelsens härlighet, när de förstodo det eviga lifvet i all dess fullhet, när de hörde »kreaturens suckan» förvandla sig i fröjderop, och fattade all skapelsens yttersta mål, då löstes deras tungor i salig hänryckning och de höjde sin lofsång prisande Grud, skaparen, återlösaren, fullbordaren. Den ljöd ned i det yttersta djupet och upp igenom alla himlar, och såsom i en mäktig fuga upprepades från värld till värld, — i stigande körer af »alla fria väsen och varelser, människosläktets Halleluja!Mormors Julbesök.

(För Vågbrytaren).

Mormor har kommit på julbesök, och stor är glädjen

hos familjens småttingar, ty de få ju alla sina vackra »klappar» af den snälla mormor. Och dessutom har mormor så många berättelser att förtälja, än roliga och än vemodsfulla, men alla — lärorika och väl lämpade för de ungas sinnen.

Mormor har rest i flera dagar från sitt hem i närheten af New-York för att komma och tillbringa julen hos sin enda dotter Maria, hvilken som helt ung flicka gifte sig med en rik och ansedd köpman. De unga flyttade ett par år efter sitt giftermål till Californien, och de älskliga barnbarnen som nu välkomna mormor äro alla nya bekantskaper.

Några af mina läsare, som tilläfventyrs äro rikare på svikna förhoppningar än vänner och guld, torde vid betraktande af den vackra teckningen utbrista:Ack, hvilka lyckliga människor! Men om vi lyfta på en flik af den slöja, som döljer vissa inre familjeförhållanden, så kanske uttrycket blir ett annat.

Julaftonen är till ända. Ljusen äro släckta. De muntra barnen hafva rasat ut och ligga nu försänkta

i ljufva juldrömmar. Husmodern — Maria — och »mormor» vaka ännu i den sena julnatten. Vi smyga tyst på tå in i det lilla rum, där mor och dotter ha sitt första enskilda möte efter en skilsmessa af långa och skiftesrika år.j

Vi stanna, slagna af häpnad. Hvem är den grymme, som midt i julnatten frampressar sorgens tårar hos dessa lyckliga barns moder, då hon böjd af smärtsam rörelse lutar sitt hufvud mot sin egen ålderstigna moders bröst. Vi lyssna med andlös spänning under det att hon med dämpad röst utgjuter sitt hjärta för sin mor:

»Ack, min älskade moder! Huru skönt att på detta sätt finna lindring i min smärta. Ack, tänk huru lyckliga vi kunde vara. Alfred älskar mig och barnen så innerligt, och hans affärer gå ganska bra. Han är vänlig och snäll emot alla, och vi hafva en stor krets af aktade och framstående vänner. Och likväl! — — — hur bittert har jag ej fått ångra, att jag som barn ej undertryckte min kärlek till honom och följde ditt visa råd. Jag har ingenting att förebrå honom. Han är sig lik, precis densamme som då vi först blefvo bekanta. Han är en glad sällskapsmänniska och »måttlig» i sina njutningar nu som förr; men — — — just emedan han icke är, hvad du önskade att min fästman och make skulle vara, absolut nykter, så hafva vi fått genomgå många bittra erfarenheter.

Vid flera särskilda tillfällen har san gått i borgen för rätt stora summor, och i tre af dessa fall har han med egna medel fått gälda hela summan. Endast dessa trenne summor utgöra en liten förlorad förmö-

genhet. Han dricker sig aldrig berusad, men i den stämning af upprymd glädtighet, som vanligen följer på ett par toddar, kunna klubbvännerna så lätt leda hans goda hjärta efter deras eget behag.

För några år sedan blef han invecklad i en affär af något egendomlig natur. Vissa handlingar blefvo upprättade en natt på klubben. Alfred förtjänade en god summa på affären, men ett år efteråt kom en advokat hit från Colorado för att återskaffa åt sin klient den fastighet, som bland annat ingick i nämnda affär. Under den rättegång som öppnades för att utreda saken påstods det att Alfred å en af handlingarna skrifvit ett namn, som han ej hade rätt

att skrifva. Alfred bedyrar att han ej skrifvit namnet

— eller att han åtminstone icke har någon hågkomst däraf —. På grund af vår ställning gjordes allt för att rädda, men alldeles fri kunde doröfaren ej göra

honom-------------. Han fick sex månader------------

och tillbringar nu julen i fängelset h

Här öfverfölls den unga hustrun af en våldsam inre röselse, hon sänkte sitt hufvud i sin moders knä och grät som ett barn. Då hon under moderns smekningar hämtat sig något fortsatte hon: »Nu vet du, älskade moder, hvarför jag var så enträgen att du skulle komma hit, och hvarför jag bad dig ej göra några frågor angående Alfred förr än vi haft ett enskildt samtal — — —. Hade Alfred varit en absolut nykter man, så hade dessa olyckor ej händt oss. —

— — Ack mina stackars barn! De kunna ej förstå

djupet af min sorg. — — — — — —

O, älskade moder, när skola vi lyckas utdrifva rusdryckernas förbannelse från jorden!»

C. Thunström.

Kvinnofrågan.

(Vexelpoem).

Han:

I dessa tider här diskuteras barocka frågor af alla slag, här skrifves lagar och reformeras som lefde världen sin sista dag. Dock ibland allt som är snedt och galet det pekar rakast åt hospitalet att kvinnan sysslar med politik — må Gud förlåta så dum taktik. Det dumma stycket! Att styra staten begriper hon ej ett enda grand. Nej, sopa golfvet och koka maten och stoppa strumpor och fläta band, och borsta stöflar och tända gasen, och lära ungdomen med karbasen en smula folkvett är kvinnans lott; men politiken är mannens blott.Hon: Men säg, du grymme, bör mig ej gifvas af mänskovärde det minsta grad? Skall ej en bokstaf af mig få skrifvas på lagens helgade pappersblad? Skall jag väl endast en stum slafvinna,

i dina budord mig tåligt, finna? Har icke skaparen gifvit mig förnuft och sinnen såväl som dig?

Han:

Förnuft och sinnen åt dig han gifvit, men sämre vara än jag har fått. Just därför också det klart står skrifvet att du är ämnad till piga blott . åt mig, som danats till Guds beläte och satts på skaparens härskarsäte högt öfver fågel och 'fisk och fä. Den platsen är du för klen att klä'.

Hon: Bevis ej finnes för hvad du säger. Det må så vara, att jag ej äger din muskelstyrka i armen min. Men stora verk dock af mig utföras och därför bör ej af dig afgöras mitt kall och öde, mitt ve och väl. Jag är din like och ej din träl.

Han: Min like aldrig jag dig skall kalla, ej alls för storverk du duglig är, och dina själsegenskaper allaVÅGBRYTAREN.

blott äro lappri — förlåt ma chére — Du duger blott inom kökets gränser, i skvallersällskap och konferenser, dur list och ränker och hyckleri som hedersgäster inbjudna bli.

Hon:

Än dina bragder! Månn' de väl tåla opartisk granskning vid full-ljus dag? Bör man som storverk kanhända måla de usla vanor af alla slag i hvilka du dig för hvar dag sänker: när kropp och själ du i ruset dränker, när tobaksgiftet din herre är — och spel och svordom dig njutning bär. Och kriget sedan, nationens plåga! Är det ett storverk? Jag frågar blott. Har denna dödsflod af eld och låga väl nån' sin medfört en fläkt af godt? Den Gud, som

styr öfver världar alla, den Gud, hvars afbild du dig vill kalla, han bjöd ej slaktning, han bjöd ej strid — nej, jämlikhet var hans bud och frid.Julnattsdrö m m a r .

(Tankestudier).

Barnets dröm,

Drinkarens dröm.konvenansens narrspel.

När Gud fader skapat människan, skapade hin håle apan, påstår en österländsk legend.

När Gud fader gaf människan förnuft och sedelag, gaf hin håle henne konvenansen, skulle vi ha lust att säga.

Hvad är konvenansen? Lexikograferna upplysa, att den är »gängse bruk, skick och sed, god ton, inbegreppet af de föreskrifter sällskapslifvet och allmänna meningen fastställt för hvad man får säga och göra offentligt».

Vi tillåta oss förtydliga denna väl mycket »objektiva» och utvändiga beskrifning med följande tillägg:

Konvenansen är en sedelag, som man ställer, delvis bredvid, delvis öfver den naturliga och förnuftiga sede-

lagen och som stiftas —utan diskussion, yrkanden, propositioner, beslut o. dyl. förstås — af dem, som icke på grund af upplysning, vetande, snille, förstånd, rättskänsla, smak o. s. v., utan på grund af hänsynslöshet, förmögenhet, hög ställning m. m. äro tongifvande inom samhället eller inom vissa samhällslager.

Konvenansens lagskipning försiggår vanligen enligt följande domslut: »det passar inte»; »det brukas inte»; »det är inte förnämt, inte fint, inte modernt». Det däremot är chic, är högsta mod, är bildadt, god ton brukas bland bättre folk, är fint o. s. v.»

Man hör sällan konvenansens präster och prästinnor eller tillbedjare säga: det är bra, eller icke bra, nyttigt eller skadligt, sant eller lögn, rätt eller orätt, godt eller ondt; nästan endast: det passar, eller det passar inte.

Konvenansens domslut sättas i verket genom att de, som icke vilja följa åtminstone alla dess viktigaste bud utan sätta rätt och förnuft högre, bli stämplade som »icke presentabla», »obildade», »tölpaktiga» o. s v.

Konvenansen är att fästa afseende hufvudsakligen eller nästan uteslutande vid yttre omständigheter och framträdande. Den konventionelle frågar icke främst om en karl är hederlig eller ohederlig, intelligent eller dum, kunnig eller okunnig, utan om han är rik. Den konventionelle fäster sig icke främst vid hvad en person duger till eller hvad han uträttat, utan hvilken härkomst och samhällsställning han har. Inför den konventionelle gälla icke kunskaper, samvetsgrannhet och redbarhet, men en presentabel figur, korrekt klädsel samt iakttagande af de konventionella reglerna för kroppsrörelser, tal och umgängesbruk. Brottslighet räknas t. o. m. ofta i »societeten» icke som någotmissrekommenderande, förr än den blifvit dömd af den borgerliga lagen.

Hvilka löjliga godtyckligheter konvenansen kan vilja påtruga oss, finna vi exempel på i »Jörgens» bok »Det passar sig inte», hvilken uppges vara utarbetad efter berömda engelska och franska källor. »Det passar sig inte», heter det sålunda här, »att gå med uppknäppt vinteröfverrock, att bära sommaröfverrock på armen etc.» — »Det passar sig inte, att låta hatten luta för starkt framåt, ännu mindre bakat eller åt sidorna». — »Det passar att äfven på aftonen besöka smärre teatrar och konserter i förmiddags- och vinterdräkt. Men det passar inte under vintersäsongen att där bära morgon- eller promenaddräkt». — »Det passar inte att bära hvit, knuten halsduk utom sällskapslifvet». — »Det passar sig inte för en fin karl af mogen ålder att bära hår och skägg i nacke och å kinder annorlunda än ytterst korta». — »Det passar sig inte att bita i brödet. Man bryter det stycke för stycke». — »Det passar sig inte att föra knifven till mun». — »Det passar sig inte att dricka ur tefat.» —

Men »det passar sig» naturligtvis mycket bra att fördärfva tänder och mage med heta drycker. »Det passar» att vid bordet sörpla och flåsa som en gris under äflan att äta nästan allt möjligt med gaffel. Sådant strider inte mot »god ton». »Det passar sig» att genom snörlif ådraga sig lefver-, mjelt- och njursjukdomar; ja, det anbefalles t. o. m. af modet. »Det passar sig» att förstöra fötterna med spetsiga och för små skodon; inte finge man umgås med »fint» folk, om man begagnade skor, som voro sydda efter foten. Ja, »det passar sig», att människor prässas, klämmasin, stoppas upp, påklutas, skäras till o. s. v., tills de se ut, som om de alla vore stöpta i en form.

Vetenskapen och filosofien säga, att framåtskridandet påskyndas mer, ju flere lefnadssätt och metoder för tillvaron som försökas, men konvenansen säger: »Död åt omvexlingen! Ut ur sällskapslifvet och bättre folks krets med dem, som skilja sig från oss öfriga i kläder och seder!»

Det är konvenansens seger öfver förnuftet vi ha att tacka för sådana dumheter, som att damer måste utan något slags behof, nytta eller ens mening ständigt ute och i sällskap bära handskar, att milliontals nyårskort besvära postmänniskorna onödigtvis vid årsskiftet, att det fins sådana idiotiska »begrepp» som »hel- och halfsorg», att superiet genom exemplets makt gynnas från de högre kretsarne, att äfven ytterligt skrala s. k. skönliterära alster samt teaterstycken så jämmerligt fåniga, att publiken vid deras uppförande känner blygselns rodnad å författares och spelandes vägnar, dock betraktas som de högsta föremål för mången stolt tidningsmans uppmärksamhet, att en social rangskala gäller, som vänder upp och ned på hvarje förnuftigt begrepp om människovärde, förtjänst och höghet, o. s. v.

Det är äfven till största delen det fega ödmjukan-det under den dumma konvenansens inskränkta och lågt stående lagstiftare och lagstifterskor, lagskipare och lagskiperskor, som gör, att platta, tarfliga »tal» numera skola störa nästan allt fritt umgänge människor emellan, så att icke ens ett litet kreatursmöte kan hållas utan att kungens skål skall drickas.

De konstlade och i viss mån godtyckliga sällskaps-reglerna utgöra ett slags frimureri, medels hvilket höns- och papegojsjälar bringa sig upp öfver samt t. o. m. beherska de högre begåfvade andarne. Själfva skurkaktigheten och prostitutionen kunna ibland med hjälp af »goda tonen», värderandet af det yttre framför det inre, intaga samhällets hedersplatser.

Så svåra yttringar däraf äro väl sällsynta, men i mindre skala förmår oss konvenansen ständigt till ett dåraktigt och fördömligt beteende. »Det passar sig inte» för en »fin» herre eller dam att bära ett paket på stadsgatan, men det passar sig att gå och suga rök ur en tobaksrulle, som bäres i munnen. Att under namn af »vin» dricka från utlandet införda färgade spritblandningar är »comme il faut», men att dricka verkligt, af fruktsaft åstadkommet vin, som härstammar från Sverige, fy baj! Att utföra »lägre sysslor», såsom handtverk, tvätt o. dyl., är simpelt (det heter »en simpel arbetare»); att lefva sysslolöst och bedraga handtvérkarne är däremot, åtminstone, ofta, finare. »Det passar sig inte» att vara enkel, naturlig, okonstlad och sanningstalande, men det kan godt passa sig att vara känd för oredlighet i affärer och lösaktighet i lefvernet, blott man liar en god samhällsställning. Attf lära fattiga barn läsa och skrifva är en plebejisk sysselsättning mot att dressera hästar och vara med om kapplöpningsdjurplågeri. Att tala sanning i en folkligt sinnad tidning är skandal, att ljuga i en s. k. samhällsbevarande» är nobelt. »Det passar sig», att »bättre» manlig ungdom nattetid umgås med grändernas smutsiga damer, men det passar sig icke för den att hälsa på ärbara kvinnor, som icke äro klädda i hatt. Att hålla föredrag i arbetareföreningar, verkaför rösträtts- och andra reformer är mycket ofint och kan för en person ur högre klass, som kommer att egna sig däråt, medföra bannlysning ur societen; däremot stöter sig aldrig den förnäma världen på. att någon dess medlem är brutal, rå eller orättvis mot underordnade. Han blir lika firad för det, om han äger de ofvan uppräknade egenskaper, som ha konventionelt värde.

Naturligtvis ar allmänna meningen en bland de största och värdefullaste sedliga makter, så långt den underordnar sig vetande, rättskänsla och förnuft; men den åstadkommer, då den erhåller envåldsmakt, oerhörd skada. Det är icke minst den, som förstör karaktärerna och tillintetgör människornas själfständighet.

Ty värr synas de, som främst skulle vara och som förr voro konvenansens tyglare och förbättrare, nämligen filosofer, vetenskapsmän, skriftställare, skalder och konstnärer, nu ha fullkomligt sträckt vapen och följa lydigt äfven konvenansens dåraktiga och obefogade bud.

Det är verkligen tid på, att allt intelligent, tänkande och själfständigt folk på allvar gör uppror åtminstone mot konvenansens mer orimliga och narraktiga föreskrifter. Nykterhetsfolket bor bryta stafven icke blott öfver supsedens narraktiga — ja dåraktiga — konvenans, utan öfver allt oförnuftigt narrspel, som at konvenansen upphöjts till sällskapslag. Det bör icke längre heta: »det passar sig» eller »det passar sig inte», utan» det är eller är icke ändamålsenligt, godt jrätt eller skönt.»David Skoflickare hade vandrat vida omkring i världen och kunde tala

många tungomål. En gång då han var ute på sina vanliga gesällvandringar styrde han kosan mot söder, och kom till det vackra Italien. Trött af vandringen gick han in på ett värdshus, ställde renseln bredvid sig och begärde en läskande dryck att förfriska sig med. Ett par välfödda prelater sutto vid ett annat bord, muntert samspråkande under det de läto drufvans safter sig väl smaka.

Då David rekvirerade den svaga läskedrycken gjorde prelaterna några små grimaser med sina pussiga ansikten och började tala utländska. Då David för-stod att samtalet rörde honom spetsade han öronen af välloflig nyfikenhet, men antog därunder en hållning som gaf vid handen att han var både likgiltig och dum; och för att ytterligare öfvertyga de andlige att han ej förstod eller brydde sig om deras samtal, lutade David hufvudet mot handen och låtsade taga sig en lur.

Davids läskedrycksrekvisition hade gifvit de tjocka munkarna en osökt anledning att samtala om de olika folkens dryckes vanor. Att dryckesseden hade mycket ondt i släptåg kunde de naturligtvis icke förneka men å andra sidan hade de ju de högsta bevis för att det var människan tillåtet att under vandringen här i jämmerdalen förnöja sig med allehända goda Gruds gåfvor, och att vinet, drucket till nödtorft, var en fröjd för människans hjärta. Så talade de andlige under det de gäng på gång tömde sina glas. Att glasens innehåll ej var af svagaste sort kunde den »sofvande» David märka af de helige fädernas allt mer »lossnande» tungor. Samtalet som i början var sansadt och lugnt samt bemängdt med åtskilliga bibliska kryddor, öfvergick i den mån drickandet fortskred till detta lumpna halfidiotiska fån-prat som städse bevisar sanningen af det bekanta uttrycket: »Där vin går in — där går vettet ut!»

Plötsligt ljuder klock-klang från helgad malm. Prelaternas supbroderliga fysionomier antaga den värdighet som höfves det andliga ståndet. De göra korstecknet och begifva sig på osäkra ben till helgedomen, för att å dragande kall och embetets vägnar förrätta sin herres och mästares tjänst: att trösta bedröfvade hjärtan och visa de irrande människobarnen fridens väg till allfaders ljusa himlasal.Sedan de andlige aflägsnat sig satt David ännu länge kvar på sin plats, försänkt i djupa tankar. Väl hade han hört talas om »mustiga» prästhistorier, men aldrig förr hade han själf hört lättsinnigt slödder från »helgade» läppar. Hans ömma och fromma sinne genomilades af en bitter smärta vid tanken på huru djupt människorna — äfven de bästa — hade fallit genom dryckesseden.

När aftonsolen hade dalat och söderns svarta natt gjorde sitt inbrott, tog David sin rensel och begaf sig till ett herberge. Inkommen på sitt rum försjönk han åter i tankar öfver den fallna mänsklighetens krokiga lefnadsväg — och dess mål. Uppfyld af dessa tankar klädde han af sig och gick till hvila samt insomnade. Hans ifriga tankegång fortsatte emellertid äfven under sömnen, och under drömmens magiska vexlingar framstod scen efter scen för hans inre syn. Han såg huru onda och goda makter i olika former kämpade om herraväldet bland människorna, och huru dryckesseden på alla områden visade sig som en snara, hvarmed de onda makterna neddrogo människorna från deras sträfvans höga ideal och sänkte dem i elände och sorg.

Uppfyld af sorg öfver det ondas många segrar vände han sig till en vördnadsbjudande åldring, som befann sig i hans närhet, med denna fråga: »Finnes då ingen bot för detta stora onda?» Den gamle syntes tveka, men började om en stund att tala. Hans stämma var mild, och under hans sakta och lugnt framflytande tal kände David sig genomströmmas af den frid som så ofta hägrat för hans andliga hopp. Den gamle sade: »Harmoni är världsalltets bestämmelse — skapelsens yttersta mål. Det gifves följakt-
ligen inget ondt som ej kan och måste botas. Men för att fatta denna stora sanning måste man betrakta en tidsålder af människosläktets tillvaro så som man betraktar en timme af en patients sjukdomstillstånd. Individen är sjuk, men sjukdomen varar ej beständigt utan den öfvergår till ett friskt och lyckligt tillstånd antingen genom vanligt tillfrisknande eller genom dödens öfvergång till anderikets utvecklingsvärld. På samma sätt förhåller det sig med hela mänskligheten.

Äfven det stora onda — dryckesseden — som f. n. synes dig så hotfullt, är blott en öfvergående sjukdom i mänsklighetens utvecklingshistoria. Sannt är väl att detta onda antagit gigantiska proportioner och haft sorgligt djupgående verkningar; och i all synnerhet sorgligt är det förhållandet att människornas lärare, evangelii budbärare, låtit sig fångas af dryckessedens sofismer. Detta är det ondas största seger öfver nutidens människor.

Då prästerna låta sig fångas i dryckessedens snaror då jublar det ondas majestät.

De arma människorna hafva under långa tider blifvit så insnärjda i de listigt utlagda näten, att det kommer att taga en lång tid af ihärdigt arbete för att lösrycka kommande släkten ur de förvillelser som af nutidens människor gifvas i arf åt deras barn. Njutningslystnad och girighet äro de djupa rötter som ytterst hålla mänskligheten kvar i dryckessedens slafveri. Njutningslystnad hos de drickande förmår dem att blunda för konsekvenserna; och girigheten hos rusdryckstillverkarne och försäljarne förmår dem att slå döförat till för de gräsliga följder de se af sin handtering. De »göra sig vänner al orättfärdighetens mammon;» — vänner som för pänningar gå derasärenden. Med deras tillhjälp förskaffa de sig (för pän-ningar) trogna och inflytelserika män, som vid förefallande behof verka deras verk med ett nit och en skicklighet som skulle förtjäna allt erkännande, om dessa egenskaper egnades en rättfärdig sak. »Denna världens barn äro visare än ljusets barn i sitt släkte» och

därför falla de senare lätteligen offer för de förras ränker och list. Girighetens »hjältar» veta att Kristi kyrka vill förkrossa girigheten såsom varande en rot till allt ondt. Därför lägga de sina planer med list och förslagenhet. Med allehanda skickligt utlagda krokar i form af vänskaps- och hedersbetygelser, förtroendeuppdrag och politiska manipulationer etc. indragas de goda människorna utan att de självfva märka det i en sådan ställning att de förlamas i kampen för det goda, blifva allt mer och mer passiva, tills de gonom kombinerade inflytelser från vänner och vänners vänner finna sig inneslutna i den mystiska andliga kedja som nu för tiden finnes mellan kyrkan och krogen — dessa nutidens representativa stamhåll'för det goda och det onda.»

Då jublar det ondas majestät.

(Sid 69.)Den gamle såg sig omkring öfver böljande människoskaror och fortsatte: »Var vid godt mod du goda barn! Harmoni är skapelsens yttersta mål; men en människoålder är för ringa för att lära fatta innebörden af den eviges utvecklingslagar. — — — Då du känner det godas herravälde i din själ så skatta

dig lycklig att du fått mera af denna gudagåfva än de andra som ännu drifvas af sina låga drifter. Men kom ihåg att af den som mycket varit gifvet skall ock mycket värda utkräft. Så nedgräf då ej längre ditt pund i jorden. Gå och verka din herres verk till dina medmänniskors förbättring —------------ förvalta ditt pund.»

C. Th—m.Gudarnas trädgård.

För icke fullt 30 år sedan upptäcktes af ett sällskap af jägare och vetenskapsmän en trakt af jorden, hvars naturskönheter under förflutna århundraden varit så fördolda, att man ej haft en aning om deras tillvaro. Penna underbara trakt består af en dalsänkning i de s. k. »klippiga bergen » i Norra Amerika och begränsas i norr och vester af Gallatin-bergen, i öster af Snowy Mountains med en stor grupp af vulkaniska käglor och i söder af Windriverbergen, en snöbetäckt kedja, som ännu aldrig öfverstigits af någon hvit.

År 1806 hade tvänne af vesterns skickligaste vägbrytare, Lewis och kapten Clark, i denna trakt upptäckt en sjö — Yellostone-sjön — samt något litet inträngt i Yellostone-dalen. Deras berättelser om stora sjöar, brinnande jordsträckor, naturliga springvatten och andra under ansågos för högst öfverdrifna, och man lyssnade endast med halft öra till dessa »rykten» under loppet af 60 år. Men år 1870 utrustades en expedition, som af unionsregeringen erhöll en liten afdelning rytteri till skyddsvakt. Denna expedition yttrade i sin berättelse: »att de hade sett den amerikanska kontinentens största märkvärdighet och hyste den öfvertygelsen att det icke på hela jorden funnes någon trakt, där naturen inom samma gränser utvecklat så mycken storhet och majestät och hopat så oerhörda under».

Senare undersökningar hafva bekräftat dessa uttalanden. Yellostone-dalen är nu allmänt erkänd för jordens märkvärdigaste trakt.

Från Fort Ellis, Mont., följer man Gardiner-floden till dess högre regioner, där man inkommer i en trakt full af varma källor, hvilkas fällningar betäcka bergsluttningarna med sällsamma prof på naturens byggnadskonst, och

hvarigenom bildas en passande förgård till själfva dalen, där ännu större märkvärdigheter äro förborgade. Fällningarna eller aflagringarna äro snöhvita och se ut som frusna vattenfall. En del källor äro ännu i verksamhet, men en del af de aflagrade mineraliska substanserna härröra från sådana källor, som hafva flutit under hänsvunna tidsåldrar. Dessa källor, hvilka blifvit en kär vallfartsort för sjuklingar, ligga sex tusen fot öfver hafvet. Bredvid dem höjer sig i dömform ett berg, som är ännu 2,000 fot högre. Från dess topp har man en praktfull utsikt som sträcker sig 50 engelska mil i alla riktningar.

I denna underbara jättedal finnes en hög slätt, 30 eng. mil i omkrets, med grupper af gran och ask, talrika små sjöar och en mängd källor, som rinna nedför sluttningarna och förlora sig i Yellowstone-flodens stora vattenmassa. Midt i denna höga slätt finnes en ofantlig klyfta af flera tusen fots djup, på hvars botten rör sig en flod, som än främskummar öfver vulkaniska klippblock och än utbreder sig till en lugn yta. Flera vattenfall störta från klippväggarna ned i klyftan. Ett af dessa har fått namnet Tornfallet. Ehuru detta i lodrät linie är 400 fot högt, döljes det till hälften af de öfverhängande klippornas och skogarnas skymning, och dess dån nedsjunker i djupet till ett så lågt sorl, att man kan gå förbi det på kort afstånd-utan att] hafva en aning om dess tillvaro. Sällsamt formade ruiner, bildningar af gamla källor, som en gång varit i verksamhet, möta vandraren öfverallt i denna underbara klyfta. Där nere i djupet förekomma dy-vulkaner och ångpelare i ändlös mångfald äfvensom flera varma källor, innehållande svafvel, svafvelsyrad kopparoxid och alun. Somliga källor hafva ett skummigt, svart, blått eller rödt vatten. På grund af klyftans djup är dagsljuset på dess botten så dunkelt, att man därifrån kan se stjärnorna nästan hela dagen. Klyftans största djup är cirka 4,000 fot.

Två vattenfall förhöja canjons storhet och skönhet. Det öfre är hopträngt mellan branta klippor, det nedre hvaraf vi meddela en teckning, ligger mera öppet. Vattenmassan kastarsig nedför en klippa af 350 fots höjd. I det yrande skummet, som från djupet beständer klipporna med sitt eviga duggregn framstår — när solens strålar nå dit ned — en mängd under-

Solfjäder-geysern i »gudarnas trädgård».

bart sköna regnbågar. Mellan dessa vattenfall och sjön som utgör själfva medelpunkten i denna underbara samling af länge förborgade naturskönheter, ligger en märkvärdig trakt full af kokande källor, kratrar, droppstensbildningar etc. Bland andra märkvärdigheter förekommer en grotta med en öppning af sju fots genomskärning, ur hvilken ett tjockt moln af svafvelånga framstötes med samma regelmässighet, som om en högtrycksmaskin arbetade därinne. Några steg därifrån ser man en kokande källa, 70 fot lång och 40 fot bred, hvars vatten är i ständig rörelse, och strax därintill ser man en kokande alunkälla med vackra kristaller.

Ofvanför det s. k. Jellowstone-bäckenet förekommer en annan dalkjusa som fått namn af Firehole-bassinen. Här

har man uti en dal af 12 mils längd och 3 mils bredd skåde -spelet af en mängd kokande och springande källor i en så jättestor skala, att alla andra dylika företredelser i hela värden,

Dy-vulkan i »gudarnas trädgård».

om man förde dem tillsammans på en plats icke skulle kunna täfla därmed. Somliga af dessa geysers kasta sitt heta vatten ända till 125 fot högt. Här finnas öfver ett tusen fem hundra dylika geysers — och icke två af dem äro hvarandra lika.Detta underbara område har på grund af sina utomordentliga naturskönheter — blifvit kalladt »gudarnas trädgård». Förenta staternas' regering har förklarat hela trakten för nationalpark och förordnat att inga nybyggen eller industriella anläggningar få förstöra dess skönhet.

Nedre fallet i Yellowstones stora canjon.Hvita Stjernliniens ångare Teuton/c. (Se sid. 80.)Tack för i år!

Till alla våra vänner och medkämpar på det stora nykterhetsfältet bedja vi härmed få säga ett hjärtligt tack för.all den välvilja och uppmuntran vi fått röna under det år som nu är nära sitt slut.

Som slutstycke vid årsskiftet — då det gamla året går ned i sin graf — bedja vi få anföra följande vackra poem:

Hvad sjunga klockorna?

Hör klockorna de ringa,

med vindens fläckt de bringa

sitt budskap vida kring från trakt till trakt

Hvad sjunga tornets lungor,

hvad båda templets tungor?

De tolka lifvets lott och dödens makt :||: De sjunga om hur lifvet ur dödens sköte går! de sjunga om den dagen som ingen ända får. :||:Hör klockorna de skalla;

de ropa till oss alla

alt lyfta sinnet till en högre värld.

Sin kända sång de sjunga

för gamla och för unga

om slutet af vår korta jordefärd. :||: De sjunga om hur lifvet ur dödens sköte går! de sjunga om den dagen som ingen ända får. :||:

Hör klockorna de ljuda;

till grafvens fast de bjuda

den rika och den arma, tärd af nöd.

Hvi gråter sorgens öga?

Är himmelen den höga,

ej mer än jorden — lif ej mer än död?! :||: Böj knä, du sorgsne broder, och höj ditt lof till

Gud; om evigt lif ju sjunga de helga klockors ljud. :||:

Herman Sätherberg,

Ett godt nytt år!

Högaktningsfullt80 VÅGBRYTAREN.